

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

Ministerstwo Cyfryzacji

INFORMACJA O WYNIKU ANALIZY DOTYCZĄCEJ
WPŁYWU ROZWIĄZAŃ PRZYJĘTYCH
W USTAWIE *PRAWO O AKTACH STANU*
CYWILNEGO NA FUNKCJONOWANIE
URZĘDÓW STANU CYWILNEGO

Warszawa, kwiecień 2017

Wykaz skrótów i pojęć	4
Wprowadzenie	6
Rozdział 1. Zarys sytuacji prawnej i faktycznej przed i po wejściu w życie ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. <i>Prawo o aktach stanu cywilnego</i>	11
Rozdział 2. Urzędy Stanu Cywilnego w Polsce po 1 marca 2015 r.	13
2.1. Zatrudnienie.....	19
2.2. Wójt (Burmistrz, Prezydent Miasta) jako kierownik z mocy prawa	24
2.3. Nadzór wojewodów nad rejestracją stanu cywilnego po wdrożeniu <i>Prasc</i> i zafunkcjonowaniu rejestru stanu cywilnego	28
Rozdział 3. Rozwiązania przyjęte w <i>Prasc</i> wpływające na funkcjonowanie urzędów stanu cywilnego.....	32
3.1. Rejestr Stanu Cywilnego	39
3.1.1. Rejestr Uznań	45
3.2. Akty stanu cywilnego	47
3.2.1. Akta zbiorowe.....	51
3.2.2. Protokoły	54
3.2.3. Przypiski.....	56
3.2.4. Zawarcie małżeństwa poza siedzibą urzędu stanu cywilnego	58
3.2.5. Administracyjny tryb unieważnienia aktów stanu cywilnego/wzmianek dodatkowych przez kierownika urzędu stanu cywilnego.....	65
3.2.6. Unieważnienie aktu/aktów stanu cywilnego sporządzonych w rejestracji „bieżącej” przez wojewodę w trybie administracyjnym.....	68
3.3. Dokumenty wydawane z rejestru stanu cywilnego	71
3.3.1. Odpisy aktów stanu cywilnego	72
3.3.2. Zaświadczenie o stanie cywilnym	82
3.3.3. Zaświadczenie o zamieszczonych lub niezamieszczonych w rejestrze stanu cywilnego danych dotyczących wskazanej osoby	86
3.3.4. Druki blankietów	88
3.4. Migracja aktów stanu cywilnego	94
3.4.1. Wydawanie odpisów aktów stanu cywilnego z „aplikacji alternatywnych”	98
3.5. Odmiejscowienie	101
3.6. Odformalizowanie	105
3.7. Istotne zmiany wprowadzone w <i>Prasc</i> mające na celu usprawnienie pracy	108
3.7.1. Obowiązek sądów i organów administracji publicznej przekazywania urzędom stanu cywilnego dokumentów: prawomocnych orzeczeń oraz ostatecznych decyzji administracyjnych	108
3.7.2. Upoważnienia	110
3.8. Sposób postępowania z dokumentacją wytworzoną przed wejściem w życie <i>Prasc</i> – wybrane zagadnienia	113
Rozdział 4. Rozwiązania przyjęte w <i>Prasc</i> a finansowanie urzędów stanu cywilnego w ramach dotacji celowej .	117
4.1. Zasady podziału dotacji celowej na zadania zlecone z zakresu spraw obywatelskich	118

4.2. Geneza wprowadzenia nowego podziału dotacji celowej na realizację zadań zleconych, w tym zadań z zakresu rejestracji stanu cywilnego	119
4.3. Katalog zadań.....	121
4.4. Porównanie obciążenia pracą urzędów stanu cywilnego przed i po wejściu w życie ustawy <i>Prawo o aktach stanu cywilnego</i> 1 marca 2015 roku.....	124
4.5. Wpływ sposobu finansowania realizacji zadań zleconych w zależności od wielkości usc	127
4.6. Założenia przyjęte w ocenie skutków regulacji do projektu ustawy.....	128
Rozdział 5. Rejestr stanu cywilnego jako efekt wdrożenia nowej ustawy PRASC i jego wpływ na funkcjonowanie urzędów stanu cywilnego.....	129
5.1. Rejestr Stanu Cywilnego - BUSC.....	135
5.2. Wdrażanie Rejestru Stanu Cywilnego	138
5.2.1. Testy	138
5.2.2. Nadanie uprawnień i ról w systemie SRP	140
5.2.3. Przygotowanie instrukcji dla użytkowników	140
5.2.4. Szkolenia i egzaminy.....	140
5.2.5. SERVICE DESK przed wdrożeniem	141
5.3. Funkcjonowanie SRP po wdrożeniu	143
5.3.1. Usuwanie błędów w SRP	143
5.3.2. Wsparcie użytkowników - obsługa telefoniczna Service Desk, dyżury eksperckie	146
5.3.3. Szkolenia	146
5.4. Rozwój SRP.....	148
5.4.1. Współpraca z użytkownikami końcowymi SRP.....	148
5.4.2. Grupa robocza BUSC.....	149
5.4.3. Katalog zmian rozwojowych.....	149
5.4.4. Zmiany w ramach BUSC wdrożone w 2016 r.....	150
5.4.5. Masowa migracja projektów aktów stanu cywilnego z aplikacji wspierających do BUSC.....	152
5.4.6. Inne planowane istotne zmiany w funkcjonowaniu BUSC	156
Rozdział 6. Korzyści dla obywatela z wdrożonych rozwiązań	157
Rozdział 7. Podsumowanie.....	159
Spis tabel.....	160
Spis wykresów.....	162
Spis rysunków	163
Załącznik 1. Porównanie stanu prawnego obowiązującego przed i po 1 marca 2015r. na przykładzie wybranych czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego.....	164

analiza	analiza dotycząca wpływu rozwiązań przyjętych w ustawie <i>Prawo o aktach stanu cywilnego</i> na funkcjonowanie urzędów stanu cywilnego, o której mowa w art. 146 ust.1 <i>Prasc</i>
BUSC	Baza Usług Stanu Cywilnego, system służący do obsługi rejestru stanu cywilnego
CEWiUP	Centralna Ewidencja Wydanych i Unieważnionych Dokumentów Paszportowych
CEPiK	Centralna Ewidencja Pojazdów i Kierowców
CMOKU	Centralny Moduł Obsługi Końcowego Użytkownika
COI	Centralny Ośrodek Informatyki, Wykonawca Systemu Rejestrów Państwowych
CRDoNiUOP	Centralny Rejestr Danych o Nabyciu i Utracie Obywatelstwa Polskiego
informacja o wyniku analizy	informacja o wyniku analizy wpływu rozwiązań przyjętych w ustawie <i>Prawo o aktach stanu cywilnego</i> na funkcjonowanie urzędów stanu cywilnego, o której mowa w art. 146 ust. 2 <i>Prasc</i>
JST	jednostki samorządu terytorialnego
kierownik usc	kierownik urzędu stanu cywilnego
LAR	Lokalny Administrator Ról
MC	Ministerstwo Cyfryzacji
MSW	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
MSWiA	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
OPOS	Ogólnopolskie Porozumienie Organizacji Samorządowych
PESEL	Powszechny Elektroniczny System Ewidencji Ludności
Prasc	ustawa <i>Prawo o aktach stanu cywilnego</i>
RSC	Rejestr Stanu Cywilnego
rsc	rejestracja stanu cywilnego
SRP	System Rejestrów Państwowych w skład którego wchodzi m.in. rejestr PESEL, RSC
SUSC	Stowarzyszenie Urzędników Stanu Cywilnego
UMP	Unia Metropolii Polskich

usc	urząd stanu cywilnego
zastępca	zastępca kierownika urzędu stanu cywilnego
ZGW RP	Związek Gmin Wielkich Rzeczypospolitej Polskiej
ZMP	Związek Miast Polskich
ŹRÓDŁO	aplikacja służąca do obsługi Systemu Rejestrów Państwowych

Dnia 1 marca 2015 roku weszła w życie ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. *Prawo o aktach stanu cywilnego* (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 2064), zwana dalej: *Prasc*, która wprowadziła nowe rozwiązania o charakterze merytorycznym, ale także stworzyła podstawy prawne do prowadzenia rejestracji w postaci elektronicznej. W uzasadnieniu do projektu *Prasc* wskazano, że „zasadniczym celem

Art. 146 *Prasc*

1. Minister właściwy do spraw wewnętrznych i minister właściwy do spraw informatyzacji po 2 latach obowiązywania niniejszej ustawy, w terminie do dnia 30 kwietnia 2017 r., przeprowadzą analizę wpływu rozwiązań przyjętych w ustawie na funkcjonowanie urzędów stanu cywilnego.

2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych i minister właściwy do spraw informatyzacji przedstawią Radzie Ministrów oraz wojewodom informację o wyniku analizy, o której mowa w ust. 1, w terminie miesiąca od dnia sporządzenia analizy.

nowej regulacji jest podniesienie jakości rejestracji stanu cywilnego oraz poprawa sprawności procesów administracyjnych, realizowanych przez państwo jako rejestratora zdarzeń. Cel ten zostanie osiągnięty przez zapewnienie wszystkim kierownikom urzędów stanu cywilnego w Polsce możliwości prowadzenia od dnia 1 stycznia 2015 r. rejestracji stanu cywilnego w postaci elektronicznej”.

Od czasu wprowadzenia powszechnej, jednolitej rejestracji stanu cywilnego, tj. od 1 stycznia 1946 roku nie było tak gruntownych i przełomowych zmian w tym obszarze. Spowodowane są one nowym sposobem prowadzenia rejestracji, a nie jej istotą. Rozwiązania prawne uwzględniają bogaty dorobek doktryny i judykatury w poglądach na zagadnienia związane z rejestracją stanu cywilnego oraz ukształtowaną w tym względzie praktykę. Reforma funkcjonowania urzędów stanu cywilnego dotyczy przede wszystkim transformacji

modelu prowadzenia rejestracji stanu cywilnego z papierowej - prowadzonej w papierowych księgach stanu cywilnego, na elektroniczną - przy wykorzystaniu systemu informatycznego. W gestii Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji leży nadzór merytoryczny nad rejestracją stanu cywilnego, natomiast Minister Cyfryzacji jest administratorem rejestru stanu cywilnego funkcjonującego w ramach SRP.

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Minister Cyfryzacji zobligowani zostali do przeprowadzenia analizy wpływu rozwiązań przyjętych w *Prasc* na funkcjonowanie urzędów stanu cywilnego po dwóch latach obowiązywania ustawy.¹Art. 146 ust. 1 *Prasc* nakłada obowiązek przeprowadzenia ww. analizy

Art. 11 ust. 3 *Prasc*

Minister właściwy do spraw wewnętrznych sprawuje nadzór nad działalnością wojewody w zakresie rejestracji stanu cywilnego.

Art. 5 ust. 1 *Prasc*

Rejestr stanu cywilnego jest prowadzony przez ministra właściwego do spraw informatyzacji, w systemie teleinformatycznym.

¹ Przepis art. 146 *Prasc* podlegał nowelizacji w zakresie dotyczącym organu odpowiedzialnego za przeprowadzenie analizy wpływu rozwiązań przyjętych w *Prasc* na funkcjonowanie urzędów stanu cywilnego na mocy ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o działach administracji rządowej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2015.2281) zmieniającej *Prasc* z dniem 1 stycznia 2016 r.

w terminie do dnia 30 kwietnia 2017 roku, a następnie do przedstawienia – w ciągu miesiąca - Radzie Ministrów oraz wojewodom informacji o jej wyniku.

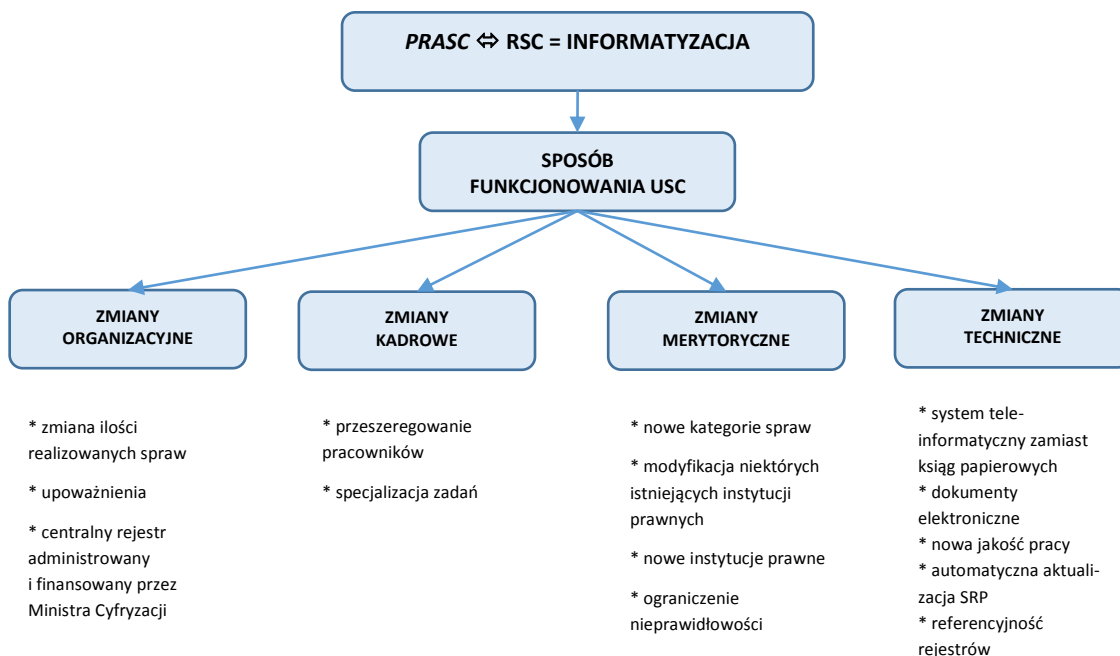
Analiza opracowana została w ujęciu merytorycznym oraz uwzględniającym funkcjonowanie rejestru stanu cywilnego w systemie teleinformatycznym. Jej efektem jest przedkładane opracowanie stanowiące informację o jej wyniku.

PRZEDMIOT ANALIZY

Zakres analizy - co wynika z art. 146 *Prasc* - został ograniczony przedmiotowo do zbadania i oceny wpływu rozwiązań przyjętych w *Prasc* na funkcjonowanie urzędów stanu cywilnego. Ocena rozwiązań przewidzianych w *Prasc*, w aspekcie ich wpływu na funkcjonowanie urzędów stanu cywilnego dokonana została na przykładzie adekwatnie wybranych przepisów prawa. Należy bowiem mieć na względzie, że nie wszystkie regulacje przewidziane w *Prasc* mają charakter nowy. Co więcej, nie wszystkie przepisy stanowiące zarówno nowe, jak też będące kontynuacją funkcjonujących już w poprzednim stanie prawnym rozwiązań, mają realny wpływ na funkcjonowanie urzędów stanu cywilnego. Analizie poddano te rozwiązania, które w stopniu największym wpływają na urzędy stanu cywilnego.

Punktem wyjścia przeprowadzonej analizy była wprowadzona w *Prasc* podstawa prawna² do prowadzenia rejestracji stanu cywilnego w formie elektronicznej, co przesądziło o jej informatyzacji. Powyższe wpłynęło na zupełnie nowy sposób funkcjonowania urzędów stanu cywilnego pod względem organizacyjnym i kadrowym, a także na realizację zadań w ujęciu merytorycznym i technicznym.

Zakres przedmiotowy niniejszej informacji o wyniku analizy został ujęty i opracowany w ww. ramach. Ilustruje go poniższy wykres.

² art. 2 ust. 2 *Prasc*, stanowi, że rejestracji stanu cywilnego dokonuje się w rejestrze stanu cywilnego w formie aktów stanu cywilnego

W przedmiotowym materiale stanowiącym informację o wyniku analizy przyjęty został układ prezentujący zarówno otoczenie urzędów stanu cywilnego, jak i regulacje, które mają bezpośredni wpływ na ich funkcjonowanie. Przedstawiono i omówiono następujące zagadnienia:

- ✓ struktura urzędów stanu cywilnego w Polsce z uwzględnieniem zatrudnienia i sposobu zarządzania, z uwzględnieniem wpływu *Prasc* na tę sferę,
- ✓ sposób finansowania zadań zleconych,
- ✓ poszczególne instytucje prawne w ujęciu merytorycznym pod kątem ich wpływu na funkcjonowanie urzędów stanu cywilnego,
- ✓ wpływ rejestru stanu cywilnego na funkcjonowanie urzędów stanu cywilnego w ujęciu informatycznym,
- ✓ rozwiązania prawne i informatyczne pod kątem płynących z nich korzyści dla obywateli,
- ✓ porównanie, na przykładzie wybranych czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego, stanu prawnego obowiązującego przed i po 1 marca 2015 r.

ZAGADNIENIA BADAWCZE

Rozwiązania prawne wpływające na funkcjonowanie urzędów stanu cywilnego, poddane zostały - adekwatnie do przepisu analizie, z uwzględnieniem:

- ✓ genezy oraz celów poszczególnych przepisów, w tym ich przewidywanego i pożądanego wpływ na pracę urzędów stanu cywilnego,
- ✓ istoty i charakteru prawnego regulacji,
- ✓ praktycznego zafunkcjonowania poszczególnych regulacji, z wykorzystaniem informacji statystycznych przekazanych przez wojewodów oraz badań empirycznych przeprowadzonych przez UMP, SUSC i OPOS.

Praktyczne aspekty funkcjonowania poszczególnych rozwiązań *Prasc* zbadane zostały w oparciu o pozyskane dane, informacje oraz płynące z nich wnioski o charakterze ilościowym i jakościowym. Przedmiotowa informacja o wyniku analizy uwzględnia nie tylko sposób funkcjonowania wybranych regulacji w ujęciu globalnym, ale także pokazuje opinie i sugestie kierowników urzędów stanu cywilnego. Organy te stosują *Prasc* podczas realizacji zadań z zakresu rejestracji stanu cywilnego, a zatem mają najbardziej rzetelną i realną wiedzę na temat funkcjonowania urzędów stanu cywilnego po wprowadzeniu nowych przepisów i wdrożeniu rejestru stanu cywilnego.

Wnioski płynące z tego opracowania będą wstępem do szerokiej, merytorycznej oceny przepisów *Prasc*, w tym ich praktycznego zafunkcjonowania, z uwzględnieniem trudności lub wątpliwości interpretacyjnych, zdiagnozowanych ewentualnych luk prawnych oraz postulatów *de lege ferenda*. Analiza *ex post* przepisów ustawy, co wynika z oceny skutków regulacji - zostanie przeprowadzona w 2018 roku.

ZAKRES CZASOWY ANALIZY

Informacja o wyniku analizy, ograniczona jest temporalnie stosownie do dyspozycji art. 146 ust. 2 *Prasc*.

Prasc weszło w życie 1 marca 2015 r. i od tego czasu było siedem razy nowelizowane. Najistotniejsze dla funkcjonowania urzędów stanu cywilnego zmiany w *Prasc* wprowadzone zostały w roku 2016 i były efektem zdiagnozowanych problemów w bieżącym funkcjonowaniu urzędów stanu cywilnego po wdrożeniu nowych rozwiązań prawnych i informatycznych. Wybrane kwestie zostały opisane w niniejszym dokumencie.

ZASTOSOWANA METODOLOGIA

Niniejsze opracowanie jest efektem przeprowadzonej w wykonaniu dyspozycji art. 146 *Prasc* analizy, przygotowanej w oparciu i przy wykorzystaniu następujących materiałów źródłowych:

- informacji przekazanych od wojewodów, w tym danych statystycznych zebranych od podległych kierowników urzędów stanu cywilnego,
- wyników badań ankietowych przeprowadzonych przez UMP, SUSC, OPOS wśród kierowników urzędów stanu cywilnego,
- danych wygenerowanych z rejestru stanu cywilnego (raporty),
- informacji, którymi dysponuje Departament Spraw Obywatelskich MSWiA z racji nadzoru ministra właściwego do spraw wewnętrznych nad działalnością wojewody w zakresie rejestracji stanu cywilnego (wynikających z bieżącej korespondencji i spraw realizowanych w ramach jego kompetencji).

WSPÓŁPRACA

Wybrane informacje zostały pozyskane od wojewodów w ramach nadzoru sprawowanego przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz w efekcie współpracy z organizacjami zrzeszającymi kierowników urzędów stanu cywilnego lub mających w zakresie swoich kompetencji działanie na rzecz tych organów.

A. Departament Spraw Obywatelskich MSWiA wystąpił do wszystkich dyrektorów wydziałów spraw obywatelskich i równorzędnych urzędów wojewódzkich z prośbą o zebranie od podległych kierowników urzędów stanu cywilnego informacji niezbędnych do przygotowania analizy, przekazując arkusz z pytaniami. Poproszono także samych wojewodów o udzielenie odpowiedzi na pytania dotyczące sprawowanego przez nich nadzoru oraz przyznanych nowych kompetencji w zakresie unieważnienia aktów stanu cywilnego w trybie art. 39b *Prasc*.

a) WOJEWODOWIE – w ich imieniu poszczególni dyrektorzy wydziałów spraw obywatelskich i równorzędnych urzędów wojewódzkich przekazali zebrane w opracowanej tabeli od podległych kierowników urzędów stanu cywilnego informacje o charakterze statystycznym. Przekazane dane dotyczą wszystkich 2257 urzędów stanu cywilnego w Polsce. Ustosunkowano się także do zagadnień dotyczących ich zakresu działania.

B. Departament Spraw Obywatelskich Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Departament Utrzymania i Rozwoju Systemów Ministerstwa Cyfryzacji nawiązał współpracę z organizacjami zrzeszającymi środowisko kierowników urzędów stanu cywilnego: Unią Metropolii Polskich, Ogólnopolskim Porozumieniem Organizacji Samorządowych, Stowarzyszeniem Urzędników Stanu Cywilnego RP, Związkiem Gmin Wiejskich RP, Związkiem Miast Polskich. Efektem tego było uzgodnienie zakresu przedmiotowego „ankiety” pt. „*Funkcjonowanie urzędów stanu cywilnego po wprowadzeniu nowych rozwiązań prawnych i teleinformatycznych*”, w której charakter postawionych pytań miał na celu uwzględnienie opinii oraz sugestii kierowników urzędów stanu cywilnego na temat funkcjonowania w praktyce wybranych rozwiązań przewidzianych w *Prasc*.

OTRZYMANE WYNIKI PRZEPROWADZONYCH BADAŃ ANKIETOWYCH

b) Ogólnopolskie Porozumienie Organizacji Samorządowych (OPOS) przekazało *Raport z badań nt. „Funkcjonowania urzędów stanu cywilnego po wprowadzeniu rozwiązań prawnych i teleinformatycznych”*. Badanie zostało zrealizowane w okresie 15 stycznia – 6 lutego 2017 roku na podstawie standaryzowanej ankiety opracowanej przez DSO MSWiA. Badanie przeprowadzono wśród kierowników USC województw: lubelskiego, lubuskiego, łódzkiego, pomorskiego, śląskiego i wielkopolskiego. Do opracowania raportu wykorzystano dane z 297 ankiet.

c) Unia Metropolii Polskich (UMP) przekazała przygotowany zbiorczy dokument zawierający wyniki ww. ankiety, przygotowany w oparciu o odpowiedzi z 10 miast zrzeszonych w Unii Metropolii Polskich, tj. Białystok, Gdańsk, Kraków, Lublin, Łódź, Poznań, Rzeszów, Szczecin, Warszawa, Wrocław.

d) Stowarzyszenie Urzędników Stanu Cywilnego RP (SUSC) przekazało dokument, zawierający wyniki ankiety, przedstawiający stanowisko Zarządu Głównego SUSC RP.

Powszechna, ujednolicona rejestracja stanu cywilnego w Polsce likwidująca obowiązujące na terytorium Polski dzielnicowe przepisy dotyczące rejestracji, a w konsekwencji różne systemy rejestracji, tj. rejestracja wyznaniowa, świecka, mieszana, wprowadzona została 1 stycznia 1946 r. Z tą datą wszedł w życie dekret z dnia 25 września 1945 r. - *Prawo o aktach stanu cywilnego* (Dz. U. z 1945 r. Nr 48, poz. 272, z późn. zm.). Kolejnym aktem prawnym regulującym kwestie rejestracji stanu cywilnego był dekret z dnia 8 czerwca 1955 r. *Prawo o aktach stanu cywilnego* (Dz. U. z 1955 r. Nr 25 poz. 151 z późn. zm.), a następnie ustawa z dnia 29 września 1986 r. *Prawo o aktach stanu cywilnego* (Dz. U. z 2011 r., Nr 212, poz. 1264), która weszła w życie 1 marca 1987 r., a uchylona została 1 marca 2015 r.

W poprzednim stanie prawnym³ akty stanu cywilnego sporządzane były w papierowych księgach stanu cywilnego, które prowadzone były w każdym urzędzie stanu cywilnego w Polsce. Rozporządzenie⁴ wykonawcze do ustawy regulowało sposób i zasady ich prowadzenia. Kierownicy urzędów stanu cywilnego dysponowali dostępem tylko do aktów stanu cywilnego sporządzonych w księgach znajdujących się w zasobach ich urzędów; nie mieli wglądu w akty sporządzone przez innych kierowników urzędów stanu cywilnego. Księgi stanu cywilnego były lokalnymi zbiorami aktów stanu cywilnego prowadzonymi przez każdy urząd. Jakkolwiek akty stanu cywilnego były sporządzane w księgach stanu cywilnego, to równocześnie istniała możliwość gromadzenia danych w lokalnych bazach poszczególnych urzędów w systemie komputerowym, w tzw. „*aplikacjach alternatywnych*”, w których zgromadzone dane umożliwiały wydanie odpowiednich odpisów skróconych i pełnych aktów urodzeń, małżeństw, zgonów.

W efekcie, w stosunku do poprzedniego stanu prawnego główną zmianą, wprowadzoną z dniem 1 marca 2015 r. była informatyzacja rejestracji stanu cywilnego, wpisująca się w nurt konsekwentnej informatyzacji państwa wynikającej z przyjętych strategicznych dokumentów w tym względzie. Wdrożenie elektronicznego sposobu prowadzenia rejestracji stanu cywilnego spowodowane było dążeniem do podniesienia jakości procesów administracyjnych realizowanych przez państwo oraz wpisywało się w informatyzację innych gałęzi administracji. Rejestr stanu cywilnego funkcjonujący w ramach zintegrowanego systemu rejestrów państwowych umożliwił automatyczne dokonywane online, w czasie rzeczywistym, aktualizacji danych w innych rejestrach, np. w rejestrze PESEL, co zapewnia ich referencyjność. Przepisy *Prasc* oraz ustawy z dnia 24 września 2010 r. *o ewidencji ludności* (tj. Dz. U. z 2016 r. poz. 722 z późn.zm.) a także rozwiązania na płaszczyźnie informatycznej przewidziane w SRP spowodowały, że podmiotem zasilającym i aktualizującym rejestry państwowe w zakresie szeroko rozumianego stanu cywilnego jest kierownik urzędu stanu cywilnego.

---

³ w okresie obowiązywania ustawy z dnia 29 września 1986 r *Prawo o aktach stanu cywilnego*

⁴ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 października 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad sporządzania aktów stanu cywilnego, sposobu prowadzenia ksiąg stanu cywilnego, ich kontroli, przechowywania i zabezpieczenia oraz wzorów aktów stanu cywilnego, ich odpisów, zaświadczeń i protokołów (Dz.U. z 1998, Nr 136, poz.884 z późn. zm.).

Dzięki powyższym rozwiązaniom rejestracja stanu cywilnego aktualnie prowadzona jest w nowoczesnej formie, podyktowanej postępem technicznym i cywilizacyjnym, spełniającej standardy funkcjonowania administracji w XXI w.

Nowy model prowadzenia rejestracji stanu cywilnego wpłynął na funkcjonowanie urzędów stanu cywilnego. Aktualnie wszystkie zdarzenia z zakresu stanu cywilnego rejestrowane są wyłącznie w rejestrze stanu cywilnego, co przekłada się w sposób bezpośredni na korzyści zarówno dla obywatela, jak i służącej mu administracji publicznej. Realizacja i wdrożenie tego przedsięwzięcia było zadaniem trudnym, wymagającym wysiłku - przede wszystkim ze strony kierowników urzędów stanu cywilnego, którzy musieli przestawić się na nowy model pracy. Proces dostosowywania się do korzystania z nowego narzędzia informatycznego trwa do dziś, a jakość pracy w systemie będzie doskonała w dalszych latach.

Istota rejestracji stanu cywilnego, moc dowodowa i charakter prawny aktów stanu cywilnego nie uległy zmianie. *Prasc* usystematyzował jednak przepisy traktujące o rejestracji stanu cywilnego, dostosowując je do współczesnych warunków społecznych, wyeliminował istniejące luki prawne generujące w praktyce niejednolity sposób postępowania przez kierowników urzędów stanu cywilnego.

W efekcie nastąpiła poprawa jakości rejestracji stanu cywilnego, a także podniesienie bezpieczeństwa i pewności obrotu prawnego, w sferze ewidencjonowania tak istotnych dla osoby fizycznej zdarzeń, kształtujących jej byt prawny.

Art. 6 Prasc

1. Rejestracja stanu cywilnego jest wykonywana przez gminy w urzędach stanu cywilnego jako zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej.

Rejestracja stanu cywilnego jako zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej wykonywana jest przez gminy miejskie, wiejskie i miejsko-wiejskie, w urzędach stanu cywilnego. Gminy są równocześnie okręgami rejestracji stanu cywilnego.

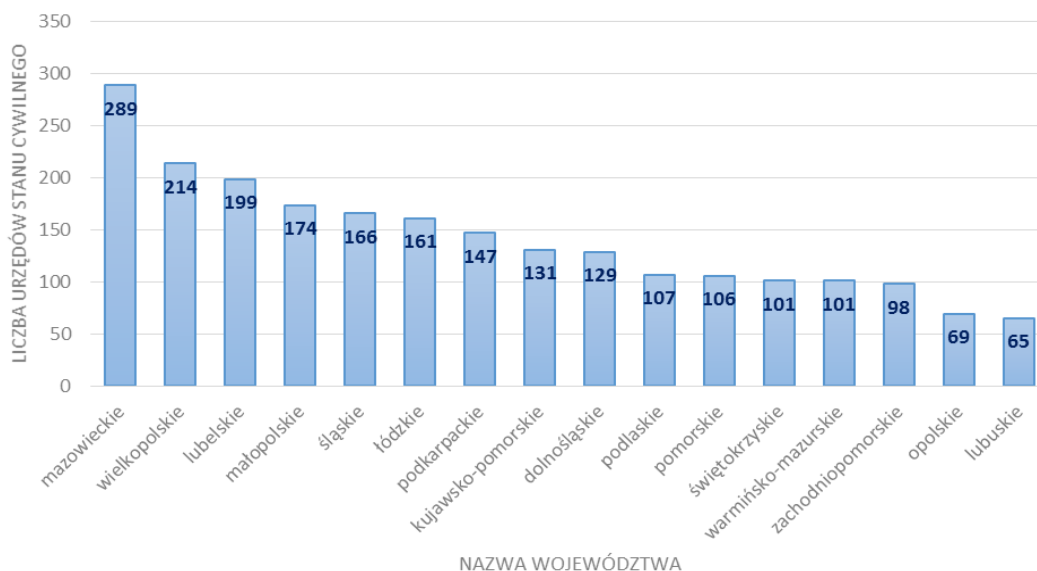
Urzędy stanu cywilnego są jednostkami organizacyjnymi wchodzącymi w skład urzędu gminy. W Polsce funkcjonuje **2257 urzędów stanu cywilnego** (wykres 1).

Stan ten nie uległ zmianie wskutek wejścia w życie *Prasc* oraz informatyzacji rejestracji stanu cywilnego. Zmiany prawne i nowy model prowadzenia rejestracji wpłynęły natomiast w sposób zasadniczy na funkcjonowanie urzędów, w tym na ich **organizację i obciążenie pracą**.

Przepisy *Prasc* oraz ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (tj. Dz. U. z 2016r. poz. 722 z późn.zm.), a także rozwiązania przewidziane w SRP spowodowały, że podmiotem zasilającym i aktualizującym rejestry państwowe w zakresie szeroko rozumianego stanu cywilnego stał się kierownik urzędu stanu cywilnego. Relatywnie jest więc więcej zadań w urzędach stanu cywilnego, ale należy mieć na względzie, że część z nich została zautomatyzowana i odbywa się z wykorzystaniem danych uprzednio już raz wprowadzonych do systemu. Więcej zadań realizowanych w urzędach stanu cywilnego jest więc kwestią oceną i złożoną. Wzrost ilości realizowanych czynności należy rozpatrywać łącznie z kwestią ich zautomatyzowania dzięki systemowi teleinformatycznemu.

Liczbę urzędów stanu cywilnego w poszczególnych województwach ilustruje poniższy wykres. Z danych tych wynika, że największa liczba urzędów stanu cywilnego znajduje się w województwach mazowieckim (289 usc), wielkopolskim (214 usc) i lubelskim (199 usc).

Wykres 1. Urzędy stanu cywilnego w Polsce w podziale na województwa

Rysunek 1. Urzędy stanu cywilnego w Polsce

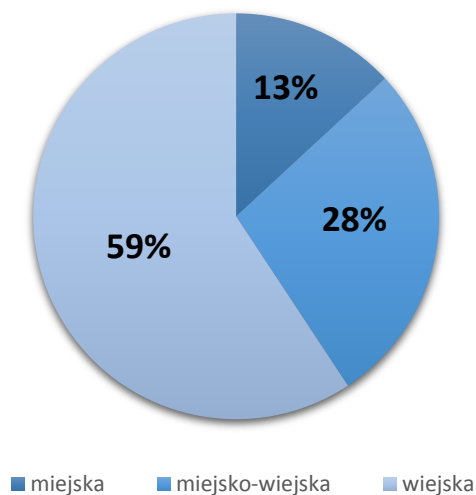

Najwięcej urzędów stanu cywilnego w Polsce zlokalizowanych jest w gminach wiejskich - 1338. W gminach miejskich funkcjonuje 296 urzędów stanu cywilnego, zaś w gminach miejsko-wiejskich 623 urzędy.

Tabela 1. Urzędy stanu cywilnego w gminach – podział ze względu na typ gminy

Typ gminy	Liczba urzędów stanu cywilnego
miejska	296
miejsko-wiejska	623
wiejska	1338

Wykres 2. Urzędy stanu cywilnego w Polsce wg rodzaju gminy - procentowo

W skali kraju, najwięcej, bo aż 59% urzędów stanu cywilnego znajduje się w gminach typu wiejskiego (wykres.2).

Tabela 2. Podział urzędów stanu cywilnego ze względu na wielkość okręgu rejestracji

wielkość okręgu rejestracji	liczba usc	procentowo
powyżej 100000	41	2%
50001-100000	70	3%
do 5000	607	27%
5000-50000	1539	68%

Jednocześnie, jak wynika z przedstawionego podziału, aż 95% urzędów stanu cywilnego znajduje się w okręgach rejestracji do 50 000 mieszkańców (tabela 2).

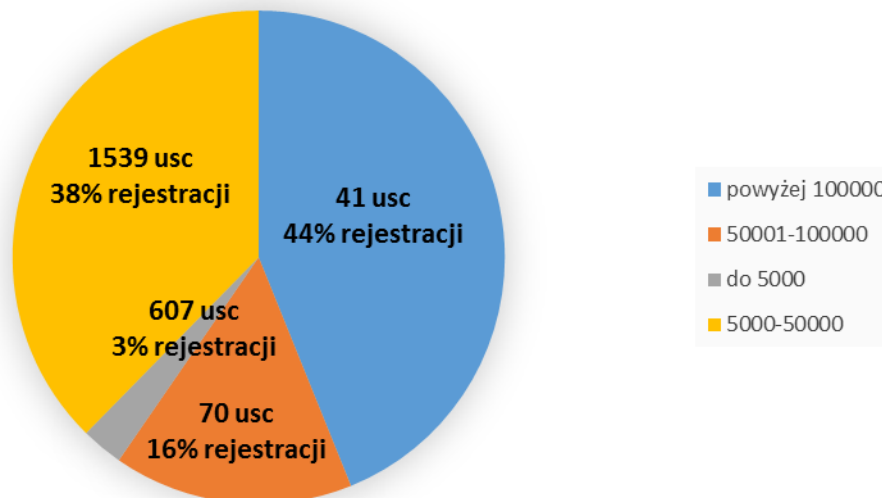
Tabela 3. Podział urzędów stanu cywilnego ze względu na wielkość okręgu rejestracji z uwzględnieniem liczby zarejestrowanych urodzeń i zgonów w 2016 r.*

wielkość okręgu rejestracji	liczba urzędów stanu cywilnego	SUMA rejestracji	procent rejestracji	liczba zarejestrowanych w 2016 r. urodzeń (tryb zwykły, rejestracja bieżąca)	liczba zarejestrowanych w 2016 r. zgonów (tryb zwykły, rejestracja bieżąca)
powyżej 100000	41	344149	44%	203065	141084
50001-100000	70	123481	16%	64093	59388
do 5000	607	21509	3%	5630	15879
5000-50000	1539	295184	38%	122943	172241
		784323			

*na podstawie danych przekazanych przez wojewodów

Z przekazanych przez wojewodów danych statystycznych wynika, że 60% rejestracji bieżącej dotyczącej zdarzeń naturalnych, tj. urodzeń i zgonów odbywa się w urzędach stanu cywilnego znajdujących się w okręgach rejestracji powyżej 50 000 mieszkańców, a zatem w 5% urzędów (tabela 3). W blisko 100% tych okręgów rejestracji znajdują się szpitale, hospicja i inne placówki, w których mają miejsce zdarzenia naturalne (urodzenia, zgony).

Wykres 3. Realizacja rejestracji urodzeń i zgonów w trybie zwykłym w 2016 r. wg wielkości okręgu rejestracji

Jak przedstawiono na powyższym wykresie w 607 urzędach stanu cywilnego (27% wszystkich usc) znajdujących się w okręgach rejestracji do 5 000 realizowane jest zaledwie 3% rejestracji bieżącej zdarzeń naturalnych, tj. urodzeń i zgonów. Wynika to z faktu, że w zaledwie ok. 14% tych okręgów rejestracji znajdują się szpitale, hospicja i inne placówki, w których mają miejsce zdarzenia naturalne (urodzenia, zgony).

Tabela 4. Okręgi rejestracji, a placówki w których następują urodzenia i zgony*

Czy w okręgu rejestracji znajduje się placówka, w której następują urodzenia, zgony?		procentowo	w tym:			
			do 5000 (607 usc)	5000-50000 (1539 usc)	50001-100000 (70 usc)	powyżej 100000 (41 usc)
TAK	812	36%	88	615	68	41
NIE	1445	64%	519	924	2	0

*na podstawie danych przekazanych przez wojewodów

Tabela 5. Placówki, w których następują urodzenia i zgony, a rejestracja bieżąca urodzeń i zgonów*

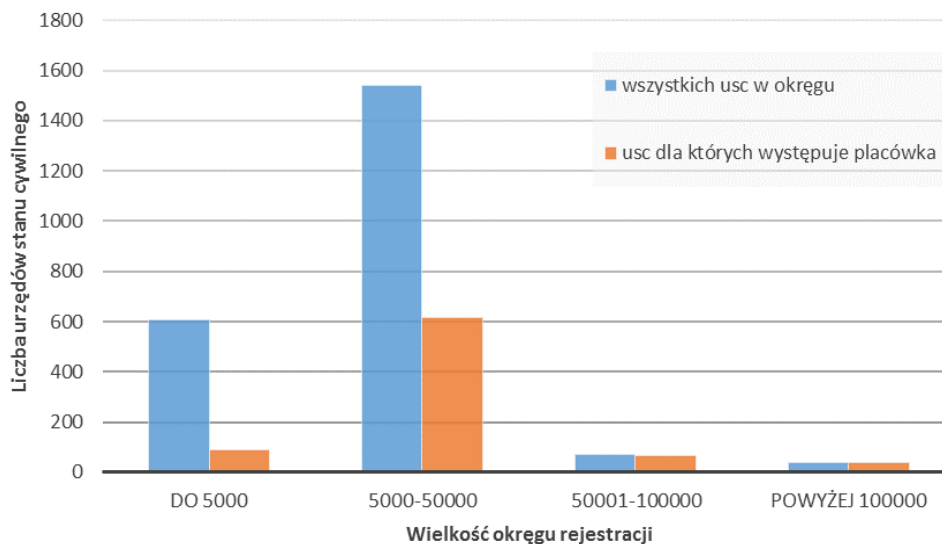
Czy w okręgu rejestracji znajduje się placówka, w której następują urodzenia, zgony	Liczba usc, które tak wskazały	% wszystkich usc	SUMA rejestracji realizowana w 812 usc	SUMA rejestracji wszystkich usc w Polsce	% rejestracji
TAK	812	36%	734 051	784 323	94%

*na podstawie danych przekazanych przez wojewodów

Analiza powyższych zestawień prowadzi do wniosku, że najwięcej zdarzeń naturalnych (734 051) występuje w okręgach rejestracji, gdzie mieszczą się placówki, w których następują urodzenia i zgony, a zatem w 36% urzędów stanu cywilnego (tabela 4-5). Przy czym to właśnie te 36% urzędów stanu cywilnego (812 usc) dokonuje 94 % rejestracji zdarzeń naturalnych w skali kraju (urodzenia/zgony).

Rejestracja zdarzeń naturalnych jest tylko jednym z elementów systemu rejestracji. Poza rejestracją urodzeń i zgonów, w urzędach stanu cywilnego ewidencjonowane są zawierane małżeństwa, a także realizowane są inne zadania dotyczące rejestracji stanu cywilnego. Niewątpliwie jednak zawsze większa liczba czynności będzie rejestrowana w urzędach stanu cywilnego zlokalizowanych w okręgach, w których znajdują się placówki generujące zdarzenia naturalne, niż w okręgach gdzie placówek takich nie ma.

Wykres 4. Wielkość okręgu rejestracji, a liczba usc, w których występują placówki, w których następują urodzenia i zgony

Analiza liczby urzędów stanu cywilnego z uwzględnieniem liczby mieszkańców w województwie (*ludność według danych GUS*) wskazuje, że w województwie śląskim, dolnośląskim i pomorskim na jeden urząd przypada największa liczba mieszkańców (powyżej 20 000). Średnio w skali kraju liczba ta wynosi ok. 17 000 mieszkańców na jeden urząd stanu cywilnego. Zestawienie pokazuje otoczenie i realia w jakich funkcjonują urzędy stanu cywilnego (tabela 6). Nie musi się to jednak przekładać w sposób bezpośredni

na obciążenie pracą urzędów, zlokalizowanych w tych województwach. Na obciążenie pracą poszczególnych urzędów stanu cywilnego największy wpływ ma przede wszystkim zlokalizowanie w obrębie właściwości działania urzędu: podmiotów, w których następują urodzenia/ zgony czy instytucji, sądów występujących o wydanie odpisów aktów stanu cywilnego itd.

Tabela 6. Urzędy stanu cywilnego w Polsce z uwzględnieniem liczby mieszkańców

lp.	województwo	liczba mieszkańców*	liczba usc	liczba mieszkańców na 1 urząd stanu cywilnego
1	śląskie	4 570 849	166	27535
2	dolnośląskie	2 904 207	129	22513
3	pomorskie	2 307 710	106	21771
4	małopolskie	3 372 618	174	19383
5	mazowieckie	5 349 114	289	18509
6	zachodniopomorskie	1 710 482	98	17454
7	wielkopolskie	3 475 323	214	16240
8	kujawsko-pomorskie	2 086 210	131	15925
9	lubuskie	1 018 075	65	15663
10	łódzkie	2 493 603	161	15488
11	podkarpackie	2 127 657	147	14474
12	opolskie	996 011	69	14435
13	warmińsko-mazurskie	1 439 675	101	14254
14	świętokrzyskie	1 257 179	101	12447
15	podlaskie	1 188 800	107	11110
16	lubelskie	2 139 726	199	10752
	SUMA	38 437 239	2257	17030

* Ludność według województw - stan na dzień 31.12.2015 r. wg danych GUS

2.1. ZATRUDNIENIE

W aktualnie obowiązującym stanie prawnym istnieje obowiązek zatrudnienia, w zależności od liczby mieszkańców, kierownika lub zastępcy kierownika usc. Chodzi *de facto* o zapewnienie zatrudnienia zawodowego urzędnika stanu cywilnego, który musi spełniać wysokie wymagania określone w *Prasc* w zakresie wykształcenia, jak również stażu pracy. Powyższe gwarantuje profesjonalne realizowanie czynności wiążących się z rejestracją podstawowych zdarzeń w życiu człowieka jak urodzenie/małżeństwo/zgon. Kierownik usc/ zastępca kierownika usc musi posiadać szeroką wiedzę merytoryczną obejmującą nie tylko prawo krajowe (*Prasc* i akty wykonawcze, ustawa *Kodeks rodzinny i opiekuńczy*, ustawa *Kodeks postępowania cywilnego*, ustawa *prawo prywatne międzynarodowe* itd.), ale także wybrane regulacje międzynarodowe, tj. wiążące Polskę umowy dwu- i wielostronne, w tym konwencje Międzynarodowej Komisji Stanu Cywilnego, której Rzeczpospolita Polska jest członkiem. Podkreślić należy, że kierownik urzędu stanu cywilnego w polskim systemie prawnym jest organem powołanym do dokonywania czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego oraz zmiany imion i nazwisk.

Jednocześnie jednak, tak jak w poprzednim stanie prawnym, kierownikiem urzędu stanu cywilnego z mocy prawa, jest co do zasady wójt (burmistrz, prezydent miasta).

To właśnie kierownik urzędu stanu cywilnego - po wejściu w życie *Prasc*, ustawy z dnia 24 września 2010 r. o *ewidencji ludności* (tj. Dz. U. z 2016r. poz. 722 z późn.zm.), a także wdrożeniu SRP - stał się podmiotem zasilającym i aktualizującym rejestry państwowe w zakresie szeroko rozumianego stanu cywilnego. Pomimo jednak większej ilości zadań realizowanych w urzędach stanu cywilnego, czynności są w wielu przypadkach wykonywane automatycznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Z tego też powodu wprowadzone zmiany nie spowodowały konieczności znacznego zwiększenia zatrudnienia w urzędach stanu cywilnego.

Ponadto nastąpiły zmiany organizacyjne, związane z przejęciem przez urzędy stanu cywilnego niektórych zadań wykonywanych dotąd w gminach przez ewidencję ludności.

Z informacji przekazanych przez wojewodów wynika, że globalnie, w skali kraju po 1 marca 2015 r. zatrudnienie w urzędach stanu cywilnego **wzrosło jedynie w 16 % urzędów**.

Tabela 7. Wzrost zatrudnienia po 1 marca 2015 r., a wielkość okręgu rejestracji

czy wzrosło zatrudnienie po 1 marca 2015 r.	do 5000 (607 usc)	%	5000-50000 (1539 usc)	%	50000-100000 (70 usc)	%	powyżej 100000 (41 usc)	%
Liczba urzędów, które wskazały, że nastąpił wzrost zatrudnienia, w tym:	49	8%	237	15%	45	64%	40	98%
nabór wewnętrzny	40	82%	186	78%	29	64%	31	77%
nabór zewnętrzny	9	18%	51	22%	16	36%	9	23%
Liczba urzędów, które wskazały, że nie nastąpił wzrost zatrudnienia	558	92%	1302	85%	25	36%	1	2%

Tabela 8. Wzrost zatrudnienia po 1 marca 2015 r. w poszczególnych województwach

Nazwa województwa	wzrost zatrudnienia po 1 marca 2015 r.		
	Liczba urzędów, które wskazały, że nastąpił wzrost zatrudnienia	procent urzędów, które wskazały, że nastąpił wzrost zatrudnienia	Liczba urzędów, które wskazały, że nie nastąpił wzrost zatrudnienia
śląskie	51	31%	115
lubuskie	16	25%	48
warmińsko-mazurskie	23	23%	78
dolnośląskie	29	22%	100
małopolskie	38	22%	136
pomorskie	21	20%	85
zachodniopomorskie	19	19%	79
mazowieckie	44	15%	245
podkarpackie	22	15%	125
opolskie	9	13%	60
wielkopolskie	27	13%	187
kujawsko-pomorskie	15	11%	116
łódzkie	18	11%	143
świętokrzyskie	11	11%	90
podlaskie	11	10%	96
lubelskie	17	9%	183
- SUMA -	371	16%	1886

Tabela 9. Wzrost zatrudnienia i sposób naboru pracowników

Nazwa województwa	Liczba usc, które wskazały na dany sposób naboru	
	nabór wewnętrzny	nabór zewnętrzny
dolnośląskie	19	10
kujawsko-pomorskie	14	1
lubelskie	12	5
lubuskie	15	1
łódzkie	11	7
małopolskie	33	5
mazowieckie	31	13
opolskie	8	1
podkarpackie	15	7
podlaskie	9	2
pomorskie	13	8
śląskie	45	6
świętokrzyskie	5	6
warmińsko-mazurskie	21	2
wielkopolskie	20	7
zachodniopomorskie	15	4
- SUMA -	286 (77%)	85 (23%)

W skali kraju wzrost zatrudnienia w urzędach stanu cywilnego (w których taki wzrost został odnotowany) nastąpił w **77% urzędów w wyniku naboru wewnętrznego** - w obrębie urzędu gminy. Powyższe wiązać należy z kwestią przesunięcia obciążenia pracą z komórek zajmujących się ewidencją ludności na urzędy stanu cywilnego. **A zatem faktyczny wzrost zatrudnienia nastąpił jedynie w ok. 4% urzędów w skali kraju**, tzn. nabór zewnętrzny nastąpił tylko w 85 usc.

Tabela 10. Zatrudnienie w urzędach stanu cywilnego w podziale na województwa

Nazwa województwa	łąćzna liczba osób zatrudnionych na pełny etat w usc	łąćzna liczba osób zatrudnionych na niepełny etat w usc
dolnośląskie	260	73
kujawsko-pomorskie	191	76
lubelskie	249	100
lubuskie	107	37
łódzkie	253	99
małopolskie	283	148
mazowieckie	571	161
opolskie	111	40
podkarpackie	221	78
podlaskie	157	39
pomorskie	207	62
śląskie	407	125
świętokrzyskie	136	46
warmińsko-mazurskie	93	119
wielkopolskie	306	154
zachodniopomorskie	142	78
- SUMA -	3694	1435

Największa liczba osób zatrudnionych na pełny etat występuje w urzędach stanu cywilnego zlokalizowanych na terenie województwa: mazowieckiego (571) i śląskiego (407). Duża liczba osób zatrudnionych jest na pełen etat w urzędach stanu cywilnego w województwie mazowieckim (571) oraz wielkopolskim (306) wiąże się z faktem, że na terenie tych województw znajduje się największa liczba urzędów stanu cywilnego (odpowiednio 289 i 214 urzędów stanu cywilnego).

Zauważalną tendencją jest, że to w urzędach znajdujących się w okręgach do 50 000 mieszkańców zatrudniane są osoby na niepełny etat (1327 osób z 1435 zatrudnionych na niepełny etat w skali kraju).

Jak wskazuje OPOS w Raporcie z badania pt. „*Stan funkcjonowania Urzędów Stanu Cywilnego w Polsce*” z sierpnia 2016 r. „*Wynika to głównie z faktu, że w tych jednostkach ilość zdarzeń z zakresu rejestracji stanu cywilnego jest niewystarczająca dla wyodrębnienia pełnego etatu dedykowanego tylko usc. Wyniki badań wskazują, że w strukturze organizacyjnej urzędu gminy tworzone są stanowiska pracy zawierające rozbudowane zakresy obowiązków. Analiza wyników badań uwidacznia ponadto, że w wielu gminach dobór zakresów obowiązków często przekracza możliwości percepcyjne człowieka. Ponadto charakterystyka realizowanych zadań często nie jest spójna i powiązana tematycznie. W związku z tym osoby pracujące na tych stanowiskach nie mają możliwości na organizację pracy umożliwiającą skuteczne realizowanie zadań. Poza pełnym zakresem zadań dotyczących rejestracji stanu cywilnego urzędnicy realizują wiele zadań własnych gminy, których charakter często koliduje z funkcją kierownika usc. (...) W miarę wzrostu wielkości gminy, w obrębie której funkcjonuje usc, wzrasta także*

stopień specjalizacji stanowisk pracy. Drugą grupę stanowią urzędy, które specjalizują się tylko w zadaniach rejestracji stanu cywilnego, posiadają zazwyczaj złożoną i wyodrębnioną strukturę organizacyjną.”

Tabela 11. Zatrudnienie na stanowiskach kierowniczych w urzędach stanu cywilnego wg wielkości okręgu rejestracji

czy jest zatrudniony zawodowy kierownik/z-ca kierownika usc?	w tym w:	
	gminie do 50 000	gminie powyżej 50 000
Konfiguracja układu:		
tylko kierownik	702	7
tylko z-ca (y) kierownika	676	3
kierownik i z-ca (y) kierownika	694	101
brak	74	0

Analizie poddano również sposób realizacji przepisu art. 6 *Prasc* dotyczącego obowiązku zatrudnienia w urzędzie stanu cywilnego bądź to kierownika bądź zastępcy kierownika urzędu stanu cywilnego. Z danych przekazanych przez wojewodów wynika, że aż w 702 okręgach rejestracji do 50 000 mieszkańców zatrudniony jest kierownik urzędu stanu cywilnego, podczas gdy przepis nakłada obowiązek zatrudnienia zastępcy kierownika. Również w okręgach powyżej 50 000 mieszkańców nie wszędzie spełniony jest obowiązek w zakresie zatrudnienia kierownika urzędu stanu cywilnego. W 3 takich okręgach rejestracji zatrudniony jest tylko zastępca kierownika, mimo iż *Prasc* stanowi o zatrudnieniu kierownika urzędu stanu cywilnego.

Wydaje się zatem celowym rozważenie modyfikacji przepisów w kierunku wprowadzenia obowiązku zatrudnienia kierownika urzędu stanu cywilnego w każdym urzędzie stanu cywilnego, przy równoczesnej fakultatywności zatrudnienia zastępcy kierownika urzędu stanu cywilnego w zależności od liczby mieszkańców w gminie.

Tabela 12. Inne zadania kierownika urzędu stanu cywilnego w urzędzie gminy

czy kierownik usc (z-ca kierownika) realizuje inne zadania w gminie	do 5000 (607 usc)	5000-50000 (1539 usc)	50001-100000 (70 usc)	powyżej 100000 (41 usc)
TAK	507	1133	16	6
NIE	56	376	54	35
brak zawodowego kierownika	44	30	-	-

W zdecydowanej większości urzędów stanu cywilnego zlokalizowanych w okręgach rejestracji do 50 000 mieszkańców kierownik usc (zastępca kierownika) realizuje poza rejestracją stanu cywilnego inne zadania w urzędzie gminy. Na ten fakt wskazało ok. 76 % urzędów zlokalizowanych w tych okręgach. Natomiast w urzędach stanu cywilnego znajdujących się w okręgach powyżej 50 000 mieszkańców (111 urzędów) kierownik usc dokonuje innych czynności tylko w 20% takich urzędów.

Najczęściej wskazywano, że innymi czynnościami wykonywanymi w urzędzie gminy przez kierownika urzędu stanu cywilnego są:

- czynności z zakresu ewidencji ludności i dowodów osobistych;
- zadania obronne, obrony cywilnej, zarządzania kryzysowego;
- nadzór nad oświatą, opieką zdrowotną, kulturą i sportem;
- czynności Sekretarza Gminy;
- prowadzenie rejestru wyborców;
- prowadzenie spraw dot. ochrony informacji niejawnych ;
- kadry i sprawy organizacyjne;
- prowadzenie archiwum zakładowego.

Wykonywanie przez kierownika urzędu stanu cywilnego innych czynności w urzędzie gminy jest racjonalne z punktu widzenia pracodawcy samorządowego. Budzi jednak wątpliwości co do jakości dokonywanych czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego oraz stopnia ich specjalizacji, mając na uwadze, że pracownik obciążony jest innymi obowiązkami. Ma to szczególne znaczenie obecnie, po wejściu w życie *Prasc* i informatyzacji.

Gwarantem dobrej jakości rejestracji stanu cywilnego jest zawodowy, profesjonalny urzędnik wykonujący zadania samodzielnie. Zasadne jest więc aktywizowanie kierowników urzędów stanu cywilnego do podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz doskonalenia umiejętności praktycznych. Przyczyni się to do rozbudowania profesjonalnej kadry urzędników stanu cywilnego.

ART. 6 *Prasc*

3. Kierownikiem urzędu stanu cywilnego jest wójt (burmistrz, prezydent miasta).

4. W okręgach liczących poniżej 50 000 mieszkańców wójt (burmistrz, prezydent miasta) zatrudnia zastępcę kierownika urzędu stanu cywilnego oraz może zatrudnić inną osobę na stanowisku kierownika urzędu stanu cywilnego.

5. W okręgach liczących powyżej 50 000 mieszkańców wójt (burmistrz, prezydent miasta) zatrudnia inną osobę na stanowisku kierownika urzędu stanu cywilnego oraz może zatrudnić zastępcę lub zastępców kierownika urzędu stanu cywilnego.

Stosownie do art. 6 *Prasc* kierownikiem urzędu stanu cywilnego z mocy prawa jest wójt (burmistrz, prezydent miasta).

Jednocześnie istnieje obowiązek zatrudnienia zastępcy kierownika urzędu stanu cywilnego w okręgach liczących poniżej 50 000 mieszkańców (oraz możliwość zatrudnienia innej osoby na stanowisku kierownika urzędu stanu cywilnego) albo kierownika urzędu stanu cywilnego w okręgach powyżej 50 000 (oraz możliwość zatrudnienia zastępcy lub zastępców kierownika urzędu stanu cywilnego).

W efekcie istnieje dualizm organów powołanych do prowadzenia rejestracji stanu cywilnego z uwagi na równoczesne piastowanie funkcji kierownika urzędu stanu cywilnego przez dwie osoby, tzw. zawodowego kierownika urzędu stanu cywilnego oraz organ gminy, tj. wójta (burmistrza, prezydenta miasta). Powyższe rozwiązania prawne mają zapewnić ciągłość realizacji zadań z zakresu rejestracji stanu cywilnego w okręgu oraz profesjonalną obsługę obywateli wnioskujących o dokonanie czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego.

Niemniej jednak, w związku z wprowadzeniem w obszarze rejestracji stanu cywilnego nowych przepisów merytorycznych oraz nowoczesnego narzędzia służącego do jej prowadzenia, zasadność i racjonalność takiego rozwiązania mogłaby zostać poddana rewizji. Kierownik urzędu stanu cywilnego jest rejestratorem fundamentalnych zdarzeń z życia człowieka, dokonuje szeregu istotnych czynności z zakresu prawa rodzinnego jak również, w związku z przepływem osób i dokumentów, jest obowiązany do znajomości nie tylko ustawodawstwa krajowego, ale także regulacji prawa prywatnego międzynarodowego oraz innych umów dwu- i wielostronnych, w tym konwencji Międzynarodowej Komisji Stanu Cywilnego, której Rzeczpospolita Polska jest członkiem.

Jednocześnie, każdy z kierowników stanu cywilnego zobligowany jest do prowadzenia rejestracji w RSC, co powoduje konieczność posiadania umiejętności obsługi systemu informatycznego, do którego dostęp autoryzowany jest kartą dostępu.

W konsekwencji także wójt (burmistrz, prezydent miasta) zobligowany jest do posiadania karty dostępu. W większości urzędów stanu cywilnego, tj. 1686 istnieje prawidłowy stan faktyczny w tym zakresie. Brak karty uniemożliwia *de facto* dokonywanie jakichkolwiek czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta), a więc można wskazać na pewną fikcyjność istniejących

w tym zakresie obowiązków ustawowych. Z założenia organ ten jako kierownik urzędu stanu cywilnego powinien być przygotowany do realizacji wszystkich czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego. Powstają uzasadnione wątpliwości, czy w praktyce rzeczywiście tak jest. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) zgodnie z zapisami *Prasc* nie musi bowiem posiadać kierunkowego wykształcenia i stażu pracy. Rodzi się wątpliwość nie tylko co do merytorycznej wiedzy, ale także praktycznych umiejętności związanych z obsługą rejestru stanu cywilnego.

Tabela 13. Posiadanie karty do BUSC przez wójtów (burmistrzów, prezydentów miast)

czy wójt (burmistrz, prezydent) posiada kartę do BUSC?	liczba usc
TAK	1686
NIE	571

Skoro wójt (burmistrz, prezydent miasta) z mocy prawa jest kierownikiem, to oczywistym jest, że do realizacji zadań ustawowych niezbędny jest mu dostęp do rejestru stanu cywilnego. Z zebranych informacji wynika iż w skali kraju występują urzędy, w których organ ten nie posiada karty. Realnie wpływa to na funkcjonowanie urzędu stanu cywilnego, oznacza bowiem brak możliwości dokonywania czynności lub dokonywanie ich z naruszeniem prawa. Wszelkie takie przypadki będą wymagały pilnego zbadania i wyeliminowania przez wojewodów. Obowiązek posiadania kart realizowany jest w większym stopniu w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich (odpowiednio 80% i 70%) niż w gminach miejskich (gdzie oscyluje na poziomie ok. 58%).

Tabela 14. Posiadanie karty do BUSC przez wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) wg rodzaju gminy

czy wójt (burmistrz, prezydent) posiada kartę do BUSC	gmina wiejska (1338)	gmina miejska (296)	gmina miejsko-wiejska (623)
TAK	1076	172	438
procentowo	80%	58%	70%

Z informacji przekazanych przez wojewodów wynika, że wójt (burmistrz, prezydent miasta) w praktyce realizuje czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego w 49% urzędów stanu cywilnego w Polsce, przy czym znacznie częściej (tabela 15) czynności te są wykonywane w urzędach stanu cywilnego zlokalizowanych okręgach do 5 000 mieszkańców (58%).

Tabela 15. Realizowanie czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego przez wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) wg wielkości okręgu rejestracji

Czy wójt (burmistrz, prezydent miasta) realizuje czynności z zakresu rsc?	do 5000 (607 usc)	5000-50000 (1539 usc)	50001-100000 (70 usc)	powyżej 100000 (41 usc)	SUMA
TAK	352 (58%)	732 (48%)	18 (26%)	13 (32%)	1115 (49%)
NIE	255	807	52	28	1142

Na podstawie danych zebranych od wojewodów wskazać należy, że wójtowie (burmistrzowie, prezydenci miasta) realizują m.in. następujące czynności:

- przyjmowanie oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński,
- rejestracja zgonów,
- wydawanie odpisów aktów stanu cywilnego.

Przy czym najczęściej realizowanymi czynnościami jest przyjmowanie oświadczeń o wstąpieniu z związek małżeński.

W badaniu ankietowym przeprowadzonym przez OPOS wskazywano, że w gminach, gdzie kierownikiem urzędu stanu cywilnego jest inna osoba niż wójt (burmistrz, prezydent miasta), a struktura urzędu stanu cywilnego jest rozbudowana, w zdecydowanej większości organ gminy nie wykonuje żadnych czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego.

Odmienne wygląda sytuacja w urzędach stanu cywilnego jednoosobowych oraz w gminach, gdzie kierownikiem urzędu stanu cywilnego jest wójt (burmistrz, prezydent miasta). W tych przypadkach około 15% udzielonych odpowiedzi wskazywało, że wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporadycznie wykonuje czynności; najczęściej było to udzielanie ślubu (jednak tylko sama uroczystość). Cała dokumentacja oraz czynności w systemie po zawarciu małżeństwa, wykonywał pracownik urzędu.

Z badania przeprowadzonego przez SUSC wynika, że w około 15% urzędów stanu cywilnego wójtowie (burmistrzowie, prezydenci miast) przyjmują jedynie oświadczenia o wstąpieniu z związek małżeński.

WPLYW NA FUNKCJONOWANIE URZĘDÓW STANU CYWILNEGO

W praktyce istnieją w urzędach stanu cywilnego dwa organy powołane do prowadzenia rejestracji stanu cywilnego co budzi trudności w praktycznym funkcjonowaniu urzędów stanu cywilnego oraz wątpliwości natury prawnej. Aktualne przepisy nie określają jasno relacji pomiędzy kierownikiem urzędu stanu cywilnego z mocy prawa (wójtem, burmistrzem, prezydentem miasta), a zawodowym kierownikiem. Ten swoisty dualizm organów wywołuje istotne wątpliwości w zakresie podziału kompetencji co *de facto* może dezorganizować pracę. Powyższe przejawia się na płaszczyźnie merytorycznego podziału zadań, w tym sposobu i jakości ich realizacji oraz w aspekcie organizacyjnym związanym z zarządzaniem urzędem stanu cywilnego.

Nowe przepisy merytoryczne oraz nowoczesnego narzędzia służącego do prowadzenia rejestracji stanu cywilnego powodują, że rozważenia wymaga zasadność utrzymywania takiego rozwiązania. Fakt, że wójt (burmistrz/prezydent miasta) nie musi legitymować się kompetencjami formalnymi, tj. kierunkowym wykształceniem, stażem pracy, ale także nie posiada merytorycznej wiedzy i doświadczenia oraz praktycznych umiejętności obsługi rejestru stanu cywilnego, może wpływać na niższą jakość, sprawność, a nawet prawidłowość dokonywanych czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego.

W tym kontekście zwrócić należy uwagę, że pozycja i rola kierownika urzędu stanu cywilnego w aktualnym stanie prawnym z uwagi na nałożone na niego zadania uległa przewartościowaniu. W świetle obowiązujących regulacji jest on głównym podmiotem zasilającym i aktualizującym centralną ewidencję ludności w zakresie szeroko rozumianego stanu cywilnego. Osoba piastująca funkcję

kierownika urzędu stanu cywilnego musi posiadać, poza znajomością przepisów, umiejętność ich praktycznej realizacji za pomocą narzędzi informatycznych, co determinuje konieczność sprawnej obsługi rejestru stanu cywilnego oraz korzystania i dokonywania wybranych czynności w rejestrze PESEL.

Z całą pewnością wójt (burmistrz, prezydent miasta) w mniejszym stopniu posiada wiedzę i umiejętności praktyczne z zakresu rejestracji stanu cywilnego. Nie wszyscy też wójtowie (burmistrzowie, prezydenci miast) posiadają karty do rejestru stanu cywilnego. W praktyce uniemożliwia to wykonywanie zadań kierownika urzędu stanu cywilnego i zapewnienie ciągłości rejestracji. Dokonywane przez ten organ czynności to przede wszystkim przyjmowanie oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński (które ma charakter reprezentacyjny) czy wydawanie odpisów aktów stanu cywilnego.

Uwzględniając, że czynności dokonywanych przez wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) w skali kraju jest stosunkowo mało oraz, że dotyczą one wąskiego katalogu realizowanych kategorii zadań, celowym byłoby przeanalizowanie alternatywnych rozwiązań zapewniających ciągłość rejestracji stanu cywilnego.

Dodatkowo powinno być poddane analizie stworzenie przepisów umożliwiających w sytuacjach wyjątkowych – związanych z nieobecnością kierownika urzędu stanu cywilnego/zastępcy, przekazanie wojewodzie upoważnienia do wyznaczenia innego kierownika urzędu stanu cywilnego do obsłużenia określonej czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego, tak aby zapewnić ciągłość rejestracji (szczególnie w zakresie zdarzeń losowych: urodzenia/zgony).

2.3. NADZÓR WOJEWODÓW NAD REJESTRACJĄ STANU CYWILNEGO PO WDROŻENIU *Prasc* I ZAFUNKCJONOWANIU REJESTRU STANU CYWILNEGO

Na mocy przepisów *Prasc* w gestii wojewody pozostał, tak jak w poprzednim stanie prawnym bezpośredni nadzór nad urzędami stanu cywilnego. Właściwy miejscowo wojewoda sprawuje nadzór nad rejestracją stanu cywilnego.

Sposób, jakość i skuteczność sprawowanego nadzoru wpływa na jakość pracy urzędów stanu cywilnego. Nowe rozwiązania w *Prasc* oraz elektroniczny model prowadzenia rejestracji stanu cywilnego spowodowały, że zmianie uległ także sposób sprawowania nadzoru wojewodów.

Art. 11 *Prasc*

1. Właściwy miejscowo wojewoda sprawuje nadzór nad rejestracją stanu cywilnego.

Informacje przekazane przez wojewodów wskazują, że w ocenie większości z nich sprawowanie nadzoru uległo zmianie po wdrożeniu *Prasc* i zafunkcjonowaniu rejestru stanu cywilnego. Sprawowanie nadzoru stało się, wg niektórych wojewodów, trudniejsze. Powyższe podyktowane jest koniecznością zmierzenia się z dotychczas niespotykanymi problemami oraz nową materią dotyczącą kwestii technicznych związanych

z funkcjonowaniem rejestru stanu cywilnego (BUSC).

Wejście w życie nowych przepisów prawa w połączeniu z informatyzacją rejestracji stanu cywilnego było przedsięwzięciem niezwykle złożonym. Wojewodowie podkreślają, że wzrosła liczba udzielanych wyjaśnień i wskazówek podległym kierownikom urzędów stanu cywilnego w postaci przekazywania stosownych interpretacji przepisów *Prasc*, a także informacji dotyczących rejestru stanu cywilnego oraz jego funkcjonalności. Dotyczy to informacji opracowanych przez wojewodów bezpośrednio, jak też przekazywania stanowisk Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Pojawiły się też nowe zadania nałożone na wojewodów, np. dystrybucja blankietów.

Jak wskazali wojewodowie nastąpił wyraźnie odczuwalny wzrost liczby konsultacji telefonicznych i e-mailowych dotyczących kwestii merytorycznych i systemowych oraz wzrost postępowań dotyczących unieważnienia aktów stanu cywilnego. Wszystko to wpisuje się jednak, w proces wdrażania reform o takim zasięgu i charakterze.

Formy nadzoru sprawowane przez wojewodów:

- ✓ Postępowania administracyjne: odwoławcze i skargowe,
- ✓ Kontrole planowane i doraźne,
- ✓ Szkolenia merytoryczne.

Większy nacisk położony jest na stosowanie miękkich instrumentów nadzoru, na rzecz na przykład ograniczenia liczby kontroli lub rezygnacji z ich przeprowadzania (np. w województwie podkarpackim). Jednak w większości województw kontrole są nadal wykorzystywaną formą nadzoru, a zasady ich przeprowadzania nie uległy zmianie. Pojawiły się natomiast sygnały, że przeprowadzanie kontroli na gruncie *Prasc* oraz w związku z funkcjonowaniem rejestru stanu cywilnego jest z wielu względów

utrudnione, np. brak możliwości łatwego odszukania aktu stanu cywilnego w rejestrze i powiązania go z aktami zbiorowymi, brak takiego dostępu wojewody do rejestru stanu cywilnego jakim dysponuje kierownik urzędu stanu cywilnego.

Kluczową zmianą, którą dostrzegają wojewodowie jest fakt, iż otrzymali bardzo skuteczne narzędzie w postaci bezpośredniego dostępu do rejestru stanu cywilnego, które ułatwia sprawowanie nadzoru. Dostęp do rejestru stanu cywilnego pozwala na wgląd w akty stanu cywilnego sporządzone oraz zmigrowane przez nadzorowanych kierowników urzędów stanu cywilnego, umożliwiając ocenę ich prawidłowości, bieżące monitorowanie i analizę obciążenia pracą oraz sporządzanie raportów.

Rozważenia wymaga, aby dostęp wojewody do rejestru stanu cywilnego nie był ograniczony wyłącznie do aktów stanu cywilnego sporządzonych w obrębie nadzorowanych urzędów stanu cywilnego, ale aby miał on zasięg na poziomie ogólnopolskim. Obecnie brak jest możliwości porównania aktów stanu cywilnego tej samej osoby sporządzonych przez kierowników w różnych województwach (np. aktu urodzenia i aktu małżeństwa). Ponadto dostęp wojewody do rejestru winien dawać mu możliwość wglądu w akty stanu cywilnego w związku z realizacją innych jego zadań z zakresu spraw obywatelskich i obywatelstwa. Wszystko to zwiększyłoby efektywność wykorzystania narzędzia, a w konsekwencji podniosło jakość sprawowanego nadzoru, a także było logiczne w kontekście dostępu wojewody do SRP i konieczności wglądu w akty stanu cywilnego przy realizacji innych zadań.

Z punktu widzenia środowiska kierowników urzędów stanu cywilnego działania nadzoru, po wprowadzeniu zmian prawnych oraz przestawieniu się na nowy elektroniczny sposób rejestracji, nie są oceniane w sposób jednoznaczny.

Z analizy wyników badania ankietowego przeprowadzonego wśród kierowników urzędów stanu cywilnego wynika, że część z nich negatywnie ocenia nadzór sprawowany przez wojewodów (*wynik badania OPOS*). Respondenci ocenili negatywnie zaangażowanie nadzoru wojewódzkiego w adaptacje urzędów stanu cywilnego do nowych zasad działania. Bardzo często pojawiały się odpowiedzi wskazujące, że przesyłane są jedynie stanowiska resortu spraw wewnętrznych i administracji - „*pisma okólne z MSWiA*”, a pomoc ze strony nadzoru jest znikoma.

Do najczęściej wskazywanych powodów negatywnej opinii nt. nadzoru zaliczono m.in.: brak odpowiedniego wsparcia merytorycznego, wyrażający się brakiem odpowiednich szkoleń, spotkań i konsultacji. Organizowane szkolenia w większości przypadków miały bardzo niską jakość merytoryczną przez co były mało przydatne. Innymi czynnikami pozostają: niski poziom zainteresowania wojewodów potrzebami w zakresie infrastruktury teleinformatycznej oraz nienależyte wsparcie finansowe.

Z kolei, badania przeprowadzone przez UMP świadczą o podzielonych opiniach w tej kwestii. Jedni kierownicy urzędów stanu cywilnego wskazywali na pozytywną ocenę nadzoru, chociaż ciężar wdrożenia zmian prawnych i informatycznych spoczywał na urzędzie stanu cywilnego, a wsparcie ograniczało się do przekazywania stanowisk Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Inni kierownicy urzędów stanu cywilnego z uwagi na otrzymywaną pomoc (wynik badania UMP), współpracę z nadzorem ocenia pozytywnie.

Powyższe pozawala na stwierdzenie, że skuteczność i jakość nadzoru uzależniona jest od województwa i zaangażowania konkretnego wojewody.

Z przekazanych wyników badań ankietowych OPOS i UMP wynika, że największą pomoc kierownikom urzędów stanu cywilnego służą:

- stanowiska Departamentu Spraw Obywatelskich Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji,
- pisma od wojewodów,
- konsultacje pomiędzy poszczególnymi kierownikami urzędów stanu cywilnego, czyli praktyczna wymiana doświadczeń.

Jednocześnie respondenci OPOS podnosili, że interpretacje opracowywane przez wojewodów mają niską jakość i przydatność.

W kontekście wsparcia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji tytułem przykładu można wskazać, że od stycznia 2015 r. do czerwca 2016 r. do Departamentu Spraw Obywatelskich wpłynęło łącznie ok. 130 zapytań o interpretację przepisów nowej ustawy i wskazanie sposobu postępowania w konkretnych stanach faktycznych, gdzie jedno wystąpienie zawierało od kilku do nawet kilkunastu pytań.

Tabela 16. Urzędy wojewódzkie występujące najczęściej o interpretację przepisów

województwo	liczba wystąpień (ok.) *
małopolskie	34
śląskie	14
mazowieckie	13
dolnośląskie	9
podlaskie	6
wielkopolskie	6

* gdzie jedno wystąpienie zawierało od kilku do nawet kilkunastu pytań

Niepokojący jest fakt, że wojewodowie nie ocenili sprawowanego nadzoru jako nieefektywnego, natomiast głosy środowiska kierowników urzędów stanu cywilnego (wynikające z badań ankietowych, które nie miały jednak zasięgu ogólnopolskiego) wskazują, że nie spełniają oni w pełni oczekiwań stawianych organowi nadzoru; uzależnione jest to jednak od województwa. Fakt, że kierownicy urzędów stanu cywilnego konsultują pomiędzy sobą poszczególne problemy nie jest zjawiskiem niekorzystnym, niemniej pierwszym i podstawowym wsparciem winni być dla kierowników urzędów stanu cywilnego, wojewodowie sprawujący nadzór tak, by kreować jednolity sposób postępowania wśród podległych usc. Należy dążyć do tego by podnosić jakość nadzoru. Doskonalenie jakości sprawowanego nadzoru merytorycznego powinno być stałym i permanentnym czynnikiem na rzecz podnoszenia jakości rsc.

WPLYW NA FUNKCJONOWANIE URZĘDÓW STANU CYWILNEGO

Wprowadzone rozwiązania prawne i informatyczne postawiły przed wojewodami nowe wyzwania. Sposób i jakość nadzoru, w tym udzielana pomoc wpływa na poszczególne, podległe wojewodzie urzędy stanu cywilnego i ich prawidłowe funkcjonowanie. W efekcie wszelkie zmiany w sposobie realizacji działań nadzorczych, a także fakt, że oczekiwania podległych kierowników urzędów stanu cywilnego

zmieniły się w związku z wdrażaniem zmian prawnych i wykorzystywanych narzędzi, oddziałuje na urzędy stanu cywilnego. Skuteczny nadzór, pomagający w rozwiązywaniu bieżących problemów merytorycznych i systemowych przyczynia się w sposób bezpośredni do lepszej jakości pracy w urzędzie stanu cywilnego.

Instrumenty nadzorcze nie uległy zmianie, jakkolwiek zostały one przewartościowane. Zasadnicze zmiany dotyczą narzędzia wykorzystywanego przy sprawowaniu nadzoru, to jest dostępu do rejestru stanu cywilnego oraz rejestru PESEL. Rejestr jest obecnie odpowiednikiem dotychczasowych papierowych ksiąg stanu cywilnego.

Wojewodowie posiadając bezpośredni dostęp do rejestru stanu cywilnego, nie angażują kierowników urzędów stanu cywilnego do przekazywania im, niektórych przynajmniej, informacji czy dokumentów, np. odpisów aktów stanu cywilnego, czy raportów możliwych do wygenerowania z rejestru stanu cywilnego. Korzystanie z raportów będzie coraz wszechstronniejsze i będzie rosło w miarę poprawy jakości i doskonalenia modułu raportowego w rejestrze stanu cywilnego. Powyższe wpływa w sposób bezpośredni na pracę urzędu stanu cywilnego, który nie jest obciążony wykonywaniem tych czynności na rzecz wojewody. Urzędy stanu cywilnego są też bardziej, niż przed wprowadzeniem zmian prawnych i systemowych na bieżąco monitorowane, a świadomość tego przyczynia się, jak można przypuszczać, do przywiązywania większej wagi do prawidłowego i rzetelnego realizowania codziennych, bieżących zadań.

Funkcjonalności rejestru stanu cywilnego powinny umożliwiać kontrolę i monitorowanie dokonywanych przez kierowników urzędów stanu cywilnego czynności w sposób możliwie szeroki i pełny. W tym kierunku należy rozważać rozwój rejestru stanu cywilnego.

Oddzielną kwestią pozostaje fakt, że aby sprawowanie nadzoru było skuteczne i prawidłowe wojewodowie powinni posiadać szeroką wiedzę dotyczącą funkcjonalności rsc. Wszelkie zatem braki po stronie organów nadzoru w tym względzie winny być na bieżąco uzupełniane poprzez szkolenia.

Wiele jest nowych rozwiązań przewidzianych w *Prasc*, ale są też takie, będące kontynuacją instytucji funkcjonujących w poprzednim stanie prawnym, które zostały doszczegółowione lub też w inny sposób zmodyfikowane.

W załączniku nr 1 do niniejszego opracowania przedstawiono tabelaryczne porównanie stanu prawnego obowiązującego przed i po 1 marca 2015 r. na przykładzie wybranych czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego. Omówione one zostały pod kątem ich praktycznej realizacji, celem zobrazowania charakteru i skali zmian, jakie zaszły w rejestracji stanu cywilnego.

Poniżej omówione zostały najważniejsze rozwiązania z zakresu rejestracji stanu cywilnego w kontekście zmian prawnych, z uwzględnieniem praktycznego sposobu stosowania.

Wprowadzenie na mocy *Prasc* nowych rozwiązań prawnych oraz informatycznych spowodowało zasadnicze zmiany w praktycznym funkcjonowaniu urzędów stanu cywilnego przejawiające się na wielu różnych płaszczyznach. Zmiany te dotyczą w szczególności:

- ✓ bieżącej organizacji pracy,
- ✓ sposobu realizacji czynności,
- ✓ spraw kadrowych,
- ✓ liczby realizowanych poszczególnych kategorii spraw,
- ✓ infrastruktury urzędu stanu cywilnego.

Niektóre przepisy *Prasc* w zasadniczy sposób wpłynęły na pracę w urzędzie stanu cywilnego, inne jedynie w niewielkim zakresie. W początkowym okresie istotny wpływ wywarł ograniczony temporalnie art. 145⁵ *Prasc*, umożliwiający dokonywanie wybranych czynności poza rejestrem stanu cywilnego. Przepis ten funkcjonował do 1 września 2015 r., ale jego konsekwencje, w zakresie niezrealizowanego obowiązku przeniesienia aktów stanu cywilnego sporządzonych na jego podstawie lub w których wpisano wzmianki lub zamieszczono przypiski, pozostały w niektórych urzędach stanu cywilnego. Niniejszy przepis w pierwotnym brzmieniu obligował bowiem do przeniesienia aktów do rejestru stanu cywilnego do dnia **31 grudnia 2015 r.**, co nie we wszystkich przypadkach zostało zrealizowane.

W celu uniknięcia spiętrzenia zadań i zminimalizowania utrudnień w pracy urzędów stanu cywilnego, na mocy art. 2 ustawy o zmianie ustawy – *Prawo o aktach stanu cywilnego* z dnia 6 lipca 2016r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1221) wprowadzono możliwość przeniesienia nie później niż **do dnia 1 września 2021 r.** do rejestru stanu cywilnego, aktów stanu cywilnego, które zostały sporządzone lub w których zamieszczono

---

⁵ **Art. 145.** 1. Przez okres 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy kierownik urzędu stanu cywilnego, który przechowuje księgę stanu cywilnego, może na podstawie przepisów dotychczasowych:

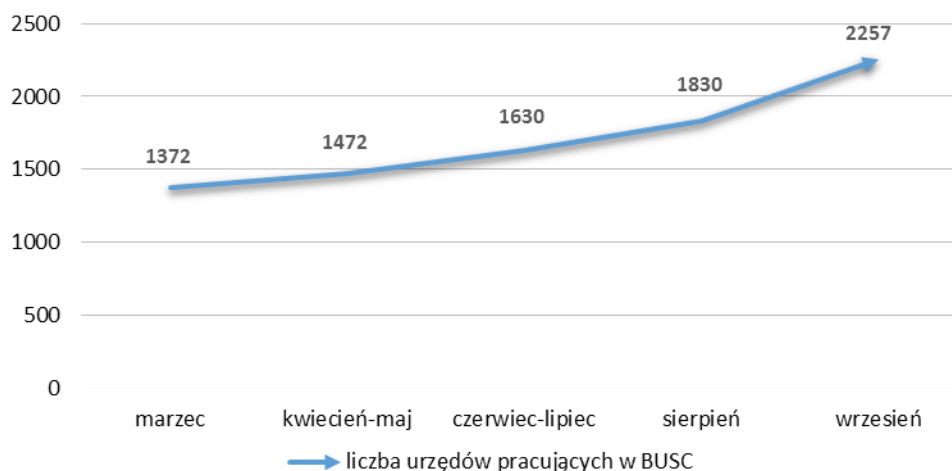
- 1) sporządzać akty stanu cywilnego w księgach stanu cywilnego w oparciu o dokumenty określone w niniejszej ustawie,
  - 2) zamieszczać wzmianki w aktach stanu cywilnego i przypiski przy aktach stanu cywilnego sporządzonych w księgach stanu cywilnego,
  - 3) wydawać z ksiąg stanu cywilnego odpisy zupełne i skrócone aktów stanu cywilnego oraz zaświadczenia,
  - 4) wydawać zaświadczenia stanowiące podstawę sporządzenia aktu małżeństwa zawartego w sposób określony w art. 1 § 2 i 3 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego oraz zaświadczenia stwierdzające, że obywatel polski lub zamieszkały na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej cudzoziemiec niemający obywatelstwa żadnego państwa, zgodnie z polskim prawem, może zawrzeć małżeństwo
- nie dłużej niż do czasu przeniesienia aktu stanu cywilnego do rejestru stanu cywilnego.

wzmianki, lub przy których zamieszczono przypiski, na podstawie przepisów dotychczasowych, w okresie od dnia 1 marca 2015 r. do dnia 31 sierpnia 2015 r., a które nie zostały przeniesione do rejestru stanu cywilnego do dnia 31 grudnia 2015 r.

Mimo, że wdrożenie rejestru stanu cywilnego nastąpiło z dniem 1 marca 2015 r., to w konsekwencji obowiązywania art. 145 *Prasc* pełne zafunkcjonowanie elektronicznej rejestracji stanu cywilnego we wszystkich urzędach stanu cywilnego w kraju nastąpiło **z dniem 1 września 2015 r.** Dopiero bowiem po zakończeniu tego tzw. „okresu przejściowego”, wszystkie 2257 urzędy stanu cywilnego zaczęły rejestrację stanu cywilnego wykorzystując narzędzia informatyczne, w efekcie czego nastąpiła transformacja modelu prowadzenia rejestracji stanu cywilnego w Polsce.

Wykres 5. Przechodzenie przez urzędy stanu cywilnego na rejestrację w BUSC w 2015 r.

W okresie pomiędzy marcem, a wrześniem 2015 r. istniała bardzo złożona sytuacja prawna i faktyczna w obszarze rejestracji stanu cywilnego, spowodowana możliwością równoczesnego stosowania przepisów nowego *Prasc*, oraz poprzedniej ustawy z 29 września 1986 r. *Prawo o aktach stanu cywilnego*, co oznaczało możliwość dokonywania wybranych czynności zarówno w rejestrze stanu cywilnego jak i w papierowych księgach stanu cywilnego.

Z informacji przekazanych od wojewodów wynika, że w skali kraju około 60% urzędów stanu cywilnego rozpoczęło pełną rejestrację elektroniczną lub wykonywanie większości czynności w rejestrze stanu cywilnego w marcu 2015 r. Natomiast około 40% urzędów stanu cywilnego prowadziło rejestrację częściowo w rejestrze i w księgach stanu cywilnego, niemniej procent ich spadał w kolejnych miesiącach (od kwietnia do września 2015 r.).

Tabela 17. Przejście na pełną rejestrację elektroniczną w BUSC/wykonywanie większości czynności w BUSC

Przejście na pełną rejestrację elektroniczną w BUSC/wykonywanie większości czynności w BUSC	liczba urzędów stanu cywilnego podejmujących pracę w BUSC
marzec 2015 r.	1372
kwiecień 2015 r.	100
maj-czerwiec 2015 r.	158
lipiec-sierpień 2015 r.	200
wrzesień 2015 r.	427

W kontekście powyższego, badając praktyczne aspekty funkcjonowania urzędów stanu cywilnego, na podstawie danych przekazanych przez wojewodów, o których mowa była w rozdziale 2, powtórzyć należy, że nie odnotowano znaczącego wzrostu zatrudnienia w urzędach gminy w związku z wejściem w życie nowej ustawy. W skali kraju zatrudnienie w urzędach stanu cywilnego po 1 marca 2015 r., wzrosło jedynie w 16% urzędów stanu cywilnego, w tym w 77% urzędów w wyniku naboru wewnętrznego, w obrębie urzędu gminy. Powyższe wiązać należy z kwestią przesunięcia obciążenia pracą z komórek zajmujących się ewidencją ludności na urzędy stanu cywilnego, co wynika z wejścia w życie *Prasc*, ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (tj. Dz. U. z 2016 r. poz. 722 z późn.zm.) oraz wdrożenia Systemu Rejestrów Państwowych (SRP).

Równocześnie z informacji od wojewodów wynika, że szacunkowo w skali kraju w 16% urzędów stanu cywilnego nastąpiły zmiany organizacyjno-kadrowe. Powyższe kwestie spowodowały, że w urzędach stanu cywilnego po wejściu w życie nowych przepisów prawa oraz zafunkcjonowaniu rejestru stanu cywilnego nastąpiła konieczność przeorganizowania pracy w mniejszym lub większym stopniu.

WPLYW NA FUNKCJONOWANIE URZĘDÓW STANU CYWILNEGO

✓ dualizm systemu rejestracji w „okresie przejściowym” generujący trudności i zadania

Bezpośrednio po wejściu w życie *Prasc* znaczący wpływ na funkcjonowanie urzędów stanu cywilnego wywarł art. 145 *Prasc* obowiązujący w okresie od 1 marca 2015 r. do 31 sierpnia 2015 r. Wprawdzie

Dokonanie czynności poza rejestrem stanu cywilnego, które w danym czasie ułatwiło pracę w urzędzie stanu cywilnego i mogło być uzasadnione, równocześnie wygenerowało de facto „podwójną pracę”, czyli dodatkowe zadanie, które jeśli nie zostało jeszcze wykonane musi zostać zrealizowane.

dokonywanie czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego, w tzw. „okresie przejściowym” z zastosowaniem dwóch porządków prawnych oraz przy wykorzystaniu tradycyjnego papierowego oraz nowego elektronicznego sposobu prowadzenia rejestracji spowodowało pewien chaos, to jednak równocześnie zapewniło ciągłość rejestracji. Omawiany przepis w okresie obowiązywania wywierał bezpośredni lub pośredni wpływ na funkcjonowanie urzędów stanu cywilnego, nawet, jeżeli dany urząd nie korzystał z tej regulacji. Dualizm sposobu prowadzenia rejestracji stanu cywilnego generował nie tylko dla kierowników urzędów stanu cywilnego wykonujących czynności, w tym zakresie

liczne trudności, ale także, dla organów zajmujących się nadzorem. Niemniej jednak, dla niektórych urzędów stanu cywilnego art. 145 *Prasc* był ważnym przepisem dającym możliwość zapewnienia płynnego prowadzenia rejestracji stanu cywilnego i sprawnej obsługi obywateli - zwłaszcza w początkowym okresie funkcjonowania rejestru stanu cywilnego – gdy występowały częste problemy związane z systemem, a kierownicy urzędów stanu cywilnego doskonalili lub nabywali umiejętności w zakresie jego prawidłowej obsługi. Tytułem przykładu, można wskazać, że w wielu sytuacjach przepis art. 145 *Prasc* niwelował negatywne skutki nowych regulacji i był wykorzystywany do wydawania odpisów aktów stanu cywilnego, tak aby usprawnić ten proces, bez konieczności migracji aktu i oznaczał wydanie dokumentu „od ręki”. Jakkolwiek okres obowiązywania art. 145 *Prasc* zakończył się z dniem 1 września 2015 r., to konsekwencje tego przepisu, w niektórych urzędach stanu cywilnego pozostały także po tej dacie. Dotyczy to przypadków niezrealizowania obowiązku migracji do rejestru stanu cywilnego aktów stanu cywilnego, które zostały sporządzone lub w których zamieszczono wzmianki lub przy których zamieszczono przypiski w okresie od dnia 1 marca 2015 r. do dnia 31 sierpnia 2015 r. w oparciu o ten przepis. W takiej sytuacji, na kierowniku urzędu stanu cywilnego nadal ciąży niezrealizowane zadanie, którego ostateczny termin wykonania upływa 1 września 2021 r.

✓ **wzrost zatrudnienia/zmiany organizacyjno-kadrowe/zapewnienie ciągłości pracy/zmiana ilości spraw/ sprawna realizacja zadań scedowanych na pracowników**

W urzędach stanu cywilnego, w ogólnym rozrachunku analizowanym z perspektywy kraju, nie nastąpił widoczny i znaczący wzrost zatrudnienia ani zmiany organizacyjno-kadrowe. Niemniej, nie ulega wątpliwości, że konieczne stało się zapewnienie ciągłej, płynnej obsługi spraw z zakresu rejestracji w trakcie nieobecności kierownika urzędu stanu cywilnego, np. podczas przyjmowania oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński poza urzędem stanu cywilnego, albo w trakcie gdy kierownik urzędu stanu cywilnego udaje się do miejsca pobytu osoby (jeżeli pozwalają na to okoliczności) w przypadku, gdy osobisty udział osoby w czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego w siedzibie urzędu stanu cywilnego nie jest możliwy z powodu choroby, niepełnosprawności lub innej niedającej się pokonać przeszkody. Niezależnie od tego, czy konieczność ta podyktowana jest sytuacją faktyczną (tj. częstymi przypadkami dokonywania ww. czynności) czy też potencjalną potrzebą zapewnienia ciągłości pracy (gotowość).

Jak wskazuje OPOS w Raporcie z badania pt. *„Stan funkcjonowania Urzędów Stanu Cywilnego w Polsce”* z sierpnia 2016 r. *W miarę wzrostu wielkości gminy, w obrębie której funkcjonuje usc, wzrasta także stopień specjalizacji stanowisk pracy. Drugą grupę stanowią urzędy, które specjalizują się tylko w zadaniach rejestracji stanu cywilnego, posiadają zazwyczaj złożoną i wyodrębnioną strukturę organizacyjną.”*

A zatem w związku ze wzrostem w danym urzędzie pewnej kategorii spraw zmiany związane z nowym stanem prawnym i faktycznym polegały także na specjalizacji realizowanych zadań na poszczególnych stanowiskach pracy.

W urzędach stanu cywilnego nastąpiła też zmiana ilości realizowanych poszczególnych spraw. Ze swej istoty odmiejscowienie - w ogólnym rozrachunku - wpłynęło w mniejszym lub większym stopniu na pracę poszczególnych urzędów stanu cywilnego. Jeżeli bowiem niektóre urzędy stanu cywilnego są bardziej obciążone pracą, to inne mają jej mniej.

Na funkcjonowanie urzędów stanu cywilnego w wymiarze praktycznym wpłynęła możliwość udzielania przez kierownika urzędu stanu cywilnego lub wójta (burmistrza, prezydenta miasta) upoważnień do dokonywania niektórych czynności pracownikom urzędów stanu cywilnego i pracownikom urzędu gminy. Celem regulacji było usprawnienie realizowania zadań. Idea upoważnień sama w sobie zawsze korzystnie wpływa na organizację pracy, ponieważ daje możliwość adekwatnego delegowania zadań, a także wzmacnia identyfikację pracowników z celami firmy oraz ich odpowiedzialność za wykonywane zadania. W roku 2016 w nowelizacji *Prasc* [ustawa o zmianie ustawy – *Prawo o aktach stanu cywilnego* z dnia 6 lipca 2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1221)] rozszerzyła katalog czynności, do których dokonywania mogą zostać upoważnieni pracownicy. Wprowadzono możliwość upoważniania pracowników urzędów stanu cywilnego do migracji aktów stanu cywilnego.

- ✓ **konieczność zapoznania się z nowym stanem prawnym oraz przyswojenie obsługi rejestru stanu cywilnego/dostęp do SRP ułatwiający pracę/ forma komunikacji z innymi urzędami oraz obywatelami**

Kierownicy urzędów stanu cywilnego/zastępcy kierowników urzędów stanu cywilnego/pracownicy urzędów stanu cywilnego musieli zapoznać się z nowymi przepisami prawa – *Prasc*, aktami wykonawczymi oraz innymi regulacjami, które *Prasc* zmieniły. Wiązało się to z koniecznością przyswojenia i zrozumienia istoty i charakteru prawnego nowych przepisów oraz zapoznawania się z interpretacjami, wyjaśnieniami oraz opiniami dotyczącymi nowego stanu prawnego.

Wraz z wdrożeniem rejestru stanu cywilnego musiało nastąpić przestawienie się pracowników urzędów na nowy, elektroniczny sposób pracy. Informatyzacja rejestracji stanu cywilnego zdeterminowała konieczność przyswojenia praktycznej umiejętności obsługi rejestru stanu cywilnego, ale także, stałe doszkalanie się w tym zakresie poprzez korzystanie ze środowiska testowego systemu.

Dostęp do rejestrów państwowych ułatwia kierownikom urzędów stanu cywilnego pracę zapewniając możliwość szybkiej, bezpośredniej weryfikacji danych w rejestrze stanu cywilnego i rejestrze PESEL. Jakkolwiek głosy kierowników urzędów stanu cywilnego wskazują, że rejestr PESEL jest jeszcze niereferencyjny, a aktualnie usuwane są niezgodności w danych, które były już często poprawiane przy okazji programu wymiany dowodów osobistych (*wynik badania SUSC*).

Bezpośredni dostęp do centralnej ewidencji ludności umożliwia występowanie o nadanie numeru PESEL, automatyczną aktualizację rejestru PESEL i usuwanie niezgodności w rejestrze, co gwarantuje szybką realizację tych czynności, bez angażowania innych organów. Powyższe wpływa także na rzetelność danych zamieszczanych w aktach stanu cywilnego, ograniczając postępowania generowane w efekcie nieprawidłowości, jakie występowały w związku z brakiem możliwości zweryfikowania danych w oparciu o dostęp (np. do rejestru PESEL czy wgląd w inne akty stanu cywilnego). Aktualizacja rejestrów państwowych on-line, gwarantuje ich referencyjność, szybkie załatwianie spraw w urzędzie stanu cywilnego, bez gromadzenia dokumentów w postaci papierowej w zakresie danych ustalanych w oparciu o rejestry.

W opinii środowiska kierowników urzędów stanu cywilnego (*SUSC*) prace w urzędach stanu cywilnego utrudniły m.in. regulacje dotyczące odmiejszczenia; migracji aktów stanu cywilnego. Na mocy nowych

przepisów prawa pojawiły się nowe zadania nałożone na kierowników urzędów stanu cywilnego jak np. migracja aktów stanu cywilnego, usuwanie niezgodności. Ponadto, trudności generowane były przez pusty rejestr stanu cywilnego, który dopiero jest sukcesywnie napełniany, długi czas oczekiwania na migrację. Do tego doszło ogromne obciążenie związane presją czasu, którą powodował krótki okres wdrożenia, jakość, ilość zmian, niedoskonałość przepisów prawa i zastosowanych narzędzi informatycznych.

Konieczność prowadzenia rejestracji w postaci elektronicznej, ale także, przewidziana w przepisach możliwości wnioskowania oraz odpowiednio i/lub uzyskania określonych dokumentów w formie elektronicznej (odpisy aktów stanu cywilnego, zaświadczenia o stanie cywilnym, zaświadczenia o zamieszczonych lub niezamieszczonych w rejestrze stanu cywilnego danych dotyczących wskazanej osoby) spowodowała upowszechnianie się nowych form komunikacji w urzędzie stanu cywilnego zarówno w aspekcie wewnętrznym (pomiędzy urzędami stanu cywilnego) jak i zewnętrznym (w kontaktach z klientem). Wprowadzone nowoczesne rozwiązania wyprzedzają częściowo oczekiwania społeczne w tym zakresie, ponieważ widać, że wciąż z pewną nieufnością klienci podchodzą do elektronicznej komunikacji z urzędem. Niemniej rozwiązania takie zostały wprowadzone i kwestią czasu pozostaje ich spopularyzowanie się.

✓ **zapoczątkowany proces zwiększania przestrzeni w urzędach stanu cywilnego/sprawniejsze wyszukiwanie aktów stanu cywilnego**

W urzędach stanu cywilnego nastąpiło całkowite odstępianie od prowadzenia papierowych ksiąg stanu cywilnego za rok 2016, ale także, za rok 2015 z zastrzeżeniem, że przepisy weszły w życie 1 marca 2015 r., a pełne zafunkcjonowanie pracy w rejestrze stanu cywilnego nastąpiło z dniem 1 września 2015 r., zatem w okresie od stycznia do marca i w okresie od marca do września 2015 r. mogły być prowadzone papierowe księgi stanu cywilnego. Elektroniczny sposób prowadzenia rejestracji powoduje, że urzędy stanu cywilnego mają stopniowo fizycznie więcej przestrzeni w użytkowanych pomieszczeniach z racji zgromadzenia aktów stanu cywilnego w rejestrze stanu cywilnego (w systemie teleinformatycznym). Od 1 września 2015 r. nie są w ogóle prowadzone papierowe księgi stanu cywilnego. Oczywistą kwestią pozostaje, że tradycyjne ww. księgi wymagały pomieszczeń i regałów. Na razie korzyść z elektronicznej postaci aktów stanu cywilnego dotyczy i wynika tylko z bieżąco rejestrowanych zdarzeń. Dotychczasowe, papierowe księgi stanu cywilnego zawierające nawet zmigrowane już akty stanu cywilnego muszą być bowiem przechowywane w zasobach urzędów stanu cywilnego dopóki nie zostaną przekazane do właściwego archiwum państwowego (co może nastąpić dopiero po upływie wskazanego przez przepisy okresu ich przechowywania w urzędzie stanu cywilnego). Jednocześnie urzędy stanu cywilnego nadal mają obowiązek utrzymywania archiwów, w których przechowywane są akta zbiorowe rejestracji stanu cywilnego niesporządzone w formie dokumentu elektronicznego. W konsekwencji wprowadzone przepisy i narzędzia dopiero wyznaczyły oraz zapoczątkowały proces zmierzający do zmniejszenia wymaganej w urzędzie stanu cywilnego powierzchni.

Wyszukiwanie aktów stanu cywilnego zgromadzonych w rejestrze stanu cywilnego celem, np. wydania odpowiedniego odpisu, jest sprawniejsze niż miało to miejsce, gdy akt znajdował się w papierowej księdze stanu cywilnego. Jeżeli urząd nie miał odpowiednio zorganizowanych tych kwestii, szczególnie

w większych urzędach była to czynność relatywnie czasochłonna. Na chwilę obecną wydawanie odpisów z aktów sporządzonych w rejestrze stanu cywilnego (w rejestracji bieżącej), przebiega nieporównywalnie łatwiej i szybciej. W efekcie ww. proces jest sprawniejszy, a jego znaczenie będzie rosło, chociaż bardziej widoczny i realnie odczuwalny w funkcjonowaniu urzędów będzie zapewne dopiero w dłuższej perspektywie czasu, gdy wszystkie księgi zostaną przekazane już do archiwów.

3.1. REJESTR STANU CYWILNEGO

Z dniem 1 marca 2015 r. wdrożone zostało prowadzenie rejestracji stanu cywilnego w postaci elektronicznej w urzędach stanu cywilnego, co wpisuje się w nurt konsekwentnej informatyzacji państwa. Przepis art. 145 *Prasc*, którego okres obowiązywania ograniczony był temporalnie (1 marca - 31 sierpnia 2015 r.) przewidywał tzw. okres przejściowy, dający fakultatywną możliwość rejestracji stanu cywilnego w formie papierowej jeszcze do 31 sierpnia 2015 r. W efekcie, pełne zafunkcjonowanie rejestracji stanu cywilnego w systemie teleinformatycznym nastąpiło z dniem 1 września 2015 r.

W pierwotnym brzmieniu art. 5 ust. 1 *Prasc* stanowił, że rejestr stanu cywilnego jest prowadzony przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, w systemie teleinformatycznym. Przepis ten został zmieniony na mocy ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o *działach administracji rządowej oraz niektórych innych ustaw* (Dz.U. z 2015 r. poz. 2281), która weszła w życie 1 stycznia 2016 r.

ART. 5 *Prasc*

1. Rejestr stanu cywilnego jest prowadzony przez ministra właściwego do spraw informatyzacji, w systemie teleinformatycznym.
2. Wpisu w rejestrze stanu cywilnego dokonuje kierownik urzędu stanu cywilnego lub zastępca kierownika urzędu stanu cywilnego.
3. Dostęp do rejestru stanu cywilnego mają minister właściwy do spraw informatyzacji, minister właściwy do spraw wewnętrznych, kierownik urzędu stanu cywilnego, zastępca kierownika urzędu stanu cywilnego oraz w zakresie sprawowanego nadzoru - wojewoda.

Aktualnie rejestr stanu cywilnego jest prowadzony i administrowany przez Ministra Cyfryzacji. Poza ww. organem dostęp do rejestru mają:

- Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji z uwagi na nadzór nad działalnością wojewody w zakresie rejestracji stanu cywilnego,
- wojewodowie w zakresie sprawowanego nadzoru nad rejestracją stanu cywilnego,
- kierownik i zastępca, którzy jako jedyni mogą dokonywać wpisów w rejestrze stanu cywilnego.

Na mocy przepisów *Prasc* rejestracji stanu cywilnego dokonuje się w rejestrze stanu cywilnego w formie aktów stanu cywilnego.

Jednocześnie kierownik urzędu stanu cywilnego, który sporządził akt urodzenia zobligowany jest do wystąpienia za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, o nadanie numeru PESEL, który po nadaniu jest zamieszczany w rejestrze stanu cywilnego (art. 20 *Prasc*). Nadto, zgodnie z art. 21 ust. 1 *Prasc* kierownik urzędu

stanu cywilnego przed rejestracją zdarzenia sprawdza, czy nie zostało ono uprzednio zarejestrowane w formie aktu stanu cywilnego w rejestrze stanu cywilnego. Dokonując zaś czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego, kierownik urzędu stanu cywilnego, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, dokonuje sprawdzenia danych zawartych w PESEL (art. 21 ust. 2 *Prasc*).

Uwzględniając, że niedostępność rejestru stanu cywilnego jest niejako kwestią w sposób naturalny wpisaną w istotę elektronicznej formy prowadzenia rejestracji (np. możliwości braku energii elektrycznej) przewidziany został sposób postępowania z rejestracją zgonu w takich przypadkach. Obowiązujące

przepisy umożliwiają dokonanie pochówku w oparciu o kartę zgonu, w której widnieje jedynie informacja o zgłoszeniu zgonu, niezależnie od tego, że nie jest możliwa jego rejestracja w rejestrze stanu cywilnego. W przypadku szczególnym związanym z niedostępnością rejestru stanu cywilnego uregulowany jest sposób postępowania umożliwiający dokonanie pochówku osoby zmarłej (art. 11 ust. 4a, 4b, 5b ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. *o cmentarzach i chowaniu zmarłych* (t. j. Dz. U. z 2015 r. poz. 2126 z późn. zm.)). Kierownik urzędu stanu cywilnego uzupełnia wówczas kartę zgonu w części przeznaczonej dla administracji cmentarza o adnotację **o zgłoszeniu zgonu - jeżeli z powodu niedostępności rejestru nie jest możliwe zarejestrowanie zgonu w dniu jego zgłoszenia**; zgłaszający zgon składa administracji cmentarza, niezwłocznie po otrzymaniu, odpis skrócony aktu zgonu lub odpis zupełny aktu zgonu osoby o nieustalonej tożsamości jeżeli w związku z niedostępnością rejestru stanu cywilnego zgon nie został zarejestrowany w dniu jego zgłoszenia. Niezwłocznie po dokonaniu rejestracji zgonu osobie zgłaszającej zgon są bowiem wydawane z urzędu 2 odpisy skrócone aktu zgonu (art. 47 ust. 2 *Prasc*).

WPŁYW NA FUNKCJONOWANIE URZĘDÓW STANU CYWILNEGO

- **nowoczesne narzędzie prowadzenia rejestracji stanu cywilnego, które podniosło bezpieczeństwo, jakość rejestracji**

Centralny, elektroniczny rejestr stanu cywilnego funkcjonujący w ramach Systemu Rejestrów Państwowych (SRP) administrowany przez ministra właściwego do spraw informatyzacji, stanowi obecnie wyłączone narzędzie do prowadzenia rejestracji stanu cywilnego w całej Polsce. W efekcie wdrożenia rejestru nastąpiło podniesienie bezpieczeństwa, jakości rejestracji stanu cywilnego oraz poprawa sprawności procesów administracyjnych, realizowanych przez państwo jako rejestratora zdarzeń. Centralny charakter rejestru gwarantuje jednolite standardy zabezpieczeń, wysoki i odpowiedni poziom ochrony danych osobowych. W poprzednim stanie prawnym akty stanu cywilnego były sporządzane w księgach stanu cywilnego, ale równocześnie istniała możliwość gromadzenia danych z aktów stanu cywilnego, umożliwiające wydanie odpowiednich odpisów, w lokalnych bazach poszczególnych urzędów w systemie komputerowym, w tzw. „aplikacjach alternatywnych”. Na 2257 urzędów stanu cywilnego w roku 2014 na obszarze całego kraju, wymieniony system komputerowy, dedykowany rejestracji stanu cywilnego posiadało prawie 95% wszystkich urzędów stanu cywilnego, realizujących zadania z obszaru rejestracji stanu cywilnego.

Wprowadzenie centralnego rejestru spowodowało całkowite odstąpienie od wykorzystywania przez poszczególne urzędy stanu cywilnego lokalnych baz. Wyeliminowało różnice występujące w poziomie bezpieczeństwa gromadzenia i przetwarzania danych osobowych, w tym danych wrażliwych figurujących w aktach stanu cywilnego, które miały miejsce przed wprowadzeniem rejestru stanu cywilnego.

- **brak kosztów funkcjonowania rejestru stanu cywilnego po stronie urzędy stanu cywilnego**

Koszty funkcjonowania lokalnych systemów komputerowych („aplikacji alternatywnych”) w poprzednim stanie prawnym, ponosiły same urzędy stanu cywilnego. Aktualnie – z uwagi na centralny charakter rejestru stanu cywilnego administrowanego przez Ministra Cyfryzacji - urzędy stanu cywilnego nie finansują jego utrzymania, rozwoju, zabezpieczenia itd.

- **trudności w pracy w związku z działaniem rejestru stanu cywilnego; jego mankamenty**

Wprowadzanie rozwiązań informatycznych o tak istotnym i szerokim zasięgu jak wdrożenie SRP miało przełomowe znaczenie i było przedsięwzięciem skomplikowanym. Rejestr stanu cywilnego funkcjonujący w ramach SRP jest rozwiązaniem całkowicie nowym dla którego nie było wcześniej odpowiednika.

Z uwagi na specyfikę skomplikowanych stanów faktycznych, które powinien obsługiwać rejestr stanu cywilnego zwłaszcza bezpośrednio po wdrożeniu powstawały pewne trudności w zapewnieniu płynności rejestracji stanu cywilnego. Skala ich obecnie jest nieporównywalnie mniejsza, jednak precedensowość występujących zjawisk w ramach poszczególnych zdarzeń wymusza dynamiczność rozwoju architektury BUSC.

Pomimo początkowych problemów z funkcjonowaniem i obsługą rejestru stanu cywilnego z badania przeprowadzonego wśród kierowników USC wynika, że funkcjonowanie rejestru stanu cywilnego oraz usuwanie występujących nieprawidłowości jest oceniane lepiej niż w początkowym okresie po jego wdrożeniu.

Kierownicy urzędów stanu cywilnego wskazywali, że „widoczna jest poprawa w działaniu systemu” (*wynik badania OPOS, SUSC*), mniej jest awarii systemu (*wynik badania UMP*), poprawie uległa realizacja przez wykonawcę zgłoszeń błędów w działaniu systemu (*wynik badania OPOS*; choć oceniane jest to różnie przez kierowników USC -> inny jest wniosek z badania UMP). Respondenci zwracali uwagę, że sama procedura zgłaszania błędów jest zanadto rozbudowana i wymaga zbyt wielu czynności po stronie użytkownika (*wynik badania OPOS*).

- **zgłoszenie zgonu i dokonanie o tym adnotacji na karcie zgonu w przypadku niedostępności rejestru stanu cywilnego umożliwiające pochówek osoby zmarłej**

Przepisy określające sposób postępowania w trakcie procedury zgłoszenia zgonu w przypadku niedostępności rejestru stanu cywilnego są rozwiązaniem korzystnym przede wszystkim dla petentów znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji dotkniętych śmiercią osoby bliskiej. Możliwość zgłoszenia zgonu i dokonania adnotacji na karcie zgonu, w przypadku niedostępności rejestru stanu cywilnego umożliwia pochówek osoby zmarłej. Jest to rozwiązanie pożądane i słuszne zarówno z punktu widzenia sprawnego funkcjonowania urzędów stanu cywilnego jak i obywateli. Zgon osoby jest zdarzeniem o charakterze losowym, a z uwagi na swój charakter powoduje konieczność jak najszybszego pochówku osoby zmarłej, który możliwy jest dopiero po przedłożeniu administracji cmentarza stosownego dokumentu tj. karty zgonu uzupełnionej przez kierownika urzędu stanu cywilnego.

Niezwłocznie po dokonaniu rejestracji w rejestrze stanu cywilnego, kierownik urzędu stanu cywilnego ma obowiązek wydania dwóch skróconych aktu zgonu osobie zgłaszającej zgon. Generuje to dodatkowe czynności po stronie kierownika urzędu stanu cywilnego: ustalenie z klientem sposobu przekazania odpisów - przekazanie za pośrednictwem poczty, odbiór osobisty.

- **dostęp do aktów stanu cywilnego, który umożliwia szybkie i bezpośrednie weryfikowanie danych oraz eliminuje przedkładanie w wielu postępowaniach odpisów aktów stanu cywilnego**

Akty stanu cywilnego są sporządzane w rejestrze stanu cywilnego i wszyscy kierownicy urzędów stanu cywilnego mają do nich dostęp. Umożliwia to szybką, prostą bezpośrednią weryfikację danych niezbędnych do prawidłowej realizacji dokonywanych czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego.

Przykłady: w procedurze poprzedzającej zawarcie małżeństwa nie jest wymagane przedłożenie co do zasady odpisów aktów stanu cywilnego; podczas sporządzenia aktu urodzenia dziecka, nie jest wymagane przedłożenie odpisu aktu małżeństwa rodziców, gdy nie został on sporządzony w urzędzie stanu cywilnego, w którym rejestrowane jest urodzenie, czy też w trakcie czynności administracyjnego sprostowania, uzupełnienia aktu stanu cywilnego.

ZALETY WPROWADZONYCH ROZWIĄZAŃ

Wszyscy kierownicy urzędów stanu cywilnego mają bezpośredni dostęp do aktów stanu cywilnego sporządzonych w rejestrze.

Umożliwia to:

- ✓ **szybką,**
- ✓ **prostą**
- ✓ **bezpośrednią**

weryfikację danych niezbędnych do prawidłowej realizacji dokonywanych czynności.

Dostęp do rejestru eliminuje zatem konieczność przedkładania przez obywateli odpisów aktów stanu cywilnego, ale także obieg tych dokumentów pomiędzy urzędami stanu cywilnego, np. w sytuacji działań podejmowanych z urzędu. Jeżeli niezbędny kierownikowi usc akt stanu cywilnego nie znajduje się w rejestrze stanu cywilnego, inicjowany jest proces jego przeniesienia (migracji) z papierowej księgi stanu cywilnego do rejestru.

Dzięki rejestrowi możliwe jest spowodowanie przeniesienia potrzebnego aktu stanu cywilnego przy wykorzystaniu funkcjonalności, tzw. zleceń migracji aktu, jeśli nie został on sporządzony lub przeniesiony do rejestru.

Oczywiście korzyści te będą w pełni widoczne dopiero, gdy rejestr stanu cywilnego zostanie całkowicie zapełniony. Aktualnie zalety te są ograniczone, ponieważ

dotyczą aktów stanu cywilnego zgromadzonych w rejestrze w wyniku bieżącej rejestracji i migracji aktów stanu cywilnego sporządzonych w papierowych księgach stanu cywilnego.

Kierownik urzędu stanu cywilnego przed rejestracją zdarzenia sprawdza, czy nie zostało ono uprzednio zarejestrowane w formie aktu stanu cywilnego w rejestrze. Ogranicza to w dużym stopniu potencjalne sporządzenie aktów stanu cywilnego stwierdzających to samo zdarzenie dotyczących tej samej osoby. Obowiązek sprawdzenia danych w rejestrze PESEL oraz możliwość weryfikacji danych figurujących w aktach stanu cywilnego w rejestrze stanu cywilnego przyczynia się do podniesienia jakości i prawidłowości dokonywanych czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego, np. sporządzanych aktów stanu cywilnego czy przyjmowanych oświadczeń, co w konsekwencji ogranicza nieprawidłowości w aktach stanu cywilnego eliminując lub znacznie ograniczając prowadzenie postępowań administracyjnych lub sądowych w celu sprostowań/uzupełnień aktu. Naturalnie powyższe zafunkcjonuje w pełnym docelowym wymiarze dopiero po zapełnieniu rejestru stanu cywilnego.

- **półautomatyczne zasilanie i aktualizowanie rejestrów państwowych za pośrednictwem rejestru stanu cywilnego**

Rejestr stanu cywilnego funkcjonujący w ramach zintegrowanego systemu rejestrów państwowych (SRP) umożliwia automatyczne aktualizowanie danych w rejestrze PESEL dokonywane on-line w czasie rzeczywistym, co zapewnia referencyjność rejestrów. Przepisy *Prasc* oraz ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (tj. Dz. U. z 2016 r. poz. 722 z późn.zm.), a także rozwiązania przewidziane w SRP spowodowały, że podmiotem zasilającym i aktualizującym rejestry państwowe w zakresie szeroko rozumianego stanu cywilnego jest kierownik urzędu stanu cywilnego.

Wzrost ilości realizowanych czynności w urzędach stanu cywilnego jest kwestią oceną i złożoną. Należy ją rozpatrywać uwzględniając, że część czynności realizowanych jest automatycznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego.

Relatywnie jest więcej zadań w urzędach stanu cywilnego, ale znacznie uproszczonych. Przykładem może być zameldowanie dziecka realizowane w ramach rejestracji urodzenia. W poprzednim stanie prawnym dokonywane było ono przez organ ewidencji ludności, niemniej kierownik urzędu stanu cywilnego musiał przekazać odpis skrócony aktu urodzenia dziecka, aby czynność ta mogła zostać dokonana z uwagi na to, że datą zameldowania była data sporządzenia aktu rodzenia.

Wg opinii części przebadanych kierowników urzędów stanu cywilnego, zwiększona liczba zadań nałożonych na urzędy stanu cywilnego z uwagi na wdrożenie rozwiązań informatycznych, nie spowodowała większej różnicy w obciążeniu pracą. Sytuacja wyglądała inaczej początkowo, tuż po wdrożeniu rejestracji elektronicznej oraz aktualnie. Umiejętność obsługi systemu oraz jego lepsze funkcjonowanie wpłynęło znacząco na szybkość i jakość obsługi. Przejście na rejestrację elektroniczną usprawniło realizację poszczególnych procesów, z których część wymaga poprawy ergonomii. Czynności oceniane najlepiej pod kątem ich ergonomii i usprawnienia procesu realizacji to: rejestracja urodzeń, małżeństw, zgonów, rejestracja uznania ojcostwa, transkrypcja, sprostowanie/uzupełnienie, wydawanie odpisów, aktualizacja rejestru PESEL. Na pozytywną ocenę czynności składają się m.in. rozwiązania prawne oraz informatyczne (*wynik badania OPOS*). Wysoko oceniane są: możliwość korzystania z aktów stanu cywilnego znajdujących się w rejestrze stanu cywilnego w czasie dokonywania nowych czynności (dostęp do rejestru PESEL, *wynik badania SUSC*).

Do pozytywnie ocenianych należą automatyczne czynności jak: automatyczne nadanie numeru PESEL, wymeldowanie osoby zmarłej, zameldowanie noworodka. Wg badania UMP, w ocenie części respondentów odczuwalna jest zwiększona liczba zadań.

- **odchodzenie od realizacji zadań związanych z utrzymaniem papierowych ksiąg stanu cywilnego**

Zafunkcjonowanie rejestru stanu cywilnego spowodowało odstąpienie od prowadzenia papierowych ksiąg stanu cywilnego, w których sporządzane były akty stanu cywilnego w poprzednim stanie prawnym. W praktyce dotyczy to w pełni roku 2016, oraz w ograniczonym zakresie roku 2015 z zastrzeżeniem, że przepisy dotyczące elektronicznej rejestracji weszły w życie 1 marca 2015 r., a pełne zafunkcjonowanie pracy w rejestrze nastąpiło z dniem 1 września 2015 r. Zatem w okresie od stycznia do marca 2015 r.

musiały być prowadzone księgi stanu cywilnego, zaś w okresie od marca do września 2015 r. mogły być prowadzone księgi stanu cywilnego. Powyższe zaczyna wpływać na zwiększenie fizycznej powierzchni w urzędzie stanu cywilnego (regał z księgami stanu cywilnego, skorowidze oraz wyeliminuje konieczność oprawy, introligacji, konserwacji ksiąg. Równocześnie jednak w urzędach stanu cywilnego znajdują się jeszcze księgi stanu cywilnego, które powstały przed wejście w życie *Prasc* (lub te prowadzone, w tzw. „okresie przejściowym”), a których termin przechowywania w urzędzie jeszcze nie upłynął, wobec czego nie zostały przekazane do właściwego archiwum państwowego. Kierownicy urzędów stanu cywilnego są odpowiedzialni za ich odpowiednie utrzymanie. Nie powstają już jednak nowe zasoby papierowych ksiąg stanu cywilnego. Skutki odstąpienia od papierowych ksiąg stanu cywilnego nie są jeszcze w pełni zauważalne, ponieważ upłynął relatywnie krótki okres od pełnego zafunkcjonowania elektronicznej postaci prowadzenia rejestracji. Dopiero sukcesywne przekazywanie ksiąg – zgodnie z zapisami ustawowymi – pozwoli zaobserwować wpływ na infrastrukturę usc.

3.1.1. Rejestr Uznań

Istotną nowością jest wyodrębnienie w ramach prowadzonego rejestru stanu cywilnego - **rejestru uznań**, który jest miejscem do przechowywania informacji o przyjęciu oświadczeń niezbędnych do uznania ojcostwa. Zakres gromadzonych w rejestrze danych jest określony w art. 19 ust. 2 *Prasc.* Uwzględniając, że przyjęcie oświadczeń koniecznych do uznania ojcostwa może nastąpić przed wybranym kierownikiem urzędu stanu cywilnego w kraju lub przed konsulem rejestr uznań jest narzędziem bardzo istotnym w procedurze uznania ojcostwa przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego. Rejestr ten służy bowiem do ustalenia możliwości przyjęcia oświadczeń koniecznych do uznania ojcostwa. Pozwala wyeliminować przesłankę niedopuszczalności uznania ojcostwa, tj. uznanie ojcostwa przed innym kierownikiem urzędu stanu cywilnego/konsulem lub odmowę przyjęcia oświadczeń koniecznych do uznania przed innym kierownikiem urzędu stanu cywilnego/konsulem.

W tym kontekście podkreślenia wymaga, że odmowa przyjęcia oświadczeń koniecznych do uznania ojcostwa przed kierownika urzędu stanu cywilnego lub konsula powoduje, że uznanie ojcostwa możliwe jest wyłącznie przed sądem opiekuńczym. Kierownik urzędu stanu cywilnego który odmawia przyjęcia oświadczeń koniecznych do uznania ojcostwa, w terminie 7 dni od dnia odmowy - powiadamia pisemnie matkę dziecka i mężczyznę, który twierdzi, że jest ojcem dziecka o przyczynach odmowy oraz możliwości uznania ojcostwa przed sądem opiekuńczym.

Dostęp do rejestru stanu cywilnego, rejestru PESEL pozwala ustalić i dokonać weryfikacji informacji niezbędnych z punktu widzenia prawidłowości procedury uznania ojcostwa (dane osób składających oświadczenia, wiek dziecka, pochodzenie ze związku małżeńskiego, ustalenie ojcostwa). Powyższe ma fundamentalne znaczenie dla prawidłowego ustalenia pochodzenia dziecka i jego stanu cywilnego.

WPŁYW NA FUNKCJONOWANIE URZĘDÓW STANU CYWILNEGO

- **usprawnienie procesu uznania ojcostwa - większa pewność obrotu prawnego**

Dzięki rejestrowi uznań istnieje możliwość weryfikacji dopuszczalności uznania ojcostwa w określonym zakresie, co znacznie zmniejszyło ryzyko przypadków nieprawidłowego ustalania pochodzenia dziecka. Rejestr ten ma znaczenie w praktycznej realizacji procedury uznania ojcostwa. Możliwość szybkiej weryfikacji faktu czy przed innym kierownikiem urzędu stanu cywilnego/konsulem zostały złożone oświadczenia konieczne do uznania/czy nastąpiła odmowa przyjęcia oświadczeń koniecznych do uznania ojcostwa, usprawnia proces i daje gwarancję rzetelności ustalonych w ww. zakresie danych. Nadto rejestr uznań umożliwia sprawdzenie zachowania terminu na złożenie oświadczenia przez matkę, nawet gdy składa je w innym czasie i przed innym kierownikiem urzędu stanu cywilnego niż ojciec. Niewątpliwie jednak konieczność wprowadzenia danych do rejestru (rejestracja: oświadczenia o uznaniu ojcostwa w rejestrze, odmowy przyjęcia oświadczeń o uznaniu) generuje dodatkowe czynności, których musi dokonać kierownik urzędu stanu cywilnego.

Docelowo rozważenia wymaga kwestia możliwości rozszerzenia dostępu do rejestru uznań konsulom i sądom, w zakresie wglądu i ewentualnie możliwości rejestrowania danych zważywszy, że przed tymi organami istnieje możliwość złożenia oświadczeń niezbędnych do uznania ojcostwa. Taki kierunek zmian

przepisów w tym względzie i zapewnienie możliwości wykorzystywania przedmiotowego narzędzia byłby optymalnym rozwiązaniem (postulowanym także przez środowisko urzędników stanu cywilnego).

W szczególności sugerowane jest, aby do rejestru wprowadzane były informacje o uznaniach, które są przyjmowane przed sądami oraz udostępnienie rejestru sądom rodzinnym (*wynik badania OPOS*). Inną propozycją jest stworzenie wspólnego rejestru uznań i odmów, który byłby prowadzony przez kierowników urzędów stanu cywilnego i sądy (*wynik badania UMP*).

Kierownicy urzędów stanu cywilnego w większości pozytywnie oceniają rejestr uznań (*wynik badania OPOS, UMP, SUSC*). Ułatwia on proces przyjęcia oświadczeń o uznaniu ojcostwa i umożliwia w czasie rzeczywistym aktualizowanie danych w aktach urodzenia. Nadto, odciąża klientów z obowiązku posiadania dodatkowych dokumentów umożliwiających przyjęcie oświadczeń (*wynik badania OPOS*). Rejestr daje większą gwarancję prawidłowego sporządzania aktów (*wynik badania UMP*), zwiększa pewność obrotu prawnego (*wynik badania SUSC*).

Akty stanu cywilnego tak jak w poprzednim stanie prawnym stanowią dokumenty źródłowe o szczególnej mocy dowodowej. Są one wyłącznym dowodem zdarzeń w nich stwierdzonych; ich niezgodność z prawdą może być udowodniona wyłącznie w postępowaniu sądowym (art. 3 *Prasc*).

Istota i charakter prawny aktów stanu cywilnego dokumentujących urodzenia, małżeństwa, zgonu nie uległ zmianie. Transformacja modelu prowadzenia rejestracji stanu cywilnego zmieniła natomiast sposób ich sporządzania. Przewidziana na gruncie *Prasc* definicja aktu stanu cywilnego zdeterminowana została nowym modelem prowadzenia rejestracji stanu cywilnego. Stosownie do niej aktem stanu cywilnego jest wpis o urodzeniu, małżeństwie i zgonie w rejestrze stanu cywilnego wraz z treścią późniejszych wpisów wpływających na treść lub ważność tego aktu.

Akty stanu cywilnego sporządzane są przez wszystkich kierowników urzędów stanu cywilnego w Polsce w centralnym rejestrze stanu cywilnego prowadzonym przez Ministra Cyfryzacji. Wszyscy kierownicy urzędów stanu cywilnego w kraju mają do nich tożsamy dostęp. W poprzednim stanie prawnym, akty stanu cywilnego sporządzane były w papierowych księgach stanu cywilnego, które prowadzone były w każdym urzędzie stanu cywilnego w Polsce i do których dostęp posiadali właściwi miejscowo kierownicy usc; nie mieli do nich wglądu inni kierownicy usc.

Kierownik urzędu stanu cywilnego przed rejestracją zdarzenia sprawdza, czy nie zostało ono uprzednio zarejestrowane w formie aktu stanu cywilnego w rejestrze stanu cywilnego, a dokonując czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, dokonuje sprawdzenia danych zawartych w PESEL⁶.

Z uwagi na zmianę modelu prowadzenia rejestracji stanu cywilnego z papierowej na elektroniczną, wprowadzono regułę dokumentowania zgłoszenia urodzenia i zgonu, a także zawarcia małżeństwa **w formie protokołu, gdzie złożenie oświadczenia woli potwierdzone jest własnoręcznym podpisem**. Przed wejściem w życie *Prasc* podpisywano papierowy akt stanu cywilnego. W przypadku zdarzeń losowych takich jak urodzenie i zgon podstawą do sporządzenia odpowiedniego aktu stanu cywilnego w dalszym ciągu jest - co do zasady - dokument medyczny, tj. karta urodzenia i martwego urodzenia bądź karta zgonu.

Akt stanu cywilnego w rejestrze wymaga podpisania przez kierownika urzędu stanu cywilnego podpisem elektronicznym weryfikowanym za pomocą certyfikatu wydanego przez Ministra Cyfryzacji. Złożenie podpisu odbywa się z wykorzystaniem karty mikroprocesorowej zabezpieczonej kodem PIN.

Obecnie akty stanu cywilnego są oznaczane w rejestrze oddzielnie dla każdego rodzaju zdarzenia i odrębnie dla każdego roku kalendarzowego. Sporządzane są, w tzw. rocznikach odpowiednio dla urodzeń, małżeństw, zgonów, otwieranych oddzielnie dla każdego roku kalendarzowego.

---

⁶ art. 21 ust.1 i 2 *Prasc*

Oznaczenie aktu stanu cywilnego jest automatycznie nadawane przez rejestr stanu cywilnego z chwilą jego sporządzenia⁷. Oznaczenia te są losowe i nie następują w kolejności chronologicznej rejestrowanych zdarzeń.

Po sporządzenie aktu urodzenia/ aktu zgonu osobie zgłaszającej zdarzenie oraz po sporządzeniu aktu małżeństwa - osobom, które zawarły małżeństwo kierownik urzędu stanu cywilnego wydaje z urzędu jeden odpis skrócony aktu stanu cywilnego.

Jednocześnie kierownik urzędu stanu cywilnego rejestrujący w rejestrze zdarzenie zobligowany jest do dokonania czynności będących konsekwencją tej rejestracji w zakresie aktualizacji rejestrów państwowych. Czynności te jakkolwiek są dodatkowym zadaniem tego organu, są wykonywane automatycznie. W szczególności kierownik urzędu stanu cywilnego za pośrednictwem rejestru dokonuje: nadania numeru PESEL, zameldowania dziecka, aktualizacji danych w rejestrze w zakresie stanu cywilnego/ nazwiska, wymeldowania, unieważnienia dowodu.

Właściwość miejscowa kierownika urzędu stanu cywilnego w zakresie sporządzanych aktów stanu cywilnego nie uległa zmianie. Urodzenie oraz małżeństwo rejestruje kierownik urzędu stanu cywilnego właściwy ze względu na miejsce urodzenia/zawarcie małżeństwa, a zgon kierownik urzędu stanu cywilnego właściwy ze względu na miejsce zgonu albo miejsce znalezienia zwłok.

Tabela 18. Akty stanu cywilnego sporządzone w rejestrze stanu cywilnego od 1 września 2015 r. do 31 sierpnia 2016 r.

	akt urodzenia	akt małżeństwa	akt zgonu	-SUMA-
Tryb zwykły	387051	196356	386700	970107
Tryb szczególny	73368	22259	6444	102071
Migracja	2516287	1313823	467875	4297985
-SUMA-	2976706	1532438	861019	5370163

*na podstawie danych z raportów wygenerowanych z BUSC

Powyższa tabela ilustruje liczbę aktów stanu cywilnego sporządzonych w rejestrze stanu cywilnego po pełnym zafunkcjonowaniu elektronicznego modelu prowadzenia rejestracji.

WPŁYW NA FUNKCJONOWANIE URZĘDÓW STANU CYWILNEGO

Charakter i rola aktów stanu cywilnego nie uległy zmianie. Kierownicy urzędów stanu cywilnego musieli jednak przystosować się do nowego, elektronicznego sporządzania aktów, w tym wystąpić o nadanie uprawnień czyli uzyskać karty dostępu i przede wszystkim nauczyć się obsługi rejestru.

Na kierowników usc nałożone zostały nowe obowiązki związane z weryfikacją i aktualizacją rejestrów państwowych przed i po sporządzeniu aktu.

Transformacja modelu rejestracji spowodowała także konieczność sporządzania papierowych protokołów, które są dodatkową czynnością w procesie rejestracji zdarzenia.

⁷ oznaczenie aktu stanu cywilnego składa się z: identyfikatora gminy, rozszerzenia identyfikatora, symbolu rodzaju aktu stanu cywilnego, oznaczenia roku i numeru aktu - § 42 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 9 lutego 2015 r. w sprawie sposobu prowadzenia rejestru stanu cywilnego oraz akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego (Dz.U.2016.1904 j.t.).

Aktualnie obowiązujący sposób oznaczania aktów stanu cywilnego jest nieczytelny i stwarza – co podnoszą kierownicy USC – trudności w bieżącej pracy bowiem numery aktów nadawane są losowo. Zmieniło to dotychczasową prostą numerację rosnącą chronologicznie.

Pozytywnym aspektem mającym wpływ na pracę urzędów stanu cywilnego jest dostęp wszystkich kierowników USC w kraju do wszystkich aktów stanu cywilnego sporządzonych w rejestrze. Wyjątkiem jest ograniczenie dostępu do aktów utajnionych.

Wymagania co do danych niezbędnych do sporządzenia w rejestrze stanu cywilnego aktów stanu cywilnego, których zakres wynika z *Prasc*, ujednoliciły sposób rejestracji zdarzeń. Poprawiło to jakość danych i weryfikację prawidłowości wprowadzonych danych. Nie ma również obecnie technicznej możliwości sporządzenia aktu stanu cywilnego bez kluczowych danych (danych obligatoryjnych).

PRZYKŁADY PROCESU SPORZĄDZENIA POSZCZEGÓLNYCH AKTÓW ILUSTRUJĄ KORZYŚCI Z REALIZACJI TYCH CZYNNOŚCI W SRP:

Akt urodzenia:

- dane wpisywane do aktu urodzenia, a więc w zakresie pochodzenia dziecka, są bardziej rzetelne, ponieważ weryfikowane są w rejestrach państwowych,
- sporządzone prawidłowo akty urodzenia nie generują postępowań o ich sprostowanie w trybie administracyjnym czy sądowym itp. ograniczając koszty,
- automatyczne nadawanie numeru PESEL, czy zameldowanie dziecka. Sprzężenie ww. czynności z rejestracją urodzenia powoduje, że w efekcie czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego i ewidencji ludności zajmują jednak mniej czasu urzędnikom oraz obywatelom. Podyktowane jest to faktem, że czynności z zakresu rejestracji i ewidencji ludności zostały skumulowane w urzędzie stanu cywilnego ale są zautomatyzowane, dokonywane w czasie rzeczywistym,

Akt małżeństwa:

- co do zasady brak konieczności przedkładania odpisów aktów stanów cywilnego,
- weryfikacja danych na podstawie aktów stanu cywilnego w rejestrze stanu cywilnego, rejestrze PESEL,
- odstąpienie od przekazywania informacji o zmianach stanu cywilnego i/ oraz nazwiska w konsekwencji zawarcia małżeństwa do organu ewidencji ludności, automatyczne zamieszczanie przypisków,
- automatyczna aktualizacja rejestru PESEL.

Akt zgonu:

- automatyczna aktualizacja rejestru PESEL, unieważnienie dowodu osobistego, wymeldowanie osoby zmarłej,

Rejestr stanu cywilnego zdeterminował konieczność wprowadzenia sformalizowanych protokołów dokumentujących czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego. Zakres przedmiotowy danych zamieszczanych w poszczególnych rodzajach protokołów określony jest w przepisach *Prasc.* Ponadto, sformalizowane wzory protokołów określone są w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 29 stycznia 2015r. w *sprawie wzorów dokumentów wydawanych z zakresu rejestracji stanu cywilnego* (Dz. U. poz. 194 z późn. zm.).

Pojęcie akta zbiorowe rejestracji stanu cywilnego zostało zdefiniowane w *Prasc*, jako dokumenty stanowiące **podstawę sporządzenia aktu stanu cywilnego** lub dokumenty złożone po sporządzeniu aktu stanu cywilnego stanowiące podstawę do dołączenia wzmianki dodatkowej do aktu stanu cywilnego lub stanowiące podstawę zamieszczania przypisków przy innych aktach stanu cywilnego. Równocześnie określony został sposób ich prowadzenia oraz zasady i forma wydawania z nich dokumentów (art. 26 -27 *Prasc*).

Na gruncie obowiązujących przepisów uregulowano, że akta zbiorowe mogą być prowadzone dwutorowo w sposób wzajemnie się uzupełniający. Te, które mają postać elektroniczną, są gromadzone w rejestrze stanu cywilnego. W rejestrze mogą być także zamieszczone akta zbiorowe niesporządzone w formie dokumentu elektronicznego jako odwzorowanie cyfrowe lub opis tych dokumentów. Akta zbiorowe nie sporządzone w formie dokumentu elektronicznego przechowywane są w archiwum urzędu stanu cywilnego w miejscu zapewniającym ich zabezpieczenie.

Pomimo informatyzacji nadal dokumenty stanowiące akta zbiorowe rejestracji stanu cywilnego sporządzane są w postaci papierowej.

SAŃ TO PRZEDE WSZYSTKIM:

- dokumenty medyczne dokumentujące zdarzenia naturalne, tj. karta urodzenia/martwego urodzenia, karta zgonu,
- protokoły dokumentujące zdarzenia podlegające rejestracji, złożenie oświadczeń przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego (konsulem),
- orzeczenia sądowe, zagraniczne dokumenty.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 9 lutego 2015 r w *sprawie sposobu prowadzenia rejestru stanu cywilnego oraz akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego* i Administracji reguluje sposób oznaczenia akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego. Niezależnie od postaci, w której sporządzone są te dokumenty opatruje się je oznaczeniem nadanym aktowi stanu cywilnego, którego dotyczą. Akta zbiorowe: nieporządzone w formie dokumentu elektronicznego oznacza się dodatkowo datą sporządzenia aktu i prowadzi chronologicznie; sporządzone w formie elektronicznej/ zamieszczone jako odwzorowanie cyfrowe/opisy dokumentów zamieszcza się w rejestrze stanu cywilnego przy akcie chronologicznie.

W *Prasc* uregulowano reguły dotyczące zwrotu i wydawania dokumentów stanowiących akta zbiorowe. Co do zasady, dokumenty zgromadzone w aktach zbiorowych nie podlegają zwrotowi, poza wyjątkiem dotyczącym dokumentu zagranicznego, którego oryginał może zostać wydany na wniosek, po sporządzeniu przez kierownika urzędu stanu cywilnego kopii poświadczonej za zgodność z oryginałem, jeżeli wnioskodawca nie ma możliwości ponownego uzyskania tego dokumentu. Dopuszczono możliwość wydania dokumentów z akt zbiorowych określonym podmiotom (sąd, prokuratura, osoba , której akt dotyczy lub osoba mająca interes prawny) i w formie przewidzianej w przepisie (dokumentu elektronicznego, kopii, wydruku dokumentu elektronicznego).

WPLYW NA FUNKCJONOWANIE URZĘDÓW STANU CYWILNEGO

Dokumenty, które mają postać elektroniczną są gromadzone w rejestrze stanu cywilnego (mogą być w nim także, zamieszczone akta zbiorowe niesporządzone w formie dokumentu elektronicznego jako odwzorowanie cyfrowe lub opis tych dokumentów), a te sporządzone w postaci papierowej, przechowywane w sposób tradycyjny w archiwum urzędu stanu cywilnego. Powoduje to, że urzędy stanu cywilnego prowadzą akta zbiorowe dwutorowo.

Pomimo informatyzacji istnieje obowiązek utrzymywania archiwum, w którym przechowywane są papierowe akta zbiorowe, przy czym musi ono zapewniać ich odpowiednie zabezpieczenie. Konieczne jest także, w razie potrzeby konserwowanie tych dokumentów.

Kierownicy urzędów stanu cywilnego oceniając dwutorowe prowadzenie akt zbiorowych zwracali uwagę, że żaden z podstawowych dokumentów mających wpływ na treść aktów stanu cywilnego (np. karta urodzenia, karta zgonu) oraz protokoły nie mają postaci dokumentu elektronicznego. Także, w pozostałych przypadkach ilość dokumentów w postaci elektronicznej jest znikoma.

Proponowane jest rozważenie wprowadzenia obowiązku przekazywania kart urodzenia/ kart zgonu w formie dokumentów elektronicznych oraz opracowanie rozwiązań pozwalających na dokonywanie zgłoszenia urodzenia/zgonu w formie elektronicznej. Również w przypadku protokołów sugeruje się, aby wyeliminować w większości przypadków formę papierową na rzecz formy elektronicznej (*wynik badania OPOS*).

Co więcej, wg większości kierowników urzędów stanu cywilnego objętość papierowych akt zbiorowych uległa zwiększeniu. Ustalenia poczynione w losowo wybranych urzędach stanu cywilnego (wielkość próby badawczej 50 urzędów) pokazują, że nastąpił przyrost objętości akt zbiorowych (forma papierowa) do aktu urodzenia, małżeństwa, zgonu porównując rok 2014 i 2016 (*wynik badania OPOS*). Zwiększenie objętości papierowych dokumentów gromadzonych w aktach zbiorowych potwierdzają także, wyniki innych badań w środowisku urzędników stanu cywilnego (*wynik badania SUSC, UMP*).

Z uwagi na fakt, że oznaczanie aktów stanu cywilnego nadawane jest losowo problemem staje się oznaczenie akt zbiorowych do danego aktu w praktycznej pracy urzędów stanu cywilnego. W praktyce kierownicy urzędów stanu cywilnego stosują dodatkowo „**własną numerację**”.

Z informacji wskazanych przez kierowników urzędów stanu cywilnego wynika, że w praktyce akta zbiorowe są oznaczone w następujący sposób: oznaczenie aktu, data rejestracji, i numer sprawy wg JRWA (*wynik badania OPOS*). Kierownicy urzędów stanu cywilnego wskazali również, że akta zbiorowe oznaczane są przez rodzaj aktu, datę sporządzenia, imię i nazwisko osoby/osób których dotyczy akt stanu cywilnego. Przez środowisko postulowane jest wprowadzenie uproszczonych rozwiązań dotyczących oznaczenia akt zbiorowych, na co w swoim badaniu wskazała UMP.

W efekcie wszystkie ww. kwestie powodują, że obecny sposób prowadzenia akt zbiorowych oraz ich oznaczenie komplikuje organizację ich przechowywania, utrudnia odnalezienie, przez co generuje więcej pracy dla urzędników. Nadto, nadal urzędy ponoszą koszty związane z utrzymywaniem archiwum czy konserwacją papierowych dokumentów.

Rozwiązania w *Prasc* dotyczące powyższego negatywnie wpływają na funkcjonowanie urzędów stanu cywilnego.

Akta zbiorowe w postaci elektronicznej są aktualnie gromadzone w bardzo niewielkim stopniu (szacunkowo, na poziomie nie przekraczającym 1%). Optymalnym rozwiązaniem, które docelowo winno być osiągnięte będzie prowadzenie akt zbiorowych w formie elektronicznej. Aby model prowadzenia akt zbiorowych rejestracji był jednolity i konsekwentny z ideą informatyzacji rejestracji stanu cywilnego, konieczne będzie rozważenie rozwiązań zmierzających do sukcesywnego odstępowania od papierowych dokumentów na rzecz dokumentów elektronicznych (**np. elektroniczne protokoły, oświadczenia składane przed kierownikiem usc podpisywane przez klientów w urzędzie stanu cywilnego cyfrowo**).

W badaniu ankietowym kierownicy urzędów stanu cywilnego wskazali, że w ogóle nie gromadzą akt zbiorowych w formie dokumentu elektronicznego. Natomiast pozostali podawali, że gromadzenie akt zbiorowych w formie dokumentu elektronicznego szacunkowo, średnio najczęściej wynosi około 1% (wynik badania OPOS, wynik badania SUSC.). Także, z przeprowadzonego przez UMP badania wśród kierowników urzędów stanu cywilnego wynika, że oszacowali oni stopień zgromadzonych akt zbiorowych w formie elektronicznej na poziomie nie przekraczającym 1% (wynik badania UMP).

Równocześnie podkreślić należy, że obowiązujące przepisy wpływają pozytywnie na pracę urzędów w związku z tym, iż określają czytelne zasady zwrotu i wydawania dokumentów z akt zbiorowych. Kierownicy urzędów stanu cywilnego zobligowani są do wydawania dokumentów z akt zbiorowych, m.in. w formie dokumentu elektronicznego, co wymaga umiejętności wydania dokumentu w tej postaci.

Fakt sporządzania i uwierzytelniania aktów stanu cywilnego wyłącznie przez kierownika urzędu zdeterminował konieczność wprowadzenia sformalizowanych protokołów dokumentujących czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego i składane oświadczenia woli przy okazji dokonywania tych czynności. Zakres przedmiotowy danych zamieszczanych w poszczególnych rodzajach protokołów określony jest w przepisach *Prasc.* Ponadto, sformalizowane wzory protokołów określone są w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 29 stycznia 2015 r. w sprawie wzorów dokumentów wydawanych z zakresu rejestracji stanu cywilnego (Dz. U. poz. 194 z późn. zm.).

WPLYW NA FUNKCJONOWANIE URZĘDÓW STANU CYWILNEGO

Kierownicy urzędów stanu cywilnego zobligowani są do sporządzania protokołów dokumentujących zdarzenia z zakresu rejestracji stanu cywilnego (urodzenia, małżeństwa, zgony), oświadczenia przewidziane w *Prasc.* Są to jednolite, sformalizowane wzory określone w rozporządzeniu. Gwarantują tożsamy zakres przedmiotowy danych zamieszczanych w protokołach danego rodzaju. Zakres danych skorelowany jest z informacjami gromadzonymi w rejestrze stanu cywilnego, a więc dostosowany do danych zamieszczanych w aktach i wzmiankach dodatkowych.

Jednolite standardowe protokoły gwarantują ponadto tożsamy sposób sporządzania tych dokumentów i zamieszczanych w nich danych we wszystkich urzędach stanu cywilnego. Konieczność sporządzenia protokołu dokumentującego urodzenie, małżeństwo, zgon jest dodatkową czynnością nałożoną na kierownika urzędu stanu cywilnego. Sporządzenie protokołów jest czasochłonne z uwagi na ich obszerność, np. protokół dokumentujący złożenie oświadczeń wymaganych do uznania ojcostwa - 7 stron. Protokoły przyjęcia większości oświadczeń mają 2 strony, np. protokół zgłoszenia urodzenia, zgonu oraz przyjęcia oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński.

Dotychczasowe doświadczenia urzędników stanu cywilnego pokazują, że protokoły mają nieczytelną szatę graficzną, zbyt dużą ilość danych, zbyt wiele stron z nieekonomicznym rozmieszczeniem danych – nieadekwatnych do potrzeb. Protokoły wymagają zatem rewizji w zakresie tego czy nie zawierają nadmiarowych danych i ograniczenia określonych informacji, eliminacji pustych przestrzeni, modyfikacji układu graficznego.

Z badania przeprowadzonego przez OPOS wynika, że w ocenie kierowników urzędów stanu cywilnego kwestionowana jest objętość protokołów (zdecydowanie pozostawiono za dużo przestrzeni) oraz ich układ graficzny (wielkość czcionki, rozmieszczenie tekstu). Natomiast stwierdzono, że w protokołach nie występują dane nadmiarowe (większość z danych pobierana jest z systemu półautomatycznie). W opinii kierowników urzędów stanu cywilnego protokoły wymagają zweryfikowania pod kątem ograniczenia ilości gromadzonych w nich danych (wynik badania UMP i SUSC). Powyższa kwestia ta wymaga z całą pewnością analizy i rozważenia pod kątem merytorycznym, ponieważ wymagać będzie ewentualnej nowelizacji *Prasc.* Jednocześnie, aby idea informatyzacji rejestracji stanu cywilnego zafunkcjonowała w pełnym wymiarze oraz przyniosła realne i wymierne korzyści dla funkcjonowania administracji publicznej, zasadne będzie podjęcie działań zmierzających do odchodzenia od papierowych protokołów dokumentujących zdarzenia z zakresu rejestracji stanu cywilnego (urodzenia, małżeństwa, zgony), czy

oświadczenia przewidziane w *Prasc*. Ewentualnie zminimalizowania papierowych akt zbiorowych. Wymaga to jednakże wypracowania rozwiązań i narzędzi, które dadzą możliwość osobom na rzecz których dokonywana jest czynność z zakresu rejestracji stanu cywilnego lub które składają oświadczenia woli przed kierownikiem stanu cywilnego, zastąpienia własnoręcznego podpisu innym sposobem uwierzytelnienia się. Sposób ten wpisowałby się w ideę informatyzacji administracji publicznej.

Art. 25 *Prasc*

1. Informacje o innych aktach stanu cywilnego dotyczących tej samej osoby oraz informacje wpływające na stan cywilny tej osoby zamieszcza się przy akcie stanu cywilnego w formie przypisków.
2. Sporządzając akt stanu cywilnego lub dołączając do niego wzmiankę dodatkową, niezwłocznie zamieszcza się przypiski przy innych aktach stanu cywilnego dotyczących tej samej osoby.

Instytucja przypisku nie jest w swojej istocie rozwiązaniem nowym. Obecnie uregulowana została w art. 25 *Prasc*. Przypisek zamieszczany jest przy akcie stanu cywilnego jako informacja o innych aktach stanu cywilnego sporządzonych dla danej osoby lub informacja wpływająca na stan cywilny tej osoby. Przypiski dotyczą zarówno aktów polskich jak i zagranicznych, o których informacja przekazywana jest na podstawie stosownych umów międzynarodowych.

Informacje o innych aktach stanu cywilnego oraz informacje wpływające na stan cywilny osoby zamieszcza się przy akcie stanu cywilnego w formie przypisków niezwłocznie, gdy sporządza się akt stanu cywilnego lub dołącza do niego wzmiankę dodatkową.

WPLYW NA FUNKCJONOWANIE URZĘDÓW STANU CYWILNEGO

W efekcie informatyzacji rejestracji stanu cywilnego zmienił się sposób zamieszczania przypisków. W praktyce nastąpiło odciążenie kierowników urzędów stanu cywilnego z obowiązku wysyłania stosownego zawiadomienia o sporządzeniu kolejnego aktu stanu cywilnego dla danej osoby, czy też o zmianie stanu cywilnego tej osoby, wyszukania księgi przez kierownika urzędu stanu cywilnego, który zawiadomienie otrzymał i wpisania jego treści w postaci przypisku.

Kierownik urzędu stanu cywilnego, który sporządza akt stanu cywilnego lub dołącza wzmiankę dodatkową, jest bezpośrednio uprawniony do dołączania przypisku do wcześniejszych aktów stanu cywilnego, nawet jeżeli akt sporządził inny kierownik urzędu stanu cywilnego. Wpływa to niewątpliwie na niezwłoczne zamieszczanie przypisków realizowane równocześnie ze sporządzeniem aktu stanu cywilnego lub dołączeniem wzmianki dodatkowej. Czynność ta realizowana jest szybko sprawnie, bez zbędnego obiegu dokumentów i angażowania dwóch organów.

W opinii środowiska urzędników stanu cywilnego możliwość zamieszczania przypisków przez każdego kierownika usc oceniana jest pozytywnie, ponieważ skraca czas aktualizacji danych w aktach stanu cywilnego (*wynik badania OPOS, SUSC, UMP*). Wskazywane jest jednak (*UMP*), że ich treść jest nadmiernie rozbudowana (a brak jest np. *aktywnych łącz* przenoszących użytkownika z przypisku do aktu).

Przypiski przy aktach stanu cywilnego mogą zamieszczać pracownicy urzędu stanu cywilnego upoważnieni przez kierownika urzędu stanu cywilnego/pracownicy upoważnieni przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta). Nie dotyczy to przypisków zamieszczanych przy akcie na podstawie uznania orzeczenia organu państwa obcego lub na podstawie innego dokumentu pochodzącego od organu

państwa obcego, a niewymagającego uznania albo odpisu zagranicznego dokumentu stanu cywilnego przekazanego do urzędu stanu cywilnego w wykonaniu umowy międzynarodowej przewidującej wzajemną wymianę informacji w zakresie stanu cywilnego. Możliwość scedowania tego zadania, które ma charakter powtarzalny, nieskomplikowany na pracowników urzędu stanu cywilnego lub urzędu gminy znacznie usprawnia pracę urzędu stanu cywilnego.

W aktualnym stanie prawnym i faktycznym związanym z dostępem kierowników urzędów stanu cywilnego do Systemu Rejestrów Państwowych powstają wątpliwości co do zasadność nanoszenia przypisków (z wyjątkiem zamieszczanych na podstawie dokumentu zagranicznego) w sytuacji, gdy informacje dotyczące aktów stanu cywilnego są zawarte w rejestrze PESEL. Wyszukiwanie aktów stanu cywilnego odbywa się po numerze PESEL. W rejestrze PESEL widnieją namiary na odpowiednie akty stanu cywilnego; w konsekwencji kierownicy urzędów stanu cywilnego rzadko posiłkują się informacjami płynącymi z przypisków. W efekcie nakład pracy związany z naniesieniem przypisku krajowego jest nie współmierny do korzyści wypływającej z utrzymywania tej instytucji w odniesieniu do rejestracji bieżącej dotyczącej obrotu krajowego. Konieczne będzie zatem przeanalizowanie zasadności i zakresu tej instytucji. Natomiast zasadne jest pozostawienie obowiązku zamieszczania przypisków na podstawie zagranicznych dokumentów.

Podobne stanowisko prezentuje część kierowników urzędów stanu cywilnego. W ich opinii rejestr stanu cywilnego zapewnia każdemu kierownikowi urzędu stanu cywilnego dostęp do wszystkich aktów. Ponadto w praktyce dotarcie do wszystkich aktów danej osoby dokonuje się najszybciej za pomocą rejestru PESEL. W efekcie celowym jest odstąpienie od tej instytucji, pozostawiając możliwość dokonywania przypisków na podstawie dokumentów zagranicznych (badanie SUSC). Także według kierowników będących respondentami badania przeprowadzonego przez UMP z przypisków można zrezygnować na rzecz danych zawartych w rejestrze PESEL.

Niemniej jednak prezentowany jest również pogląd odmienny. Mianowicie, jak wynika z badania przeprowadzonego przez OPOS, kierownicy urzędów stanu cywilnego podnoszą, że nanoszenie przypisków jest zasadne, ponieważ dane w rejestrze PESEL są niekompletne i obciążone błędami. Rezygnacja z obowiązku nanoszenia przypisków może zostać zrealizowana w sytuacji, kiedy jakość danych w rejestrze PESEL będzie na odpowiednio wysokim poziomie oraz, gdy rejestr stanu cywilnego będzie zawierał odpowiednio dużą ilość aktów stanu cywilnego. Konieczność migracji aktu celem nanoszenia przypisków krajowych oceniana jest pozytywnie (sprzyja szybszemu zapełnianiu BUSC aktami).

Kierownicy urzędów stanu cywilnego wskazują, że jedną z korzyści migracji aktu w celu naniesienia przypisku jest zwiększenie zapełnienia bazy, jednak w przypadku dużych urzędów realizacja zleceń migracji aktu z naniesieniem przypisku jest nierealna i musiałaby się wiązać ze wzrostem zatrudnienia o ok. 10%, co w chwili obecnej nie jest możliwe (*wynika badania SUSC*). Podobnie wynika z badania przeprowadzonego przez UMP.

Art. 85 ust. 4 *Prasc*

Na wniosek osoby zamierzającej zawrzeć małżeństwo kierownik urzędu stanu cywilnego przyjmuje oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński poza urzędem stanu cywilnego w okręgu rejestracji stanu cywilnego, w którym jest on właściwy, jeżeli wskazane we wniosku miejsce zawarcia małżeństwa zapewnia zachowanie uroczystej formy jego zawarcia oraz bezpieczeństwo osób obecnych przy składaniu oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński.

Art. 85 ust. 5 *Prasc*

Na wniosek osoby zamierzającej zawrzeć małżeństwo kierownik urzędu stanu cywilnego przyjmuje oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński poza urzędem stanu cywilnego w okręgu rejestracji stanu cywilnego, w którym jest on właściwy, jeżeli wskazane we wniosku miejsce zawarcia małżeństwa zapewnia zachowanie uroczystej formy jego zawarcia oraz bezpieczeństwo osób obecnych przy składaniu oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński.

W poprzednim stanie prawnym - ustawa z dnia 29 września 1986 r. *Prawo o aktach stanu cywilnego* przewidywała możliwość przyjęcia oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński poza lokalem urzędu stanu cywilnego, jeżeli zachodziły uzasadnione przyczyny. Przesłanka *uzasadnione przyczyny* była pojęciem niedookreślonym i miała charakter ocenny bez wskazania żadnych przesłanych, chociażby natury ogólnej. Utało się, że dotyczyła ona wyjątkowych sytuacji spowodowanych przede wszystkim przyczynami losowymi, np. pobyt w szpitalu, zakładzie karnym itd. Przedmiotowa przesłanka wymagała każdorazowej interpretacji w kontekście zaistniałego w sprawie indywidualnej, której dokonywał samodzielnie kierownik urzędu stanu cywilnego.

Taki stan prawny oraz rozbudzające się oczekiwania obywateli związane m.in. z zagranicznymi wzorcami w zakresie miejsca ceremonii, nastroczały praktyczne problemy w stosowaniu przepisu, powodując jego różne stosowanie i daleko idące różnice w ocenie przesłanek jakimi korowano się podejmując decyzję. Budziło to niezadowolenie nupturientów i powodowało poszukiwanie „bardziej liberalnych”

kierowników urzędów stanu cywilnego, którzy skłonni byli udzielać ślubu nie w sytuacjach wyjątkowych - losowych, lecz w atrakcyjnych miejscach. Obecnie przepisy *Prasc* określiły w sposób uporządkowany i klarowny przypadki przyjmowania oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński poza urzędem stanu cywilnego (art. 85 ust. 4 i 5 *Prasc*).

Na gruncie *Prasc* zliberalizowano zatem zasady zawierania związków małżeńskich poza siedzibą urzędów stanu cywilnego. Przepis umożliwiający zawieranie związków małżeńskich w przypadku życzenia nupturientów poza urzędem stanu cywilnego ma charakter „komercyjnej usługi” oferowanej przez urzędy stanu cywilnego. Wprowadzenie nowych reguł w tym zakresie ma istotne znaczenie z punktu widzenia oczekiwań społecznych i było postulowane od dawna.

Kierownik urzędu stanu cywilnego może przyjąć oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński poza urzędem stanu cywilnego w miejscu, położonym na terytorium gminy, w okręgu której jest właściwy miejscowo - czyli na obszarze właściwości urzędu stanu cywilnego, w którym pełni funkcję.

Zawarcie małżeństwa poza siedzibą urzędu stanu cywilnego może nastąpić:

1) na wniosek osoby (osób) zamierzającej zawrzeć małżeństwo (nupturienta) uzasadniony szczególnymi okolicznościami faktycznymi: w przypadku, gdy osoba ta jest *w stanie zagrożenia życia lub*

zdrowia albo pozbawiona wolności. W takim przypadku pobierana jest wyłącznie opłata skarbowa za sporządzenie aktu małżeństwa w wysokości 84 zł.

2) na wniosek osoby (osób) zamierzającej zawrzeć małżeństwo (nupturienta) o wstąpieniu w związek małżeński *stanowiący jej życzenie, o ile wskazane miejsce ceremonii zapewnia zachowanie uroczystej formy oraz bezpieczeństwo osób obecnych przy składaniu oświadczeń* obok opłaty za sporządzenie aktu małżeństwa w wysokości 84 zł, pobierana jest opłata dodatkowa w wysokości 1000 zł stanowiąca dochód gminy.

Równocześnie uwzględniając wagę uroczystości wprowadzono rozwiązanie fakultatywne, jeżeli wskazane we wniosku miejsce zawarcia małżeństwa nie spełnia wymogów ustawowych w zakresie zapewnienia uroczystej formy jego zawarcia oraz bezpieczeństwa osób obecnych. Wówczas kierownik urzędu stanu cywilnego pisemnie odmawia przyjęcia oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński we wskazanym miejscu (art. 85 ust. 6 *Prasc*). Natomiast, jeśli kierownik urzędu stanu cywilnego nie może przyjąć oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński w terminie wskazanym przez osoby zamierzające zawrzeć małżeństwo, to uzgadnia z nimi inny termin zawarcia małżeństwa (art. 85 ust. 7 *Prasc*).

W sytuacji niezgodnienia takiego terminu kierownik urzędu stanu cywilnego pisemnie odmawia przyjęcia oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński w terminie wskazanym przez te osoby. Odmowa przyjęcia oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński we wskazanym miejscu lub terminie w myśl przepisów *Prasc* następuje w formie pisemnej.

Tabela 19. Liczba małżeństw zawartych w przypadku wskazania miejsca w 2016r.*

Województwo	Liczba małżeństw zawartych w przypadku wskazania miejsca w 2016 r.
dolnośląskie	606
kujawsko-pomorskie	260
lubelskie	155
lubuskie	148
łódzkie	253
małopolskie	394
mazowieckie	814
opolskie	110
podkarpackie	125
podlaskie	87
pomorskie	418
śląskie	433
świętokrzyskie	93
warmińsko-mazurskie	205
wielkopolskie	537
zachodniopomorskie	335
-SUMA-	4973

*według danych przekazanych przez wojewodów

Z informacji przekazanych od wojewodów (tabela 19) wynika, że w roku 2016 poza siedzibą urzędu stanu cywilnego zawarty zostało „na życzenie nupturientów” 4973 małżeństw. Najwięcej, bo 814 zawarto na terenie województwa mazowieckiego, 606 w województwie dolnośląskim i 537 wielkopolskim. Najmniej, bo tylko 87 odbyło się takich ceremonii na terenie województwa podlaskiego.

Tabela 20. Województwa, w których zawierane jest najwięcej małżeństw w przypadku wskazania miejsca w 2016 r.

województwo (liczba ślubów)	liczba ślubów w okręgu rejestracji do 50 000	%	liczba ślubów w okręgu rejestracji powyżej 50 000	%
dolnośląskie (606)	377	62%	229	38%
mazowieckie (814)	553	68%	261	32%
wielkopolskie (537)	455	85%	82	15%

Z analizy danych dotyczących województwa: dolnośląskiego, mazowieckiego, wielkopolskiego na obszarze, których zawarty było najwięcej małżeństw poza siedzibą, wynika, że znacznie częściej ceremonie takie odbywają się w okręgach rejestracji do 50 000 mieszkańców (ponad 60% małżeństw).

Tabela 21. Małżeństwa zawierane w 2016 r.*

OGÓŁEM zawartych związków małżeńskich	przed kierownikiem				% związków zawieranych poza lokalem w stosunku do ogólnej liczby małżeństw	% związków zawieranych poza lokalem w stosunku do liczby małżeństw zawieranych przed kierownikiem
	OGÓŁEM	w przypadku wskazania przez osoby zamierzające zawrzeć małżeństwo miejsca zawarcia małżeństwa	z powodu zagrożenia życia lub zdrowia albo pozbawienia wolności	w siedzibie usc		
194981	71939	4771	742	66426	2,4%	6,6%

*wg danych z raportów BUSC

Dane z rejestru stanu cywilnego wygenerowane na podstawie raportu za 2016 r. wskazują, że małżeństwa zawierane poza siedzibą urzędu na „życzenie” stanowiły około 6% ogólnej liczby małżeństw zawartych przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, a małżeństwa zawarte poza urzędem stanu cywilnego na wniosek nupturientów uzasadniony stanem zagrożenia życia lub zdrowia albo pozbawieniem wolności nie przekroczyły 1%.

Dla porównania, liczba wszystkich związków małżeńskich zawartych przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego poza urzędem stanu cywilnego przed 1 marca 2015 r. na gruncie obowiązujących wówczas przepisów prawa, które dawały podstawę do zawarcia małżeństwa poza lokalem urzędu stanu cywilnego w szczególnie uzasadnionych okolicznościach, oscylowała w ostatnich latach przed wejściem w życie *Prasc* szacunkowo, średnio na poziomie około 3% (dane z roku 2013). Stwierdzić zatem należy, że liczba małżeństw zawieranych poza siedzibą urzędów stanu cywilnego wzrosła. Wyraźnie zatem widać, że zainteresowanie małżeństwami poza usc ma tendencję wzrostową.

Tabela 22. Najczęstsze miejsca ceremonii, w przypadku zawierania związku małżeństwa poza siedzibą

Miejsce ceremonii	Liczba urzędów stanu cywilnego, które wskazały miejsca, w których odbywa się ceremonia
restauracje	327
plener (ogród, park, plaża, jacht, statek, nad zalewem)	316
hotel	170
sala weselna (sala bankietowa, dom weselny)	100
pałac	63
zamek	49
dworek	45
prywatna posesja	16
muzeum	16
zajazd	13

Wykres 6. Miejsca, w których odbywa się ceremonii, w przypadku zawierania związku małżeństwa

Z informacji przekazanej przez kierowników urzędów stanu cywilnego wynika, że najczęściej wybieranym miejscem ceremonii zaślubin są restauracje, miejsca w plenerze (ogród, park, plaża), hotele, sale weselno-bankietowe i w dalszej kolejności obiekty o charakterze zabytkowym (pałace, zamki, dworki).

Wysokość opłaty dodatkowej za przyjęcie oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński poza urzędem stanu cywilnego wynosi 1000 zł i określona jest w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 22 stycznia 2015 r. w sprawie opłaty dodatkowej za przyjęcie oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński poza urzędem stanu cywilnego (Dz.U. z 2015 r., poz. 180). Dochody z tytułu opłaty dodatkowej w związku z zawieraniem związków małżeńskich poza urzędem stanu cywilnego pełnią funkcję kompensacyjną. Na realizację tego zadania nie jest przyznawana dotacja celowa.

Wysokość opłaty dodatkowej może powodować, że ilość małżeństw zawieranych na życzenie nupturientów poza urzędem nie wzrasta zbyt dynamicznie, jest to około 6% w ogólnej liczbie małżeństw

zawartych przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego. Potwierdzają to również wybrani kierownicy urzędów stanu cywilnego, w szczególności z terenów, gdzie średnia zarobków nie jest na wysokim poziomie (*wynik badania OPOS*).

Obniżenie stawki nie wydaje się jednak uzasadnione z punktu widzenia kompensacyjnego charakteru opłaty dodatkowej, w tym wpływu na organizację pracy w urzędzie stanu cywilnego oraz koszty ponoszone przez urząd stanu cywilnego w związku z ceremonią poza urzędem.

Tabela 23. Dochód ze ślubu poza siedzibą urzędu stanu cywilnego (1000zł) i jego przeznaczenie

czy dochód ze ślubu poza siedzibą urzędu stanu cywilnego (1000zł) przeznaczony jest na funkcjonowanie urzędu?	Liczba urzędów, które udzieliły odpowiedzi
TAK, w całości	465
TAK, częściowo	237
TAK, w nieznacznym stopniu	106
NIE	423
nie dotyczy (nie było takich ślubów)	1026

Środki z tytułu opłaty dodatkowej nie zawsze są przeznaczane zgodnie z założonym celem jakim jest rekompensata dla urzędów stanu cywilnego. Wykorzystywane są dowolnie. Wg informacji przekazanej przez wojewodów dochód z tytułu opłaty dodatkowej za zawarcie małżeństwa poza siedzibą urzędu stanu cywilnego w około 34% urzędów nie jest przeznaczany na jego funkcjonowanie. Podobny wniosek płynie z badania przeprowadzonego przez OPOS. Natomiast w około 57% urzędów dochód ten w całości lub w części jest przeznaczany na potrzeby urzędu stanu cywilnego.

Z badań ankietowych przeprowadzonych wśród wybranych kierowników urzędów stanu cywilnego wynika, że oczekiwane jest wprowadzenie rozwiązań, które przesądzą o tym, że wpływ z opłaty dodatkowej za ceremonię zawarcia małżeństwa przeznaczony będzie wyłącznie na potrzeby urzędów stanu cywilnego (*wynik badania SUSC*).

W związku z wprowadzeniem regulacji dotyczącej możliwości zawierania małżeństw poza siedzibą urzędu stanu cywilnego konieczne stało się przeorganizowanie i zaplanowanie sposobu pracy w urzędzie celem zapewnienia ciągłej i płynnej obsługi spraw z zakresu rejestracji w trakcie nieobecności kierownika urzędu stanu cywilnego. Niezależnie od tego, czy konieczność ta podyktowana jest sytuacją faktyczną (tj. częstymi przypadkami dokonywania ww. czynności) czy też potencjalną potrzebą zapewnienia ciągłości pracy.

Środowiska urzędników stanu cywilnego (*wynik badania UMP*) wskazują, że przepisy *Prasc* dotyczące zawarcia małżeństwa poza siedzibą urzędu stanu cywilnego powodują w niektórych względach trudności w ich praktycznym stosowaniu. Rodzą się wątpliwości dotyczące dodatkowego wynagrodzenia kierownika urzędu stanu cywilnego czy też czasu powstania obowiązku uiszczenia opłaty (przed czy po ceremonii).

WPLYW NA FUNKCJONOWANIE URZĘDÓW STANU CYWILNEGO

Kierownicy urzędów stanu cywilnego mają wyraźną podstawę prawną określającą przypadki, w których może nastąpić przyjęcie oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński poza urzędem stanu cywilnego oraz przesłanki umożliwiające zastosowanie tych przepisów, a więc obecnie nie rodzą one problemów interpretacyjnych. Omawiana regulacja ma charakter „komercyjnej usługi” oferowanej przez urzędy stanu cywilnego.

Odmowa przyjęcia oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński we wskazanym miejscu przyjmuje postać zwykłego pisma informującego o odmowie. Nie może być zatem przedmiotem badania i weryfikacji w administracyjnym toku instancji, co przyczyniło się do wyeliminowania zbędnego formalizmu i potencjalnej możliwości generowania zbędnych postępowań np. w toku instancji.

Jasne warunki zastosowania przepisu stanowiącego o możliwości zwania małżeństwa poza urzędem na życzenie nupturientów oraz przesłanki i forma odmowy powyższego wpływają pozytywnie na pracę w urzędach stanu cywilnego.

Z informacji uzyskanych od wojewodów płynie wniosek, że odmowy przyjęcia oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński we wskazanym miejscu w skali kraju zdarzają się bardzo rzadko.

Zawieranie małżeństw poza siedzibą urzędu stanu cywilnego jest rozwiązaniem korzystnym dla obywateli także z innych względów, np. w sytuacji, gdy urząd stanu cywilnego nie posiada sali ślubów, lub znajdująca się w urzędzie sala nie jest atrakcyjna z punktu widzenia nupturientów.

Najwięcej małżeństw poza siedzibą – bo aż 60 % - zawieranych jest w urzędach stanu cywilnego funkcjonujących w okręgach rejestracji do 50 000 mieszkańców, a zatem w tych urzędach najbardziej odczuwalne są skutki wprowadzonych rozwiązań. Co istotne, nie są to wcale urzędy stanu cywilnego zlokalizowane w największych ośrodkach miejskich. Popularność tego rodzaju ceremonii zdeterminowana jest wieloma czynnikami, np. zamożnością nupturientów, ich preferencjami, atrakcyjnością obiektów i miejsc plenerowych zlokalizowanych na terenie właściwości urzędu stanu cywilnego.

Dochód z tytułu opłaty dodatkowej nie w każdym urzędzie stanu cywilnego jest przeznaczany na jego potrzeby. Skoro ceremonia taka generuje realne koszty, na które nie jest przyznawana dotacja celowa z budżetu państwa, może wpływać to negatywnie na funkcjonowanie urzędu.

Realny wpływ na funkcjonowanie urzędu wywiera nieobecność kierownika usc. Dotyczy to dwukrotnego wyjazdu na miejsce ceremonii; najpierw celem oceny czy zaproponowane miejsce zawarcia małżeństwa zapewnia zachowanie uroczystej formy jego zawarcia oraz bezpieczeństwo osób obecnych przy składaniu oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński, a następnie - przeprowadzenia samej ceremonii. Kierownik urzędu stanu cywilnego podczas swojej nieobecności musi zapewnić ciągłość pracy w urzędzie.

Jeżeli zatem wniosków dotyczących zawarcia małżeństw poza urzędem stanu cywilnego jest dużo, kierownik usc będzie miał większą trudność w odpowiednim zorganizowaniu pracy, tak aby inne zadania były realizowane w sposób niezakłócony. Kwestia ta może rodzić mniejsze problemy w dużych urzędach, gdzie liczba pracowników w danym urzędzie gwarantuje zapewnienie ciągłości pracy.

Powyższe potwierdzają opinie środowiska urzędników stanu cywilnego. Część kierowników urzędów stanu cywilnego wskazuje, że omawiane novum dotyczące możliwości zawierania małżeństw poza siedzibą urzędu stanu cywilnego wymagało zmian organizacyjnych w zakresie zadań oraz czasu pracy. W dużych urzędach stanu cywilnego, gdzie zatrudnionych jest kilku zastępców, możliwe jest niewielkim kosztem sprawne zorganizowanie pracy, natomiast w małych gminach, w których zatrudniony jest jeden kierownik (zastępca) pojawiają się trudności w zapewnieniu ciągłości pracy (*wynik badania SUSC*). Także, wynik badania ankietowego UMP wskazuje, że analizowane rozwiązanie wymagało „zwiększenia obsady kierowniczej oraz wewnętrznej reorganizacji pracy”. Niemniej spotykane są również opinie odmienne. Niektórzy kierownicy urzędów stanu cywilnego ocenili, iż rozwiązanie to nie stwarza większych problemów organizacyjnych i nie utrudnia pracy (*wynik badania OPOS*).

Z badań przeprowadzonych wśród kierowników urzędów stanu cywilnego wynika, że ceremonie zawarcia małżeństwa poza siedzibą urzędu stanu cywilnego najczęściej odbywają się w piątki i soboty (badanie OPOS, UMP, SUSC). O ile w ciągu tygodnia kierownik USC musi zapewnić płynność w załatwianiu spraw, to ceremonie odbywające się w soboty nie dezorganizują pracy urzędu.

To, w jakim stopniu analizowany przepis wpływa na funkcjonowanie urzędu stanu cywilnego w aspekcie organizacyjnym zdeterminowane jest kilkoma czynnikami. Są nimi kwestie zapewnienia właściwej obsługi obywateli podczas nieobecności kierownika urzędu stanu cywilnego i zapobieganie dezorganizacji pracy uzależnione od zasobów kadrowych urzędu stanu cywilnego, terminów w jakich ceremonie się odbywają oraz ilości wniosków.

Skutki analizowanego przepisu mają zarówno pozytywny jak i negatywny wpływ na funkcjonowanie urzędu stanu cywilnego. Niewątpliwie pozytywnym efektem wprowadzonego rozwiązania jest dodatkowy wpływ do budżetu gminy w postaci opłaty dodatkowej. Z danych przekazanych od wojewodów wynika, że w 2016 r. zawartych zostało w ten sposób 4973 małżeństw. A zatem wpływy z tego tytułu wyniosły ok. 5 mln zł w skali kraju.

3.2.5. Administracyjny tryb unieważnienia aktów stanu cywilnego/wzmianek dodatkowych przez kierownika urzędu stanu cywilnego

---

Przepisy *Prasc* wprowadzone 1 marca 2015 r. nie przewidywały możliwości unieważnienia aktów stanu cywilnego przez kierowników urzędów stanu cywilnego.

Funkcjonowanie centralnego rejestru stanu cywilnego zwłaszcza w początkowym okresie po wdrożeniu nie było prawidłowe i stabilne. Mankamenty samego systemu oraz brak pełnej umiejętności stosowania i wykorzystywania jego funkcjonalności przez kierowników urzędów stanu cywilnego powodowały sporządzanie aktów stanu cywilnego z poważnymi błędami, co z kolei zdeterminowało konieczność wprowadzenia przepisów umożliwiających łatwe, szybkie i tanie eliminowanie z obiegu prawnego takich nieprawidłowych dokumentów. Dodatkową uciążliwością był brak funkcjonalności w rejestrze umożliwiających wyeliminowanie błędnych wzmianek dodatkowych. Wielokrotna rejestracja tego samego zdarzenia – wobec braku prawnych i systemowych rozwiązań – uniemożliwiała wydawanie odpisów z rejestru, a zatem powodowała niemożność załatwiania spraw przez obywateli, w których odpis aktu był niezbędny.

Poszukując rozwiązań powyższego stanu rzeczy, doszło do przyznania kierownikom urzędów stanu cywilnego stosownych kompetencji w zakresie unieważnienia błędnie sporządzonych aktów i wzmianek. Na mocy ustawy z dnia 6 lipca 2016 r. o zmianie ustawy – *Prawo o aktach stanu cywilnego* (Dz.U. z 2016 r. poz. 1221) wprowadzony został art. **39a Prasc**, art. **127a Prasc**, natomiast art. **41 Prasc** otrzymał nowe brzmienie.

WSKAZANE PRZEPISY REGULUJĄ ODPOWIEDNIO:

- unieważnienie aktu stanu cywilnego lub aktów stanu cywilnego przez kierownika urzędu stanu stwierdzających to samo zdarzenie, a błędnie zarejestrowanych w rejestrze stanu cywilnego z przyczyn technicznych lub w wyniku niewłaściwego zastosowania funkcjonalności rejestru stanu cywilnego (sporządzonych w „rejestracji bieżącej”),
- unieważnienie aktu stanu cywilnego lub aktów stanu cywilnego w trybie administracyjnym przez kierownika urzędu stanu cywilnego błędnie przeniesionych do rejestru stanu cywilnego z przyczyn technicznych lub w wyniku niewłaściwego zastosowania funkcjonalności rejestru albo na skutek omyłki pisarskiej,
- unieważnienie wzmianki dodatkowej błędnie sporządzonej z przyczyn technicznych lub w wyniku niewłaściwego zastosowania funkcjonalności rejestru stanu cywilnego.

Wprowadzono zatem przepisy umożliwiające unieważnienie aktów stanu cywilnego, które z przyczyn technicznych lub niewłaściwego zastosowania funkcjonalności rejestru stanu cywilnego błędnie zarejestrowano w rejestrze stanu cywilnego lub też błędnie przeniesiono z papierowej księgi stanu cywilnego („rejestracja bieżąca” oraz migracja). Uprawnienie kierownika urzędu stanu cywilnego do unieważnienia aktów stanu cywilnego przenoszonych z papierowych ksiąg stanu cywilnego rozszerzono o możliwość unieważnienia aktu stanu cywilnego przeniesionego błędnie na skutek omyłki pisarskiej.

W takim przypadku nie ma bowiem zastosowania tryb sprostowania aktu stanu cywilnego (uregulowany w art. 35 *Prasc*), gdyż akt sporządzony w księdze był prawidłowy.

Na kierownika urzędu stanu cywilnego spoczywa także zadanie zawiadomienia podmiotu, który otrzymał wcześniej z unieważnionego aktu stanu cywilnego/z aktu do którego dołączono błędną wzmiankę dodatkową odpis. Do zawiadomienia dołącza odpis zupełny/ skrócony aktu stanu cywilnego, odpowiednio do rodzaju odpisu wydanego wcześniej z unieważnionego aktu. Obowiązek ten dotyczy unieważnienia aktu stanu cywilnego sporządzonego w rejestrze w rejestracji bieżącej, w efekcie przeniesienia oraz w przypadku unieważnienia wzmianki dodatkowej.

WPLYW NA FUNKCJONOWANIE URZĘDÓW STANU CYWILNEGO

Nowe przepisy wypełniły lukę prawną. Kierownicy urzędów stanu cywilnego otrzymali podstawę prawną wraz z narzędziem w rejestrze stanu cywilnego umożliwiającym relatywnie proste wycofanie z obrotu prawnego nieprawidłowych aktów stanu cywilnego/wzmianek dodatkowych, w sytuacjach, gdy inne tryby nie znajdują uzasadnienia. Procedura unieważnienia aktu/wzmianki w ograniczonym zakresie przedmiotowym istniała już wcześniej i dotyczyła postępowania sądowego lub administracyjnego. Wymagała zaangażowania tego organu, tj. przygotowania dokumentów, wystąpienie z pismem do wojewody, ewentualnie odpowiednio skonstruowanego wniosku do sądu. Ponadto, charakter i przyczyna błędów w aktach stanu cywilnego/ wzmiankach dodatkowych budziły wątpliwości interpretacyjne w zakresie wykorzystywania ww. trybów. A zatem obecnie obowiązująca procedura to rozszerzenie wcześniejszych rozwiązań.

Powyższe przepisy generują wprawdzie dodatkowe zadania nałożone na kierowników urzędów stanu cywilnego, to jednak wobec szybkiego i prostego procesu usunięcia błędnie sporządzonych aktów stanu cywilnego, wzmianek dodatkowych w formie czynności materialno-technicznej, a nie decyzji administracyjnej czy orzeczenia sądu, czynności te nie są obciążające. Przed wprowadzeniem tych przepisów nie było podstawy prawnej do unieważnienia nieprawidłowych aktów stanu cywilnego sporządzonych w rejestrze stanu cywilnego w skutek błędnego działania systemu czy wyboru przez użytkownika niewłaściwej funkcjonalności rejestru. W praktyce występowały także sytuacje błędnego sporządzenia wzmianki dodatkowej, dołączonej do prawidłowego aktu stanu cywilnego, a zatem nie zachodziła potrzeba unieważnienia całego aktu stanu cywilnego, czy inicjowania postępowania sądowego o unieważnienie wzmianki.

Tabela 24. Statystyka wzmianek dołączanych do aktów - dla każdego rodzaju wzmianki, zgodnie ze słownikiem wzmianek - wzmianka unieważniająca wzmiankę (Kierownik USC)*

Rodzaj aktu	Nazwa wzmianki	sporządzona 1.10.2016 - 31.01.2017
AU	Wzmianka unieważniająca wzmiankę (Kierownik USC)	249
AM	Wzmianka unieważniająca wzmiankę (Kierownik USC)	873
AZ	Wzmianka unieważniająca wzmiankę (Kierownik USC)	37
SUMA		1159

*na podstawie danych z rejestru

Omawiane regulacje są stosunkowo często wykorzystywane przez kierowników urzędów stanu cywilnego. Z analizy danych wygenerowanych z rejestru stanu cywilnego (raporty) wynika, że w okresie od 1 października 2016 r. do 31 stycznia 2017 r. unieważnionych zostało przez Kierownika urzędu stanu cywilnego łącznie ok. 1200 wzmianek (*tabela 24*).

Tabela 25. Statystyka wzmianek dołączanych do aktów - dla każdego rodzaju wzmianki, zgodnie ze słownikiem wzmianek - wzmianka unieważniająca akt (Kierownik USC)*

Rodzaj aktu	Nazwa wzmianki	sporządzona 1.10.2016-31.01.2017
AU	Wzmianka unieważniająca akt (Kierownik USC)	2697
AM	Wzmianka unieważniająca akt (Kierownik USC)	2379
AZ	Wzmianka unieważniająca akt (Kierownik USC)	557
SUMA		5633

*na podstawie danych z rejestru

Jednocześnie w ww. okresie dołączonych zostało 5633 wzmianek dodatkowych o unieważnieniu aktu stanu cywilnego przez kierownika urzędu stanu cywilnego (*tabela 25*).

Przepisy te nie zostały wprowadzone 1 marca 2015 r., lecz dopiero w wyniku nowelizacji *Prasc*, która weszła w życie w październiku 2016 r. Tak krótki okres obowiązywania nie pozwala na ich pełną ocenę. Istotne jest jednak, że początkowe rozwiązania przewidziane w *Prasc* zostały skorygowane.

Regulacje te wpływają bezpośrednio na funkcjonowanie urzędów stanu cywilnego. Pozwalają na proste, niezwłoczne wyeliminowanie z obrotu prawnego nieprawidłowych aktów stanu cywilnego/wzmianek dodatkowych, dając w tym zakresie podstawę prawną. W ogólnym rozrachunku analizowane przepisy mają pozytywny wpływ(są korzystna zarówno dla obywateli jak też służącej mu administracji publicznej), co potwierdzają głos środowiska urzędników stanu cywilnego.

Przepisy te oceniane są pozytywnie (*wynik badania SUSC, UMP*) przez kierowników urzędów stanu cywilnego. W ich opinii omawiane przepisy umożliwiają eliminację z obrotu prawnego zarówno aktów stanu cywilnego jak i wzmianek dodatkowych, które zostały z różnych powodów błędnie zarejestrowane. Wymienione rozwiązania nie są sformalizowane, dzięki czemu procedura ich realizacji jest szybka i nieskomplikowana (*wynik badania OPOS*).

Przyznanie kompetencji w tym zakresie kierownikom urzędów stanu cywilnego usprawniło proces unieważniania aktów stanu cywilnego, jednak przy jednoczesnym zwiększeniu zakresu zadań kierownika urzędu stanu cywilnego.

Kwestionowany jest natomiast fakt, że w odpisie zupełnym aktu stanu cywilnego ujawniana jest unieważniana wzmianka (błędna wzmianka) oraz wzmianka dodatkowa, która ją unieważnia (wzmianka unieważniająca). Taka konstrukcja utrudnia zrozumienie petentom zawartości merytorycznej odpisu. Zdaniem respondentów UMP wzmianka dodatkowa unieważniona z powodów technicznych nie powinna być widoczna na odpisie zupełnym.

3.2.6. Unieważnienie aktu/aktów stanu cywilnego sporządzonych w rejestracji „bieżącej” przez wojewodę w trybie administracyjnym

---

W okresie od 1 marca 2015 r. do 27 sierpnia 2016 r. w przepisach *Prasc* brakowało podstawy prawnej do unieważnienia aktu lub aktów stanu cywilnego wielokrotnie sporządzonych w rejestrze stanu cywilnego. Jeżeli zatem sporządzono w rejestrze więcej niż jeden akt stanu cywilnego stwierdzający to samo zdarzenie, a okoliczności wskazane w każdym z tych aktów nie budziły wątpliwości, że przedmiotem rejestracji w każdym z nich jest to samo zdarzenie, wojewoda nie miał oparcia w przepisach *Prasc* do unieważnienia takiego dokumentu/dokumentów. W przepisach istniał bowiem tylko art. 127 *Prasc* nie mający zastosowania do sytuacji bieżącej rejestracji.

Na mocy ustawy z dnia 6 lipca 2016 r. o zmianie ustawy – *Prawo o aktach stanu cywilnego* (Dz.U. z 2016 r. poz. 1221) wprowadzony został przepis **art. 39b *Prasc*** stanowiący rozszerzenie dotychczasowych uprawnień wojewody związanych z unieważnianiem aktu stanu cywilnego w drodze decyzji administracyjnej.

Stosownie do art. 39b *Prasc*, jeżeli w rejestrze stanu cywilnego zarejestrowano z przyczyn technicznych czyli innych niż wskazane w art. 39a ust. 1, więcej niż jeden akt stanu cywilnego stwierdzający to samo zdarzenie, a okoliczności wskazane w każdym z tych aktów nie budzą wątpliwości, że przedmiotem rejestracji w każdym z nich jest to samo zdarzenie, wojewoda właściwy dla kierownika urzędu stanu cywilnego, który zarejestrował ostatni akt, unieważnia akt lub akty stanu cywilnego w formie decyzji administracyjnej. Tryb określony w art. 39b *Prasc* jest odpowiednikiem przepisu art. 29 ustawy - *Prawo o aktach stanu cywilnego* z 1986 r.

Projektodawca *Prasc* zakładał, że przepis dotyczący unieważnienia aktów stanu cywilnego stwierdzających to samo zdarzenie, sporządzonych w rejestracji „bieżącej” będzie zbędny z uwagi na elektroniczną rejestrację. W praktyce okazało się, że do takich sytuacji dochodzi dość często. System, w którym prowadzony jest rejestr stanu cywilnego wprawdzie sygnalizuje użytkownikowi, że akt stanu cywilnego o podobnych danych jest już sporządzony, ale nie uniemożliwia rejestracji.

A zatem, wbrew pierwotnym założeniom ustawodawcy niniejsza regulacja okazała się potrzebna. Nie istniała bowiem podstawa prawna unieważnienia aktu w trybie administracyjnym przez wojewodę, a równocześnie nie zachodziły *de facto* przesłanki do unieważnienia takiego aktu w trybie sądowym.

Tabela 26. Liczba aktów stanu cywilnego unieważnionych przez Wojewodę w trybie art. 39b *Prasc*, w okresie od 27 sierpnia 2016 r. do 31 grudnia 2016 r.

województwo	Liczba aktów stanu cywilnego unieważnionych przez Wojewodę w trybie art. 39b <i>Prasc</i> w okresie od 27 sierpnia 2016 r. do 31 grudnia 2016 r.
dolnośląskie	0
kujawsko-pomorskie	1
lubelskie	0
lubuskie	0
łódzkie	2
małopolskie	0
mazowieckie	2
opolskie	0
podkarpackie	0
podlaskie	0
pomorskie	0
śląskie	0
świętokrzyskie	3
warmińsko-mazurskie	0
wielkopolskie	2
zachodniopomorskie	1
SUMA	11

Z przekazanych przez wojewodów informacji wynika, że od 27 sierpnia 2016 r. do 31 grudnia 2016 r., czyli w okresie trzech miesięcy od wejścia w życie przepisu art. 39b *Prasc*, w skali kraju unieważnionych zostało jedynie 11 aktów stanu cywilnego w tym trybie. Dane w tym zakresie ilustruje powyższa tabela.

WPLYW NA FUNKCJONOWANIE URZĘDÓW STANU CYWILNEGO

Przepis art. 39b wypełnił lukę prawną istniejącą po wejściu w życie *Prasc*. Jeżeli bowiem sporządzono w rejestrze więcej niż jeden akt stanu cywilnego stwierdzający to samo zdarzenie, a okoliczności wskazane w każdym z tych aktów nie budzą wątpliwości, że przedmiotem rejestracji w każdym z nich jest to samo zdarzenie, wojewoda ma oparcie w przepisach *Prasc* do unieważnienia takiego dokumentu/ dokumentów. Ta podstawa prawna wpływa pozytywnie na pracę urzędów stanu cywilnego, pozwalając wojewodzie na usunięcie chaosu i zaburzonego ładu w systemie rejestracji stanu cywilnego spowodowanego istnieniem w obrocie prawnym więcej niż jednego aktu stanu cywilnego stwierdzającego to samo zdarzenie.

Liczba 11 aktów stanu cywilnego unieważnionych w omawianym trybie wskazuje, że skala wykorzystania przepisu art. 39 *Prasc* jest bardzo mała. W konsekwencji wpływ tej regulacji na funkcjonowanie urzędów stanu cywilnego jest na razie znikomy. Niemniej, pamiętać należy, że badany trzy miesięczny okres funkcjonowania przepisu nie pozwala na jego miarodajną i rzeczywistą ocenę. Przepis ten będzie wykorzystywany celem wyeliminowania z obrotu prawnego wielokrotnie sporządzonych aktów stanu cywilnego i dlatego jest on regulacją potrzebną, niezależnie od liczności takich przypadków.

Przepis art. 39b *Prasc* analogicznie jak pozostałe regulacje wprowadzone ustawą nowelizującą *Prasc* oceniany jest przez środowisko kierowników urzędów stanu cywilnego – wg OPOS i UMP – pozytywnie, a doprecyzowanie w opinii środowiska – wg UMP - katalogu sytuacji, w których rozstrzygnięcie wydaje wojewoda było potrzebne.

3.3. DOKUMENTY WYDAWANE Z REJESTRU STANU CYWILNEGO

Na podstawie art. 44 ust. 1 *Prasc* z rejestru stanu cywilnego wydawane są następujące dokumenty:

- 1) odpisy zupełne i odpisy skrócone aktów stanu cywilnego;
- 2) zaświadczenia o stanie cywilnym;
- 3) zaświadczenia o zamieszczonych lub niezamieszczonych w rejestrze stanu cywilnego danych dotyczących wskazanej osoby.

Art. 44 *Prasc*

2. Odpis zupełny aktu stanu cywilnego stanowi dosłowne powtórzenie treści aktu stanu cywilnego oraz treści dołączonych wzmianek dodatkowych.

3. Odpis skrócony aktu stanu cywilnego zawiera treść aktu stanu cywilnego uwzględniającą treść dołączonych wzmianek dodatkowych.

3.3.1. Odpisy aktów stanu cywilnego

Odpisy aktów stanu cywilnego są – podobnie jak w przeszłości - najpowszechniej wykorzystywanymi w obiegu prawnym dokumentami z zakresu rejestracji stanu cywilnego.

Tendencją informatyzującej się administracji publicznej jest ograniczenie obiegu dokumentów papierowych. Wpisuje się w nią również po 1 marca 2015 r. ograniczenie wydawania odpisów aktów stanu cywilnego. Zauważalne jest, że przepisy *Prasc*, regulacje dotyczące ewidencji ludności, dowodów osobistych oraz funkcjonowanie SRP spowodowały zmniejszenie liczby wydawanych odpisów aktów stanu cywilnego, bowiem potwierdzenie danych osobowych odbywa się poprzez dostęp do rejestrów państwowych. Zasadne jest więc kontynuowanie tego kierunku wpisującego się w uproszczenia, które mają przyświecać działaniom administracji publicznej.

W szczególności, w związku z rozwiązaniami przewidzianymi w *Prasc* oraz narzędziami informatycznymi, tj. dostępem do rejestru odpisy aktów stanu cywilnego odpisy - co do zasady - nie są przedkładane:

- w procedurze poprzedzającej zawarcie małżeństwa;
- przy sporządzeniu aktu urodzenia dziecka;
- podczas składania oświadczeń, np.: o uznaniu ojcostwa, o powrocie do nazwiska noszonego przed zawarciem małżeństwa przez małżonka rozwiedzionego;
- w celu administracyjnego sprostowania lub uzupełnienia aktu stanu cywilnego.

Kierownik urzędu stanu cywilnego samodzielnie weryfikuje lub wykorzystuje dane figurujące w akcie stanu cywilnego sporządzonym w rejestrze stanu cywilnego (BUSC).

Jeżeli aktu stanu cywilnego nie ma jeszcze w rejestrze stanu cywilnego, kierownik USC musi go zmigrować lub wystąpić ze zleceniem migracji aktu stanu cywilnego do kierownika urzędu stanu cywilnego, który posiada księgę stanu cywilnego, w której sporządzony jest dany akt.

Tabela 27. Liczba odpisów aktów stanu cywilnego wydawanych w roku 2013 oraz w okresie od 1 września 2015 r. do 31 sierpnia 2016 r *.

odpisy skrócone		odpisy zupełne		SUMA odpisów skróconych i zupełnych	
2013 r.	1 września 2015 r. - 31 sierpnia 2016 r.	2013 r.	1 września 2015 r. - 31 sierpnia 2016 r.	2013 r.	1 września 2015 r. - 31 sierpnia 2016 r.
6 347 285	4 484 000 (↓)	593 415	546 000 (↓)	6 940 700	5 030 000 (↓)

*na podstawie danych posiadanych przez Departament Spraw Obywatelskich MSWiA oraz danych z rejestru stanu cywilnego

Porównując liczbę wydanych w roku 2013 oraz w okresie od 1 września 2015 r. do 31 sierpnia 2016 r. odpisów aktów stanu cywilnego (w sumie zupełnych i skróconych) stwierdzić należy, że nastąpił spadek wydanych dokumentów (co ilustruje tabela 27). Zauważalna jest tendencja spadkowa w liczbie wydawanych odpisów skróconych aktów stanu cywilnego: I tak, w roku 2013 wydano 6 347 285 odpisów, natomiast w okresie od 1 września 2015 r. do 31 sierpnia 2016 r. wydano ich 4 484 000. Niewielki jest natomiast spadek w liczbie wydanych odpisów zupełnych aktów stanu cywilnego. W roku 2013 wydano ich 593 415, natomiast w okresie od 1 września 2015 r. do 31 sierpnia 2016 r. - 546 000.

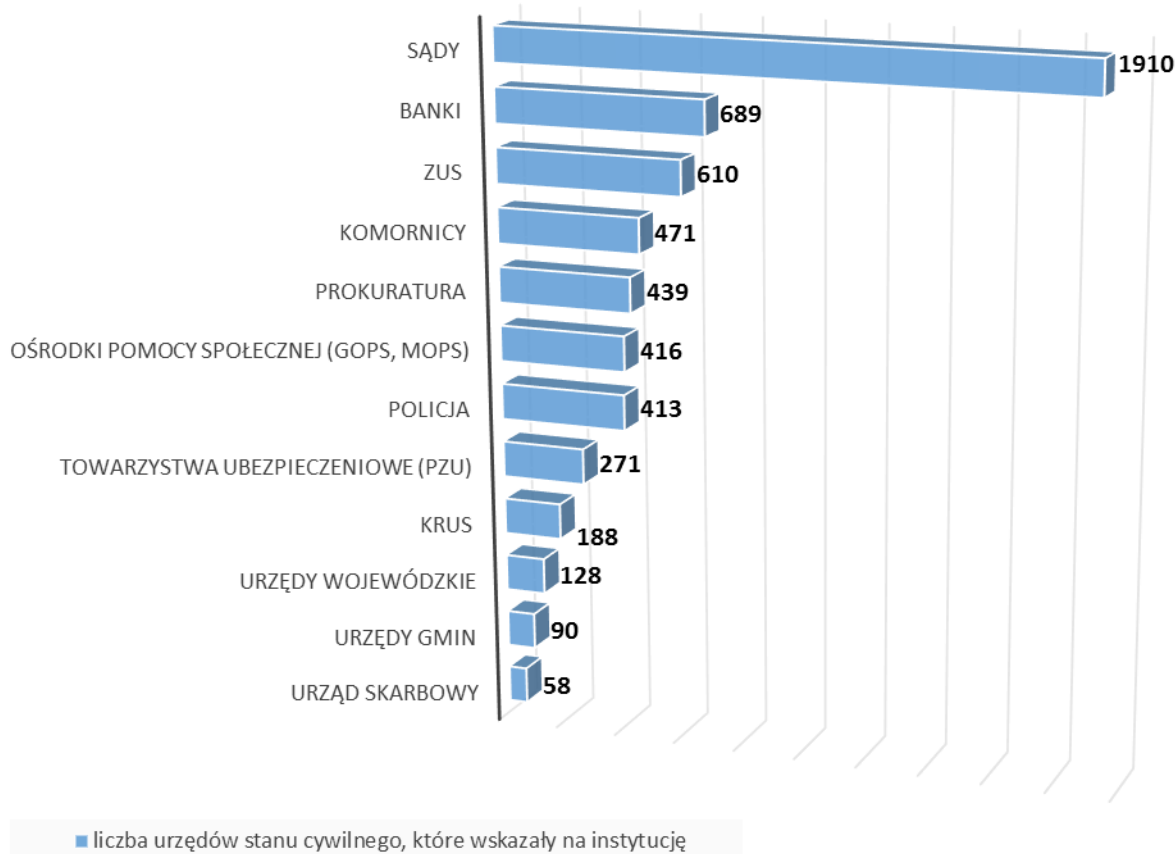
Mały spadek liczby wydawanych odpisów zupełnych aktów stanu cywilnego należy wiązać z rozwiązaniami w *Prasc*, które przewidują wydawanie tych dokumentów, po dokonaniu określonych kategorii czynności, tj. transkrypcji, odtworzenia treści zagranicznego dokumentu, po dokonaniu rejestracji urodzenia/zgonu, które nastąpiły poza granicami RP, i nie zostały tam zarejestrowane albo rejestracji urodzenia, zawarcia małżeństwa, zgonu, które nastąpiły poza granicami RP, jeżeli w państwie urodzenia/zawarcia małżeństwa/zgonu nie jest prowadzona rejestracja stanu cywilnego, w wyniku sprostowania/uzupełnienia aktu stanu cywilnego dokonanego na wniosek. Powyższe potwierdzają opinie kierowników urzędów stanu cywilnego wyrażone w przeprowadzonych badaniach ankietowych.

Charakter aktów stanu cywilnego jako dokumentów źródłowych o szczególnej mocy dowodowej został utrzymany. Z powyższego wynika rola jaką odgrywają odpisy aktów stanu cywilnego w sprawach prowadzonych przez sądy powszechne i administracyjne. Przedkładane są one na potrzeby innych instytucji (np. sady, banki), do różnego rodzaju postępowań (np. sądowych w sprawach rodzinnych, spadkowych) lub załatwienia określonych kategorii spraw (np. sprawy socjalne, ubezpieczeniowe, bankowe). Potwierdzają to kierownicy USC twierdząc, że o wydanie odpisów najczęściej wnioskuje sądy, banki, ZUS, komornicy, prokuratura, ośrodki pomocy społecznej.

Tabela 28. Instytucje najczęściej występujące o odpisy aktów stanu cywilnego

Jeżeli urzędy/instytucje występują o wydanie odpisu to jakie urzędy/ instytucje najczęściej	liczba urzędów stanu cywilnego, które wskazały na instytucję
sądy	1910
banki	689
ZUS	610
komornicy	471
prokuratura	439
ośrodki pomocy społecznej (GOPS, MOPS)	416
policja	413
towarzystwa ubezpieczeniowe (PZU)	271
KRUS	188
urzędy wojewódzkie	128
urzędy gmin	90
urząd skarbowy	58

Wykres 7. Instytucje najczęściej występujące o odpisy aktów stanu cywilnego

WPŁYW NA FUNKCJONOWANIE URZĘDÓW STANU CYWILNEGO

O ile uproszczenie procedur administracyjnych dotyka korzystnie obywateli, to spadek wydawanych odpisów aktów stanu cywilnego powoduje mniejsze dochody dla gmin z tytułu opłaty skarbowej. Mniejsza ilość wydawanych odpisów aktów stanu cywilnego na potrzeby innych kierowników urzędów stanu cywilnego, ale także organów gmin w zakresie związanym z realizacją spraw dotyczących ewidencji ludności/dowodów osobistych, nie wpływa jednak na funkcjonowanie urzędów stanu cywilnego i ich dochody, które finansowane są w ramach przyznawanej dotacji celowej za faktycznie zrealizowane czynności.

Niemniej, jak wskazano w *tabeli 27* nastąpił niewielki w skali kraju spadek liczby wydawanych odpisów zupełnych. Wynika to m.in. z faktu wydawania ww. odpisów po dokonaniu czynności materialno-technicznej (np. transkrypcji, sprostowania, uzupełnienia itd.).

Natomiast wg opinii niektórych kierowników urzędów stanu cywilnego liczba wydanych odpisów zupełnych uległa wręcz zwiększeniu, a wpływ na to ma m.in. kwestia wydawania ww. odpisów po transkrypcji, sprostowaniu, uzupełnieniu, odtworzeniu (*wynik badania OPOS, UMP, SUSC*). Równocześnie respondenci wskazywali, że odpisy zupełne wydawane są najczęściej do świadczeń socjalnych, opieki społecznej, do ZUS-u, do spraw sądowych (*wynik badania OPOS*).

Rezygnacja z wydawania odpisów aktów stanu cywilnego do spraw załatwianych w urzędach stanu cywilnego na potrzeby innych kierowników oraz organów ewidencji ludności i dowodów osobistych wpłynęła pozytywnie na funkcjonowanie urzędów. Korzyściami wprowadzonego rozwiązania jest odformalizowanie czynności, a więc oszczędność czasu, blankietów i zaangażowania po stronie organów. Ponadto fakt dostępu kierownika urzędu stanu cywilnego do rejestru w czasie rzeczywistym daje gwarancję posługiwania się najbardziej referencyjnymi danymi. Przyjęte rozwiązania ograniczają się obecnie do realizacji spraw z zakresu rejestracji stanu cywilnego, ewidencji ludności, dowodów osobistych, dlatego ich skutki są ograniczone. Są one jednak naturalnym asumptem do rozszerzania na inne podmioty, które obecnie wymagają dla ważności dokonania czynności przedkładania odpisów aktów stanu cywilnego.

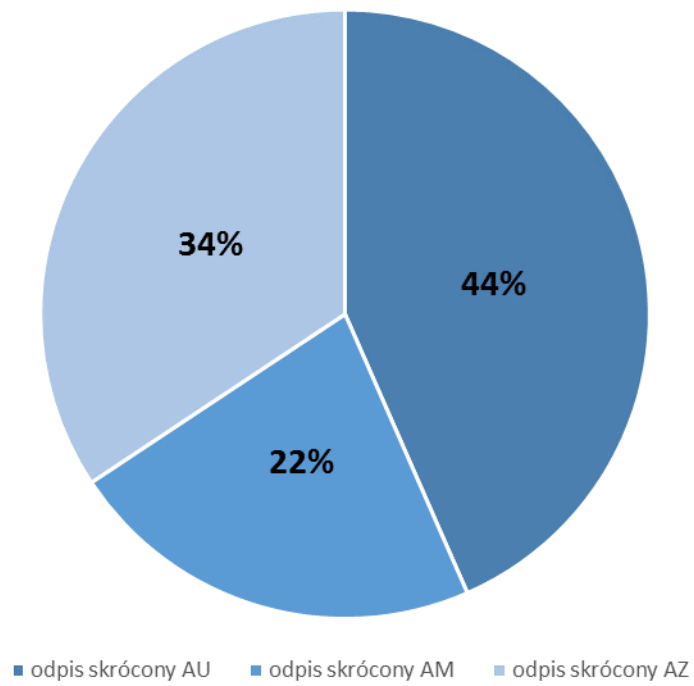
Rozwiązania przyjęte w *Prasc* oraz związane z zafunkcjonowaniem SRP dotyczące rezygnacji z konieczności przedkładania odpisów aktów stanu cywilnego przez obywateli do poszczególnych czynności lub przekazywania tych dokumentów pomiędzy organami administracji publicznej, zwłaszcza między samymi kierownikami urzędów stanu cywilnego oraz kierownikiem urzędu stanu cywilnego, a organem ewidencji ludności i wystawcą dokumentu tożsamości, zapoczątkowały i wyznaczyły docelowy kierunek zmian zmierzający do ograniczenia obiegu dokumentów w obrocie prawnym. Niemniej jednak, aby ograniczenie wydawania odpisów aktów stanu cywilnego było wyraźne i znaczące, konieczne jest wprowadzenie zmian na płaszczyźnie przepisów prawa i umożliwienia dostępu do rejestrów państwowych organom i instytucjom weryfikującym dane w oparciu o odpisy aktów stanu cywilnego. Kluczową kwestią pozostaje wprowadzenie zmian w odpowiednich przepisach leżących w gestii poszczególnych resortów, umożliwiających weryfikację niezbędnych informacji w oparciu o dostęp do rejestru stanu cywilnego, a nie w oparciu o odpisy aktów stanu cywilnego. Powyższe będzie się wiązało z koniecznością zapewnienia faktycznego dostępu określonych podmiotów do rejestru stanu cywilnego w odpowiednim zakresie, ograniczonym i niezbędnym do realizacji ustawowych zadań. Zwłaszcza, jeśli chodzi o inne instytucje i sądy.

Zafunkcjonowanie idei ograniczenia przedkładania odpisów aktów stanu cywilnego do postępowań administracyjnych i sądowych może nastąpić w pełnym wymiarze dopiero wówczas, gdy nastąpi kompleksowa zmiana i dostosowanie przepisów prawa w kierunku rezygnacji z przedkładania odpisów aktów stanu cywilnego.

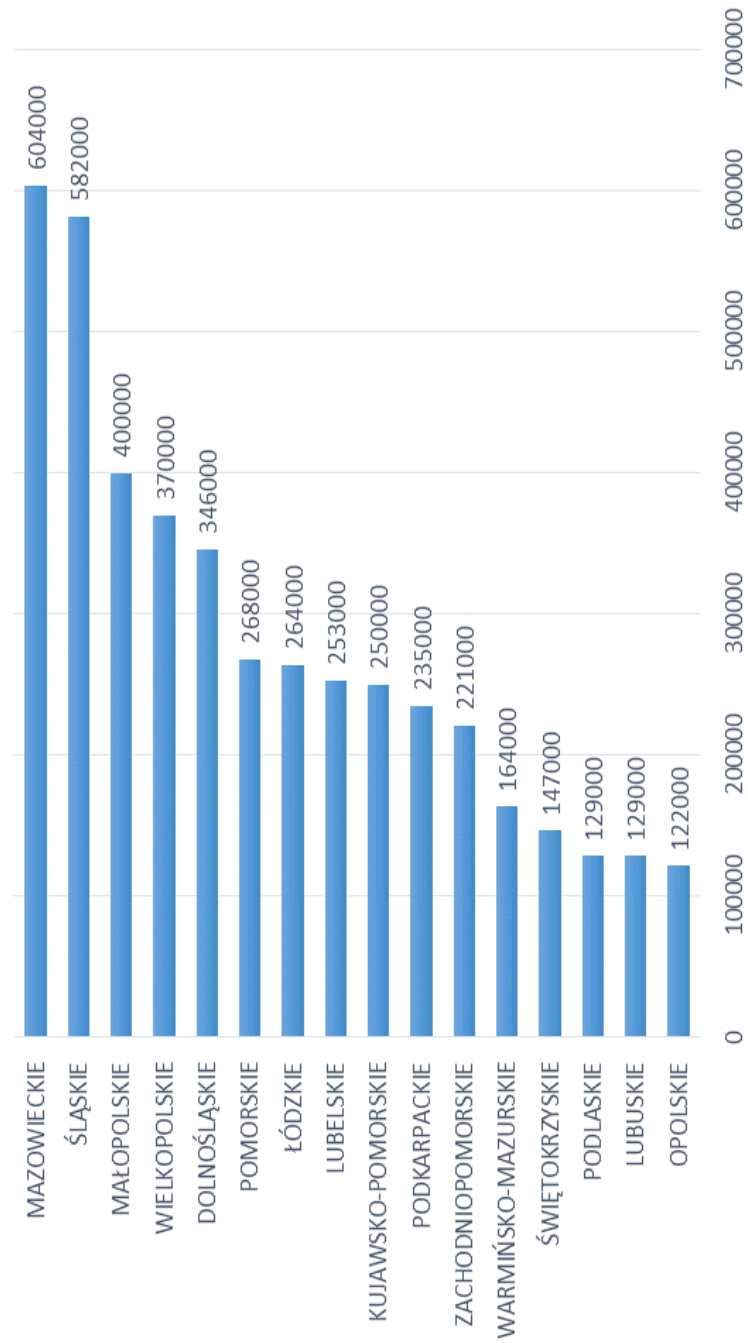
Obecnie odpisy aktów stanu cywilnego wydawane są - co do zasady - z rejestru stanu cywilnego. Jeżeli zatem dany akt nie został sporządzony w rejestrze stanu cywilnego musi zostać do niego przeniesiony w celu wydania z niego odpisu. Tym samym wnioskowanie o wydanie odpisu aktu stanu cywilnego „wymusza” migrację aktu.

Jeżeli aktu nie ma w rejestrze, migracja aktu stanu cywilnego wpływa na wydłużenie procesu realizacji danej czynności (np. wydanie odpisu czy zaświadczenia) przez kierownika urzędu stanu cywilnego. Jednocześnie informacje zweryfikowane w oparciu o rejestr stanu cywilnego są referencyjne, bardziej aktualne, rzetelne; migracja aktów stanu cywilnego w przypadku dokonywania innych czynności przyczynia się do zapełniania rejestru, a przez to do usprawnienia pracy wszystkich urzędów stanu cywilnego.

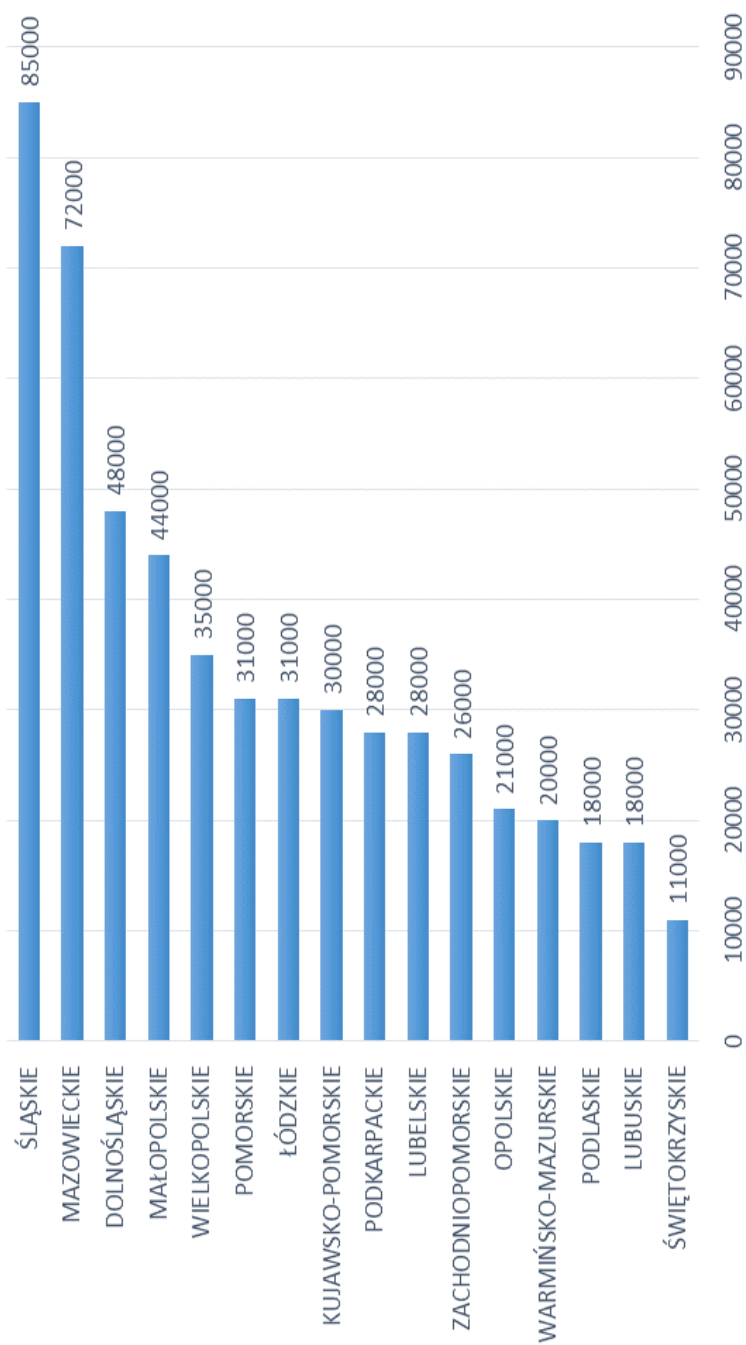
Wykres 8. Odpisy skrócone aktów stanu cywilnego od 1 września 2015 – 31 sierpnia 2016 r.

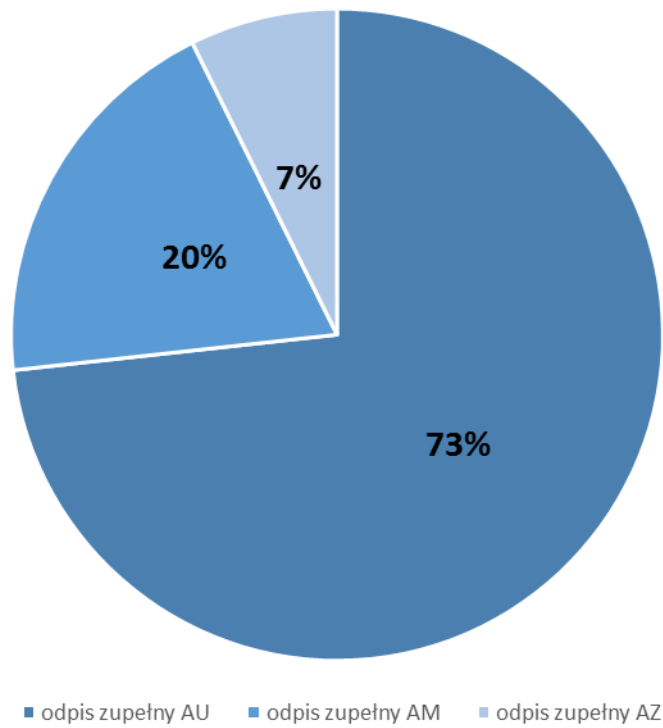
Wykres 9. Liczba wydanych od 1 września 2015 – 31 sierpnia 2016 r. odpisów skróconych aktów stanu cywilnego

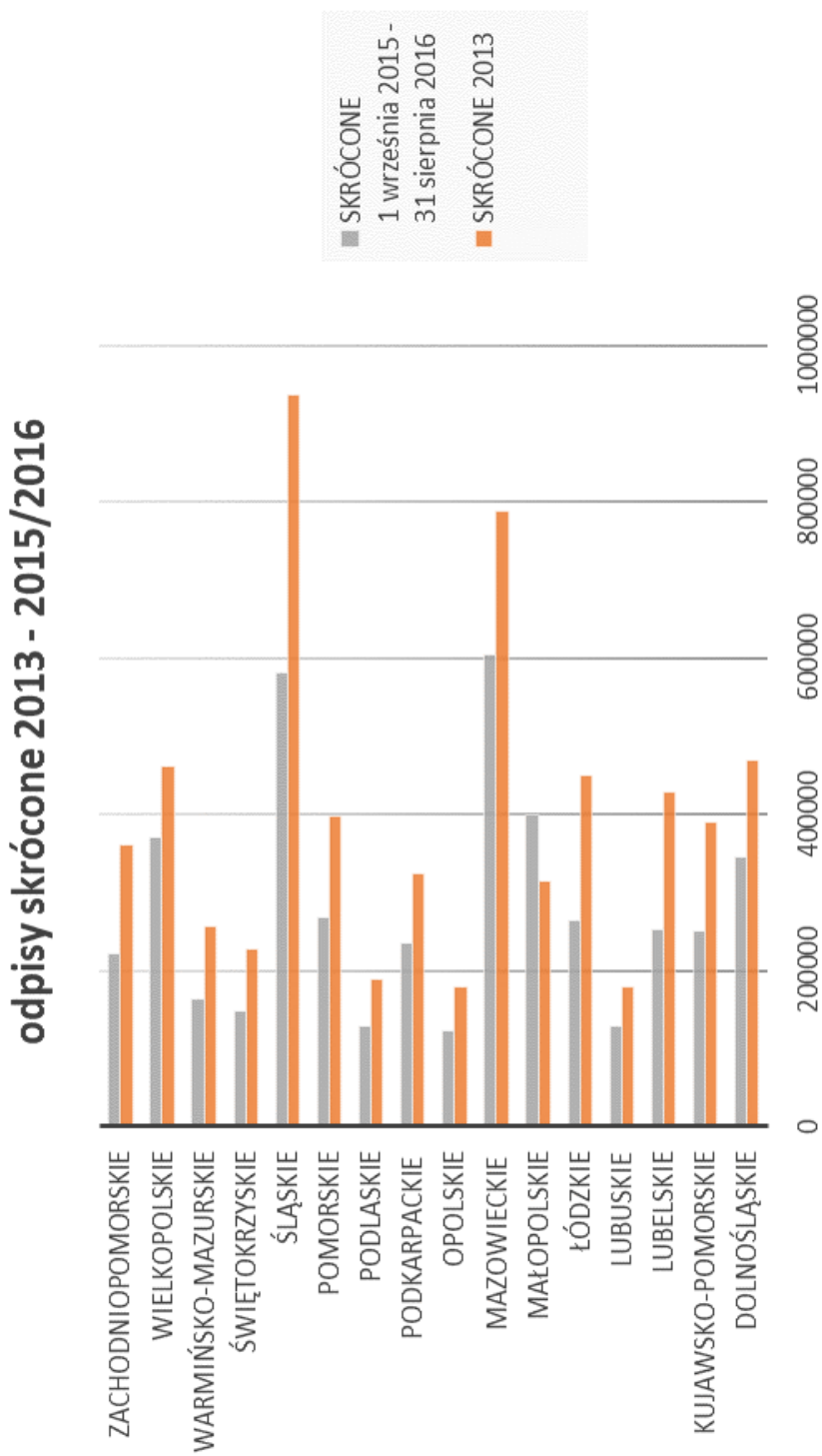
Wykres 10. Liczba wydanych od 1 września 2015 – 31 sierpnia 2016 r. odpisów zupełnych aktów stanu cywilnego

Wykres 11. Odpisy zupełne aktów stanu cywilnego od 1 września 2015 – 31 sierpnia 2016 r.

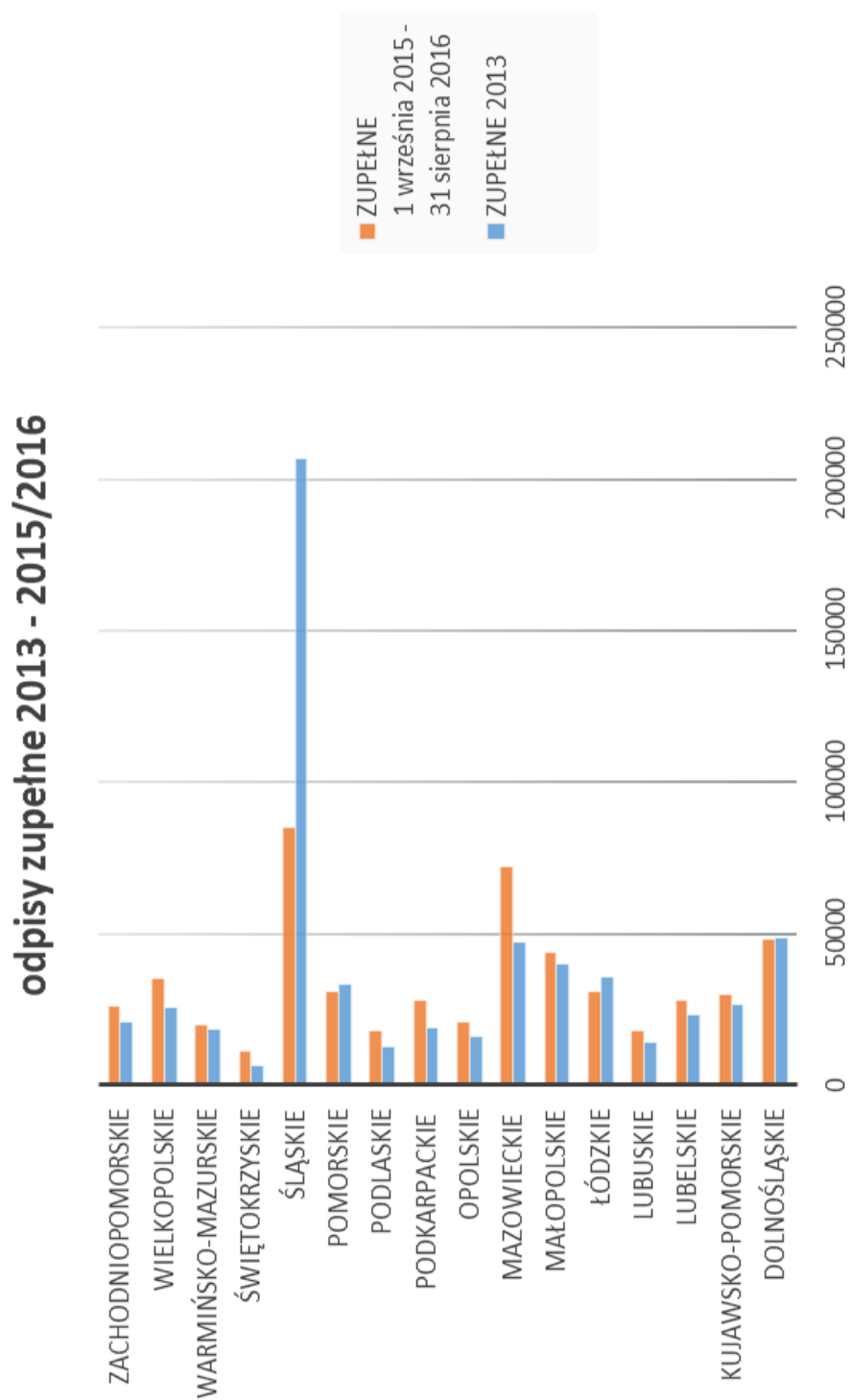

Wykres 12. Liczba odpisów skróconych wydanych w poszczególnych województwach w 2013-2015/16

Wykres 13. Liczba odpisów zupełnych wydanych w poszczególnych województwach w 2013-2015/16

3.3.2. Zaświadczenie o stanie cywilnym

W przepisach *Prasc* uregulowana została podstawa prawna do wydawania nowego typu dokumentu jakim jest zaświadczenie o stanie cywilnym. Jest to dokument o uniwersalnym charakterze, zawierający poza danymi osobowymi wnioskodawcy, oznaczenie jego stanu cywilnego jako sytuacji w odniesieniu do małżeństwa oraz dowodzący pochodzenie osoby od określonych rodziców. We wniosku o wydanie tego dokumentu znajduje się oświadczenie o nieistnieniu okoliczności mających wpływ na stan cywilny, nieodzwierciedlonych w rejestrze stanu cywilnego, składane pod rygorem odpowiedzialności za złożenie fałszywego oświadczenia oraz pouczenie o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. Chodzi tutaj o zdarzenia, które mogły mieć miejsce poza granicami RP i nie zostały uwidocznione w polskim systemie rejestracji. Zaświadczenie **wydawane jest wyłącznie osobie, której dotyczy**. Wniosek (także w postaci elektronicznej) o jego wydanie składa się do wybranego kierownika urzędu stanu cywilnego. Dokument ten może zostać wydany na wniosek w formie dokumentu elektronicznego opatrzonego kwalifikowanym podpisem elektronicznym.

Obecnie w zdecydowanej większości zaświadczenia o stanie cywilnym wydawane są w formie papierowej. Mała liczba zaświadczeń wydawana w formie elektronicznej, a także w tradycyjnej postaci, najpewniej wynika z faktu, że zaświadczenie o stanie cywilnym nie jest jeszcze dokumentem powszechnym w obrocie prawnym. Tym bardziej zatem, w formie elektronicznej ilość tych dokumentów jest znikoma. Na platformie ePUAP zamieszczona została usługa umożliwiającej wnioskowanie o wydanie zaświadczenia o stanie cywilnym. Powinno to przyczynić się do skrócenia i usprawnienia czynności urzędowych związanych z wydawaniem obywatelowi żądanych dokumentów.

WPLYW NA FUNKCJONOWANIE URZĘDÓW STANU CYWILNEGO

Wprowadzenie instytucji zaświadczenia o stanie cywilnym spowodowało konieczność zapoznania się kierowników urzędów stanu cywilnego z przepisami regulującymi ten rodzaj dokumentu i zrozumienia jego istoty, charakteru prawnego, sposobu wydawania, w tym także obsługi jego wydawania w rejestrze. Wprowadzenie do obrotu prawnego nowego zaświadczenia o charakterze uniwersalnym miało na celu zastąpienie kilku odpisów aktów stanu cywilnego jednego rodzaju dokumentem. Dokument ten jako *novum* sukcesywnie zyskuje na popularności i należy spodziewać się coraz powszechniejszego wykorzystania zarówno w obrocie krajowym jak i międzynarodowym.

Dla zilustrowania różnicy między ilością wydawanych zaświadczeń a odpisów można wskazać, że w okresie pomiędzy 1 września 2015 r., a 31 sierpnia 2016 r. wydanych zostało w sumie w całym kraju 5 022 541 odpisów skróconych i pełnych aktów stanu cywilnego, natomiast w tym samym okresie wydano 10 647 zaświadczeń o stanie cywilnym. Najwięcej zaświadczeń o stanie cywilnym we wskazanym okresie wydanych zostało w województwie mazowieckim, małopolskim, śląskim, dolnośląskim. Natomiast najmniej wydano ich w województwie świętokrzyskim i lubuskim (*tabela 29*).

Tabela 29. Liczba wydanych zaświadczeń o stanie cywilnym wg województwa od 1 września 2015 r. do 31 sierpnia 2016 r. *

Województwo	Liczba zaświadczeń wersja papierowa (↓)	Liczba zaświadczeń wersja elektroniczna
mazowieckie	1349	11
małopolskie	1212	14
śląskie	1048	7
dolnośląskie	996	4
wielkopolskie	702	2
pomorskie	669	9
zachodniopomorskie	568	5
kujawsko-pomorskie	526	4
warmińsko-mazurskie	523	0
podkarpackie	521	2
podlaskie	515	6
lubelskie	505	1
opolskie	444	0
łódzkie	439	3
lubuskie	381	1
świętokrzyskie	249	0
-SUMA-	10647	69

* według danych z rejestru stanu cywilnego

Najwięcej zaświadczeń o stanie cywilnym zarówno w roku 2015, jak też 2016 wydanych zostało w Urzędzie Stanu Cywilnego m.st. Warszawy, Urzędzie Stanu Cywilnego w Krakowie i Wrocławiu (tabela 30-31).

Tabela 30. Urzędy stanu cywilnego, które wydały najwięcej zaświadczeń o stanie cywilnym w 2015 r.

Urząd stanu cywilnego	Liczba wydanych w 2015r. zaświadczeń o stanie cywilnym
Warszawa	579
Kraków	460
Wrocław	211
Białystok	130
Gdańsk	103

Tabela 31. Urzędy stanu cywilnego, które wydały najwięcej zaświadczeń o stanie cywilnym w 2016 r.

Urząd stanu cywilnego	Liczba wydanych w 2016r. zaświadczeń o stanie cywilnym
Warszawa	914
Kraków	709
Wrocław	371
Poznań	207
Białystok	171

Ponieważ zaświadczenie o stanie cywilnym można uzyskać w dowolnym urzędzie stanu cywilnego, wydawanie dużej ilości tych dokumentów w określonych urzędach stanu cywilnego może być spowodowane skupieniem dużej ilości ludności w określonych ośrodkach miejskich, gdzie znajduje się centrum interesów życiowych wnioskodawców (*tabela 32*).

Tabela 32. Liczba wydanych zaświadczeń o stanie cywilnym w 2016 r. wg rodzaju gminy

	gmina wiejska (1338)	gmina miejska (296)	gmina miejsko-wiejska (623)
zaświadczenia w 2016 r.	2370	7472	2564
procentowo	19%	60%	21%

Na podstawie analizy informacji przekazanych przez wojewodów wynika, że nie są to jednak miasta największe, gdyż w 2016 r. aż 43% zaświadczeń o stanie cywilnym wydanych zostało w okręgach rejestracji od 5 000 do 50 000 mieszkańców (*tabela 33*).

Tabela 33. Liczba wydanych zaświadczeń o stanie cywilnym w 2016 r. wg wielkości okręgu rejestracji

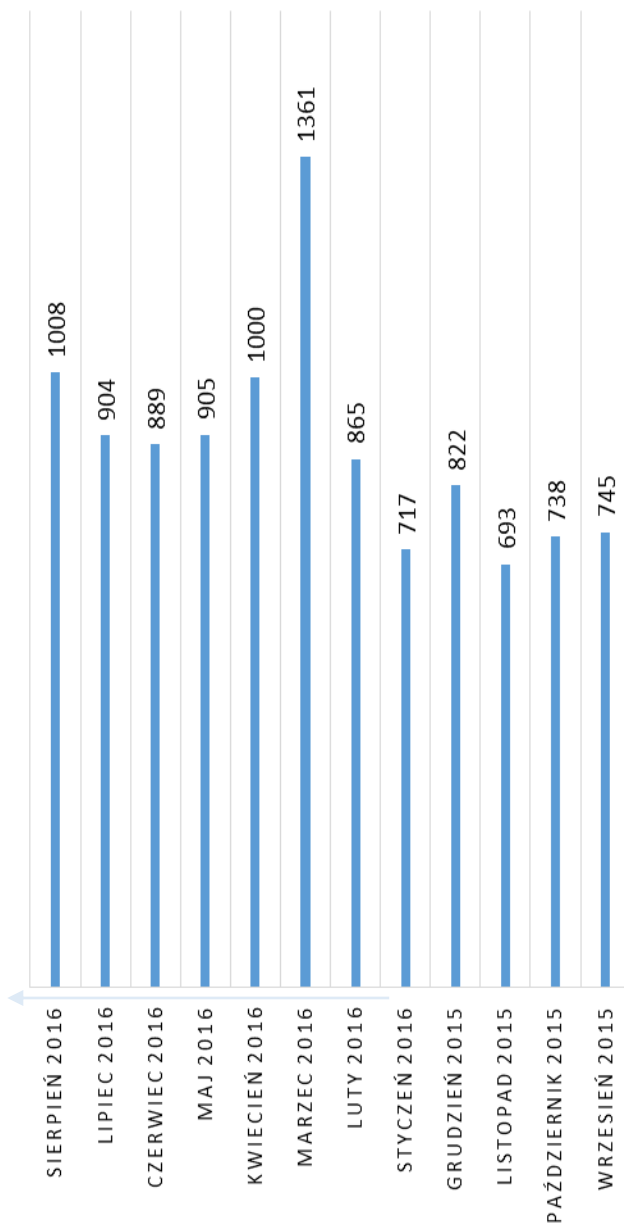
	do 5000 (607 usc)	5000-50000 (1539 usc)	50001-100000 (70 usc)	powyżej 100000 (41 usc)
zaświadczenia w 2016r.	924	5286	1504	4690
procentowo	7%	43%	12%	38%

Przewidziana prawna możliwość wnioskowania i uzyskania zaświadczenia o stanie cywilnym w formie dokumentu elektronicznego zdeterminowała konieczność przystosowania się urzędów stanu cywilnego i samych kierowników urzędów stanu cywilnego do elektronicznej obsługi i komunikacji z obywatelem. Z analizy danych zawartych w raportach wygenerowanych z rejestru stanu cywilnego wynika, że w zdecydowanej większości zaświadczenia o stanie cywilnym wydawane są w formie papierowej, tj. w okresie od 1 września 2015 r. do 31 sierpnia 2016 r. wydanych zostało jedynie 69 zaświadczeń w formie dokumentu elektronicznego. Natomiast w formie papierowej w analogicznym okresie wydano ich 10 647.

Według opinii środowiska urzędników stanu cywilnego należy spodziewać się wzrostu liczby wniosków o wydanie zaświadczenia o stanie cywilnym składanych drogą elektroniczną (*wynik badania SUSC*).

Wg badanych przez UMP respondentów brak informacji w prasie i mediach o celu i sposobie wykorzystywania odpisów i zaświadczeń uzyskanych drogą elektroniczną (*wynik badania UMP*) może spowalniać proces ich upowszechniania.

Wykres 14. Liczba wydanych zaświadczeń o stanie cywilnym wersja papierowa

3.3.3. Zaświadczenie o zamieszczonych lub niezamieszczonych w rejestrze stanu cywilnego danych dotyczących wskazanej osoby

Dane dotyczące stanu cywilnego gromadzone są aktualnie w rejestrze stanu cywilnego, co może potwierdzić zaświadczenie o zamieszczonych lub niezamieszczonych w rejestrze stanu cywilnego danych dotyczących wskazanej osoby. Zakres danych wpisywanych w zaświadczeniu określony jest w art. 50 *Prasc.* Poza oznaczeniem wnioskodawcy, zawiera informację o sporządzonych aktach stanu cywilnego wskazanej osoby; informację o zamieszczonych w rejestrze stanu cywilnego przypiskach przy akcie wskazanej osoby lub treść tych przypisków; informację o zamieszczonych w rejestrze stanu cywilnego danych dotyczących wskazanej osoby lub treść tych danych, z wyłączeniem danych zawartych w akcie stanu cywilnego oraz danych zawartych w rejestrze uznań; informację o niezamieszczeniu w rejestrze stanu cywilnego danych dotyczących wskazanej osoby lub przypisków przy akcie wskazanej osoby.

Wniosek o wydanie tego dokumentu składa się do wybranego kierownika urzędu stanu cywilnego. Może on również obok formy papierowej zostać wydany na wniosek w formie dokumentu elektronicznego opatrzonego kwalifikowanym podpisem elektronicznym.

WPŁYW NA FUNKCJONOWANIE URZĘDÓW STANU CYWILNEGO

Zaświadczenie o zamieszczonych lub niezamieszczonych w rejestrze stanu cywilnego danych dotyczących wskazanej osoby jest dokumentem bardzo rzadko wykorzystywanym. Liczba wydanych w badanym okresie od 1 września 2015 r. do 31 sierpnia 2016 r. zaświadczeń była bardzo mała. Wydano ich 1 236, co jest znikomą ilością w porównaniu do 5 022 514 wydanych w tym okresie odpisów aktów stanu cywilnego oraz 10 647 zaświadczeń o stanie cywilnym.

W zdecydowanej większości zaświadczenia o zamieszczonych lub niezamieszczonych danych w rejestrze stanu cywilnego dotyczących wskazanej osoby, wydawane są w formie papierowej. W postaci elektronicznej w okresie od 1 września 2015 r. do 31 sierpnia 2016 r. wydano 5 zaświadczeń tego rodzaju.

Tabela 34. Liczba wydanych zaświadczeń o zamieszczonych lub niezamieszczonych w rejestrze stanu cywilnego danych dotyczących wskazanej osoby*

Rodzaj zaświadczenia	Liczba zaświadczeń
Zaświadczenie o zamieszczonych lub niezamieszczonych w rejestrze stanu cywilnego danych dotyczących wskazanej osoby w. elektroniczna	5
Zaświadczenie o zamieszczonych lub niezamieszczonych w rejestrze stanu cywilnego danych dotyczących wskazanej osoby w. papierowa	1236

*na podstawie raportów wygenerowanych z rejestru stanu cywilnego

Przewidziana prawna możliwość uzyskania zaświadczenia w formie dokumentu elektronicznego zdeterminowała konieczność przystosowania się urzędów stanu cywilnego oraz samych kierowników urzędów stanu cywilnego do elektronicznej obsługi i komunikacji z obywatelem. Korzystanie przez

kierowników urzędów stanu cywilnego z elektronicznego sposobu komunikacji z obywatelem/wnioskodawcą przy wydawaniu tego dokumentu wymagało niewątpliwie przyswojenia nowych umiejętności. Z tytułu wydawania tego zaświadczenia nie wzrosło obciążenie pracą w usc.

3.3.4. Druki blankietów

W aktualnym stanie prawnym przewidziane są sformalizowane wzory dokumentów z zakresu rejestracji stanu cywilnego. Są nimi odpisy zupełne i skrócone aktów stanu cywilnego, zaświadczenia, zapewnienie, protokoły. Istotną kwestią wpływającą na podniesienie bezpieczeństwa obrotu prawnego jest obowiązek

Na mocy art. 34 *Prasc* blankiety odpisów aktów stanu cywilnego, ale także, zaświadczeń o stanie cywilnym, zaświadczeń stwierdzających, że zgodnie z prawem polskim można zawrzeć małżeństwo zapewnia Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji.

wydawania odpisów aktów stanu cywilnego, zaświadczeń o stanie cywilnym, zaświadczeń stwierdzających, że zgodnie z prawem polskim można zawrzeć małżeństwo, na blankietach stosownie zabezpieczonych, zapewnianych kierownikom urzędów stanu cywilnego przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Dostarczane przez organ centralny blankiety gwarantują jednolity i wysoki poziom ich zabezpieczenia. Zawierają one indywidualne oznaczenie, są wykonane na arkuszach papieru formatu A4, mają taki sam system zabezpieczeń oraz jednolity układ graficzny. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

zamawia blankiety według precyzyjnie zaprojektowanego wzoru z wysokimi zabezpieczeniami. Zamówienia realizowane są przez jedyny podmiot na polskim rynku, gwarantujący produkcję i dystrybucję dokumentów z zakresu aktów stanu cywilnego w sposób niezagrażający istotnym interesom bezpieczeństwa państwa. Jest nim PWPW. Wybór trybu zamówienia i wykonawcy podyktowany jest, m.in. opinią Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, zgodnie z którą akty stanu cywilnego oraz ich odpisy to dokumenty istotne z punktu widzenia bezpieczeństwa państwa i zachowania porządku publicznego, mające pierwszoplanowe znaczenie w polskim obrocie prawnym. Jako dokumenty zawierające szczególne dane wrażliwe, będące podstawą do wydawania dokumentów stwierdzających tożsamość, zyskały status dokumentów o charakterze państwowym.

Poza wymienionymi, pozostałe dokumenty nie wymagają tak wysokich zabezpieczeń, przez co przyjmują postać wydruków z rejestru stanu cywilnego na „zwykłym” papierze formatu A4.

Podkreślenia wymaga, że przed 1 marca 2015 r., czyli w poprzednim stanie prawnym, standardy

BEZPIECZEŃSTWO DYSTRYBUCJI BLANKIETÓW

Zamówienie na blankiety ww. dokumentów urzędy stanu cywilnego składają do właściwych urzędów wojewódzkich, a te przekazują je do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Blankiety odbierane są od producenta przez upoważnionych pracowników urzędów wojewódzkich bądź wysyłane są za pomocą poczty specjalnej do tych urzędów. MSWiA dysponuje wiedzą, ile i z jakimi numerami blankiety zostały przekazane do poszczególnych urzędów.

zabezpieczenia najpowszechniejszych dokumentów z zakresu rejestracji stanu cywilnego, tj. odpisów aktów stanu cywilnego, nie były jednolite i tak wysokie jak obecnie. Druki odpisów aktów stanu cywilnego produkowane były przez wiele drukarni w kraju, co wpływało na różną jakość papieru, barwę i kolorystykę nadruku tła, topografię nadruków, jakość nadruków oraz rozmieszczenie znaku wodnego. Często były wykonywane najprostszą techniką drukarską. Natomiast wszystkie musiały zawierać znak wodny z wizerunkiem orła w koronie. Zamawiane były przez jednostki samorządu terytorialnego we własnym zakresie w różnych drukarniach. Wszystko to powodowało, że oryginalne dokumenty funkcjonujące wówczas w obrocie prawnym zdecydowanie różniły się od siebie, zarówno kolorystyką jak i rozmieszczeniem druku. W konsekwencji odpisy aktów stanu cywilnego zawierające szereg różnic uniemożliwiały ekspertom zajmującym się badaniem dokumentów ich identyfikację już na poziomie analizy samych blankietów. Weryfikacja przez funkcjonariuszy publicznych autentyczności takich dokumentów była trudna lub wręcz niemożliwa. Najczęściej wykorzystywane w obrocie prawnym blankiety odpisów aktów stanu cywilnego należały do grupy najłabiej zabezpieczonych dokumentów, co pozostawało nieadekwatne do ich rangi.

WPLYW NA FUNKCJONOWANIE URZĘDÓW STANU CYWILNEGO

Sformalizowane wzory dokumentów gwarantują jednolity zakres danych zamieszczanych w poszczególnych kategoriach dokumentów przez wszystkich kierowników urzędów stanu cywilnego w kraju. Kierownicy urzędów stanu cywilnego nie ponoszą kosztów zakupu blankietów odpisów aktów

PRODUKCJA BLANKIETÓW PRZEZ JEDEN PODMIOT ZAPEWNIAMINA.M.IN.:

- ✓ odpowiednią jakość wykonania blankietów; blankiety są jednolite, wykonane na tych samych urządzeniach – matrycach
- ✓ dokładne rozliczenie produkcji
- ✓ wyeliminowanie ryzyka ewentualnego wprowadzenia do obiegu blankietów skradzionych lub wydrukowanych ponad liczbę ustaloną w zamówieniu
- ✓ szybkie ustalenie autentyczności dokumentu; numer indywidualny blankietu umożliwia potwierdzenie przez usc wystawienia takiego dokumentu, a przez producenta, że został przez niego wykonany
- ✓ jeden podmiot do kontaktu w sprawie zamawiania blankietów, tj. gmina → urząd wojewódzki → MSWiA
- ✓ łatwość weryfikacji autentyczności dokumentów

stanu cywilnego, zaświadczeń o stanie cywilnym, zaświadczeń stwierdzających, że zgodnie z prawem polskim można zawrzeć małżeństwo.

Blankiety zapewniane przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji mają wysoki i jednolity poziom zabezpieczenia. Powyższe wpłynęło na łatwość weryfikacji autentyczności ww. dokumentów oraz ograniczenie możliwości ich fałszowania, podnosząc w efekcie bezpieczeństwo obrotu prawnego. Na podniesienie bezpieczeństwa obrotu prawnego wskazywali kierownicy urzędów stanu cywilnego m.in. w ankiecie przeprowadzonej przez UMP. Wynika to również z doświadczeń i sygnałów jakie docierają do MSWiA.

Środowisko kierowników urzędów stanu cywilnego wskazało, że wprowadzenie numerowanych blankietów oceniane jest bardzo pozytywnie. Funkcjonalność rejestru stanu cywilnego pozwala na łatwe oraz sprawne zapisanie numeru blankietu oraz ewentualną poprawę błędnie wpisanego numeru (*wynik badania OPOS*).

Jeżeli chodzi o dystrybucję blankietów zdania wśród kierowników urzędów stanu cywilnego są podzielone. Wg niektórych przebiega ona prawidłowo, a przyjęty w tym względzie system nie stwarza problemów (*wynik badania UMP*). Badanie przeprowadzone przez OPOS wskazuje natomiast, że większość respondentów biorących w nim udział oceniło negatywnie kwestię dystrybucji blankietów. Jak wskazano, wynika to ze sposobu realizacji tej czynności. W sytuacji zapotrzebowania na nowe blankiety, kierownik USC lub upoważniona osoba musi osobiście zgłosić się do siedziby urzędu wojewódzkiego po odbiór blankietów. Mając na uwadze - szczególnie w dużych województwach - odległość między USC a urzędem wojewódzkim nierzadko wynoszącą około 100 km, przedsięwzięcie to jest czasochłonne i pociąga za sobą pewne koszty.

W ogólnym rozrachunku funkcjonowanie blankietów generuje w urzędach stanu cywilnego pewne dodatkowe zadania. Wg opinii wybranych kierowników urzędów stanu cywilnego (*wynik badania SUSC*) wprowadzenie numerowanych blankietów odpisów aktów stanu cywilnego i zaświadczeń spowodowało zwiększenie pracochłonności w stosunku do sytuacji, która miała miejsce przed wprowadzeniem nowych rozwiązań prawnych. Cały proces dotyczący zapotrzebowania i odbioru druków powoduje konieczność zaangażowania kilku pracowników. Ponadto prowadzenie ksiąg druków, ścisłej kontroli nad obiegiem druków, wprowadzanie numeru druku do rejestru stanu cywilnego w celu wydania odpisu aktu stanu cywilnego generuje pracę, czas i dodatkowe koszty związane z wykonaniem tych czynności.

Analogiczna jest opinia środowiska urzędników stanu cywilnego płynąca z badania przeprowadzonego przez UMP, z którego dodatkowo wynika, że na zwiększenie pracy, czasochłonności i kosztów funkcjonowania urzędów stanu cywilnego wskutek wprowadzenia numerowanych blankietów miały także wpływ m.in.: inwentaryzacja blankietów, sprawozdawczość do urzędu wojewódzkiego, postępowanie z wybrakowanymi drukami.

PROPONOWANE ZMIANY

Podnoszony jest postulat w środowisku kierowników urzędów stanu cywilnego opracowania przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji w porozumieniu z partnerami społecznymi, jednego racjonalnego sposobu ewidencji blankietów, bądź wprowadzenia takiej funkcji w rejestrze stanu cywilnego (w aplikacji Źródło), która automatycznie prowadziłaby ewidencję dla właściwego urzędu stanu cywilnego (*wynik badania SUSC, UMP*).

Z badania ankietowego przeprowadzonego przez OPOS wynika, że funkcjonujące obecnie blankiety odpisów aktów stanu cywilnego i zaświadczeń oceniane są pozytywnie w zakresie estetyki, natomiast zastrzeżenia budzą techniczne aspekty nanoszenia danych na blankietach, tj. zbyt mała czcionka, niewykorzystane przestrzenie na blankietach, nieekonomiczny układ graficzny odpisów aktów stanu cywilnego.

Z kolei głosy wynikające z badania ankietowego SUSC i UMP wskazują odpowiednio, że wzory dokumentów są niewłaściwie opracowane, bowiem zawierają za dużo informacji, mają nieczytelną czcionkę, zbyt gruby i śliski papier na pierwszej stronie - istotne mankamenty techniczne (druki

zacinają się i załamują w drukarkach); odpisy aktów stanu cywilnego mają niekorzystny rozkład treści i brak ogólnej zwięzłości na dokumencie.

PORÓWNANIE DRUKÓW ODPISÓW SKRÓCONYCH AKTÓW STANU CYWILNEGO

ODPIS SKRÓCONY AKTU URODZENIA

Credito Rantifano

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Województwo .....
Urząd Stanu Cywilnego w .....

ODPIS SKRÓCONY AKTU URODZENIA

1. Nazwisko .....
2. Inicj (inicial) .....
3. Data urodzenia .....
4. Miejsce urodzenia .....
5. Inicj (inicial) (ojca) .....
6. Inicj (inicial) (matki) (matki) .....

Podlega się zgodność powyższego odpisu z treścią aktu urodzenia Nr ..... z dnia .....
miejscu na opłacie skarbowej ..... data .....

Kierownik
Urzędu Stanu Cywilnego

m.p. ....

Rzeczpospolita Polska
Województwo .....
Urząd Stanu Cywilnego

USC/OS/1
A.A. 00000000

ODPIS SKRÓCONY AKTU URODZENIA

1. Dane dziecka
Inicj (inicial) .....
Inicj (inicial) .....
Inicj (inicial) .....
Nazwisko .....
Płeć .....
Data urodzenia .....
Miejsce urodzenia .....
Inicj (inicial) (ojca) .....

2. Dane rodziców
Ojciec .....
Inicj (inicial) .....
Nazwisko rodzica .....
Matka .....
Inicj (inicial) .....

3. Informacje o odbiorcy
Odbiór jest zgodny z treścią aktu urodzenia o następującej treści:
Miejscu sporządzenia odpisu .....
Data sporządzenia odpisu .....
Opłata skarbową .....

4. Piszczący i podpis
Wpisz nazwisko odbiorcy i podpis odbiorcy
Piszczący odbiorcy .....

Opis skrócony aktu urodzenia

strona 1/1

3.4. MIGRACJA AKTÓW STANU CYWILNEGO

Ustawodawca przesądził, że akty stanu cywilnego sporządzone w księgach stanu cywilnego prowadzonych na podstawie przepisów dotychczasowych, przechowywane przez kierownika urzędu stanu cywilnego, podlegają przeniesieniu do rejestru stanu cywilnego. Podstawę prawną do przenoszenia aktów stanu cywilnego sporządzonych w księgach stanu cywilnego stanowią przepisy art. 124 - 126 *Prasc*.

Art. 124 *Prasc*

Akt stanu cywilnego sporządzony w księdze stanu cywilnego prowadzonej na podstawie przepisów dotychczasowych, przechowywanej przez kierownika urzędu stanu cywilnego, podlega przeniesieniu do rejestru stanu cywilnego.

Art. 125 *Prasc*

Przeniesienie aktu stanu cywilnego do rejestru stanu cywilnego jest dokonywane z urzędu.

Migracja aktów stanu cywilnego dokonywana jest z urzędu czyli samoistnie, jak również w związku z koniecznością wydania odpisów aktów stanu cywilnego, zaświadczeń przewidzianych w *Prasc* oraz dokonywania czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego, dla której akt stanu cywilnego jest niezbędny.

Jakkolwiek przeniesienie aktu stanu cywilnego do rejestru stanu cywilnego jest czynnością materialno-techniczną, to jednak - dla prawidłowości działań - wymaga posiadania gruntownej wiedzy praktycznej i merytorycznej, w tym znajomości historycznych przepisów prawa, umiejętności interpretacji treści aktów stanu cywilnego czyli doświadczenia w obszarze rejestracji stanu cywilnego.

W wyniku tej czynności w akcie stanu cywilnego sporządzonym w księdze stanu cywilnego wpisywana jest wzmianka dodatkowa o przeniesieniu tego aktu. Oprócz kierownika usc może tej czynności dokonać upoważniony pracownik.

Dodatkowo na mocy ustawy z dnia 6 lipca 2016 r. o zmianie ustawy – *Prawo o aktach stanu cywilnego* (Dz. U. z 2016 r. poz. 1221) wprowadzono, m.in.: możliwość upoważnienia przez kierownika urzędu stanu cywilnego pracowników urzędu stanu cywilnego do przenoszenia do rejestru stanu cywilnego aktów stanu cywilnego sporządzonych w papierowych księgach stanu cywilnego (art. 124a *Prasc*). Ponadto, w myśl art. 124 ust. 4 *Prasc* w trakcie migracji aktu stanu cywilnego istnieje możliwość uzupełnienia jego treści po spełnieniu przesłanek określonych w tym przepisie.

Art. 124a *Prasc*

Kierownik urzędu stanu cywilnego może upoważnić pisemnie pracownika urzędu stanu cywilnego do przenoszenia aktów stanu cywilnego do rejestru stanu cywilnego. Upoważniony pracownik, dokonując przeniesienia aktu stanu cywilnego do rejestru stanu cywilnego, może wykonywać czynności, o których mowa w art. 124 ust. 4.

WPŁYW NA FUNKCJONOWANIE URZĘDÓW STANU CYWILNEGO

Przepisy prawa traktujące o przeniesieniu (migracji) aktów stanu cywilnego skorelowane są z pozostałymi rozwiązaniami merytorycznymi w *Prasc* oraz nową filozofią prowadzenia rejestracji stanu cywilnego w postaci elektronicznej.

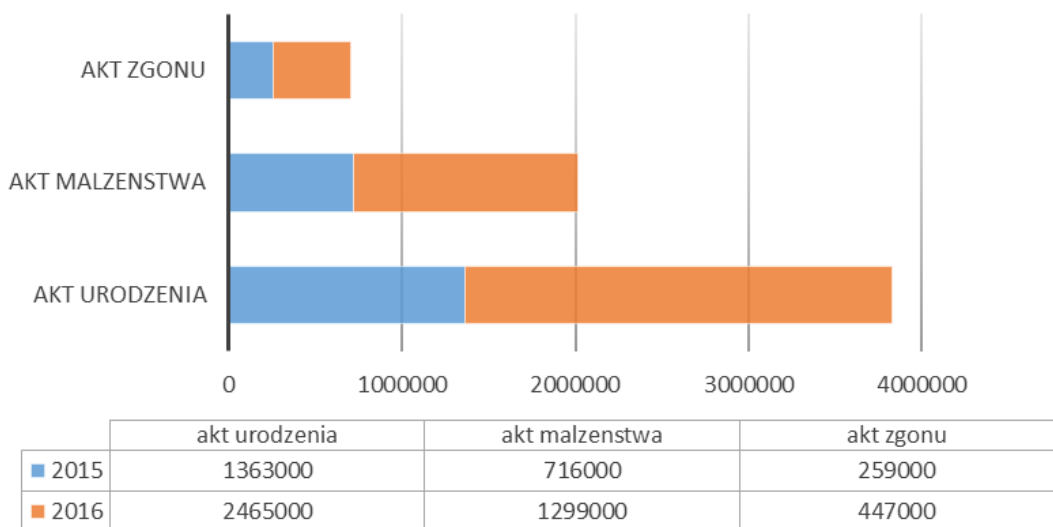
Migracja aktu stanu cywilnego jako czynność jest zadaniem nowym, czasochłonnym i wymagającym wiedzy merytorycznej. W związku z tym, że migracja związana jest z realizacją określonej czynności wpływa na wydłużenie terminu jej dokonania. Realizacja w urzędzie stanu cywilnego czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego czy wydawanie odpisów aktów stanu cywilnego i zaświadczeń uzależnione jest od uprzedniej migracji aktu stanu cywilnego, jeżeli nie ma go w rejestrze. Wydłuża to relatywnie czas wykonania danej czynności, ale przyczynia się do zapełniania rejestru. To z kolei przyczynia się do usprawnienia pracy wszystkich urzędów stanu cywilnego i innych organów zajmujących się zadaniami dotyczącymi rejestracji stanu cywilnego - wojewodów, Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w kraju.

Jako cały proces migracja aktów stanu cywilnego z papierowych ksiąg jest przedsięwzięciem powolnym, następującym stopniowo i sukcesywnie. Niewątpliwie długotrwałym i rozłożonym w czasie.

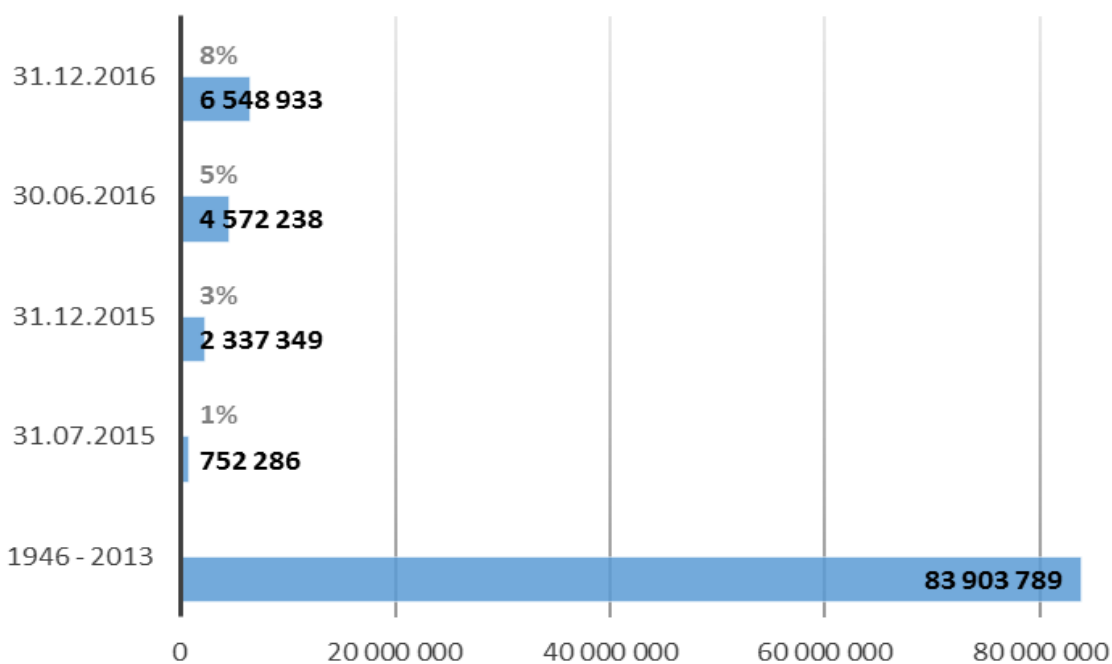
Celem przepisów dotyczących udzielania pracownikom urzędu stanu cywilnego przez kierownika urzędu stanu cywilnego upoważnień do migracji było i pozostaje nadal usprawnienie pracy urzędów stanu cywilnego oraz poprawa obsługi obywateli. Dzięki tej regulacji zwłaszcza w dużych urzędach stanu cywilnego umożliwiono wykorzystanie zasobów kadrowych w postaci doświadczonych pracowników, pozostawiając w gestii kierownika urzędu stanu cywilnego decyzję co do upoważnienia konkretnej osoby. Przyznanie uprawnień umożliwiających udzielanie upoważnień pracownikom urzędów stanu cywilnego do migracji aktów stanu cywilnego w ujęciu globalnym jak i w poszczególnych urzędach stanu cywilnego przyspieszy bowiem cały proces migracji aktów stanu cywilnego. Dodatkowo przyczynia się do szybszego wydania odpisów aktu stanu cywilnego/zaświadczeń oraz realizowania czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego, które zainicjowały migrację danego aktu stanu cywilnego. Regulacja ta nie została wprowadzona 1 marca 2015r., ale dopiero podyktowana koniecznością usprawnienia migracji, w efekcie nowelizacji *Prasc* w roku 2016. Jest niewątpliwie korzystna, niemniej jednak do pełnej i miarodajnej oceny potrzebny jest dłuższy okres jej obowiązywania.

Proces migracji przyczynia się do zdiagnozowania błędów widniejących w aktach stanu cywilnego sporządzonych w papierowych księgach, co powoduje inicjowanie postępowań o sprostowanie aktów stanu cywilnego w odpowiednich do realiów sprawy trybach, administracyjnym lub sądowym. Teza ta została potwierdzona w badaniu ankietowym przeprowadzonym przez OPOS. Wskazano w nim, że proces migracji przyczynia się do diagnozowania i usuwania błędów w aktach stanu cywilnego, przez co zwiększa się referencyjność danych w aktach oraz danych w rejestrze PESEL. Podobne wnioski płyną z badania przeprowadzonego przez SUSC.

Wykres 15. Migracja aktów stanu cywilnego w latach 2015-2016

Wykres 16. Proces zapełniania bazy BUSC – migracja aktów stanu cywilnego w latach 2015-2016

Powyższy wykres ilustruje proces zapełniania rejestru stanu cywilnego w efekcie migracji aktów stanu cywilnego. Na podstawie analizy dokonywanej dla tak krótkiego okresu (1,5 roku) trudno ocenić generalną tendencję i tempo tego procesu. Niemniej średnio w ciągu pół roku przybywa ok. 2-3%

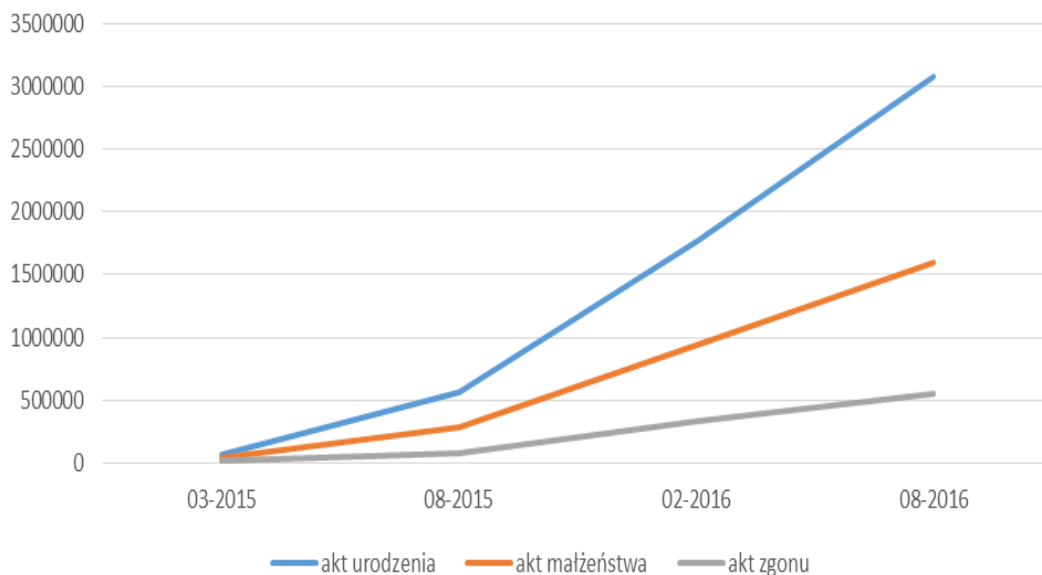
zmięrowanych aktów stanu cywilnego. Przy utrzymaniu takiej tendencji rejestr stanu cywilnego mógłby zapełnić się już po 20 latach.

Należy mieć na uwadze, że dopiero zapełnienie rejestru stanu cywilnego zmięrowanymi aktami stanu cywilnego pozwoli na kompletne zafunkcjonowanie wszystkich rozwiązań przyjętych w *Prasc*.

Tabela 35. Migracja aktów stanu cywilnego przed i po nowelizacji przepisów dot. upoważnień do migracji

zakres dat	akt urodzenia	akt malzenstwa	akt zgonu	wszystkie akty
01.05.2016 - 31.07.2016	▲ 625000	▼ 308000	▼ 105000	▲ 1038000
27.08.2016 - 26.11.2016	▼ 572000	▲ 321000	▲ 115000	▼ 1007000

Wykres 17. Migracja aktów stanu cywilnego od marca 2015 r. do sierpnia 2016 r.

3.4.1. Wydawanie odpisów aktów stanu cywilnego z „aplikacji alternatywnych”

W sytuacji, gdy m.in. nie zachodzi konieczność dołączenia wzmianki dodatkowej w akcie lub zamieszczenia przypisku, artykuł 127b *Prasc* daje możliwość wydawania odpisów aktów stanu cywilnego sporządzonych w księgach stanu cywilnego z wykorzystaniem danych zgromadzonych w tzw. aplikacjach wspierających rejestrację stanu cywilnego, prowadzonych w urzędach stanu cywilnego przed wdrożeniem centralnego rejestru stanu cywilnego.

Art. 127b *Prasc*

Zgodnie z art. 127 b *Prasc*, jeżeli do kierownika urzędu stanu cywilnego, który przechowuje księgę stanu cywilnego prowadzoną na podstawie dotychczasowych przepisów, został złożony wniosek podmiotu, o którym mowa w art. 45, kierownik ten może wydać, w formie określonej w przepisach ustawy, odpis zupełny lub skrócony aktu stanu cywilnego sporządzonego w księdze stanu cywilnego z wykorzystaniem danych, o których mowa w art. 124 ust. 8, jeżeli nie zachodzi konieczność dołączenia wzmianki dodatkowej w tym akcie, zamieszczenia przypisku przy tym akcie lub zastosowania art. 126 ust. 1 lub potrzeba uzupełnienia treści aktu stanu cywilnego, o którym mowa w art. 124 ust. 4, w zakresie niezbędnym do wydania odpisu zgodnego pod względem treści z wymaganiami przewidzianymi w obowiązujących przepisach.

Odpisy skrócone i zupełne, o których mowa w ust. 1, mogą być wydawane z wykorzystaniem danych, o których mowa w art. 124 ust. 8, nie dłużej jednak niż do dnia 1 września 2021r.

Przepis art. 127b został wprowadzony ustawą z dnia 6 lipca 2016 r. o zmianie ustawy - *Prawo o aktach stanu cywilnego* (Dz.U. z 2016 r. poz. 1221) i wszedł w życie **27 sierpnia 2016 r.** Będzie obowiązywał do końca 2021 r. Jest fakultatywnym rozwiązaniem, o którego stosowaniu decyduje kierownik usc. Koszty utrzymania i dostosowania danej aplikacji alternatywnej do aktualnego stanu prawnego leżą po stronie urzędu stanu cywilnego.

Umożliwienie wydawania odpisów aktów stanu cywilnego sporządzonych w księgach stanu cywilnego z wykorzystaniem danych zamieszczonych w aplikacjach, na zasadach określonych w art. 127b jest odpowiedzią na postulaty kierowników urzędów stanu cywilnego największych urzędów stanu cywilnego, m.in. Warszawy, Krakowa, Poznania, Katowic, Rzeszowa, Gdańska. Głównym celem tego rozwiązania jest usunięcie zaległości w realizacji wniosków o wydanie odpisu aktu stanu cywilnego w największych urzędach stanu cywilnego.

Doświadczenia z funkcjonowania urzędów stanu cywilnego po wejściu w życie w *Prasc* pokazały, że odmiejscowienie uzyskania odpisu aktu stanu cywilnego, czyli możliwość wydobycia go w dowolnym urzędzie stanu cywilnego, niezależnie od miejsca sporządzenia aktu stanu cywilnego, doprowadziło do opóźnień

w terminowej i sprawnej obsłudze obywateli w największych urzędach. Ciężar wielu usług z zakresu rejestracji stanu cywilnego świadczonych na rzecz obywateli został przeniesiony do urzędów stanu cywilnego mieszczących się w dużych ośrodkach miejskich, w których koncentruje się zarówno życie obywateli, jak i siedziby podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, sądów, prokuratur oraz wielu urzędów i instytucji (ZUS, KRUS, szpitale). Problem nasilił się po 1 września 2015 r., czyli po zakończeniu, tzw. okresu przejściowego, umożliwiającego, m.in. wydawanie odpisów aktów stanu cywilnego na podstawie ksiąg stanu cywilnego.

Z informacji przekazanych przez wojewodów wynika, że w skali kraju zaledwie kilka procent urzędów zdecydowało się na korzystanie z wydawania odpisów aktów stanu cywilnego, z „aplikacji alternatywnych”.

WPŁYW NA FUNKCJONOWANIE URZĘDÓW STANU CYWILNEGO

Regulacje ta usprawniła pracę w niektórych urzędach stanu cywilnego, umożliwiając terminowe realizowanie wniosków o wydanie odpisów aktów stanu cywilnego. Jeżeli bowiem urząd stanu cywilnego posiadający księgę z papierowym aktem stanu cywilnego dysponuje danymi zgromadzonymi w systemie komputerowym może niezwłocznie wydać odpis z aktu stanu cywilnego bez konieczności przeniesienia aktu do rejestru. Równocześnie zyskuje czas i ma *de facto* możliwość sprawnego zrealizowania zlecenia przeniesienia aktu stanu cywilnego przekazanego z innego urzędu stanu cywilnego, celem wydania przez tamtejszy urząd odpowiedniego dokumentu w ustawowym terminie tj. do 10 dni.

Możliwość realizacji wniosków o wydanie odpisów aktów stanu cywilnego z aplikacji alternatywnych usprawniło pracę niektórych urzędów stanu cywilnego, ale równocześnie nie wpłynęło znacząco na proces migracji, który i tak rozłożony jest w aktualnie funkcjonującym modelu na około 30 lat .

Tytułem przykładu można wskazać, że Urząd Stanu Cywilnego m. st. Warszawy realizował w marcu 2016 r. wnioski o wydanie odpisów aktów stanu cywilnego z 3 listopada 2015 r., natomiast zlecenia migracji z innych urzędów stanu cywilnego z grudnia 2015 r. W listopadzie 2016 r. (a zatem już po wprowadzeniu przepisu) migracje były realizowane do 7 dni roboczych lub „od ręki”, natomiast zlecenia migracji z innych urzędów realizowane były z października 2016 r. Opóźnienia w realizacji wniosków o wydanie odpisów aktów stanu cywilnego znajdujących się w zasobach Urzędu Stanu Cywilnego m.st. Warszawy jeszcze w lutym 2016 r. były - 4 miesięczne, zaś w zakresie realizacji zleceń z innych urzędów migracji aktów stanu cywilnego – dwumiesięczne). Od dnia wejścia w życie przepisu (od 27 sierpnia 2016r.) Urząd Stanu Cywilnego m.st. Warszawy wydał aż 24 824 odpisy aktów stanu cywilnego z „aplikacji alternatywnych”⁸.

Tabela 36. Odpisy wydawane z rejestru stanu cywilnego i z aplikacji alternatywnych w urzędzie stanu cywilnego m.st. Warszawa

	BUSC		Aplikacje alternatywne	SUMA	
	(okres 12 miesięczny)	(okres 5 miesięczny)	(okres 5 miesięczny)		
	1.09.2015-31.08.2016	27.08.2016-styczeń 2017	27.08.2016-styczeń 2017	27.08.2016-styczeń 2017	% odpisów wydawanych z aplikacji alternatywnych
w całym okresie	272 936	101 664	24 824	126 488	20%
w zaokrągleniu średnio na 1 miesiąc	22000	20 000	5000	25 000	20%

W okresie od 1 września 2015 r. do 31 sierpnia 2016 w Urzędzie Stanu Cywilnego m.st. Warszawy wydawano z rejestru stanu cywilnego średnio miesięcznie ok. 22 tyś. odpisów aktów stanu cywilnego. Od dnia 27 sierpnia 2016 r. do stycznia 2017 r. średnio w ciągu miesiąca wydano z rejestru stanu cywilnego ok. 20 tyś. odpisów oraz z wykorzystaniem „aplikacji alternatywnej” ok. 5 tyś., czyli aż 20 % odpisów aktów stanu cywilnego poza rejestrem.

⁸ źródło: cykliczne informacje od Wojewody Mazowieckiego

Na przykładzie tego urzędu widać, że regulacja ta okazała się pomocna i potrzebna dla sprawnej realizacji zadań przez niektórych kierowników usc.

Omawiany przepis jako temporalny i fakultatywny wprowadzony został jako remedium na problemy związane z opóźnieniami w wydawaniu odpisów aktów stanu cywilnego.

W związku z krótkim okresem jego obowiązywania dokonywanie oceny jest niemiernodajne. Jego stosowanie jest uzależnione od faktycznych potrzeb danego urzędu stanu cywilnego.

3.5. ODMIEJSCOWIENIE

Zważywszy na dynamiczną migrację ludności w przepisach *Prasc* przewidziano możliwość dokonania niektórych czynności w wybranym urzędzie stanu cywilnego. Jest to wyraz służebnej roli administracji oraz wyjście naprzeciw oczekiwaniom obywateli, którzy chcą załatwiać „sprawy urzędowe” w najbardziej dogodnym dla siebie miejscu. Najczęściej jest to miejsce faktycznego pobytu. W stosunku do poprzednio obowiązującej ustawy *Prasc* rozszerzył katalog czynności, których można dokonać w dowolnym urzędzie stanu cywilnego, niezależnie od miejsca zamieszkania czy miejsca sporządzenia aktu.

Czynności, których można dokonać w wybranym urzędzie stanu cywilnego na gruncie *Prasc*:

a) uzyskać dokumenty:

- odpis aktu stanu cywilnego zupełny i skrócony
- zaświadczenie o zamieszczonych lub niezamieszczonych w rejestrze stanu cywilnego danych dotyczących wskazanej osoby
- zaświadczenie o stanie cywilnym
- zaświadczenie stwierdzające brak okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa do konkordatowej formy zawarcia związku małżeńskiego, określonej w art. 1 § 2 i 3 ustawy *Kodeks rodzinny i opiekuńczy*
- zaświadczenia stwierdzające, że zgodnie z prawem polskim można zawrzeć małżeństwo

b) złożyć wniosek w sprawie:

- rejestracji urodzenia lub zgonu, które nastąpiły poza granicami RP i nie zostały tam zarejestrowane oraz o rejestracji urodzenia, zawarcia małżeństwa, zgonu, które nastąpiły poza granicami RP jeżeli w państwie urodzenia, zawarcia małżeństwa, zgonu nie jest prowadzona rejestracja stanu cywilnego
- przeniesienia do Rejestru Stanu Cywilnego zagranicznego dokumentu stanu cywilnego (transkrypcję)
- odtworzenia treści zagranicznego dokumentu stanu cywilnego
- odtworzenia treści krajowego aktu stanu cywilnego

c) złożyć oświadczenia w sprawach:

- uznania ojcostwa
- zmiany imienia lub imion dziecka zamieszczonych w akcie urodzenia w terminie 6 miesięcy od jego sporządzenia
- nazwiska dziecka, które będzie nosiło takie samo nazwisko, jakie nosi albo nosiłoby wspólne dziecko małżonków
- powrotu do nazwiska noszonego przed zawarciem małżeństwa przez rozwiedzionego małżonka

- d) złożyć pisemne zapewnienie o braku okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa; w procedurze poprzedzającej zawarcie małżeństwa**

Tabela 37. Wpływ odmiejszczenia dokonywania niektórych czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego na funkcjonowanie urzędów stanu cywilnego

czy odmiejszczenie wybranych czynności z zakresu rsc spowodowało zmiany w funkcjonowaniu urzędów stanu cywilnego	do 5000 (607 usc)	5000-50000 (1539 usc)	50001-100000 (70 usc)	powyżej 100000 (41 usc)
TAK, zmiany organizacyjne	19	145	9	6
TAK, zmiany kadrowe	4	34	7	4
TAK, zmiany organizacyjne i kadrowe	16	84	22	23
odmiejszczenie nie wpłynęło na funkcjonowanie urzędu	415	918	19	3
trudno ocenić	153	358	13	5

Z analizy danych przekazanych przez wojewodów wynika, że odmiejszczenie czynności wskazanych w *Prasc* w skali kraju, w ok. 17% urzędów stanu cywilnego spowodowało zmiany organizacyjne i/lub kadrowe w ich funkcjonowaniu. W 60% urzędów stanu cywilnego w kraju nie nastąpił wpływ odmiejszczenia na ich funkcjonowanie, przy czym aż 23% urzędów stanu cywilnego wskazało, że kwestię tę trudno jest ocenić.

Odmiejszczenie poszczególnych czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego najbardziej odczuwalne jest w urzędach stanu cywilnego zlokalizowanych w okręgach rejestracji powyżej 50 000 mieszkańców. W 64% takich urzędów nastąpiły zmiany w ich funkcjonowaniu w efekcie odmiejszczenia (wskazało tak 71 usc ze 111). Jednocześnie tylko 14% urzędów stanu cywilnego znajdujących się w okręgach rejestracji do 50 000 mieszkańców wskazało na wpływ odmiejszczenia na swoje funkcjonowanie (tak wskazało 302 usc z 2146). Przy czym w 62% takich urzędów stwierdzono, że odmiejszczenie w ogóle nie wpłynęło na pracę urzędu (tabela 37).

Tabela 38. Odmiejscowienie czynności, a zamiany w funkcjonowaniu usc

czy odmiejszczenie wybranych czynności z zakresu rsc spowodowało zmiany w funkcjonowaniu usc?	do 50 000 mieszkańców		powyżej 50 000 mieszkańców	
	TAK	302	14%	71
odmiejszczenie nie wpłynęło na funkcjonowanie urzędu	1333	62%	22	20%
trudno ocenić	511	24%	18	16%
- SUMA -	2146	100%	111	100%

Realny wpływ odmiejszczenia przejawiający się w zmianach organizacyjnych i/lub kadrowych nastąpił w największych urzędach stanu cywilnego zlokalizowanych w ośrodkach, w których koncentrują się większe skupiska ludności i centrum ich interesów życiowych.

Tabela 39. Wzrost zatrudnienia po 1 marca wg wielkości okręgu

czy wzrosło zatrudnienie po 1 marca 2015r?	do 5000		5000-50000		50 001-100 000		powyżej 100 000	
		%		%		%		%
TAK	49	8,1%	236	15,3%	45	64,3%	40	97,6%
NIE	558	91,9%	1303	84,7%	25	35,7%	1	2,4%
- SUMA -	607	100%	1539	100%	70	100%	41	100%

Z informacji przekazanych od wojewodów wynika, że po 1 marca 2015 r. nastąpił wzrost zatrudnienia w 16% urzędów stanu cywilnego. Równocześnie największy wzrost zatrudnienia na poziomie ok. 76% odnotowano w największych urzędach stanu cywilnego zlokalizowanych w okręgach rejestracji powyżej 50 000 mieszkańców.

WPLYW NA FUNKCJONOWANIE URZĘDÓW STANU CYWILNEGO

Odmiejscowienie poszczególnych czynności w *Prasc* w ogólnym rozrachunku ze swej istoty wpłynęło w mniejszym lub większym stopniu na pracę poszczególnych urzędów stanu cywilnego. Jeżeli bowiem niektóre urzędy stanu cywilnego są bardziej obciążone pracą, to inne mają jej mniej. W tym kontekście należy mieć na względzie, że urzędy stanu cywilnego w dużych ośrodkach miejskich zawsze były relatywnie bardziej obciążone pracą choćby z racji tego, że skupiają się tam urzędy publiczne i instytucje publiczne, takie choćby jak szpitale czy hospicja, w których następują urodzenia i zgony.

Wpływ odmiejszczenia jest trudny do wykazania, gdyż część aktualnie odmiejszczonych czynności w poprzednim stanie prawnym związana była z przechowywaniem aktu stanu cywilnego lub miejscem zamieszkania. Nie ma zatem miarodajnego punktu odniesienia. Wpływ odmiejszczenia na organizację pracy w urzędzie stanu cywilnego obsługującym większą ilość spraw z racji ich lokalizacji w dużych ośrodkach miejskich spowodował, że liczba załatwianych w nich spraw jeszcze wzrosła.

Według kierowników urzędów stanu cywilnego, odmiejszczenie wymusiło zmiany organizacyjne i kadrowe w dużych urzędach stanu cywilnego, gdzie znacznie zwiększyła się ilość ww. czynności (*wynik badania SUSC*). Odmiejscowienie spowodowało wzrost liczby spraw załatwianych w dużych urzędach, a zwłaszcza dotyczących transkrypcji aktów stanu cywilnego i wydawanych zaświadczeń niezbędnych do zawarcia małżeństwa konkordatowego (*wynik badania UMP*).

Odmiejscowienie w niektórych urzędach stanu cywilnego zlokalizowanych w dużych aglomeracjach miejskich spowodowało zmiany na płaszczyźnie funkcjonowania urzędów w aspekcie organizacyjnym i/lub kadrowym.

Przynosząc korzyści klientom wpłynęło na pozytywny wizerunek urzędów stanu cywilnego. Najbardziej pożądane z punktu widzenia obywateli było odmiejscowienie wydawania odpisów aktów stanu cywilnego z racji tego, że są to dokumenty najczęściej wykorzystywane w obrocie prawnym.

Mając na względzie zasadność przepisów dotyczących odmiejscowienia i ich pozytywny wpływ, w ogólnym rozrachunku zarówno dla administracji publicznej jak też dla obywateli, rozważenia będzie wymagała kwestia rozszerzenia katalogu czynności których dokonać można w dowolnym urzędzie stanu cywilnego. Zasadne zatem będzie kontynuowanie idei odmiejscowienia. Wynika to również z opinii kierowników urzędów stanu cywilnego (*wynik badania OPOS*).

W ocenie środowiska urzędników stanu cywilnego, odmiejscowienie czynności realizowanych w urzędach stanu cywilnego spełnia swoją rolę, jest bowiem rozwiązaniem racjonalizującym pracę urzędu. Znacząco przyspieszyło załatwianie spraw i wyeliminowało zbędne obowiązki, jak np. ustalanie faktycznego miejsca zamieszkania wnioskodawcy. Odmiejscowienie w szczególności w sprawach wydawania odpisów aktów stanu cywilnego jest także bardzo pozytywnie postrzegane przez klientów.

W opinii respondentów, do najbardziej pozytywnych zadań związanych z odmiejscowieniem zaliczyć należy wydawanie odpisów, przyjmowanie zapewnień do zawarcia małżeństwa, wydawanie zaświadczeń do zawarcia małżeństwa „konkordatowego”, przyjmowanie oświadczeń o uznaniu ojcostwa, transkrypcję i odtworzenia aktów stanu cywilnego, a także nanoszenie przypisków w aktach stanu cywilnego (*wynik badania OPOS*).

W przeciwieństwie do poprzedniego stanu prawnego, przepisy *Prasc* odformalizowały sposób załatwiania wybranych spraw głównie dzięki uproszczeniu procedur oraz odstąpieniu od żądania odpisów aktów stanu cywilnego. Uproszczenie procedur polega na rezygnacji z postępowań administracyjnych finalizowanych decyzją administracyjną, podlegających zaskarżeniu w toku instancji i do sądów administracyjnych, na rzecz czynności materialno-technicznych.

ODFORMALIZOWANIE DOTYCZY NASTĘPUJĄCYCH CZYNNOŚCI:

- przeniesienia zagranicznego dokumentu stanu cywilnego (transkrypcji),
- odtworzenia krajowego aktu stanu cywilnego i zagranicznego dokumentu stanu cywilnego,
- rejestracji zdarzeń, które nastąpiły za granicą i nie zostały tam zarejestrowane⁹,
- administracyjnego sprostowania aktu stanu cywilnego,
- administracyjnego uzupełnienia aktu stanu cywilnego,
- przeniesienia treści wypisów z ksiąg stanu cywilnego prowadzonych przed 1 stycznia 1946 r. wydanych przez osoby które prowadziły wyznaniową rejestrację stanu cywilnego.

Sprawy te załatwiane są w formie czynności materialno-technicznej, zakończonej wydaniem odpisu zupełnego aktu stanu cywilnego, stanowiącego dosłowne powtórzenie treści aktu oraz treści dołączonych wzmianek dodatkowych. Decyzja administracyjna jest wydawana wyłącznie w razie odmowy dokonania tego rodzaju czynności.

Dodatkowo, w ramach prostego i szybkiego załatwienia spraw istnieje możliwość sprostowania aktów stanu cywilnego cudzoziemców i ich dzieci sporządzonych przed wejściem w życie *Prasc*, na podstawie dokumentu podróży lub innego dokumentu potwierdzającego tożsamość i obywatelstwo.

Przewidziana jest także możliwość unieważnienia przez kierownika urzędu stanu cywilnego aktu/aktów stanu cywilnego w formie czynności materialno-technicznej stwierdzających to samo zdarzenie, a błędnie zarejestrowanych/lub przeniesionych do rejestru stanu cywilnego z przyczyn technicznych lub w wyniku niewłaściwego zastosowania funkcjonalności rejestru. W takiej samej formie kierownik urzędu stanu cywilnego unieważnia wzmiankę dodatkową dołączoną do niewłaściwego aktu stanu cywilnego, błędnie sporządzoną z przyczyn technicznych lub w wyniku niewłaściwego zastosowania funkcjonalności rejestru stanu cywilnego.

Przejawem odformalizowania jest możliwość dostosowania do reguł pisowni polskiej danych zawartych w zagranicznym dokumencie stanu cywilnego w procedurze transkrypcji, odtworzenia zagranicznego dokumentu stanu cywilnego oraz rejestracji zdarzeń w trybie art. 99 *Prasc*, o ile spełnione zostaną przesłanki umożliwiające zastosowanie tej instytucji.

Modyfikacja przepisów dotyczących instytucji sprostowania/ uzupełnienia w stosunku do poprzedniego stanu prawnego spowodowała, że rozszerzony został zakres działania kierownika urzędu stanu cywilnego. Kognicja sądu w tych sprawach jest obecnie zastrzeżona do przypadków, gdy kierownik

---

⁹ art. 99 *Prasc* - „rejestracja urodzenia albo zgonu, które nastąpiły poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej i nie zostały tam zarejestrowane, oraz rejestracji urodzenia, zawarcia małżeństwa albo zgonu, które nastąpiły poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli w państwie urodzenia, zawarcia małżeństwa albo zgonu nie jest prowadzona rejestracja stanu cywilnego”.

urzędu stanu cywilnego na podstawie rejestru stanu cywilnego i akt zbiorowych lub przedłożonych dokumentów nie może ustalić prawidłowych danych w akcie albo gdy dokumenty te nie są wystarczające.

Jednocześnie została wyraźnie określona kompetencja sądu powszechnego do orzekania w sprawach uzupełnienia aktu zgonu w zakresie o daty lub godziny zgonu, o ile w karcie zgonu nie ma tych danych.

WPŁYW NA FUNKCJONOWANIE URZĘDÓW STANU CYWILNEGO

Uproszczenie procedur polegające na rezygnacji z postępowań administracyjnych finalizowanych decyzją administracyjną na rzecz czynności materialno-technicznych wpłynęło w zasadniczy sposób na funkcjonowanie urzędów stanu cywilnego. Wymienione kategorie spraw załatwiane są w sposób sprawny i szybki powodując oszczędność czasu, papieru oraz środków finansowych. W przypadku pozytywnego załatwienia sprawy nie generują postępowań instancyjnych.

Wprowadzenie czynności materialno-technicznej poprawiło ergonomię pracy urzędów stanu cywilnego.

Jak wskazuje wynik badania ankietowego przeprowadzonego wśród kierowników urzędów stanu cywilnego przez OPOS idea odformalizowania zadań realizowanych w urzędzie stanu cywilnego jest oceniana pozytywnie (potwierdza to również *wynik badania SUSC i UMP*). W szczególności stwierdzono, że zmniejszyła się ilość dokumentacji, obniżyły się koszty postępowania oraz poprawił się czas realizacji spraw. Szacuje się, że obecnie około 75 % spraw, które mają postać czynności materialno-technicznej realizuje się w czasie rzeczywistym. Badane rozwiązanie poprawia referencyjność danych w poszczególnych rejestrach poprzez ich szybką aktualizację. Odformalizowanie nie spowodowało obniżenia jakości realizowanych spraw. Warto zatem rozważyć w przyszłości poszerzenie obszarów, gdzie możliwe jest odformalizowanie pracy usc.

W sprawach nieskomplikowanych i typowych usprawnienie jest odczuwalne, a proces odbywa się sprawnie i niezwłocznie. Z drugiej jednak strony konieczność skompletowania materiału dowodowego spoczywa na kierowniku urzędu stanu cywilnego, co np. w sprawach dotyczących sprostowania i uzupełnienia aktu stanu cywilnego generuje konieczność jego migracji, gdy nie ma go w rejestrze (wskazuje na to również *wynik badania UMP*).

Regulacje dotyczące administracyjnego sprostowania/ uzupełnienia aktów stanu cywilnego spowodowały, że kierownicy urzędów stanu cywilnego obciążeni są realizacją spraw, które w poprzednim stanie prawnym bardzo często rozstrzygane były przez sądy powszechne. Aktualnie sądy zostały odciążone od rozstrzygania w sprawach oczywistych, a obywatele od konieczności ponoszenia kosztów sądowych i długotrwałego wyczekiwania. Powyższe jednak przekłada się na większą ilość spraw o sprostowanie/uzupełnienie aktów stanu cywilnego realizowanych w urzędach stanu cywilnego przez kierownika urzędu stanu cywilnego.

Tabela 40. Urzędy stanu cywilnego, w których następuje najwięcej sprostowań i uzupełnień 2014-2016

	liczba adm. sprostowań i uzupełnień w 2014 r.	liczba adm. sprostowań i uzupełnień w 2015 r.	liczba adm. sprostowań i uzupełnień w 2016 r.	wzrost/spadek 2014-2016
Wrocław	2320	4713	5979	3659
Bydgoszcz	829	1209	1702	873
Lublin	1337	1699	2179	842
Kraków	1965	2341	3484	1519
Warszawa	9327	9343	10271	944
Białystok	1200	1571	1871	671

Wzrost od 2015 r. realizowanych spraw dotyczących administracyjnego sprostowania i uzupełnienia aktów stanu cywilnego wykazują dane z wybranych usc.

Niewątpliwie modyfikacja przepisów prawa dotyczących instytucji administracyjnego sprostowania/ uzupełnienia aktu stanu cywilnego spowodowała wzrost realizowanych w urzędach stanu cywilnego tego typu spraw.

Przepis dotyczący uzupełnienia aktu zgonu o datę/godzinę zgonu w postępowaniu sądowym spowodował, że kierownicy urzędów stanu cywilnego zostali odciążeni od konieczności ich prowadzenia. Były to postępowania przekraczające merytoryczne kompetencje, czasochłonne i w rezultacie nieefektywne.

3.7. ISTOTNE ZMIANY WPROWADZONE W PRASC MAJĄCE NA CELU USPRAWNIE NIE PRACY

3.7.1. Obowiązek sądów i organów administracji publicznej przekazywania urzędom stanu cywilnego dokumentów: prawomocnych orzeczeń oraz ostatecznych decyzji administracyjnych

W art. 4 ust. 1 *Prasc* nałożony został na sądy obowiązek przekazywania odpisów prawomocnych orzeczeń stanowiących podstawę do sporządzenia aktu stanu cywilnego lub mających wpływ na treść lub ważność aktu wraz z adnotacją o dacie uprawomocnienia się tych orzeczeń, w terminie 7 dni od dnia uprawomocnienia się orzeczenia.

Także organy administracji publicznej – na mocy art. 4 ust. 2 - zobligowane są do przekazywania odpisów ostatecznych decyzji administracyjnych mających wpływ na treść lub ważność aktu stanu cywilnego w terminie 7 dni od dnia, w którym decyzja stała się ostateczna, z wyjątkiem decyzji administracyjnej o zmianie imienia lub nazwiska, które są przekazywane w trybie ustawy z dnia 17 października 2008 r. *o zmianie imienia i nazwiska*.

Informacje pozyskane od kierowników urzędów stanu cywilnego za pośrednictwem wojewodów wskazują, że na odpisach prawomocnych orzeczeń stanowiących podstawę sporządzenia aktu stanu cywilnego lub mających wpływ na treść lub ważność aktu stanu cywilnego przekazywanych przez sądy urzędom stanu cywilnego znajduje się adnotacja o dacie uprawomocnienia się tych orzeczeń. Jedynie nieliczne w kraju urzędy wskazywały na brak takiej adnotacji.

Odmienne wygląda jednak sytuacja w zakresie realizowania tego zadania w określonym 7 dniowym terminie. Na fakt, że dokumenty te nie są przekazywane w terminie ustawowym wskazało w skali kraju 43% urzędów stanu cywilnego spośród tych, które takie dokumenty otrzymały.

Tabela 41. Czy kierownicy urzędów stanu cywilnego otrzymują prawomocne orzeczenia/ ostateczne decyzje w terminie 7 dni od ich prawomocności/ ostateczności

czy kierownicy usc otrzymują prawomocne orzeczenia/ ostateczne decyzje w terminie 7 dni od ich prawomocności/ ostateczności (jeżeli kierownik nie otrzymywał takich orzeczeń/ decyzji wybrać "nie dotyczy")	do 5000 (607 usc)		5000-50000 (1539 usc)		50001-100000 (70 usc)		powyżej 100000 (41 usc)		SUMA
TAK	311	51%	741	48%	25	36%	17	41%	1094
NIE	162	27%	612	40%	43	61%	23	56%	840
nie dotyczy	134	22%	186	12%	2	3%	1	2%	323

WPLYW NA FUNKCJONOWANIE URZĘDÓW STANU CYWILNEGO

Omawiane rozwiązanie zapewniło kierownikom urzędu stanu cywilnego posiadanie konkretnych informacji na temat daty prawomocności orzeczeń sądowych w sposób umożliwiający realizację przez te organy innych obowiązków lub uprawnień. Uwzględniając, że przepis jest realizowany prawidłowo, kierownicy urzędów stanu cywilnego nie muszą podejmować dodatkowych czynności zmierzających do uzyskania informacji o dacie prawomocności orzeczenia/ ostateczności decyzji, tak jak to miało miejsce

przed wprowadzeniem tego przepisu. Wpływa to pozytywnie na funkcjonowanie urzędów stanu cywilnego.

Równocześnie przepis ten dyscyplinuje sądy oraz organy administracji publicznej do przekazywania kompleksowych dokumentów i informacji w określonym terminie. W tym zakresie przepis nie jest jeszcze w pełni realizowany, co wpływa na czas, w którym dana informacja zostanie w odpowiedni sposób odzwierciedlona przez kierownika urzędu stanu cywilnego.

W dalszej perspektywie czasowej zasadne będzie rozważenie stworzenia podstaw prawnych i odpowiednich narzędzi umożliwiających przekazywanie ww. dokumentów przez sądy i organy administracji państwowej w formie elektronicznej do urzędów stanu cywilnego. Gwarantowałyby to szybszy przepływ informacji w tym zakresie.

Przepisy *Prasc* wprowadziły możliwość udzielania przez kierownika urzędu stanu cywilnego lub wójta (burmistrza, prezydenta miasta) upoważnień do realizacji określonych kategorii spraw, które należą do kategorii czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego, nie będąc rejestracją *sensu stricto*.

Kierownik urzędu stanu cywilnego może upoważnić pisemnie pracownika urzędu stanu cywilnego, a wójt (burmistrz, prezydent miasta) może upoważnić pisemnie innego pracownika urzędu gminy do:

- wydawania odpisów aktów stanu cywilnego,
- zaświadczeń o zamieszczonych lub niezamieszczonych w rejestrze stanu cywilnego danych dotyczących wskazanej osoby,
- zaświadczeń o sakramentach,
- zaświadczeń o nieposiadaniu księgi stanu cywilnego,
- zamieszczania przypisków, z wyjątkiem przypisków zamieszczanych przy akcie stanu cywilnego na podstawie uznania orzeczenia organu państwa obcego lub na podstawie innego dokumentu pochodzącego od organu państwa obcego, a niewymagającego uznania albo odpisu zagranicznego dokumentu stanu cywilnego przekazanego do urzędu stanu cywilnego w wykonaniu umowy międzynarodowej przewidującej wzajemną wymianę informacji w zakresie stanu cywilnego,
- do zamieszczania wzmianek dodatkowych w papierowych zmigrowanych aktach stanu cywilnego sporządzonych w księgach stanu cywilnego.

Dodatkowo, od 27 sierpnia 2016 r. w wyniku nowelizacji *Prasc*, kierownik urzędu stanu cywilnego może upoważnić pracownika urzędu stanu cywilnego do przenoszenia aktów stanu cywilnego stanu cywilnego do rejestru stanu cywilnego.

WPŁYW NA FUNKCJONOWANIE URZĘDÓW STANU CYWILNEGO

Delegowanie uprawnień jest najlepszą formą usprawnienia funkcjonowania danej instytucji, ponieważ daje możliwość adekwatnego delegowania zadań, wzmacnia identyfikację pracowników z celami firmy oraz ich odpowiedzialność za wykonywane zadania. Możliwość udzielania przez kierownika urzędu stanu cywilnego upoważnień pracownikom urzędu stanu cywilnego przede wszystkim do wydawania odpisów aktów stanu cywilnego, z uwagi na dużą ilość wydawanych tego rodzaju dokumentów oraz zamieszczania przypisków, ma duże znaczenie z punktu widzenia codziennej pracy urzędów stanu cywilnego. Wpływa ona na płynną i szybką realizację ww. zadań, których w urzędach stanu cywilnego jest stosunkowo dużo. Przy czym upoważnianie pracowników do zamieszczania przypisków nie dotyczy przypisków ujawnianych w oparciu o dokumenty zagraniczne, co związane jest z ciężarem gatunkowym takich spraw.

Możliwość upoważniania do wydawania: zaświadczeń o zamieszczonych lub niezamieszczonych w rejestrze stanu cywilnego danych dotyczących wskazanej osoby, zaświadczeń o sakramentach, zaświadczeń o nieposiadaniu księgi stanu cywilnego, w ogólnym rozrachunku jest rozwiązaniem korzystnym dla pracy urzędów, jakkolwiek te czynności są rzadziej realizowane. Nie ulega jednak

wątpliwości, że odciążają kierownika urzędu stanu cywilnego, który *de facto* może skupić się na wykonywaniu innych merytorycznych zadań.

Upoważnienia udzielane pracownikom do wskazanych kategorii czynności nie wpływają na jakość realizowanych zadań. Przepisy określiły bowiem czynności, do których kierownik urzędu stanu cywilnego może upoważnić pracowników urzędu stanu cywilnego, a wójt (burmistrz, prezydent miasta) innych pracowników urzędu gminy, ale to organ udzielający upoważnienia decyduje o powierzeniu wykonywania czynności danemu pracownikowi (dokonują oceny indywidualnych kwalifikacji zawodowych pracownika do wykonywania danego zadania, w szczególności jego wykształcenia, doświadczenia zawodowego i przygotowania merytorycznego).

Kierownik urzędu stanu cywilnego lub wójt (burmistrz, prezydent miasta), uwzględniając zakres upoważnienia oraz kompetencje konkretnej osoby podejmuje decyzję w zakresie powierzenia obowiązków określonych w upoważnieniu, tak by zapewnić sprawną i prawidłową realizację czynności. Omawiane przepisy wpływają - co do zasady - korzystnie na funkcjonowanie urzędów stanu cywilnego.

Kierownicy urzędów stanu cywilnego wskazują, że w małych urzędach, zwłaszcza jednoosobowych, powyższe rozwiązanie nie jest odczuwalne. Możliwość udzielania upoważnień jest jednak oceniana pozytywnie, jakkolwiek korzystano z tego rozwiązania także w okresie obowiązywania przepisów poprzedniej ustawy.

Z tego względu analizowane rozwiązanie nie wywołało znaczącej różnicy w funkcjonowaniu urzędów stanu cywilnego (*wynik badania OPOS*). Pozytywny wpływ potwierdza wynik badania SUSC. Kierownicy urzędów stanu cywilnego przebadani przez UMP podnosili, że pracownicy wykonywali większość zadań już wcześniej, a dodanie nowych, np. nanoszenie wzmianek dodatkowych do papierowych aktów stanu cywilnego o ich przeniesieniu do rejestru, nie spowodowało usprawnienia pracy. Jednocześnie jednak wyniki tego badania wskazują, że prawna możliwość upoważniania pracowników do dokonywania wskazanych czynności jest niezmiernie istotna dla sprawnej ich realizacji i zapobiega konieczności tworzenia dodatkowych stanowisk kierowniczych (*wynik badania UMP*).

Z uwagi na czasochłonność migracji aktu stanu cywilnego istotnym było umożliwienie upoważniania przez kierownika urzędu stanu cywilnego lub wójta (burmistrza, prezydenta miasta) pracowników do dołączania wzmianek dodatkowych w papierowych zmigrowanych aktach stanu cywilnego sporządzonych w księgach stanu cywilnego. Kontynuacją idei wynikającej z tego rozwiązania jest wprowadzona w 2016 r. regulacja umożliwiająca upoważnianie pracowników urzędów stanu cywilnego do migracji aktów stanu cywilnego. Wcześniejsza sytuacja, gdy czynności te musiały być wykonywane przez kierownika urzędu stanu cywilnego powodowała, że stawał się on, tzw. „wąskim gardłem”, a jego praca sprowadzała się do podpisywania akcji w rejestrze stanu cywilnego (BUSC). Odbywało się to kosztem innych czynności o charakterze pierwotnym, do których obecność kierownika była bezwzględnie konieczna. Obecnie kierownik usc został odciążony, a migracja dokonywana jest sprawnie i płynnie.

Usprawnienie pracy w związku z możliwością upoważniania pracowników potwierdza wynik badania ankietowego przeprowadzonego przez OPOS, SUSC, UMP.

Kierownicy urzędów stanu cywilnego wskazują, że połowa przebadanych respondentów odpowiedziała, że jest to rozwiązanie, które usprawniło funkcjonowanie urzędów. W większych urzędach znacząco

przyspieszyło realizację spraw, poprzez usprawnienie procesów dotyczących wydawania odpisów z migrowanych aktów. W znaczący sposób odciążyło to kierowników urzędów stanu cywilnego, którzy dzięki temu zostali wyłączeni z procesu przenoszenia aktów stanu cywilnego do rejestru, tym samym umożliwiło szybsze załatwianie spraw. Sytuacja nie uległa natomiast zmianie w małych jednoosobowych urzędach (*wynik badania OPOS*).

W ocenie kierowników urzędów stanu cywilnego wyeliminowano konieczność każdorazowego zatwierdzania aktów przez kierownika przez co skrócono czas realizacji zleceń oraz zaczęto terminowo realizować zadania. W dużych urzędach widoczne jest odciążenie pracą kierownika USC, który może racjonalnie wykorzystywać swój czas na realizację innych istotnych zadań - niezbędnych do właściwego funkcjonowania urzędu (*wynik badania SUSC*). Upoważnianie pracowników umożliwia, szczególnie dużym urzędach, terminowe realizowanie zadań (*wynik badania UMP*).

OKRES PRZECHOWYWANIA KSIĄG STANU CYWILNEGO

Na gruncie *Prasc* nastąpiło skrócenie okresów przechowywania nie tylko aktów małżeństw i zgonów, ale też papierowych ksiąg małżeństw i zgonów, w stosunku do poprzedniego stanu prawnego.

Art. 129 *Prasc*

1. Księgi małżeństw i księgi zgonów prowadzone przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, dla których z dniem jej wejścia w życie upłyne okres 80 lat przechowywania, przekazuje się do właściwego archiwum państwowego w ciągu 10 lat.

2. Księgi urodzeń prowadzone przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, dla których z dniem jej wejścia w życie upłyne okres 100 lat przechowywania, przekazuje się do właściwego archiwum państwowego w ciągu 2 lat.

3. Księgi stanu cywilnego prowadzone przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, dla których po dniu jej wejścia w życie upłyne okres przechowywania, przekazuje się do właściwego archiwum państwowego w ciągu 2 lat po upływie terminu ich przechowywania.

Obowiązujące przepisy określają, że kierownik urzędu stanu cywilnego przekazuje właściwym archiwom państwowym księgi stanu cywilnego prowadzone przed dniem wejścia w życie *Prasc* wraz z aktami zbiorowymi rejestracji stanu cywilnego oraz skorowidzami alfabetycznymi po upływie 100 lat od zamknięcia księgi urodzeń oraz 80 lat od zamknięcia księgi małżeństw i księgi zgonów. Jednocześnie jeżeli w księdze stanu cywilnego była prowadzona więcej niż jedna księga stanu cywilnego tzw. „księga łączona”, to termin jej przechowywania jest liczony od daty zamknięcia ostatniej księgi stanu cywilnego prowadzonej w danej księdze. W sytuacji zatem, gdy księga zawiera zarówno akty z różnych rodzajowo ksiąg tj. urodzeń, małżeństw, zgonów lub akty stanu cywilnego z jednego rodzaju księgi prowadzonej przez kilka lat, musi być ona przechowywana w urzędzie stanu cywilnego przez

okres właściwy dla znajdującej się w niej księgi, której termin przechowywania jeszcze nie upłynął.

Ustalone i rozłożone w czasie zostały terminy sukcesywnego przekazywania ksiąg stanu cywilnego, tj. urodzeń, małżeństw, zgonów, prowadzonych przed dniem wejścia niniejszej nowej ustaw. Te z nich, dla których z dniem wejścia w życie *Prasc* upłynął okres przechowywania w urzędzie (odpowiednio 80 i 100 lat) muszą zostać przekazane do właściwych archiwów państwowych w ciągu odpowiednio: 10 lat (księgi małżeństw i zgonów) i 2 lat (księgi urodzeń); zaś księgi dla których okres przechowywania upłyne po dniu wejścia w życie *Prasc* przekazane zostaną w ciągu 2 lat po upływie terminu ich przechowywania.

UDOSTĘPNIANIE KSIĄG STANU CYWILNEGO NA ZASADACH ARCHIWALNYCH

Przepisy *Prasc* przesądziły, że po upływie okresu przechowywania danej księgi stanu cywilnego w urzędzie stanu cywilnego (80 lub 100 lat), ale przed przekazaniem do archiwum, kierownicy urzędów stanu cywilnego są zobligowani do udostępniania aktów stanu cywilnego w niej sporządzonych na zasadach określonych w przepisach archiwalnych. Akty stanu cywilnego sporządzone w księgach stanu cywilnego, prowadzonych przed wejściem w życie *Prasc* po upływie okresów przechowywania ksiąg w urzędzie stanu cywilnego (wskazanych w art. 128 ust. 1 *Prasc*), nie podlegają już przeniesieniu do rejestru stanu cywilnego, a ich udostępnianie oraz akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego lub

skorowidzów alfabetycznych przez kierownika urzędu stanu cywilnego przed przekazaniem księgi stanu cywilnego do właściwego archiwum państwowego odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 14 lipca 1983 roku *o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach* (art. 130 ust. 4 *Prasc*).

PRZEKAZANIE KSIĄG WTÓROPISÓW DO ARCHIWUM PAŃSTWOWEGO

Co istotne, przewidziana została podstawa prawna do przekazania do archiwów państwowych w ciągu 20 lat od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, tzw. wtóropisów, czyli odpisów ksiąg stanu cywilnego wytworzonych w okresie od 1 stycznia 1946 r. do 30 sierpnia 1955 r. oraz od dnia 2 listopada 1956 r. do dnia 28 lutego 1987 r. (art. 130 ust. 2 *Prasc*). Z reguły drugie egzemplarze ksiąg stanu cywilnego które w razie zaginięcia lub zniszczenia pierwopisów miały zamienić charakter na pierwszorzędny, w praktyce nie były uaktualniane.

SPORZĄDZANIE WZMIANEK/ PRZYPISKÓW PRZY AKTACH ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W ARCHIWUM PAŃSTWOWYM

Wprowadzony został w *Prasc* obowiązek sporządzania przez kierownika urzędu stanu cywilnego wzmianek i przypisków przy aktach stanu cywilnego znajdujących się już w archiwach państwowych i stanowiących materiał archiwalny. Wzmianki dodatkowe i przypiski przy aktach stanu cywilnego przekazanych do archiwów państwowych sporządza kierownik urzędu stanu cywilnego właściwy ze względu na miejsce przechowywania danej księgi, który przekazał te akty do archiwum (art. 129 ust. 4 *Prasc*).

WPŁYW NA FUNKCJONOWANIE URZĘDÓW STANU CYWILNEGO

Przepisy obowiązującego *Prasc* spowodowały skrócenie okresów przechowywania aktów stanu cywilnego oraz ksiąg stanu cywilnego w urzędzie stanu cywilnego. Krótszy okres przechowywania w urzędzie stanu cywilnego ksiąg małżeństw i zgonów prowadzonych przed wejściem w życie *Prasc* spowodował, że kierownicy urzędów stanu cywilnego mają mniej czasu na ich przygotowanie i zdanie do archiwów państwowych. A jest to proces pracochłonny, czasochłonny i kosztowny. Terminy przechowywania ksiąg stanu cywilnego w urzędzie stanu cywilnego uległy zmianie, ale równocześnie proces przekazania został racjonalnie rozłożony w czasie, co eliminuje kumulację zadań i kosztów w urzędzie stanu cywilnego. Powyższe wpływa bezpośrednio na funkcjonowanie urzędu stanu cywilnego. Proces związany z przygotowaniem i przekazaniem ksiąg do archiwum aktualnie jak i w poprzednim stanie prawnym był i jest pracochłonny oraz kosztowny.

W opinii części kierowników urzędów stanu cywilnego skrócenie terminu przechowywania ksiąg stanu cywilnego w urzędzie stanu cywilnego postrzegane jest pozytywnie (wskazuje na to *wynik badania OPOS, UMP*). Niemniej ankietowani zwracali uwagę, że procedura przekazania ksiąg i akt zbiorowych, tj. paginacja, składowanie do teczek i kartonów, opracowanie dokumentacji, itp. jest bardzo czasochłonna i w wielu przypadkach bardzo kosztowna. Ponadto urzędy nie posiadają odpowiedniej ilości pracowników, którzy mogliby zająć się tylko przygotowaniem zbiorów do przekazania do archiwum. Kierownicy urzędów stanu cywilnego wskazują również na brak środków finansowych na realizację tego zadania (*wynik badania OPOS*).

Przepisy *Prasc* dotyczące udostępniania aktów stanu cywilnego sporządzonych w księgach, których termin przechowywania w urzędzie stanu cywilnego upłynął na zasadach archiwalnych nakładają na

kierownika urzędu stanu cywilnego obowiązek stosowania innego aktu prawnego niż *Prasc*, co może rodzić pewne trudności i generując realne problemy. W szczególności powstają wątpliwości natury prawnej dotyczące interpretacji przepisów ustawy z dnia 14 lipca 1983 roku o *narodowym zasobie archiwalnym i archiwach* (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 1506) oraz ich praktycznego stosowania. Trudności powoduje wykładnia przepisów art. 16 – 16e ww. ustawy o *narodowym zasobie i archiwach* oraz ich realizacja, chociażby w aspekcie organizacyjnym: zorganizowanie pomieszczenia do udostępniania, zapewnienie obecności pracownika, prowadzenie kwerendy itd.

Opnie środowiska urzędników stanu cywilnego w tej kwestii są jednak podzielone. Większość kierowników urzędów stanu cywilnego wskazała, że udostępnianie ksiąg na zasadach archiwalnych nie rodzi problemów. Pozostali wskazywali przede wszystkim na trudności w interpretacji przepisów ustawy (tak wskazano w badaniu przeprowadzonym przez OPOS).

Przez część kierowników urzędów stanu cywilnego problem braku jednolitej jednoznacznej interpretacji przepisów dotyczących udostępniania na tych zasadach ma pierwszorzędne znaczenie (*wynik badania UMP, SUSC*). Wskazywane są też trudności w praktycznej realizacji przepisów w zakresie prowadzenia kwerend (brak pracowników), braku możliwości zapewnienia miejsca i pracowników nadzorujących (*wynik badania UMP*).

Omawiane przepisy dotyczące udostępniania aktów stanu cywilnego na zasadach archiwalnych generują po stronie urzędów stanu cywilnego nowe dodatkowe, czasochłonne obowiązki takie jak poszukiwanie aktu stanu cywilnego, udostępnienie w odpowiedniej postaci, konieczność zapewnienia pomieszczenia do udostępniania na zasadach archiwalnych, zapewnienie obecności pracownika urzędu podczas realizacji udostępniania. Rozwiązania te stwarzając pewne trudności organizacyjne, rodzą praktyczne skutki w funkcjonowaniu urzędu stanu cywilnego.

Wprowadzona została podstawa prawna określająca termin 20 lat od dnia wejścia w życie *Prasc* na zdanie wtóropisów do archiwów państwowych. Regulacja ta porządkuje sposób postępowania z tymi odpisami ksiąg stanu cywilnego wytworzonych z w okresie od 1 stycznia 1946 r. do 30 sierpnia 1955 r. oraz od dnia 2 listopada 1956 r. do dnia 28 lutego 1987 r. W praktyce rodzą one wiele problemów z uwagi na swój charakter, zakres figurujących w nich danych, miejsce ich przechowywania itd.

Przepisy obligujące kierowników urzędów stanu cywilnego do sporządzania wzmianek dodatkowych i przypisków przy aktach stanu cywilnego przekazanych do archiwów państwowych są logiczną konsekwencją tego, że organem powołanym do prowadzenia rejestracji stanu cywilnego pozostaje kierownik urzędu stanu cywilnego. Natomiast treść aktów stanu cywilnego nawet stanowiących już materiał archiwalny może ulegać zmianie w efekcie postępowań sądowych lub administracyjnych.

Przedmiotowy obowiązek jest oceniany negatywnie przez środowisko kierowników urzędów stanu cywilnego, jakkolwiek rozwiązanie to jest obiektywnie zasadne. Gwarantuje bowiem możliwość „aktualizacji” także dokumentów archiwalnych, a tym samym prawidłowość i kompletności figurujących w nich danych. Wpływa jednak realnie na funkcjonowanie urzędu powodując np. konieczność zapewnienia prawidłowej obsługi obywateli podczas nieobecności kierownika urzędu stanu cywilnego i pokrycia kosztów dojazdu.

W opinii kierowników urzędów stanu cywilnego (*wynik badania OPOS*) rozwiązanie to jest jednoznacznie negatywnie oceniane. Do najczęściej używanych argumentów takiej oceny wskazywano brak możliwości kadrowych do realizacji tego zadania, konieczność dojazdu do siedziby archiwum, gdzie często odległość między urzędem stanu cywilnego, a archiwum przekracza 100 km, czasochłonność czynności. Najbardziej uciążliwe jest to zadanie dla małych, jednoosobowych urzędów, wysokie są koszty realizacji zadania (*wynik badania ankietowego OPOS*).

Niektórzy kierownicy urzędów stanu cywilnego wskazali, że ocena przedmiotowego przepisu zależy od skali zjawiska. Na dzień dzisiejszy są to jednostkowe przypadki. Równocześnie wykonywanie wzmianek na podstawie orzeczeń sądu jest jak najbardziej potrzebne (*wynik badania ankietowego UMP*). Wskazywano natomiast, że nanoszenie przypisków jest bezcelowe z uwagi na dane zawarte w rejestrze PESEL. Sugeruje się zmianę przepisu (*wnioski z badania UMP i SUSC*).

Postulowane jest też rozwiązanie, aby wzmianki były nanoszone na zlecenie właściwego kierownika urzędu stanu cywilnego przez dyrektora Archiwum Państwowego lub osobę przez niego upoważnioną (tożsamy pogląd wyrazili kierownicy urzędów stanu cywilnego w badaniu przeprowadzonym przez UMP i SUSC). Postulat ten zostanie rozważony – podobnie jak inne dotyczące zmiany przepisów *Prasc* – na etapie oceny *ex post Prasc* w 2018 r.

Ustalanie zasad przydzielenia środków w ramach dotacji celowej na realizację zadań zleconych z zakresu administracji rządowej leży w kompetencji ministra właściwego do spraw finansów publicznych. Obecny sposób finansowania realizacji zadań z zakresu spraw obywatelskich został opracowany w 2014 roku przez Ministerstwo Finansów przy udziale resortu spraw wewnętrznych. Wprowadzenie nowego sposobu finansowania było niezależną inicjatywą resortu finansów i dotyczy wszystkich zadań realizowanych przez JST w ramach spraw obywatelskich, którymi są: ewidencja ludności, wydawanie dowodów osobistych, rejestracja stanu cywilnego oraz zmiana imienia i nazwiska. Podstawowe zasady podziału dotacji na zadania zlecone nie były przedmiotem analizy, o której stanowi niniejszy dokument, ponieważ nie mieściły się w przepisie art. 146 *Prasc*.

Niemniej jednak omawiając zmiany w sposobie funkcjonowania urzędów stanu cywilnego nie sposób pominąć aspektu finansowego. W związku z powyższym, postanowiono przedstawić kontekst modyfikacji sposobu podziału dotacji celowej i ocenić jego adekwatność w odniesieniu do zmian które zaszły w funkcjonowaniu urzędów stanu cywilnego po 1 marca 2015 roku. Przedmiotowe informacje bazowane są na materiałach będących w posiadaniu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz danych liczbowych przekazanych przez urzędy wojewódzkie i będą analizowane w szerszym aspekcie wszystkich zadań realizowanych przez JST w zakresie spraw obywatelskich.

Dotacja celowa na zadania zlecone z zakresu spraw obywatelskich od początku 2015 roku jest przydzielana w zależności od liczby faktycznie wykonanych zadań przez daną gminę. W tym celu opracowano katalog zadań, określonych w sposób możliwie ogólny, do których przypisano uśrednioną czasochłonność ich realizacji. Ministerstwo Finansów określiło również stawkę tzw. roboczogodziny. Jej wysokość brutto odpowiednio wynosiła: w 2015 roku - 22,92 zł, w roku 2016 - 24,16 zł, w 2017 roku wynosi 24,44 zł. Wojewodowie określają wysokość dotacji dla poszczególnych gmin w następujący sposób:

liczba wykonanych zadań x czasochłonność x stawka roboczogodziny

Ministerstwo Finansów deklaruje, że w stawce roboczogodziny zawarto „ryczałtowo” zarówno koszty wynagrodzenia, jak również wszystkie koszty rzeczowe.

W budżecie państwa przewidziano również kwotę rezerwy na ewentualne uzupełnienie kwoty przekazanej Wojewodom do podziału pomiędzy gminy, np. gdy w związku z odmiejszczeniem znacznie zwiększyła się liczba wydawanych w gminie dowodów osobistych. W 2015 i 2016 roku w ramach tej rezerwy Minister Finansów uwzględnił również wnioski wojewodów o dodatkowe środki, m.in. na konserwację papierowych ksiąg stanu cywilnego.

Powyższy sposób podziału dotacji sprawia, że po wejściu w życie w dniu 1 marca 2015 roku pakietu nowych ustaw umożliwiających funkcjonowanie Systemu Rejestrów Państwowych, tj. ustawy o dowodach osobistych, ustawy o ewidencji ludności i *Prasc*, z uwagi na zmianę sposobu realizacji zadań w tych obszarach, niezbędna była zmiana katalogu zadań.

4.2. GENEZA WPROWADZENIA NOWEGO PODZIAŁU DOTACJI CELOWEJ NA REALIZACJĘ ZADAŃ ZLECONYCH, W TYM ZADAŃ Z ZAKRESU REJESTRACJI STANU CYWILNEGO

W kwietniu 2014 roku, Minister Finansów zwrócił się do ówczesnego Ministra Spraw Wewnętrznych z prośbą o przedstawienie katalogu zadań zleconych z zakresu spraw obywatelskich oraz danych statystycznych, które pozwolą ujedynolnić sposób podziału środków w skali kraju.

Należy wskazać, że dysponentem środków przeznaczonych na finansowanie zadań zleconych jest właściwy wojewoda, a resortem odpowiedzialnym za projekt budżetu w tym zakresie jest Ministerstwo Finansów. Do czasu podjęcia działań przez resort finansów każdy wojewoda samodzielnie określał zasady podziału środków, w związku z czym występowały duże różnice zarówno w zakresie wysokości przekazywanych środków jak i sposobie ich podziału. Dla przykładu: środki dzielono według liczby mieszkańców, według zgłaszanego zapotrzebowania, według liczby wykonywanych zadań.

Ówczesny Minister Spraw Wewnętrznych przekazał resortowi finansów zestawienie ówczesnie realizowanych zadań, w tym przez urzędy stanu cywilnego oraz informację, że toczą się prace nad nową ustawą, stanowiącej jeden z elementów szerszej zmiany w sposobie realizacji zadań z zakresu spraw obywatelskich planowanej w 2015 roku wraz z zestawieniem planowanych zadań jakie będą realizowane przez m.in. urzędy stanu cywilnego również po wejściu w życie ww. regulacji.

W 2014 roku ówczesne Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, z uwagi na przyszłe zmiany w przepisach zaproponowało również, aby wraz z wejściem w życie w 2015 roku nowych ustaw o ewidencji ludności, o dowodach osobistych oraz *Prasc* i tym samym odmiejscowieniem realizacji wielu czynności - co do zasady - dotacja celowa była dzielona według liczby realizowanych zadań, a nie np. według wielkości gminy.

W październiku 2014 roku Ministerstwo Finansów przekazało Wojewodom informację o nowym sposobie rozliczania dotacji na zadania zlecone na podstawie katalogu opracowanego przez MSW, który uwzględnił czasochłonność realizacji zadań według danych przedstawionych przez Wojewodów i stawkę roboczogodziny na podstawie propozycji wszystkich województw.

Po wejściu w życie w dniu 1 marca 2015 roku *Prasc*, ustawy o ewidencji ludności oraz ustawy o dowodach osobistych do ówczesnego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych zaczęły napływać sygnały z urzędów wojewódzkich, iż w związku z wejściem w życie nowych ustaw Ministerstwo Finansów nie uaktualniło katalogu zadań. We współpracy z urzędami wojewódzkimi MSW opracowało nowy katalog zadań, oraz nową czasochłonność zadań - określoną jako medianę czasów zaproponowanych przez urzędy wojewódzkie. W porozumieniu z Ministerstwem Finansów ustalono, że katalog zadań na 2015 rok zostanie uaktualniony, tj. na nowo zostaną zdefiniowane zadania z zakresu ewidencji ludności, dowodów osobistych i udostępniania danych, zaś w zakresie rejestracji stanu cywilnego, z uwagi na 6-cio miesięczny okres przejściowy, katalog pozostanie niezmienny - zmienione zostaną szczegółowe opisy zadań. Natomiast katalog na 2016 rok zostanie całkowicie zmieniony zgodnie z ustaleniami poczynionymi przez Departament Spraw Obywatelskich z urzędami wojewódzkimi.

Ze swojej strony, w celu ujedynolnienia sposobu zbierania danych, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych przekazało urzędom wojewódzkim szczegółowy opis czynności składających się na realizację poszczególnych zadań oraz opis sposobu dokonywania obliczeń.

Kwestia sposobu podziału i wysokości środków na realizację zadań zleconych jest często poruszana przez stronę samorządową, w tym podczas posiedzeń Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego. Zgłaszane są głównie propozycje zwiększenia stawki roboczogodziny, dodania nowych zadań i zmiany czasochłonności niektórych zadań. MSWiA zawsze deklarowało, że chęć współpracy przy weryfikacji katalogu i czasochłonności zadań, szczególnie biorąc pod uwagę, że katalog zadań i ich czasochłonności obowiązujące od początku 2016 roku były szacowane w II kw. 2015 roku, a zatem tuż po wejściu w życie nowych regulacji i katalog zadań mógł być niepełny, a czasochłonności mogły być niedoszacowane lub zawyżone.

W I kw. 2016 roku Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji wspólnie z wojewodami podjęło prace nad opracowaniem propozycji zmian katalogu i zasad przyznawania dotacji tak, aby zapewnić faktyczne całkowite finansowanie z budżetu państwa zadań zleconych z zakresu administracji rządowej. Wyniki prowadzonych prac zostały przekazane w czerwcu 2016 roku do Ministerstwa Finansów.

Od czasu wprowadzenia przez Ministerstwo Finansów nowego sposobu finansowania zadań zleconych obowiązywały już trzy katalogi zadań:

- I. do czasu wejścia w życie nowych ustaw: *Prasc*, o ewidencji ludności i o dowodach osobistych tj. do 1 marca 2015 roku
- II. w okresie od 1 marca 2015 roku do 31 grudnia 2015 roku – w tym okresie zadania z zakresu ewidencji ludności i dowodów osobistych były rozliczane na nowych zasadach, natomiast z uwagi na okres przejściowy wprowadzony w *Prasc* i zróżnicowany sposób realizacji zadań przez urzędy stanu cywilnego, zadania z zakresu rejestracji stanu cywilnego były rozliczane na podstawie uprzednio obowiązujących zasad.
- III. w okresie od 1 stycznia 2016 roku - katalog obowiązujący obecnie, gdzie wszystkie zadania zostały dostosowane do nowych regulacji.

Na podstawie tabel wprost można zaobserwować, że zakres zadań urzędów stanu cywilnego wraz z wejściem nowych przepisów zwiększył się, jednocześnie jednak, w związku z automatyzacją wielu czynności spadła - co pokażą dalsze zestawienia w tym rozdziale- czasochłonność i liczba zadań realizowanych przez komórki ewidencji ludności i dowodów osobistych.

Tabela 42. Porównanie katalogu zadań w zakresie rejestracji stanu cywilnego

LP.	Zadanie do 1 marca 2015	czasochłonność	zadanie w okresie 1 marca 2015-31 grudnia 2015	czasochłonność	zadanie od 1 stycznia 2016	czasochłonność
REJESTRACJA STANU CYWILNEGO						
1	Sporządzanie aktów stanu cywilnego (urodzenia, małżeństwa, zgony) Tryb zwykły i tryb szczególny	1,38	Sporządzanie aktów stanu cywilnego (urodzenia, małżeństwa, zgony) Tryb zwykły i tryb szczególny	1,38	Sporządzanie aktów stanu cywilnego (urodzenia, małżeństwa, zgony) Tryb zwykły i tryb szczególny	1,1
2					Sporządzanie wzmianek dodatkowych w aktach stanu cywilnego ¹⁰	0,33
3					Sporządzanie przypisków w aktach stanu cywilnego ¹¹	0,25
4	-	-	-	-	Migracja aktów do Rejestru Stanu Cywilnego	0,5
5	Wydawanie decyzji administracyjnych i postanowień	3	Wydawanie decyzji administracyjnych i postanowień	3	Wydawanie decyzji administracyjnych z zakresu rejestracji stanu cywilnego	3
6					Czynności materialno-techniczne z zakresu rejestracji stanu cywilnego nie skutkujące sporządzeniem aktu stanu cywilnego	0,5
7	Wydawanie odpisów aktów stanu cywilnego (skróconych, pełnych, na drukach wielojęzycznych)	0,5	Wydawanie odpisów aktów stanu cywilnego (skróconych, pełnych, na drukach wielojęzycznych)	0,5	Wydawanie odpisów aktów stanu cywilnego (skróconych, pełnych, na drukach wielojęzycznych)	0,33
8	Wydawanie zaświadczeń, zezwoleń oraz przyjmowanie oświadczeń	0,7	Wydawanie zaświadczeń, zezwoleń oraz przyjmowanie oświadczeń	0,7	Wydawanie zaświadczeń, zezwoleń oraz przyjmowanie oświadczeń	0,6
9	Wydawanie decyzji w sprawie imion i nazwisk	2,99	Wydawanie decyzji w sprawie imion i nazwisk	2,99	Wydawanie decyzji w sprawie imion i nazwisk	2

¹⁰ Sporządzenie wzmianek było wcześniej ujęte w poszczególnych czynnościach, których efektem było dodanie wzmianki (np. przyjmowanie oświadczeń) oraz przy sporządzaniu aktów stanu cywilnego,

¹¹ sporządzanie przypisków było wcześniej ujęte w zadaniu sporządzania aktów stanu cywilnego

Obecnie obowiązujący katalog został opracowany tuż po wejściu w życie nowych przepisów, gdy w rejestracji stanu cywilnego nadal trwał okres przejściowy, w związku z tym, jak wspomniano powyżej, JST wielokrotnie zgłaszały potrzebę jego weryfikacji. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji na podstawie dotychczas prowadzonych analiz również stwierdziło taką potrzebę, która wynika głównie z praktycznych doświadczeń urzędników i oswojenia się z nowym sposobem realizacji zadań. W zakresie rejestracji stanu cywilnego najczęściej wskazywanym postulatem jest wyłączenie jako osobnej czynności przyjmowania zapewnień od nupturientów, gdyż z uwagi na odmiejscowienie, często okazuje się, że nupturienci składają zapewnienia w miejscu np. zamieszkania lub pracy, a do zawarcia małżeństw i tym samym sporządzenia aktu małżeństwa dochodzi w innym miejscu np. rodzinnej miejscowości panny młodej.

W związku z powyższym wydaje się, że okres 2 lat od czasu wprowadzenia nowych rozwiązań jest właściwym, aby resort finansów wspólnie z wojewodami dokonał przeglądu i ewentualnego uzupełnienia lub zmiany katalogu oraz weryfikacji czasochłonności zadań, która w praktyce może być inna niż ta szacowana w II kw. 2015 roku.

4.4. PORÓWNANIE OBCIĄŻENIA PRACĄ URZĘDÓW STANU CYWILNEGO PRZED I PO WEJŚCIU W ŻYCIE USTAWY PRAWO O AKTACH STANU CYWILNEGO 1 MARCA 2015 ROKU.

Jednolite skategoryzowanie zadań i przypisanie im konkretne czasochłonności daje narzędzie dzięki któremu możliwa jest analiza zmiany obciążenia pracą urzędów stanu cywilnego.

Jak wspomniano wcześniej, analizowana ustawa *Prawo o aktach stanu cywilnego* jest jednym z elementów regulujących realizację zadań związanych z rejestracją stanu cywilnego. Uruchomienie 1 marca 2015 nowego systemu rejestrów państwowych i integracja rejestrów znacząco wpłynęła na zmianę obciążenia pracą urzędów stanu cywilnego i komórek organizacyjnych gmin zajmujących się ewidencją ludności i wydawaniem dowodów osobistych. Ciężar aktualizacji rejestrów państwowych w znacznej mierze spoczywa obecnie na urzędach stanu cywilnego.

Aby zobrazować zmianę obciążenia pracą przed i po wejściu w życie nowych regulacji porównano globalną czasochłonność zadań zrealizowanych w styczniu i lutym 2015 roku, a zatem przed wejściem w życie nowych regulacji, z globalną czasochłonnością zadań zrealizowanych w styczniu i lutym 2016 roku czyli w analogicznym okresie po roku stosowania nowych regulacji.

Aby uzyskać informację o globalnej czasochłonności zadań, na podstawie obowiązującego w danym czasie katalogu zadań i ich czasochłonności, pomnożono liczbę zadań przez ich czasochłonność.

Prezentowane dane przedstawiają czasochłonności zadań na podstawie danych z urzędów wojewódzkich które posłużyły do dotacji celowej w styczniu i lutym 2015 roku oraz w styczniu i lutym 2016 roku.

Tabela 43. Porównanie obciążenia pracą przed i po 1 marca 2015 roku

LP.	Zadanie do 1 marca 2015	oszczędność czasochłonności miesięczna	liczba zadań - średnia	in na miesiąc średnia roboczogodziny	zadanie od 1 stycznia 2016	oszczędność czasochłonności miesięczna	liczba zadań - średnia	in na miesiąc średnia roboczogodziny			
REJESTRACJA STANU CYWILNEGO											
1	Sporządzanie aktów stanu cywilnego (urodzenia, małżeństwa, zgony) Tryb zwykły i tryb szczególny	1,38	75608	104339	Sporządzanie aktów stanu cywilnego (urodzenia, małżeństwa, zgony) Tryb zwykły i tryb szczególny	1,1	75398,5	82938,4			
2					Sporządzanie wzmianek dodatkowych w aktach stanu cywilnego				0,33	68864,5	22725,3
3					Sporządzanie przypisków w aktach stanu cywilnego				0,25	230902	57725,5
4	-	-	-	-	Migracja aktów do Rejestru Stanu Cywilnego	0,5	352483	176242			
5	Wydawanie decyzji administracyjnych i postanowień	3	8904	26712	Wydawanie decyzji administracyjnych z zakresu rejestracji stanu cywilnego	3	1201	3603			
6					Czynności materialno-techniczne z zakresu rejestracji stanu cywilnego nie skutkujące sporządzeniem aktu stanu				0,5	16064,5	8032,25

					cywilnego			
7	Wydawanie odpisów aktów stanu cywilnego (skróconych, zupełnych, na drukach wielojęzycznych)	0,5	435810,5	217905,3	Wydawanie odpisów aktów stanu cywilnego (skróconych, zupełnych, na drukach wielojęzycznych)	0,33	394910,5	130320
8	Wydawanie zaświadczeń, zezwoleń oraz przyjmowanie oświadczeń	0,7	18114,5	12680,15	Wydawanie zaświadczeń, zezwoleń oraz przyjmowanie oświadczeń	0,6	37230	22338
9	-	-			Usuwanie niezgodności	0,33	218094	71971
10	Wydawanie decyzji w sprawie imion i nazwisk	2,99	1669,5	4991,805	Wydawanie decyzji w sprawie imion i nazwisk	2	1628,5	3257
su ma RSC				366628,2				579152
Ewidencja ludności								
	Udostępnianie danych							
	Dowody osobiste							
su ma EL i DO				909813,9				501179

Tabela 44. Podsumowanie porównania zmiany obciążenia pracą przed i po 1 marca 2015 r

	przed 1 marca (średnio miesięcznie)		po 1 marca (średnio miesięcznie)		spadek (-)/ wzrost (+)		
	liczba godzin	liczba etatów (przyjęto 1 etat =168h mies.)	liczba godzin	liczba etatów (przyjęto 1 etat =168h mies.)	liczba godzin	liczba etatów (przyjęto 1 etat =168h mies.)	procentowo
Rejestracja stanu cywilnego	366 628	2 182	579 152	3 447	212 524	1 265	57,97%
Ewidencja ludności i dowody osobiste	909 814	5 416	501 179	2 983	-408 635	-2 432	-44,91%

Powyższe wyraźnie wskazuje, że w związku z przeniesieniem na urzędy stanu cywilnego szeregu nowych zadań, ponad dwukrotnie wzrosło obciążenie pracą w tych jednostkach. Jednocześnie jednak o ponad połowę spadło obciążenie pracą w komórkach ewidencji ludności i dowodów osobistych. W rezultacie, jak wskazano w dokumencie, niezbędne dodatkowe zatrudnienie w urzędach stanu cywilnego w znacznej mierze mogło być wynikiem naborów wewnętrznych, m.in. z komórek ewidencji ludności i dowodów osobistych.

Jak wskazano w rozdziale 2 z danych statystycznych wynika, że 60% rejestracji bieżącej dotyczącej zdarzeń naturalnych, tj. urodzeń i zgonów odbywa się w urzędach stanu cywilnego znajdujących się w okręgach rejestracji powyżej 50 000 mieszkańców, a zatem przez 5% urzędów czyli w największych urzędach stanu cywilnego. Z drugiej strony w 607 najmniejszych urzędach stanu cywilnego (27% wszystkich usc) znajdujących się w okręgach rejestracji do 5 000 realizowane jest zaledwie 3% rejestracji bieżącej zdarzeń naturalnych, tj. urodzeń i zgonów.

Powyższe wprost przekłada się na wysokość dotacji otrzymywanej przez poszczególne gminy. W trakcie prowadzonych w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji analiz zdiagnozowano problem z zapewnieniem odpowiedniego poziomu dotacji w małych gminach. Z przekazanych przez urzędy wojewódzkie w połowie 2016 roku danych jasno wynika, że nowy sposób rozliczania dotacji sprawił, że duże miasta uzyskały znacznie większe środki, niż w poprzednich latach, a dotacja dla małych gmin znacznie się zmniejszyła. Oczywiście, powyższe odzwierciedla faktyczny nakład pracy ww. jednostek samorządu terytorialnego.

Niemniej jednak, nie kwestionując przyjętego sposobu podziału dotacji na realizację zadań zleconych, należy wskazać, że zgodnie z obowiązującymi przepisami ewidencja ludności i wydawanie dowodów osobistych muszą być zapewnione w każdej gminie. Gminy nie mają wpływu na liczbę realizowanych spraw, ponadto zadania z zakresu spraw obywatelskich – zwłaszcza rejestracji stanu cywilnego - są zadaniami o charakterze losowym, zatem niezbędne jest, aby usługi świadczone na rzecz obywateli mogły być realizowane w możliwie najszerszym zakresie, również godzinowym.

Z danych przekazanych przez urzędy wojewódzkie wynika, że łączna liczba roboczogodzin wypracowanych w 2015 roku w związku ze wszystkim zadaniami zleconymi z zakresu spraw obywatelskich (ewidencja ludności, dowody osobiste i rejestracja stanu cywilnego), a zatem i kwota dotacji, w 54% gmin była niższa niż jeden etat¹², a w 18% gmin jest niższa niż pół etatu.

Mimo, że jak wykazują analizy w rozdziale 2, w małych gminach bardzo często kierownik bądź zastępca kierownika urzędu stanu cywilnego wykonuje również inne zadania, w tym z zakresu spraw obywatelskich oraz nierzadko zadania własne gminy (niefinansowane z dotacji) przekazana dotacja często może okazać się niewystarczająca. Podkreślić bowiem należy, że realizacja zadań zleconych z zakresu spraw obywatelskich wymaga nie tylko odpowiedniego czasu pracy, ale przede wszystkim wyodrębnienia, co najmniej jednego stanowiska pracy z dedykowanym do aplikacji Źródło komputerem, kartą dostępową, czy podpisem elektronicznym.

W tym kontekście, dalszych analiz wymaga ewentualna modyfikacja sposobu podziału dotacji celowej, tak aby zapewnić w każdej gminie pewne minimum środków zapewniających odpowiednią obsługę obywateli. Należy mieć na uwadze, że im większy urząd gminy czy miasta, tym bardziej widoczne są efekty skali pozwalające efektywniej wykorzystywać przekazane środki i posiadane zasoby.

---

¹² Jeden etat liczony jako 168 godzin w miesiącu, co oznacza, że nie uwzględniono tu: przerw, urlopów, ewentualnych zwolnień lekarskich itp.

4.6. ZAŁOŻENIA PRZYJĘTE W OCENIE SKUTKÓW REGULACJI DO PROJEKTU USTAWY

W ocenie skutków regulacji do projektu *Prasc* stwierdzono, że dla sfery dochodów i wydatków budżetu państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego wprowadzenie nowych regulacji będzie neutralne. W świetle przedstawionych powyżej informacji na temat zmiany obciążenia można zauważyć, że wprowadzenie nowych regulacji w zakresie rejestracji stanu cywilnego wraz z usprawnieniami w zakresie ewidencji ludności i dowodów osobistych nie spowodowało konieczności zwiększenia zapotrzebowania na środki publiczne, gdyż aktualnie globalna liczba roboczogodzin (a tym samym kwota dotacji) dla wszystkich zadań zleconych z zakresu spraw obywatelskich jest mniejsza, niż globalna liczba roboczogodzin przed wejściem w życie ustawy co sprawia, że de facto wprowadzenie nowych rozwiązań w ostatecznym rozrachunku oznacza oszczędności dla budżetu państwa. Powyższe obrazuje tabela.

Tabela 45. Porównanie kosztów dotacji celowej na zadania zlecone dla budżetu państwa w oparciu o aktualnie metodologię podziału dotacji wg liczby zrealizowanych zadań

	przed 1 marca 2015	po 1 marca 2015
liczba roboczogodzin (miesięcznie) łącznie dla RSC, EL i DO	1 276 442	1 080 331
Liczba roboczogodzin (rocznie) dla RSC EL i DO	15 317 305	12 963 977
kwota rocznej dotacji w mln zł(wg stawki z 2015 roku = 22,92 zł)	351,07	297,13
kwota rocznej dotacji mln zł (wg stawki z 2017 roku = 24,44 zł)	374,35	316,84

Należy jednak pamiętać, że w najbliższym czasie rekomendowana jest weryfikacja katalogu i czasochłonności zadań, zatem powyższe wyliczenia dotyczące obciążenia pracą, czasochłonności zadań i spełnienia założeń przyjętych w OSR powinny być zweryfikowane po uwzględnieniu ewentualnych zmian.

Ponadto przedstawionych danych nie należy interpretować jako jednoznacznego potwierdzenia, że przewidziane w budżecie środki na realizację tych zadań są wystarczające. Zasady finansowania zadań zleconych z zakresu spraw obywatelskich wykraczają poza zakres niemniejszej analizy, gdyż wejście w życie *Prasc* nie wprowadziło nowego sposobu podziału dotacji na zadania zlecone, a jedynie wymusiło dostosowanie istniejącego już katalogu zadań do nowych regulacji.

Zarówno jednak przed 1 marca 2015 roku jak i po wejściu w życie nowej ustawy do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji regularnie wpływały i wpływają sygnały jednostek samorządu terytorialnego i urzędów wojewódzkich informujące, że w opinii JST, przekazywane środki są nie wystarczające. Kwestia ta jednak powinna być przedmiotem odrębnej analizy, a kompetencje w tym zakresie posiada przede wszystkim resort finansów.

RYS HISTORYCZNY

Idea informatyzacji rejestracji stanu cywilnego oraz centralizacji procesów w tym obszarze ma swój początek w 2006 r. Wówczas na polecenie ówczesnego podsekretarza stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji przygotowano założenia do budowy Centralnego Informatycznego Rejestru Aktów Stanu Cywilnego, w ramach realizowanego w latach 2006-2008 Programu PESEL2. Według założeń Rejestr ten miał funkcjonować jako istotny element budowanego Zintegrowanego Systemu Informatycznego PESEL2 (ZSI PESEL2). Dodatkowo, oprócz rejestru centralnego zakładano dostarczenie urzędом stanu cywilnego bezpłatnej aplikacji wspomagającej prowadzenie rejestracji stanu cywilnego na poziomie lokalnym tzw. aplikacji ZMOKU czyli Zintegrowanego Modułu Obsługi Końcowego Użytkownika, która za pomocą interfejsów miała zasilać rejestr centralny. Rejestr miał dostarczać m.in. możliwość wydawania odpisów skróconych aktów stanu cywilnego z pominięciem właściwości miejscowej urzędu. Natomiast największym zidentyfikowanym wówczas wyzwaniem było przenoszenie aktów z dotychczasowych baz lokalnych do nowego – wspomaganego lokalnymi systemami do sporządzania odpisów skróconych aktów stanu cywilnego w formie elektronicznej oraz Centralnym Informatycznym Rejestrem Aktów Stanu Cywilnego.

Aby zapewnić jak najszybsze zafunkcjonowanie rejestru stanu cywilnego równoległe toczyły się prace legislacyjne dające taką możliwość oraz prace nad fizyczną realizacją poszczególnych usług świadczonych drogą elektroniczną, które miały być udostępnione po dokonaniu niezbędnych zmian w prawie.

Bezpośrednią kontynuacją projektu PESEL2 (i drugim etapem realizacji Programu PESEL2) był Projekt „pl.ID” – polska ID karta czyli wielofunkcyjny dokument tożsamości, którego realizację założono na lata 2008-2013 w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, oś priorytetowa 7 „Budowa i Rozwój Społeczeństwa Informacyjnego”. Głównym obszarem Projektu „pl.ID” było wdrożenie wielofunkcyjnego elektronicznego dokumentu tożsamości z uwierzytelnieniem czyli dowodu biometrycznego, integracja rejestru PESEL z systemami rejestrowymi państwa oraz usprawnienie funkcjonowania rejestrów referencyjnych w zakresie informacji o obywatelach w oparciu o rejestr PESEL i z informatyzowane rejestry stanu cywilnego. Wraz z przeobrażeniem programu PESEL2, w tym pl.ID, zmianie ulegała wizja funkcjonowania rejestracji stanu cywilnego, w tym zastąpienie Centralnego Informatycznego Rejestru Aktów Stanu Cywilnego - Bazą Usług Stanu Cywilnego, która w chwili uruchomienia miała być bazą pustą. W marcu 2012 r. ówczesne Ministerstwo Spraw Wewnętrznych przeprowadziło ocenę stanu dotychczasowej realizacji zadań projektu, która wskazała na potrzebę zmiany zakresu projektu i skupienia prac nad doprowadzeniem do stworzenia jednolitego i spójnego rejestru informatycznego, będącego referencyjnym rejestrem dla innych systemów państwowych.

W rezultacie w 2013 r. przyjęto wariant modernizacji produktów projektu.

Podstawowym założeniem było utworzenie Systemu Rejestrów Państwowych – czyli zespołu rejestrów na które składać się miały: rejestr PESEL, Rejestr Dowodów Osobistych (RDO) , Rejestr Stanu Cywilnego(RSC) System Odznaczeń Państwowych (SOP), Centralny Rejestr Sprzeciwów (CRS). Do obsługi SRP służyć miała aplikacja Centralnego Modułu Obsługi Końcowego Użytkownika(CMOKU).

ZAŁOŻENIA PRZYJĘTE W 2013 R. DLA REJESTRACJI STANU CYWILNEGO:

- rejestracja zdarzeń odbywa się w trybie rzeczywistym, przy użyciu aplikacji centralnej, bezpośrednio w BUSC
- każdy kierownik urzędu stanu cywilnego ma możliwość wydania odpisu aktu stanu cywilnego bezpośrednio z BUSC z pominięciem właściwości miejscowej urzędu
- zdarzenia zarejestrowane w BUSC mające wpływ na dane osób zarejestrowanych w rejestrze PESEL przekazywane będą automatycznie z BUSC do rejestru PESEL, bez konieczności ponownej rejestracji danych przez kierownika w rejestrze PESEL.
- poza projektem pl.ID w nowej perspektywie zakładano pełną migrację akt stanu cywilnego zgromadzonych w dotychczasowych bazach lojalnych jak i retrokonwersji akt w księgach papierowych do centralnego rejestru.

W ramach nowego otwarcia powołano Program pl.ID w ramach, którego zostały powołane następujące projekty:

- projekt SRP
- projekt RDO
- projekt RSC
- projekt Serwerownia
- projekt Legalizacja

Kierownikami poszczególnych projektów byli pracownicy MSW, natomiast Wykonawcą systemu został Centralny Ośrodek Informatyki – jednostka nadzorowana przez MSW.

Projekt RSC prowadzony był przede wszystkim przy udziale pracowników Departamentu Spraw Obywatelskich MSW, którzy posiadają największą wiedzę i doświadczenie w obszarze nadzoru nad rejestracją stanu cywilnego z racji wykonywanych zadań regulaminowych. Równoległe z pracami nad dostarczeniem rozwiązań informatycznych trwały prace legislacyjne nad nową ustawą *Prawo o aktach stanu cywilnego*, która miała zastąpić dotychczasową ustawę z 1984 r. Wymagało to ogromnego nakładu pracy zarówno ze strony zespołu projektowego RSC po stronie DSO MSW jak i dużej elastyczności na zmienne warunki prawne zespołu analitycznego oraz developerskiego po stronie Centralnego Ośrodka Informatyki. Prace nad nową ustawą zakończyły się dopiero w listopadzie 2014 r., a więc na 3 miesiące przed uruchomieniem systemu.

SYSTEM REJESTRÓW PAŃSTWOWYCH (SRP)

Finalnie 1 marca 2015 r. został uruchomiony SRP, jako rezultat wejścia w życie 3 ustaw:

- ustawy z dnia 6 sierpnia 2010 r. o dowodach osobistych,
- ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności,
- ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. - Prawo o aktach stanu cywilnego.

SRP to scentralizowany zbiór rejestrów znajdujący się w serwerowniach Ministerstwa Cyfryzacji. Należą do niego rejestry: PESEL, RDO, RSC (BUSC), SOP i CRS. SRP udostępnia usługi poprzez webowy interfejs ŹRÓDŁO oraz poprzez wewnętrzną magistralę usług sieciowych (WebService). Rejestracja zdarzeń odbywa się bezpośrednio w rejestrach, w trybie rzeczywistym, za pomocą aplikacji Źródło lub jak w przypadku rejestru PESEL – również za pośrednictwem rejestrów centralnych (RSC, RDO, CEWiUDP, CRDoNiUOP)

ŹRÓDŁO jest aplikacją działającą w architekturze "cienkiego klienta" czyli modelu, w którym logika biznesowa wykonywana jest na zdalnych serwerach zarządzanych centralnie. Dla użytkownika oznacza to przede wszystkim, że łączy się i korzysta z aplikacji za pomocą przeglądarki internetowej.

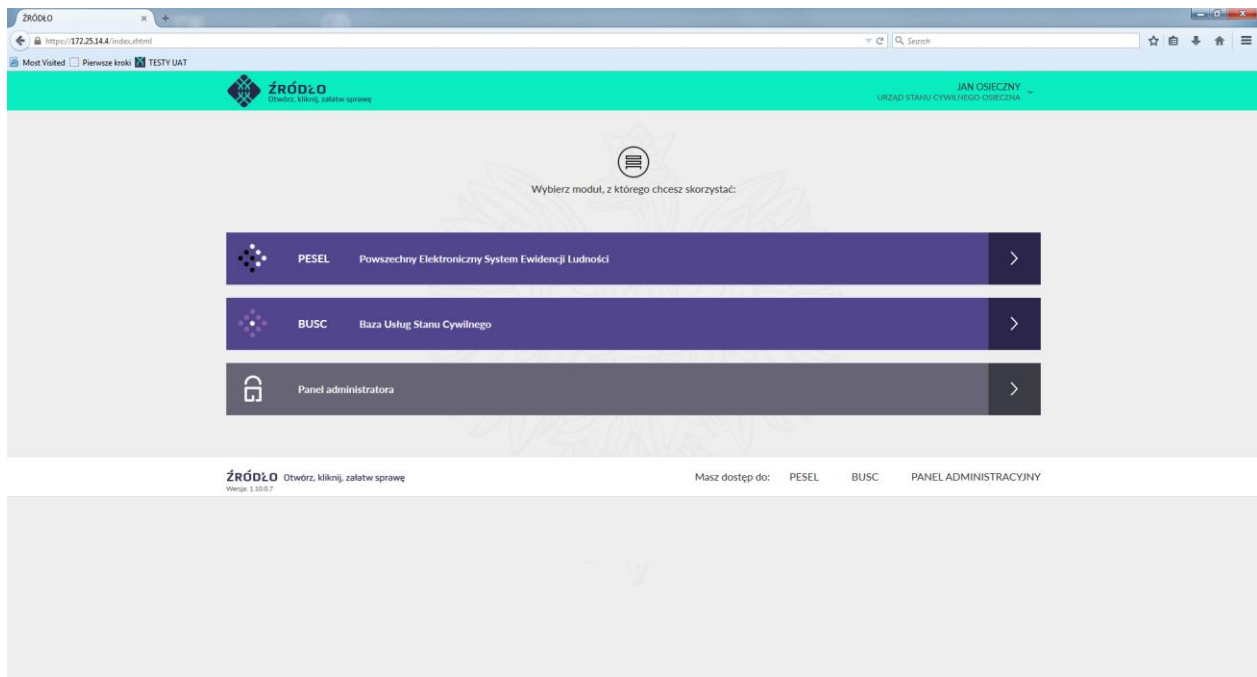
Sprzętowa Centralna Szyna Integracyjna (CSI) może udostępnić usługi SRP zainteresowanym podmiotom takim jak gminy, urzędy stanu cywilnego, systemy innych ministerstw lub banki. CSI jest komponentem centralnym wykorzystywanym również przez inne rejestry MC, np. CEPiK i nie stanowi integralnej części SRP. Dzięki zastosowaniu architektury, w której szyna integracyjna nie pełni roli centralnego niezastępowalnego komponentu system mógł pozostać neutralny technologicznie.

Z SRP współpracują również inne rejestry MSW, które nie stanowią z nim integralnej całości. Są to systemy Centrum Personalizacji Dokumentów MSWiA, Centralna Ewidencja Wydanych i Unieważnionych Dokumentów Paszportowych (CEWiUP), Centralna Ewidencja Pojazdów i Kierowców (CEPiK) oraz Centralny Rejestr Danych o Nabyciu i Utracie Obywatelstwa Polskiego (CRDoNiUOP).

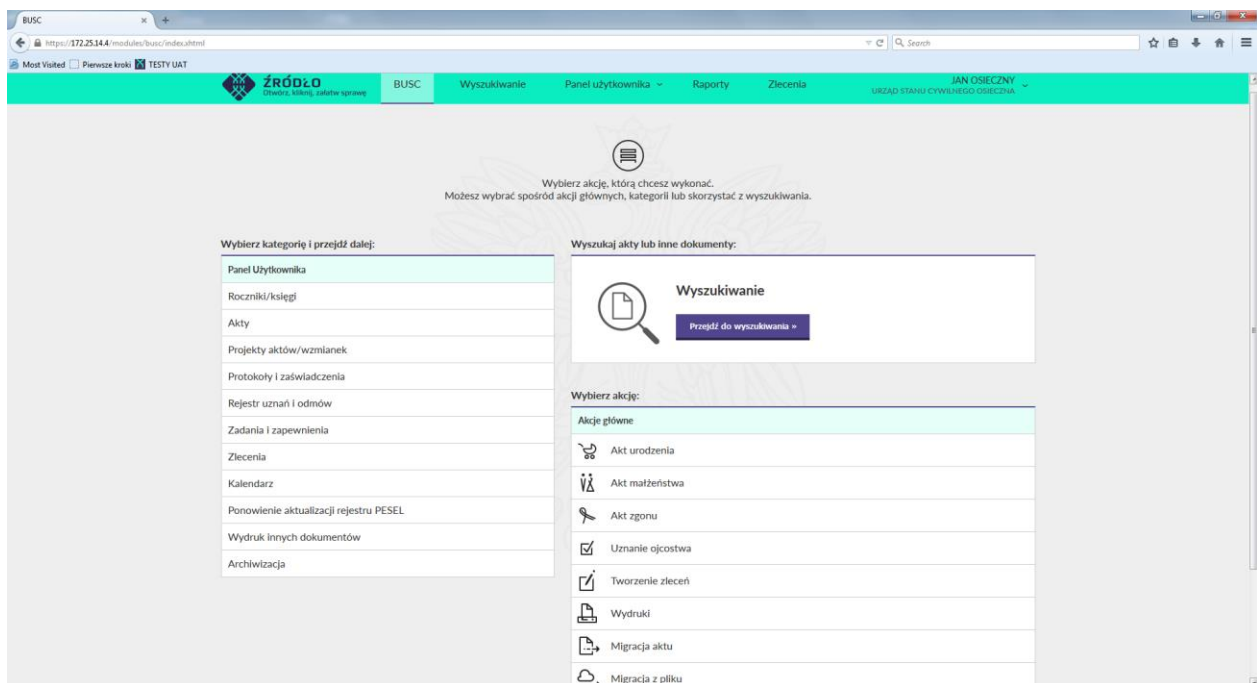
SRP działa w dwóch centrach przetwarzania danych, w trybie 24/7, co oznacza pełną dostępność systemu. Dostęp do SRP możliwe jest wyłącznie poprzez wydzielone łącze. Od 20 listopada 2014 r., do wszystkich placówek administracji publicznej, które powinny mieć zapewniony dostęp do SRP, a nie miały innego łącza wydzielonego, np. OST112, systematycznie doprowadzane było bezpieczne łącze dedykowane (SRP.net). Ww. łącze nie jest łączem internetowym. Zadaniem łącza jest zapewnienie dostępu do SRP poprzez aplikację ŹRÓDŁO. Żadne urządzenie podpięte do łącza dedykowanego (w tym w szczególności komputer), nie może być jednocześnie podpięte do sieci/ urządzeń z dostępem do sieci Internet.

Poniżej graficzna prezentacja Źródła i BUSC.

Rysunek 2. Graficzna prezentacja Źródła

Rysunek 3. Graficzna prezentacja BUSC

Bezpieczeństwo komunikacji w SRP zostało zapewnione poprzez zastosowanie kart kryptograficznych wydanych przez Centrum Certyfikacji MC zgodnie z "Polityką Certyfikacji dla operatorów pl.ID oraz użytkowników SIPR". Każda karta zawiera certyfikat oraz klucz prywatny przypisany bezpośrednio do jednego Urzędnika. Podczas łączenia się z serwerem ŹRÓDŁO, przeglądarka weryfikuje poprawność

certyfikatu, którym legitymuje się serwer centralny. Jeżeli certyfikat nie jest poprawny, połączenie nie zostaje ustanowione. Uniemożliwia to wystąpienie sytuacji, w których osoba niepowołana może podszyc się pod serwer centralny. Przeglądarka przedstawi również serwerowi certyfikat Urzędnika zawarty w karcie kryptograficznej. Jeżeli jest on nieważny, lub nie został wydany przez CC MSW, połączenie również nie zostaje ustanowione. Poprawne nawiązanie połączenia sprawia, że ŹRÓDŁO dysponuje pełną informacją o tym, który urzędnik podłączył się do systemu. Na tej podstawie możliwa jest autoryzacja – urzędnik może zobaczyć i wywołać wyłącznie te funkcje interfejsu ŹRÓDŁO, do których ma uprawnienia nadane mu przez uprawnionego użytkownika za pomocą systemowych ról.

Z uwagi na szczególną rolę rejestrów wchodzących w skład SRP z punktu widzenia funkcjonowania państwa i jego obywateli, na system zostały nałożone szczególne wymagania dotyczące bezpieczeństwa danych w nim gromadzonych. Zatem system zapewnia rozliczalność oraz niezaprzeczalność wykonywanych w systemie działań poprzez wykorzystywanie certyfikatów znajdujących się na kryptograficznych kartach, wydawanych przez Centrum Certyfikacji MC imiennie dla wszystkich pracowników wprowadzających zmiany w rejestrach centralnych.

Karty niezbędne są do nawiązania połączenia z systemem – zarówno dla pracowników wykorzystujących ŹRÓDŁO, jak i aplikacji wspierających. Zapewnia to uwierzytelnienie (identyfikację) łączących się z systemem osób.

Wszystkie wykonywane zmiany w rejestrach zostają podpisane przez urzędnika za pomocą jego karty oraz wprowadzanego każdorazowo PIN-u. System agreguje dokumenty XML definiujące zmiany w Rejestrze Podpisów, co zapewnia niezaprzeczalność wykonywanych w systemie zmian.

Wszystkie operacje wykonywane w systemie obejmujące udostępnienia oraz aktualizacje danych zostają zapisane w rejestrach audytowych wraz z danymi identyfikującymi użytkownika, wykonywaną operację oraz jej przedmiot, co zapewnia rozliczalność systemu.

Konfiguracja kart CC MSW oraz wykorzystywany proces wydawania kart muszą być wystarczające dla zapewnienia niezaprzeczalności:

- Jedynie urzędnik będący posiadaczem karty jest uprawniony do dysponowania swoim kluczem prywatnym.
- Klucze prywatne muszą być generowane i transmitowane w sposób bezpieczny.
- Urzędnik, który zgubi kartę lub udostępni komuś PIN do swojej karty musi jak najszybciej zastrzec swoją kartę.

System zapewnia również poufność i integralność danych - połączenia nawiązywane pomiędzy pracownikami lub aplikacją wspierającą oraz serwerami systemu zostają obustronnie uwierzytelnione za pomocą protokołu TLS. Certyfikaty obu stron wchodzących w interakcje są podpisane przez zaufany i znany certyfikat Centrum Certyfikacji.

Integralność danych w procesie ich transmisji jest zapewniana przez protokół TLS. Uniemożliwia on przeprowadzenie ataków typu man-in-the-middle i ingerencję w treść komunikatów. TLS zapewnia poufność przez szyfrowanie transmisji pomiędzy stronami.

Integralność i poufność danych przechowywanych centralnie w bazach danych jest zapewniana przez organizacyjne zabezpieczenie dostępu do baz danych, ich kopii oraz właściwy dobór kadry odpowiedzialnej za administrację serwerownią, która ma dostęp do zbioru. Integralność może zostać zweryfikowana przez zestawienie danych z baz centralnych z danymi przechowywanymi w rejestrach audytowych – w tym w rejestrze podpisów.

Integralność danych jest również zapewniana w sensie zachowywania spójności danych w trakcie wykonywania na nich operacji. W tym celu wykorzystywane są mechanizmy transakcyjności wykorzystanych baz danych – wszystkie działania składające się na atomiczną/niepodzielną operację biznesową na danych zostają zgrupowane w obrębie tej samej transakcji, która zostaje zrealizowana w całości lub wcale.

Do 1 marca 2015 r. rejestracja stanu cywilnego prowadzona była w księgach stanu cywilnego w formie aktów urodzenia, małżeństwa oraz zgonu. Ustawa z dnia z dnia 29 września 1986 r. *Prawo o aktach stanu cywilnego* nie przewidywała funkcjonowania rejestru stanu cywilnego jak też rejestracji stanu cywilnego w systemie teleinformatycznym. Wprowadzie Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 października 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad sporządzania aktów stanu cywilnego, sposobu prowadzenia ksiąg stanu cywilnego, ich kontroli, przechowywania i zabezpieczenia oraz wzorów aktów stanu cywilnego, ich odpisów, zaświadczeń i protokołów, dopuściło możliwość prowadzenia rejestracji stanu cywilnego w systemie komputerowym, jednakże mogło się to odbywać wyłącznie pomocniczo w stosunku do rejestracji w papierowych księgach stanu cywilnego.

Dopiero ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. *Prawo o aktach stanu cywilnego* wprowadziła obowiązek rejestracji stanu cywilnego w formie aktów stanu cywilnego w rejestrze stanu cywilnego. Zgodnie z art. 5 ust. 1 *Prasc* Rejestr Stanu Cywilnego, prowadzony jest przez ministra właściwego do spraw informatyzacji, w systemie teleinformatycznym. Wpisu w rejestrze stanu cywilnego dokonuje kierownik urzędu stanu cywilnego lub zastępca kierownika urzędu stanu cywilnego, a dostęp do rejestru stanu cywilnego mają minister właściwy do spraw informatyzacji, minister właściwy do spraw wewnętrznych, kierownik urzędu stanu cywilnego, zastępca kierownika urzędu stanu cywilnego oraz w zakresie sprawowanego nadzoru – wojewoda.

Z uwagi na złożoność procesów zachodzących w zakresie rejestracji stanu cywilnego, RSC prowadzony jest w Bazie Usług Stanu Cywilnego, który jest elementem SRP.

BUSC wspiera procesy związane z:

- sporządzaniem aktów stanu cywilnego (urodzenia, małżeństwa, zgonu),
- nanoszeniem zmianek, przypisków i adnotacji w aktach stanu cywilnego,
- unieważnianiem aktów i wzmianek,
- wydawaniem odpisów zupełnych, skróconych i wielojęzycznych,
- zakładaniem i zamykaniem ksiąg prowadzonych w formie elektronicznej,
- sporządzaniem protokołów z czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego,
- rejestracją decyzji administracyjnych oraz decyzji o zmianie imienia i nazwiska mających wpływ na treść aktu,
- sporządzaniem i wydawaniem zaświadczeń,
- występowaniem w formie elektronicznej bezpośrednio do rejestru PESEL o nadanie numeru PESEL dla dzieci urodzonych na terytorium RP, dla których kierownik usc sporządził akt urodzenia,
- występowaniem w formie elektronicznej bezpośrednio do rejestru PESEL o zmianę numeru PESEL, w przypadku, gdy kierownik sporządził akt urodzenia lub dokonał w nim zmian skutkujących zmianą numeru PESEL,
- sporządzaniem i przekazywaniem zleceń dotyczących migracji aktu do RSC, naniesienia wzmianki, przypisku,

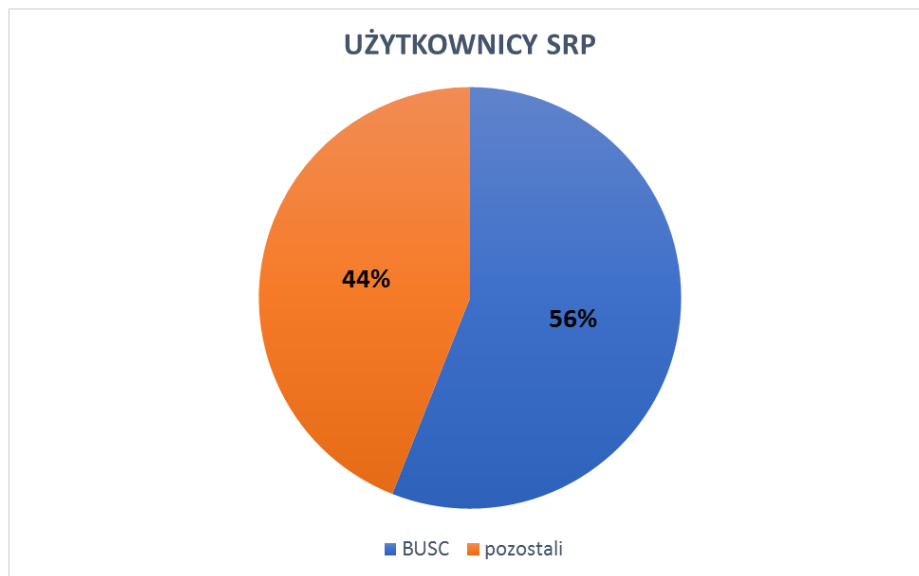
- obsługą przychodzących zleceń,
- prowadzeniem kalendarza rejestracji urodzeń oraz ślubów, a także rezerwacji sal ślubów
- prowadzeniem w RSC rejestru uznań,
- przekazywaniem danych do Głównego Urzędu Statystycznego wynikających z przepisów o statystyce publicznej,
- sporządzaniem raportów z realizowanych czynności,
- migracją aktu z formy papierowej,
- migracją aktu z aplikacji wspierającej przekazanego w pliku

Jak wspomiano wyżej, dostęp do RSC (BUSC) z mocy ustawy posiadają:

- kierownicy usc oraz ich zastępcy (art. 5 ust. 3),
- pracownicy, którzy zostali pisemnie upoważnieni (art. 10 ust. 2) przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) lub kierownika usc (art. 10 ust. 1, 124 ust. 3, 124a),
- upoważnieni pracownicy urzędów wojewódzkich (art. 5 ust. 3),
- upoważnieni pracownicy MSWiA (art. 5 ust. 3),
- upoważnieni pracownicy MC (art. 5 ust. 3).

Obecnie w systemie zarejestrowanych 8526 urzędników z uprawnieniami dostępu do BUSC, co stanowi 56% wszystkich użytkowników SRP.

Wykres 18. Użytkownicy SRP

Dostęp do BUSC możliwy jest wyłącznie przy użyciu imiennych kart kryptograficznych, co technicznie gwarantuje zabezpieczenie danych przed nieuprawnionym dostępem osób trzecich.

BUSC jako integralna część SRP podlega takim samym zasadom architektury logicznej i fizycznej oraz zasadom bezpieczeństwa jak inne komponenty SRP.

WPLYW NA FUNKCJONOWANIE URZĘDÓW STANU CYWILNEGO

Wdrożony 1 marca 2015 r. SRP, a w szczególności BUSC wprowadziło ogromne zmiany w obszarze rejestracji stanu cywilnego. Kierownicy usc i ich zastępcy, a także upoważnieni pracownicy otrzymali narzędzie, które zapewnia wsparcie rejestracji zdarzeń mających na wpływ na stan cywilny osoby w czasie rzeczywistym, bezpośrednio w centralnym rejestrze. Wsparcie przez BUSC odmiejscowienia procesów związanych z wydawaniem odpisów umożliwia kierownikom usc wydawanie odpisów aktów bezpośrednio z rejestru centralnego. Moduł zleceń zaimplementowany w SRP, umożliwia sprawne i szybkie kierowanie do usc sporządzającego akt żądanie zmigrowania aktu, którego nie ma jeszcze w RSC.

Przyjęte dla całego SRP wymogi związane z zapewnieniem rozliczalności, poufności, integralności i niezaprzeczalności danych dają gwarancje, że przetwarzane dane są referencyjne, bezpieczne i zabezpieczone przed nieuprawnionym dostępem osób trzecich.

5.2. WDRAŻANIE REJESTRU STANU CYWILNEGO

Wdrażanie każdego systemu informatycznego zawsze wymaga potwierdzenia poprawności przygotowanych w trakcie analizy oraz prac programistycznych funkcjonalności systemu, ergonomii pracy, itp. Do tego celu służą wielopoziomowe i wielowymiarowe testy.

Nie inaczej było w przypadku BUSC. Przed odbiorem BUSC przez Zamawiającego, czyli ówczesne MSW, zostało przeprowadzonych szereg testów akceptacyjnych, wydajnościowych, penetracyjnych, bezpieczeństwa oraz integracyjnych. Testy akceptacyjne, prowadzone od maja 2014 r. odbywały się przy ogromnym zaangażowaniu przedstawicieli użytkowników końcowych czyli organów gmin.

Równolegle, od maja 2014 r. przeprowadzane były szkolenia dla użytkowników końcowych aplikacji Źródło, które miały zagwarantować płynną pracę w systemie już od pierwszych dni uruchomienia.

Należy wspomnieć, że wdrażanie BUSC było procesem obciążonym bardzo dużym ryzykiem związanym z brakiem zatwierdzonych rozwiązań prawnych.

SRP został uruchomiony i udostępniony wszystkim upoważnionym użytkownikom końcowym w dniu 1 marca 2015 r.

5.2.1. Testy

Jak wspomniano wyżej przed uruchomieniem systemu wykonano szereg następujących testów:

A. TESTY AKCEPTACYJNE

Testy wewnętrzne i akceptacyjne aplikacji prowadzone były sukcesywnie od maja 2014 roku. W toku prac nad SRP do 28 lutego 2015 r. usunięto wszystkie błędy uniemożliwiające produkcyjne uruchomienie SRP.

B. TESTY ZEWNĘTRZNE W GMINACH

Testy zewnętrzne w gminach odbyły się w okresie od 24 października 2014 r. do 17 listopada 2014 r. z udziałem Użytkowników Końcowych aplikacji „ŹRÓDŁO” z wybranych gmin. Testy w gminach zostały pozytywnie ukończone. Przeprowadzone testy zewnętrzne miały na celu weryfikację dostępu do SRP oraz jego funkcjonalności przez Użytkowników Końcowych aplikacji „ŹRÓDŁO” i obejmowały następujące komponenty:

- Rejestr PESEL,
- Baza Usług Stanu Cywilnego,
- Rejestr Dowodów Osobistych,

W ramach wyżej wymienionych zakresów została sprawdzona poprawność działania rozwiązań IT oraz integracja pomiędzy poszczególnymi elementami SRP.

Testy zostały przeprowadzone z udziałem zewnętrznych testerów z gmin, którzy zgłosili się do udziału w testach za pośrednictwem przygotowanej przez COI elektronicznej ankiety. Do wyznaczenia grupy docelowej biorącej udział w testach wykorzystano listę aktywnych uczestników szkoleń e-learningowych. **W sumie w testach uczestniczyło 868 unikalnych testerów.**

W trakcie trwania testów Lokalni Administratorzy Systemu przekazywali za pośrednictwem Service Desk zgłoszenia o zarejestrowanych nieprawidłowościach działania SRP. W trakcie trwania testów COI codziennie przekazywał do Zamawiającego zestawienie wspomnianych zgłoszeń.

Na dzień 11 lutego 2015 r. wszystkie zarejestrowane zgłoszenia uzyskały status Zamknięte.

C. TESTY WYDAJNOŚCIOWE

COI przeprowadził testy wydajnościowe i obciążeniowe SRP. Uzgodnione wspólnie z MSW parametry zostały spełnione. Testy obejmowały scenariusze nieuwzględniające narzutu sieci na czas realizacji usług oraz czasu prezentacji wyników na stacji końcowej użytkownika.

D. TESTY PENETRACYJNE, AUDYT JAKOŚCI KODY ŹRÓDŁOWEGO ORAZ TESTY BEZPIECZEŃSTWA

Testy penetracyjne środowiska oraz audyt kodu źródłowego przeprowadzone zostały przez firmę Immusec – specjalizującą się w testach bezpieczeństwa.

- Wszystkie podatności stwierdzone w ramach testów penetracyjnych zostały zaadresowane. Podatności średnie zostały usunięte przed uruchomieniem produkcyjnym SRP.
- „Raport z retestów penetracyjnych” z dnia 19 stycznia 2015 r. nie wskazywał na żadne istotne zagrożenia.
- W części dotyczącej kodu źródłowego, dokonująca przeglądu kodu źródłowego firma Immusec, jako zalecenie wskazała wzmocnienie nadzoru nad jakością kodu źródłowego zarówno od strony technicznej, jak i kontroli wymagań biznesowych klienta. Powyższe zalecenie było zgodne z wnioskami niezależnej ekspertyzy zleconej przez MSW. Podmiot trzeci nie znalazł w badanym kodzie znaczących podatności. „Raport z audytu jakości kodu źródłowego” z dnia 31 grudnia 2014 r. został przekazany do MSW.

E. TESTY INTEGRACYJNE

Środowisko testów integracyjnych zostało uruchomione 15 lipca 2014 r. Testy integracyjne rozpoczęły się 3 listopada 2014 r. od tego momentu środowisko jest dostępne dla podmiotów zewnętrznych i instytucji w celu weryfikacji integracji systemów zewnętrznych z SRP.

5.2.2. Nadanie uprawnień i ról w SRP

W celu sprawnego umożliwiania pracy w SRP MSW podjęto decyzję o przekazaniu Lokalnym Administratorom Ról (LAR) uprawnienia nadawania ról i uprawnień do SRP wyznaczonym przez wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) oraz wojewodom. LAR jest to osoba wyznaczona spośród użytkowników SRP posiadająca uprawnienia lokalnego administratora ról w aplikacji ŹRÓDŁO. Wymogiem nadania uprawnienia jest posiadanie użytkownika karty zawierającej certyfikat wydany przez CC MC.

W celu uzyskania dostępu do BUSC każdy pracownik musiał otrzymać pisemne upoważnienie wydane przez kierownika jednostki – wójta (burmistrza, prezydenta miasta). Następnie na tej podstawie należało złożyć wniosek o dostęp do SRP - użytkownicy aplikacji ŹRÓDŁO (środowisko produkcyjne). Czytniki do obsługi kart kryptograficznych jak i same karty zostały dostarczone w ramach projektu przez MSW. Po zarejestrowaniu przyszłego użytkownika SRP w module autoryzacyjnym SRP, certyfikat był wgrywany na kartę i odsyłany do wnioskodawcy. Oddzielną przesyłką był dostarczany unikalny kod PIN. Oba elementy – karta + PIN umożliwiają zalogowanie się do aplikacji ŹRÓDŁO.

Ważność certyfikatu wynosi dwa lata. Po tym czasie należy wystąpić z wnioskiem o recertyfikację. Możliwa jest zdalna recertyfikacja pod adresem <https://cc.msw.gov.pl/>, jak również przy użyciu wniosku, który jest dostępny na stronie <https://mswia.gov.pl/pl/form/dodaj123,Wniosek-o-certyfikat-do-systemu-SRP.html>.

Do dnia 11 grudnia 2015 r. wszystkie gminy oraz wszystkie urzędy wojewódzkie wyznaczyły Lokalnych Administratorów Ról. 2 lutego 2015 r. LAR-owie otrzymali dostęp poprzez łącze dedykowane do środowiska produkcyjnego w celu nadawania ról poszczególnym użytkownikom.

5.2.3. Przygotowanie instrukcji dla użytkowników

Wdrożenie zupełnie nowego systemu wymagało odpowiedniego przygotowania przyszłych użytkowników do pracy z systemem. Oprócz przeprowadzanych szkoleń, ważne było przygotowanie odpowiedniej dokumentacji, która miała pomóc przy właściwym przygotowaniu stacji roboczych oraz poruszaniu się po aplikacji Źródło i BUSC. W rezultacie powstał następujący pakiet: *Instrukcje dla użytkowników czyli Dokumentacje Użytkowników dla poszczególnych komponentów oraz Wymagania dla stacji roboczych stanowisk obsługi dla użytkowników końcowych*. W celu łatwego i bieżącego dostępu, dokumentacja została umieszczona na portalu obywatel.gov.pl oraz przesłana pismem do użytkowników końcowych

5.2.4. Szkolenia i egzaminy

Praca w nowym systemie zawsze jest dużym wyzwaniem dla użytkowników. W celu zminimalizowania ryzyka popełniania błędów przy użytkowaniu nowych narzędzi w ramach przygotowania do wdrożenia

SRP zaplanowano szkolenia stacjonarne i egzaminy. Uzpełnieniem szkoleń stacjonarnych były szkolenia indywidualne na przygotowanej do tego celu platformie e-learningowej, na które zamieszczane były i są opisy działania poszczególnych komponentów oraz filmy instruktażowe.

W okresie lipiec-grudzień 2014 r. COI przeszkolił na szkoleniach stacjonarnych z obsługi ŹRÓDŁA dla liderów z 2 479 gmin oraz 2 249 Urzędów Stanu Cywilnego. W szkoleniach stacjonarnych uczestniczyło 4 167 osób, zdalnie przeszkolonych zostało ponad 10 tys. użytkowników. Na dzień 9 lutego 2015 r., liczba osób, które aktywnie korzystały z aplikacji szkoleniowej (podpisały certyfikatem minimum jedną akcją) wyniosła 10629 osób (tj. 76% z około 14 000 osób posiadających karty z certyfikatem) ze wszystkich gmin.

- Egzamin w tzw. „terminie zerowym” – odbył się w okresie 10-12 grudnia 2014 r. łącznie zaliczono 11 841 egzaminów.
- Egzamin właściwy – odbył się w dniach 19-23 stycznia 2015 r. W tym okresie łącznie zdanych zostało 7476 egzaminów

Statystyki po obu turach egzaminu:

Egzamin, z co najmniej jednego modułu zaliczyło 10 025 przyszłych użytkowników SRP (liczba określa unikalnych użytkowników SRP). Jedna osoba mogła wykonać 1, 2 lub 3 egzaminy z różnych modułów systemu).

Łączna liczba wszystkich zdanych egzaminów – 19 327, w tym:

- BUSC – 5482.

5.2.5. SERVICE DESK przed wdrożeniem

Od 3 lutego 2015 r. prowadzona była telefoniczna ankieta przez Service Desk COI mająca na celu sprawdzenie stanu przygotowania gmin przed produkcyjnym wdrożeniem modernizowanego SRP. W okresie od 3 do 20 lutego br. COI wykonało 2406 kompletnych ankiet.

- 99,67% stanowiły ankiety, w których na wszystkie pytania odpowiadało pozytywnie.
- 0,33% stanowiły ankiety, w których przynajmniej na jedno pytanie odpowiadało negatywnie.

Obecnie Service Desk prowadzony przez Centralny Ośrodek Informatyki to podstawowy pojedynczy punkt kontaktu dla użytkowników SRP, który działa od poniedziałku do piątku, od 7:00 do 19:00.

- Konsultanci SD świadczyli:
  - wsparcie dla LAS-ów przy konfiguracji stacji roboczych, przeglądark, czytników, Javy do pracy zarówno na środowisku szkoleniowym jak także w środowisku produkcyjnym pracującym w odseparowanej sieci dedykowanej SRP;
  - asystę telefoniczną w wykonywaniu podstawowych czynności w Źródle szkoleniowym oraz wskazywali dzwoniącym, gdzie można znaleźć materiały szkoleniowe na portalu e-learningu;

- wsparcie dla LAR-ów i nadawanie uprawnień urzędnikom w modułach RDO/PESEL/BUSC.

WPŁYW NA FUNKCJONOWANIE URZĘDÓW STANU CYWILNEGO

Przeprowadzone działania przedwdrożeniowe, w szczególności testy z udziałem pracowników organów gmin (w tym urzędów stanu cywilnego), szkolenia dla liderów z obsługi Źródła, kontynuowanie szkoleń przez użytkowników na platformie e-learningowej oraz przeprowadzone egzaminy – wszystko to sprawiło, że wdrożenie SRP nie było przeżyciem szokującym dla użytkowników.

Użytkownicy otrzymali narzędzie, do którego posiadali karty z certyfikatami oraz uprawnienia nadane przez LAR-ów. Wsparcie Service desk, a także telefoniczne wsparcie pracowników MSW pozwoliło na płynną pracę od pierwszego dnia uruchomionego systemu.

5.3. FUNKCJONOWANIE SRP PO WDROŻENIU

Pierwsze miesiące po wdrożeniu SRP były okresem stabilizacji systemu. Był to czas szczególnie trudny dla urzędów stanu cywilnego. Musiały się one bowiem zmierzyć z pracą w całkowicie nowym systemie, którego obsługi musieli się nauczyć, a który w początkowym etapie funkcjonowania ujawnił jeszcze nieprawidłowości wymagające naprawy. Z największymi trudnościami spotkały się urzędy, które podjęły decyzję o całkowitym przejściu na nowy system od samego początku, to jest od 1 marca 2015 roku. Z upływem czasu, po oswojeniu aplikacji i usunięciu nieprawidłowości, urzędnicy stopniowo zaczęli przyzwyczajać się do pracy w SRP i dostrzegać obszary BUSC wymagające udoskonalenia na etapie dalszych prac nad systemem.

Najwięcej zgłoszeń w systemie ITSM Atmosfera odnotowano w pierwszym kwartale po wdrożeniu systemu, szczególnie w pierwszym miesiącu – 10391 zgłoszeń. W kolejnych miesiącach liczba zgłoszeń stopniowo malała.

Tabela 46. Zgłoszenia w systemie ITSM Atmosfera w okresie 1.2.2015 r. – 31.12.2016 r.

Miesiąc	Otwartych w danym miesiącu	Zamkniętych w danym miesiącu
2015.02	1	0
2015.03	10391	5039
2015.04	4594	5146
2015.05	3444	4076
2015.06	2658	3288
2015.07	2022	2823
2015.08	1406	1422
2015.09	2075	2189
2015.10	1398	1268
2015.11	3833	3708
2015.12	2190	1836
2016.01	1672	1772
2016.02	1790	2062
2016.03	1241	1971
2016.04	978	1157
2016.05	946	806
2016.06	1390	1283
2016.07	1446	1679
2016.08	1478	1260
2016.09	1008	1316
2016.10	1138	1261
2016.11	1255	1221
2016.12	1140	1369
SUMARYCZNIE	49494	47952

5.3.1. Usuwanie błędów w SRP

Wdrożony system nie był i nie jest jeszcze wolny od błędów. Z uwagi na złożoność procesów zachodzących w rejestracji stanu cywilnego najwięcej zarejestrowanych błędów dotyczących

zaimplementowanych funkcjonalności w rejestrach dotyczyła działania BUSC. Najwięcej zgłoszonych błędów dotyczyła migracji aktów stanu cywilnego – zarówno z postaci papierowej, jak i z plików tworzonych w aplikacji alternatywnych. Drugim najpoważniejszym problemem były błędy dotycząca wydawania odpisów jak i danych zawartych na odpisach. Poniższa tabela przedstawia wykaz najczęściej pojawiających się błędów.

Tabela 47. 10 usług dotyczących Bazy Usług Stanu Cywilnego, na które zostało zarejestrowanych najwięcej zgłoszeń w okresie 01.03.2015-14.03.2017 r.

NAZWA USŁUGI	LICZBA ZAREJESTROWANYCH ZGŁOSZEŃ
Usługi aplikacyjne SRP - produkcyjne : BUSC : Obsługa migracji aktów stanu cywilnego z postaci papierowej do systemu BUSC	2008
Usługi aplikacyjne SRP - produkcyjne : BUSC : Obsługa wydawania odpisu skróconego lub pełnego aktu	1660
Usługi aplikacyjne SRP - produkcyjne : BUSC : Obsługa migracji aktów stanu cywilnego z aplikacji alternatywnych do systemu BUSC	1018
Usługi aplikacyjne SRP - produkcyjne : BUSC : Obsługa ręcznego sporządzenia wzmianki w akcie stanu cywilnego(urodzenia/małżeństwa/zgonu)	915
Usługi aplikacyjne SRP - produkcyjne : BUSC : Obsługa sporządzania aktu zgonu	857
Usługi aplikacyjne SRP - produkcyjne : BUSC : Obsługa aktualizacji danych w rejestrze PESEL	807
Usługi aplikacyjne SRP - produkcyjne : BUSC : Obsługa zleceń - przekazywania zadań pomiędzy USC, delegowanie zleceń na uprawnione osoby w obrębie USC, zamykanie zleceń	763
Usługi aplikacyjne SRP - produkcyjne : BUSC : Obsługa sporządzania aktu małżeństwa	727
Usługi aplikacyjne SRP - produkcyjne : BUSC : Obsługa sporządzenia aktu urodzenia	662
Usługi aplikacyjne SRP - produkcyjne : BUSC : Obsługa generowania wydruków związanych z obsługą małżeństw (zapewnienia, protokoły, zaświadczenia)	612

Pracownicy COI, przy wsparciu merytorycznym pracowników MC i MSWiA dokładają wszelkich starań, aby jak najszybciej usuwać pojawiające się błędy w systemie. Skalę otwartych, czyli nierozwiązanych błędów obrazuje poniższa tabela.

Tabela 48. Zgłoszenia na platformie ITSM Atmosfera - stan na 15.03.2017 r.

Statusy zgłoszeń	Liczba zgłoszeń
Otwarte	104
Rozwiązane	45
Zamknięte	15090
Zamrożone	291
Suma końcowa	15530

Postęp w usuwaniu błędów w SRP w 2016 r. obrazuje poniższy rysunek. Planowane jest ponowne przeprowadzenie analizy błędów zgłoszonych przed 1 lipca 2016 r. do końca marca 2017 r.

Rysunek 4. Postęp w usuwaniu błędów w SRP w 2016 r.

5.3.2. Wsparcie użytkowników - obsługa telefoniczna Service Desk, dyżury eksperckie

Wsparcie użytkowników realizowane jest przede wszystkim poprzez Service Desk – czyli pojedynczy punkt kontaktu. Zespół Service Desk, zlokalizowany jest w łódzkim oddziale COI. Zgłoszenia przyjmowane są pod numerem telefonu (42) 253 54 99. Do obsługi zgłoszeń telefonicznych w soboty w godzinach 8:00 - 16:00, skierowani zostali dodatkowi konsultanci. Service Desk działa na zasadzie Call Center, gdzie rejestrowane są zgłoszenia w systemie służącym do obsługi incydentów, a także zajmuje się klasyfikacją incydentów, kontrolą incydentów, raportowaniem oraz przeglądem incydentów. Ponadto udziela odpowiedzi na zgłoszone incydenty – od razu jeśli problem jest znany i zostały już wypracowane rozwiązania, lub po otrzymaniu odpowiedzi od II i III linii wsparcia, w przypadku bardziej skomplikowanych lub unikalnych zgłoszeń. Poniższa tabela obrazuje zainteresowanie użytkowników wsparciem ze strony Service Desku w 2016 r.

Tabela 49. Poniższa tabela prezentuje informacje na temat ilości połączeń, średniego czasu kolejki i średniego czasu na połączenie w podziale na poszczególne miesiące w 2016 r.

Obsługa telefoniczna Service Desk - 2016 rok			
Miesiąc	Ilość połączeń	Średni czas kolejki	Średni czas połączenia
Styczeń	1,522	00:00:08	00:06:20
Luty	1,528	00:00:12	00:05:53
Marzec	1,144	00:00:13	00:06:42
Kwiecień	856	00:00:53	00:07:15
Maj	904	00:00:57	00:07:11
Czerwiec	414	00:00:47	00:07:07
Lipiec	1,093	00:00:48	00:06:01
Sierpień	1,572	00:02:45	00:05:45
Wrzesień	1,08	00:01:29	00:05:30
Październik	1,056	00:01:23	00:05:25
Listopad	1,38	00:01:49	00:04:24
Grudzień	924	00:00:47	00:04:45
Suma	13,473	00:01:06	00:05:53

Ponadto wychodząc naprzeciw oczekiwaniom pracowników jednostek samorządu terytorialnego w rozwiązywaniu problemów merytorycznych, a także z codziennej obsługi Źródła, od września 2016 r. zostały uruchomione telefoniczne dyżury ekspertów z MC, MSWiA i COI w zakresie komponentów BUSC, PESEL, RDO. Użytkownicy mogą dzwonić i zadawać pytania w zakresie kwestii merytorycznych związanych z obsługą SRP. Niejednokrotnie zgłaszane problemy są tak unikalne, że wymagają od ekspertów przed udzieleniem odpowiedzi przetestowania rejestracji dane zdarzenia na środowisku testowym. Dzięki temu udzielane odpowiedzi są rzetelne i kompleksowe.

5.3.3. Szkolenia

SRP jak każdy system podlega ciągłym usprawnieniom i modyfikacjom. Ponadto następuje rotacja użytkowników tego systemu – jedni użytkownicy odchodzą, pojawiają się również nowi. To wymaga

nieustannego przeprowadzania szkoleń. Potrzeby w tym zakresie zgłaszają zarówno pracownicy JST, ale z inicjatywą wychodzą także MC, MSW i COI.

W pierwszym okresie po wdrożeniu SRP przeprowadzane były płatne szkolenia. Natomiast od września 2016 r. powrócono do formuły szkolenia bezpłatnych dla użytkowników końcowych SRP. Poniższa tabela obrazuje zainteresowanie szkoleniami dla użytkowników SRP.

Tabela 50. Szkolenia użytkowników końcowych w SRP

Przeprowadzone szkolenia	Ilość terminów	Ilość dni szkoleniowych	Ilość uczestników
Od września 2015 do marca 2016	34	51	425 osób
Wrzesień - grudzień 2016	10	29	ponad 400 osób

Szkolenia z BUSC odbywały się w cyklach dwudniowych: poziom podstawowy i zaawansowany.

W okresie od września 2015 do marca 2016 odbyło się 17 szkoleń z modułu BUSC w zakresie podstawowym i 17 szkoleń modułu BUSC w zakresie zaawansowanym.

WPLYW NA FUNKCJONOWANIE URZĘDÓW STANU CYWILNEGO

Wdrożony 1 marca 2015 r. System Rejestrów Państwowych, w tym BUSC nie był pozbawiony wad. Zgłoszono wiele błędów, które utrudniały lub czasem wręcz uniemożliwiały rejestracje niektórych zdarzeń. Niemniej uruchomiana działania związane ze wsparciem użytkowników, również wyjazdy pracowników COI do niektórych urzędów celem udzielenia wsparcia informatycznego wskazuje, jak poważnie traktowane jest zapewnienie urzędnikom niezawodnego, ergonomicznego i przyjaznego narzędzia. Dostępny przez 6 dni w tygodniu Service Desk, dyżury eksperckie a także szkolenia dla użytkowników gwarantują stałe wsparcie dla urzędników przy obsłudze aplikacji Źródło.

5.4. Rozwój SRP

Po okresie stabilizacji SRP rozpoczął się proces zbierania opinii użytkowników na temat działania systemu, obszarów wymagających usprawnienia a także zidentyfikowanych potrzebnych zmian rozwojowych. W tym celu 29 czerwca 2016 r. pomiędzy Ministerstwem Cyfryzacji a Centralnym Ośrodkiem Informatyki została zawarta umowa ramowa na rozwój SRP. Umowa została zawarta do 29 czerwca 2020 r. Katalog działań opracowany na czas podpisywania umowy zawiera propozycje jakie zostały zgłoszone przez użytkowników do czerwca 2016 r. Niemniej nie jest to katalog zamknięty i ulega dalszym modyfikacjom – niektóre zadania są z niego usuwane, ponieważ zostały już zrealizowane w ramach naprawy błędów, ale też pojawiają się nowe zagadnienia. Zgłaszane propozycje mają na celu przede wszystkim usprawnić i przyspieszyć pracę użytkowników, co w rezultacie przełoży się na zadowolenie obywateli.

W zakresie BUSC najważniejszym zadaniem jest umożliwienie masowej migracji aktów stanu cywilnego zgromadzonych w dotychczasowych lokalnych bazach danych.

5.4.1. Współpraca z użytkownikami końcowymi SRP

Głównym założeniem przyjętym w ramach prac rozwojowych SRP jest ścisła współpraca z użytkownikami końcowymi w zakresie wszystkich komponentów SRP (BUSC, PESEL, RDO, SOP, CRS). Celem tych działań jest także pośrednie i bezpośrednie zaangażowanie użytkowników w proces produkcji oprogramowania end-to-end, od analizy po testy akceptacyjne. Dzięki temu użytkownicy mają zapewniony realny wpływ na sposób działania systemu, mogą go na bieżąco kształtować i wyznaczać kierunki rozwoju. Po wdrożeniu SRP w ITSM Atmosfera została utworzona usługa dla użytkowników końcowych SRP do zgłaszania propozycji rozwojowych o nazwie: Rozwój - propozycje udoskonaleń. Na usłudze zarejestrowano 387 zgłoszeń rozwojowych. Zgłoszenia posłużyły do analizy kierunków rozwoju SRP i opracowania katalogu zmian rozwojowych do realizacji.

Celem powstania skrzynki propozycje@coi.gov.pl jest zebranie propozycji użytkowników końcowych w zakresie usprawnień funkcjonalnych SRP. Zgłoszenia są weryfikowane pod kątem zgodności z prawem i analizowane pod kątem możliwości wprowadzenia danego rozwiązania w systemie. Następnie odpowiedzi są publikowane na stronie www.coi.gov.pl i przekazywane do dalszych prac w ramach grup roboczych. Dzięki tej metodzie każdy użytkownik ma możliwość na bieżąco przekazywania swoich spostrzeżeń i uwag dotyczących funkcjonalności systemu.

SPOTKANIA Z USC

W 2015 r., w celu weryfikacji działania komponentu BUSC wchodzącego w skład SRP oraz zebrania propozycji zmian w systemie COI odwiedziło pięć USC, tj. USC Warszawa, USC Wrocław, USC Kraków, USC Rzeszów, USC Poznań.

Od połowy kwietnia 2016 r. COI rozpoczął serię spotkań z użytkownikami końcowymi w ramach Grupy Roboczej w celu wspólnego wypracowania przyszłych zmian w komponencie BUSC, spotkania odbywają

się w interwałach tygodniowych. Od połowy czerwca 2016 r. rozpoczęły się także spotkania Grup Roboczych dotyczące komponentów PESEL i RDO zaplanowane w interwałach 2 tygodniowych.

5.4.2. Grupa robocza BUSC

Grupa Robocza to najważniejsza forma współpracy z użytkownikami końcowymi w ramach prac rozwojowych SRP. Grupa Robocza to stały zespół osób zaangażowanych w prace projektowe nad danym komponentem SRP. Główne cele działania Grupy Roboczej BUSC to zwiększenie wpływu użytkowników końcowych systemu na kierunki rozwoju SRP oraz ich wkładu merytorycznego w kształt docelowych funkcjonalności BUSC.

W skład Grupy Roboczej BUSC wchodzi przedstawiciele Ministerstwa Cyfryzacji, MSWiA, COI oraz przedstawiciele urzędów stanu cywilnego.

Główne założenia dla Grupy Roboczej to:

- grupa będzie liczyć maks. 10 osób, w tym przedstawiciele użytkowników końcowych
- wszyscy członkowie będą aktywnie uczestniczyć w pracach Grupy Roboczej
- członkowie grupy muszą być dostępni min. 1 raz w tygodniu dla działań projektowych

Do głównych zadań Grupy Roboczej należy:

- ustalanie ostatecznego zakresu zmian funkcjonalnych w ramach danego etapu prac projektowych
- określanie priorytetów w ramach danego etapu prac projektowych
- definiowanie i akceptacja szczegółowych wymagań funkcjonalnych dla danej zmiany
- potwierdzanie poprawności wdrożonych rozwiązań funkcjonalnych podczas testów akceptacyjnych

5.4.3. Katalog zmian rozwojowych

Prace rozwojowe opierają się na katalogu zmian rozwojowych SRP, który powstał na podstawie zgłoszeń użytkowników końcowych, MSWiA oraz MC. Katalog zawiera aktualnie ok 370 propozycji zmian dla komponentów: BUSC, PESEL, RDO, SOP, CRS, ŹRÓDŁO, w tym około 40% dotyczy komponentu BUSC. Zbiór ten jest na bieżąco aktualizowany. Źródło danych do katalogu stanowiły przede wszystkim:

1. zgłoszenia użytkowników z ITSM
2. spotkania z USC
3. postulaty z pism kierowanych do MC m.in. Ogólnopolskiego Porozumienia Organizacji Samorządowych oraz SUSC

4. zgłoszenia MSWiA i MC
5. zmiany prawne
6. zgłoszenia innych interesariuszy projektu np. GUS

W toku prac nad katalogiem zmian, na podstawie informacji uzyskanych od użytkowników oraz analizy MSWiA i MC zostały przyznane priorytety realizacji poszczególnym grupom zmian. Na tej podstawie dokonano podziału zmian na pakiety rozwojowe. W trakcie prac projektowych pakiety są dzielone na mniejsze etapy wdrożeniowe.

Proces podziału zakresu zmian rozwojowych obejmuje:

➤ **Podział Zakresu na Pakiety rozwojowe:**

Zgrupowanie funkcjonalności - zmian rozwojowych o określonym priorytecie dla danego komponentu

➤ **Podział Pakietu na Etapy wdrożenia:**

Podział danego Pakietu zmian na Etapy do wdrożenia. Czas trwania 1 etapu - ok 3 miesiące

➤ **Analiza szczegółowa zmian w ramach Etapu:**

Doprecyzowywanie wymagań i kolejności zmian w czasie prac Grup Roboczych nad danym Etapem

Główne działania w ramach każdego z Etapów to:

- Analiza i specyfikowanie szczegółowe wymagań
- Akceptacja przez grupę roboczą specyfikacji
- Prace programistyczne rozwiązania
- Testy wewnętrzne
- Testy akceptacyjne
- Wdrożenie na produkcję

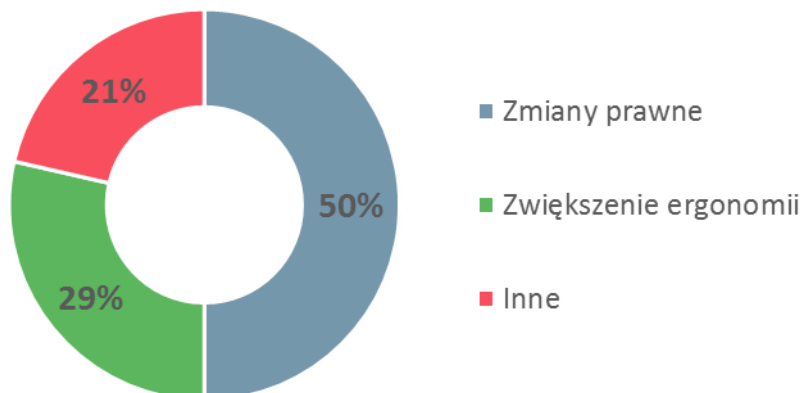
Główne postulaty dotyczą usprawnienia pracy w systemie, poprzez zmianę ergonomii oraz lepszego wykorzystania danych zgromadzonych w BUSC i rejestrze PESEL.

[5.4.4. Zmiany w ramach BUSC wdrożone w 2016 r.](#)

Zmiany zaplanowane do wdrożenia w 2016 r. w komponentcie BUSC zostały podyktowane głównie terminami wynikającymi ze zmian prawnych oraz dążeniem do usprawnienia pracy użytkowników w systemie m.in. poprzez zwiększenie ergonomii pracy w systemie.

Rysunek 5. Poniższy wykres obrazuje stosunek zmian prawnych do pozostałych zmian zaplanowanych do wdrożenia w 2016 r.

Poniżej lista zmian, które zostały wdrożone w BUSC w 2016 r.:

Ustawa o leczeniu niepłodności z dnia 25 czerwca 2015 r.

Realizacja II etapu prac dostosowujących BUSC do Ustawy o leczeniu niepłodności z dnia 25 czerwca 2015 r.

Rozporządzenie Ministra MSW z dnia 23 paź. 2015 zmieniające rozp. ws. wzorów dokumentów wydawanych z zakresu RSC

Modyfikacja Zaświadczenia stwierdzającego brak okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa

Modyfikacja Zaświadczenia stwierdzającego, że oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński zostały złożone w obecności duchownego

Ustawa zmieniająca ustawę Prawo o aktach stanu cywilnego

Umożliwienie podpisywania aktów migrowanych przez urzędników

Ustawa zmieniająca ustawę Prawo o aktach stanu cywilnego	Wzmianka unieważniająca akt sporządzany w trybie migracji i bieżącym
	Wzmianka unieważniająca wzmiankę sporządzaną w trybie migracji i bieżącym
Zmiana zadań pomiędzy MSWiA i MC	Dostosowanie wzmianki o administracyjnej zmianie nazwy miejscowości do aktualnego stanu prawnego
Usprawnienie pracy użytkownika	Umożliwienie wydania wielu odpisów o tej samej treści na raz (bez konieczności ponownego ich generowania)
Zwiększenie ergonomii	Zmiana zachowania systemu po wystąpieniu błędu walidacyjnego
	Zwiększenie ergonomii aplikacji w zakresie dostępu do przycisków wyboru akcji

5.4.5. Masowa migracja projektów aktów stanu cywilnego z aplikacji wspierających do BUSC

Równoległe z rozwojem BUSC toczą się także prace związane z przygotowaniem rozwiązania dotyczącego masowego migrowania projektów aktów stanu cywilnego z aplikacji wspierających do BUSC.

Projekt zakłada realizację dwóch etapów prac:

- masowego migrowania projektów aktów z aplikacji wspierających do BUSC za pomocą usług sieciowych
- masowego przetwarzania aktów w BUSC (sporządzanie aktu, aktualizacja PESEL).

Projekt stanowi kontynuację działań zrealizowanych w programie Projekt pl.ID, w ramach którego powstała Baza Usług Stanu Cywilnego.

W momencie uruchomienia rejestr stanu cywilnego stanowił pusty zbiór danych, który jest uzupełniany aktami stanu cywilnego w ramach bieżącej rejestracji aktów z zakresu urodzenia, małżeństwa i zgonu. Dodatkowo Baza Usług Stanu Cywilnego jest uzupełniania aktami stanu cywilnego sporządzonymi dotychczas w księgach stanu cywilnego, w przypadku wydawania odpisów aktów stanu cywilnego, dokonywania zmian w aktach lub dokonywania czynności, dla których niezbędny jest wgląd do aktu. Akty te są przenoszone pojedynczo, w ramach bieżącego zapotrzebowania – zarówno w trybie przepisania danych z aktu do BUSC jak i wgrania pojedynczego aktu z pliku wygenerowanego przez aplikację wspierającą.

Istotą projektu jest przygotowanie i wdrożenie narzędzia informatycznego wspierającego masową migrację aktów stanu cywilnego z lokalnych baz danych prowadzonych przez poszczególne urzędy stanu cywilnego na terenie całej Polski do Bazy Usług Stanu Cywilnego.

Celem jest wsparcie procesu migracji danych w urzędach stanu cywilnego (USC) z Aplikacji Wspierających przy pomocy usług sieciowych i dedykowanych funkcjonalności Bazy Usług Stanu Cywilnego (BUSC). Powstałe rozwiązania będą rozwinięciem funkcjonalności BUSC w zakresie migracji aktów stanu cywilnego, ich zadaniem będzie zwiększenie wydajności napełniania BUSC aktami stanu cywilnego.

Z ankiet przeprowadzonych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych wynika, że ponad 94% urzędów stanu cywilnego posiadała aplikację wspierającą rejestrację stanu cywilnego, do której były wprowadzane dane o aktach stanu cywilnego sporządzonych w księgach. W podziale na poszczególne województwa, blisko połowa z nich osiągnęła poziom 98% urzędów posiadających lokalne bazy danych.

Spośród 2 138 urzędów stanu cywilnego posiadających aplikację wspierającą, 166 urzędów wprowadziło posiadane akty do systemu komputerowego, a ponad 38% urzędów wprowadziło więcej niż połowę posiadanych aktów. Łączna liczba aktów przeniesionych do baz lokalnych, która została zadeklarowana w ankietach stanowiła ponad połowę wszystkich aktów sporządzonych w ramach rejestracji świeckiej prowadzonej od 1946 r. do 2013 r. Liczba ta świadczy o olbrzymim zbiorze danych, który mógłby zasilić centralny rejestr stanu cywilnego.

Z szacunków wynika, że w rejestracji świeckiej zostało sporządzonych około 80 mln aktów stanu cywilnego.

Na podstawie powyższych informacji wynika, że w aplikacjach wspierających znajduje się około 20-25 mln aktów stanu cywilnego.

Aktualnie odbywają się testy integracyjne, wydajnościowe, bezpieczeństwa i akceptacyjne rozwiązania zaplanowanego do realizacji w ramach etapu 1 projektu tj. masowego migrowania projektów aktów z aplikacji wspierających do BUSC za pomocą usług sieciowych. Planowany termin wdrożenia to 12 maja 2017 r.

Planowane zmiany w zakresie etapu 1 i 2 masowej migracji aktów stanu cywilnego:

Masowa migracja etap 1 - migracja

Co zmieniamy:

- System umożliwi tworzenie projektów aktów stanu cywilnego z poziomu Aplikacji Wspierającej.
  - Brak konieczności ręcznego eksportu i importu
  - Zmiękczenie walidacji biznesowych
- System umożliwi odpytanie, czy z projektu Użytkownik utworzył ASC.

Zalety:

- Szybkość
- Minimalna obsługa użytkownika przy dużej wolumetrii danych
- Masowość
- Minimalna liczba danych dla migrowanego projektu
- Automatyczna ewidencja

Masowa migracja etap 1 - migracja

Zmiany w interfejsie graficznym użytkownika (GUI):

- Zwiększenie ergonmii wyszukiwarki zaawansowanej
- Dopasowanie zakresu wyświetlanych danych i akcji pod kątem masowego przyrostu projektów aktów
  - Rozszerzany pasek danych o projekcie aktu
  - Usuwanie projektu aktu z poziomu listy projektów

Masowa migracja etap 2 - przetwarzanie

Co **zmieniamy**:

- Masowe przetworzenie projektów aktów
  - Prosty proces
  - Czytelne statusy
- Jeden podpis do sporządzenia wielu aktów i aktualizacji rejestru PESEL

Zalety:

- Szybkość
- Masowość

Masowa migracja etap 2 - przetwarzanie

Zmiany w interfejsie graficznym użytkownika (GUI):

- Wydzielony obszar interfejsu graficznego do masowego przetwarzania
- Zdefiniowany proces obsługiwany przy pomocy wydzielonych zakładek
- Zmiany na liście projektów aktów i na projektach aktów wprowadzone w celu usprawnienia procesu.

5.4.6. Inne planowane istotne zmiany w funkcjonowaniu BUSC

Zgłoszone postulaty dotyczą w głównej mierze zwiększenia ergonomii pracy w BUSC. Jednakże zgłaszane przez użytkowników propozycje dotyczą również innych elementów, również takich które nie są wyłączną domeną BUSC, ale ściśle się z nim wiążą. I tak w ramach planowanych zmian do zmiany/poprawy przedstawiono następujące obszary:

- modyfikacja modułu zleceń, aby stał się jeszcze większym wsparciem dla użytkowników,
- poprawa modułu raportowego,
- umożliwienie przenoszenia aktów pomiędzy księgami stanu cywilnego oraz umożliwienie edycji historycznych oznaczeń ksiąg i aktów,
- wprowadzenie funkcjonalności dla użytkownika umożliwiającej zablokowanie wydawania odpisów aktów stanu cywilnego w RSC np. w przypadku występowania w systemie duplikatów aktów zmigrowanych,
- zmiany w panelu użytkownika w obszarze blankietów do wydawania odpisów aktów stanu cywilnego i zaświadczeń z BUSC,
- umożliwienie usunięcia utworzonych, a nie zaakceptowanych protokołów zgłoszenia urodzenia, małżeństwa, zgonu,
- rozszerzenie RSC o słowniki imion,
- dodanie wyszukiwarek w dodatkowych miejscach w RSC.

WPŁYW NA FUNKCJONOWANIE URZĘDÓW STANU CYWILNEGO

Każdy wdrożony system od dnia przekazania do eksploatacji wchodzi w fazę doskonalenia czyli rozwoju. Tym samym zasadom podlega SRP, w tym BUSC. Zebrany katalog zmian jest odpowiedzią na zapotrzebowanie użytkowników BUSC. Wdrożone zmiany zapewnią szybsze i sprawniejsze realizowanie zadań, co przełoży się zarówno na zadowolenie urzędników jak i obywateli. Ogromną korzyścią będzie masowa migracja aktów z aplikacji wspierających – pozwoli to na szybszą obsługę obywatela, a także znacznie odciąży urzędników usc od wysyłania zleceń dot. migracji aktu.

Zaplanowanych do realizacji szereg działań wspólnie z pracownikami urzędów stanu cywilnego daje gwarancję, że wdrażane zmiany będą użyteczne dla wszystkich interesariuszy systemu. Dzięki temu całe SRP, dla którego dane w RSC są referencją będzie spełniać najwyższe standardy jakości danych.

Na gruncie *Prasc* wprowadzono rozwiązania mające na celu wyjście naprzeciw potrzebom i oczekiwaniom obywateli. W tym celu wprowadzono nowe standardy funkcjonowania i świadczenia usług przez służącą obywatelom administrację publiczną.

UŁATWIENIA DLA OBYWATELI WPROWADZONE NA MOCY *PRASC* TO PRZEDE WSZYSTKIM:

- ✓ odmiejscowienie wybranych czynności, w tym, np. możliwość uzyskania odpisu aktu stanu cywilnego w dowolnym urzędzie stanu cywilnego w Polsce,
- ✓ możliwość dokonania czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego poza siedzibą urzędu stanu cywilnego, w szczególności uzasadnionych okolicznościach spowodowanych chorobą, niepełnosprawnością lub inną niedającą się pokonać przeszkodą, gdy osobisty udział nie jest możliwy w siedzibie urzędu stanu cywilnego: można dokonać tych czynności w miejscu pobytu osoby, o ile pozwalają na to okoliczności,
- ✓ możliwość otrzymania na wniosek wybranych dokumentów z zakresu rejestracji stanu cywilnego w postaci dokumentu elektronicznego, np. odpisu aktów stanu cywilnego, zaświadczenia o stanie cywilnym, zaświadczenia o zamieszczonych lub niezamieszczonych w rejestrze stanu cywilnego danych dotyczących wskazanej osoby,
- ✓ zwolnienie obywateli z obowiązku przedkładania w urzędach stanu cywilnego odpisów aktów stanu cywilnego przy realizacji wybranych czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego,
- ✓ uproszczenie załatwiania spraw z zakresu: przeniesienia zagranicznego dokumentu stanu cywilnego (transkrypcji), odtworzenia krajowego aktu stanu cywilnego i zagranicznego dokumentu stanu cywilnego, rejestracji zdarzeń, które nastąpiły za granicą i nie zostały tam zarejestrowane, administracyjnego sprostowania i uzupełnienia aktu stanu cywilnego - te sprawy załatwiane są bez konieczności prowadzenia postępowań administracyjnych, w formie tzw. czynności materialno-technicznej, zakończonej wydaniem odpisu zupełnego aktu stanu cywilnego uwzględniającego dokonaną zmianę. Decyzja administracyjna jest wydawana wyłącznie w razie odmowy dokonania tego rodzaju czynności,
- ✓ możliwość zawarcia małżeństwa poza siedzibą urzędu stanu cywilnego na życzenie nupturientów we wskazanym miejscu,
- ✓ równoczesność dokonywania rejestracji urodzenia dziecka z nadaniem mu numeru PESEL oraz zameldowaniem.

Z badań przeprowadzonych w środowisku pracowników urzędów stanu cywilnego wynika, że zdecydowanie najlepiej przez klientów oceniana jest możliwość uzyskania odpisu aktu stanu cywilnego

w dowolnie wybranym urzędzie (OPOS, UMP, SUSC). Podobnie wysoko oceniana jest procedura rejestracji aktu urodzenia, gdzie obecnie wszystkie czynności można dokonać podczas jednej wizyty. Są to: oświadczenie o uznaniu ojcostwa, sporządzenia aktu urodzenia, nadanie nr PESEL, zameldowanie, wydanie odpisów (wynik badania OPOS).

Wysoko oceniane jest również zwolnienie klientów z obowiązku dostarczania odpisów aktów stanu cywilnego do realizacji poszczególnych spraw. W chwili obecnej, w większości spraw, jedynym wymaganym dokumentem jest dokument tożsamości. Niemniej wśród głosów środowiska pojawia się również przeświadczenie, że poziom satysfakcji klientów obniża fakt, że na niektóre spośród wnioskowanych odpisów klienci muszą czekać i że nie są one wydawane od ręki (UMP i SUSC).

Należy przypuszczać również, że w miarę postępu informatyzacji kraju zwiększać się będzie zainteresowanie możliwością uzyskania odpisów aktów stanu cywilnego i zaświadczenia o stanie cywilnym drogą elektroniczną i w postaci elektronicznej.

WPŁYW NA FUNKCJONOWANIE URZĘDÓW STANU CYWILNEGO

Wyżej wymienione kwestie, stanowiąc realne i wymierne korzyści dla obywateli, wpłynęły równocześnie na funkcjonowanie urzędów stanu cywilnego. W szczególności spowodowały przejęcie części ciężaru zadań związanych z realizacją danej czynności przez pracowników urzędów stanu cywilnego.

Wprowadzone w *Prasc* rozwiązania zapoczątkowały kierunek zmian w funkcjonowaniu urzędów stanu cywilnego oraz sposobu realizacji spraw. Kontynuacja powyższego jest konieczna i stanowi jeden z elementów zmian funkcjonowania *in extenso* administracji publicznej.

TABELA 1. URZĘDY STANU CYWILNEGO W GMINACH – PODZIAŁ ZE WZGLĘDU NA TYP GMINY	14
TABELA 2. PODZIAŁ URZĘDÓW STANU CYWILNEGO ZE WZGLĘDU NA WIELKOŚĆ OKRĘGU REJESTRACJI	15
TABELA 3. PODZIAŁ URZĘDÓW STANU CYWILNEGO ZE WZGLĘDU NA WIELKOŚĆ OKRĘGU REJESTRACJI Z UWZGLĘDNIENIEM LICZBY ZAREJESTROWANYCH URODZEŃ I ZGONÓW W 2016 R. *	15
TABELA 4. OKRĘGI REJESTRACJI, A PLACÓWKI W KTÓRYCH NASTĘPUJĄ URODZENIA I ZGONY*	16
TABELA 5. PLACÓWKI, W KTÓRYCH NASTĘPUJĄ URODZENIA I ZGONY, A REJESTRACJA BIEŻĄCA URODZEŃ I ZGONÓW*	17
TABELA 6. URZĘDY STANU CYWILNEGO W POLSCE Z UWZGLĘDNIENIEM LICZBY MIESZKAŃCÓW	18
TABELA 7. WZROST ZATRUDNIENIA PO 1 MARCA 2015 R., A WIELKOŚĆ OKRĘGU REJESTRACJI	19
TABELA 8. WZROST ZATRUDNIENIA PO 1 MARCA 2015 R. W POSZCZEGÓLNYCH WOJEWÓDZTWACH.....	20
TABELA 9. WZROST ZATRUDNIENIA I SPOSÓB NABORU PRACOWNIKÓW.....	20
TABELA 10. ZATRUDNIENIE W URZĘDACH STANU CYWILNEGO W PODZIALE NA WOJEWÓDZTWA	21
TABELA 11. ZATRUDNIENIE NA STANOWISKACH KIEROWNICZYCH W URZĘDACH STANU CYWILNEGO WG WIELKOŚCI OKRĘGU REJESTRACJI	22
TABELA 12. INNE ZADANIA KIEROWNIKA URZĘDU STANU CYWILNEGO W URZĘDZIE GMINY	22
TABELA 13. POSIADANIE KARTY DO BUSC PRZEZ WÓJTÓW (BURMISTRZÓW, PREZYDENTÓW MIAST)	25
TABELA 14. POSIADANIE KARTY DO BUSC PRZEZ WÓJTÓW (BURMISTRZÓW, PREZYDENTÓW MIAST) WG RODZAJU GMINY	25
TABELA 15. REALIZOWANIE CZYNNOŚCI Z ZAKRESU REJESTRACJI STANU CYWILNEGO PRZEZ WÓJTÓW (BURMISTRZÓW, PREZYDENTÓW MIAST) WG WIELKOŚCI OKRĘGU REJESTRACJI	25
TABELA 16. URZĘDY WOJEWÓDZKIE WYSTĘPUJĄCE NAJCZĘŚCIEJ O INTERPRETACJĘ PRZEPISÓW	30
TABELA 17. PRZEJŚCIE NA PEŁNĄ REJESTRACJĘ ELEKTRONICZNĄ W BUSC/WYKONYWANIE WIĘKSZOŚCI CZYNNOŚCI W BUSC.....	34
TABELA 18. AKTY STANU CYWILNEGO SPORZĄDZONE W REJESTRZE STANU CYWILNEGO OD 1 WRZEŚNIA 2015 R. DO 31 SIERPNI 2016 R.	48
TABELA 19. LICZBA MAŁŻEŃSTW ZAWARTYCH W PRZYPADKU WSKAZANIA MIEJSCA W 2016R. *	59
TABELA 20. WOJEWÓDZTWA, W KTÓRYCH ZAWIERANE JEST NAJWIĘCEJ MAŁŻEŃSTW W PRZYPADKU WSKAZANIA MIEJSCA W 2016 R.	60
TABELA 21. MAŁŻEŃSTWA ZAWIERANE W 2016 R. *	60
TABELA 22. NAJCZĘSTSZE MIEJSCA CEREMONII, W PRZYPADKU ZAWIERANIA ZWIĄZKU MAŁŻEŃSTWA POZA SIEDZIBĄ	61
TABELA 23. DOCHÓD ZE ŚLUBU POZA SIEDZIBĄ URZĘDU STANU CYWILNEGO (1000zł) I JEGO PRZEZNACZENIE	62
TABELA 24. STATYSTYKA WZMIANEK DOŁĄCZANYCH DO AKTÓW - DLA KAŻDEGO RODZAJU WZMIANKI, ZGODNIE ZE SŁOWNIKIEM WZMIANEK - WZMIANKA UNIEWAŻNIAJĄCA WZMIANKĘ (KIEROWNIK USC)*.....	66
TABELA 25. STATYSTYKA WZMIANEK DOŁĄCZANYCH DO AKTÓW - DLA KAŻDEGO RODZAJU WZMIANKI, ZGODNIE ZE SŁOWNIKIEM WZMIANEK - WZMIANKA UNIEWAŻNIAJĄCA AKT (KIEROWNIK USC)*	67
TABELA 26. LICZBA AKTÓW STANU CYWILNEGO UNIEWAŻNIONYCH PRZEZ WOJEWODĘ W TRYBIE ART. 39B PRASC, W OKRESIE OD 27 SIERPNI 2016 R. DO 31 GRUDNIA 2016 R.	69
TABELA 27. LICZBA ODPIŚW AKTÓW STANU CYWILNEGO WYDAWANYCH W ROKU 2013 ORAZ W OKRESIE OD 1 WRZEŚNIA 2015 R. DO 31 SIERPNI 2016 R *	72
TABELA 28. INSTYTUCJE NAJCZĘŚCIEJ WYSTĘPUJĄCE O ODPISY AKTÓW STANU CYWILNEGO	73
TABELA 29. LICZBA WYDANYCH ZAŚWIADCZEŃ O STANIE CYWILNYM WG WOJEWÓDZTWA OD 1 WRZEŚNIA 2015 R. DO 31 SIERPNI 2016 R. *	83
TABELA 30. URZĘDY STANU CYWILNEGO, KTÓRE WYDAŁY NAJWIĘCEJ ZAŚWIADCZEŃ O STANIE CYWILNYM W 2015 R.	83
TABELA 31. URZĘDY STANU CYWILNEGO, KTÓRE WYDAŁY NAJWIĘCEJ ZAŚWIADCZEŃ O STANIE CYWILNYM W 2016 R.	84
TABELA 32. LICZBA WYDANYCH ZAŚWIADCZEŃ O STANIE CYWILNYM W 2016 R. WG RODZAJU GMINY	84
TABELA 33. LICZBA WYDANYCH ZAŚWIADCZEŃ O STANIE CYWILNYM W 2016 R. WG WIELKOŚCI OKRĘGU REJESTRACJI.....	84
TABELA 34. LICZBA WYDANYCH ZAŚWIADCZEŃ O ZAMIESZCZONYCH LUB NIEZAMIESZCZONYCH W REJESTRZE STANU CYWILNEGO DANYCH DOTYCZĄCYCH WSKAZANEJ OSOBY*	86
TABELA 35. MIGRACJA AKTÓW STANU CYWILNEGO PRZED I PO NOWELIZACJI PRZEPISÓW DOT. UPOWAŻNIENI DO MIGRACJI	97
TABELA 36. ODPISY WYDAWANE Z REJESTRU STANU CYWILNEGO I Z APLIKACJI ALTERNATYWNYCH W URZĘDZIE STANU CYWILNEGO M.ST. WARSZAWA	99
TABELA 37. WPŁYW ODMIEJSCOWIENIA DOKONYWANIA NIEKTÓRYCH CZYNNOŚCI Z ZAKRESU REJESTRACJI STANU CYWILNEGO NA FUNKCJONOWANIE URZĘDÓW STANU CYWILNEGO	102
TABELA 38. ODMIEJSCOWIENIE CZYNNOŚCI, A ZMIANY W FUNKCJONOWANIU USC.....	103
TABELA 39. WZROST ZATRUDNIENIA PO 1 MARCA WG WIELKOŚCI OKRĘGU	103
TABELA 40. URZĘDY STANU CYWILNEGO, W KTÓRYCH NASTĘPUJE NAJWIĘCEJ SPROSTOWAŃ I UZUPEŁNIEN 2014-2016	107
TABELA 41. CZY KIEROWNICY URZĘDÓW STANU CYWILNEGO OTRZYMUJĄ PRAWOMOCNE ORZECZENIA/ OSTATECZNE DECYZJE W TERMINIE 7 DNI OD ICH PRAWOMOCNOŚCI/ OSTATECZNOŚCI	108
TABELA 42. TYTUŁ TABELI	122
TABELA 43. TYTUŁ TABELI	124

TABELA 44. TYTUŁ TABELI	125
TABELA 45. TYTUŁ TABELI	128
TABELA 46. ZGŁOSZENIA W SYSTEMIE ITSM ATMOSFERA W OKRESIE 1.2.2015 R. – 31.12.2016 R.	143
TABELA 47. 10 USŁUG DOTYCZĄCYCH BAZY USŁUG STANU CYWILNEGO, NA KTÓRE ZOSTAŁO ZREJESTROWANYCH NAJWIĘCEJ ZGŁOSZEŃ W OKRESIE 01.03.2015-14.03.2017 R.	144
TABELA 48. ZGŁOSZENIA NA PLATFORMIE ITSM ATMOSFERA - STAN NA 15.03.2017 R.	144
TABELA 49. PONIŻSZA TABELA PREZENTUJE INFORMACJE NA TEMAT ILOŚCI POŁĄCZEŃ, ŚREDNIEGO CZASU KOLEJKI I ŚREDNIEGO CZASU NA POŁĄCZENIE W PODZIALE NA POSZCZEGÓLNE MIESIĄCE W 2016 R.	146
TABELA 50. SZKOLENIA UŻYTKOWNIKÓW KOŃCOWYCH W SRP.....	147

WYKRES 1. URZĘDY STANU CYWILNEGO W POLSCE W PODZIALE NA WOJEWÓDZTWA	13
WYKRES 2. URZĘDY STANU CYWILNEGO W POLSCE WG RODZAJU GMINY - PROCENTOWO	15
WYKRES 3. REALIZACJA REJESTRACJI URODZEŃ I ZGONÓW W TRYBIE ZWYKŁYM W 2016 R. WG WIELKOŚCI OKRĘGU REJESTRACJI	16
WYKRES 4. WIELKOŚĆ OKRĘGU REJESTRACJI, A LICZBA USC, W KTÓRYCH WYSTĘPUJĄ PŁACÓWKI, W KTÓRYCH NASTĘPUJĄ URODZENIA I ZGONY	17
WYKRES 5. PRZECHODZENIE PRZEZ URZĘDY STANU CYWILNEGO NA REJESTRACJĘ W BUSC W 2015 R.	33
WYKRES 6. MIEJSCA, W KTÓRYCH ODBYWA SIĘ CEREMONII, W PRZYPADKU ZAWIERANIA ZWIĄZKU MAŁŻEŃSTWA	61
WYKRES 7. INSTYTUCJE NAJCZĘŚCIEJ WYSTĘPUJĄCE O ODPISY AKTÓW STANU CYWILNEGO	74
WYKRES 8. ODPISY SKRÓCONE AKTÓW STANU CYWILNEGO OD 1 WRZEŚNIA 2015 – 31 SIERPNIA 2016 R.	76
WYKRES 9. LICZBA WYDANYCH OD 1 WRZEŚNIA 2015 – 31 SIERPNIA 2016 R. ODPISÓW SKRÓCONYCH AKTÓW STANU CYWILNEGO	77
WYKRES 10. LICZBA WYDANYCH OD 1 WRZEŚNIA 2015 – 31 SIERPNIA 2016 R. ODPISÓW ZUPEŁNYCH AKTÓW STANU CYWILNEGO	78
WYKRES 11. ODPISY ZUPEŁNE AKTÓW STANU CYWILNEGO OD 1 WRZEŚNIA 2015 – 31 SIERPNIA 2016 R.	79
WYKRES 12. LICZBA ODPISÓW SKRÓCONYCH WYDANYCH W POSZCZEGÓLNYCH WOJEWÓDZTWACH W 2013-2015/16	80
WYKRES 13. LICZBA ODPISÓW ZUPEŁNYCH WYDANYCH W POSZCZEGÓLNYCH WOJEWÓDZTWACH W 2013-2015/16	81
WYKRES 14. LICZBA WYDANYCH ZAŚWIADCZEŃ O STANIE CYWILNYM WERSJA PAPIEROWA	85
WYKRES 15. MIGRACJA AKTÓW STANU CYWILNEGO W LATACH 2015-2016	96
WYKRES 16. PROCES ZAPEŁNIANIA BAZY BUSC – MIGRACJA AKTÓW STANU CYWILNEGO W LATACH 2015-2016	96
WYKRES 17. MIGRACJA AKTÓW STANU CYWILNEGO OD MARCA 2015 R. DO SIERPNIA 2016 R.	97
WYKRES 18. UŻYTKOWNICY SRP	136

SPIS RYSUNKÓW

RYSUNEK 1. URZĘDY STANU CYWILNEGO W POLSCE	14
RYSUNEK 2. GRAFICZNA PREZENTACJA ŹRÓDŁA	132
RYSUNEK 3. GRAFICZNA PREZENTACJA BUSC.....	132
RYSUNEK 4. POSTĘP W USUWANIU BŁĘDÓW W SRP W 2016 R.	145
RYSUNEK 5. PONIŻSZY WYKRES OBRAZUJE STOSUNEK ZMIAN PRAWNYCH DO POZOSTAŁYCH ZMIAN ZAPLANOWANYCH DO WDROŻENIA W 2016 R.	151

Stan prawny wynikający z ustawy z dnia 29 września 1986 r. *Prawo o aktach stanu cywilnego* (Dz.U. z 2011r., Nr 212, poz. 1264 z późn.zm.)

Stan prawny wynikający z ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. - *Prawo o aktach stanu cywilnego* (tj. Dz. U. z 2016 r., poz. 2064)

SPORZĄDZENIE AKTU URODZENIA

- rejestracja urodzenia w urzędzie właściwym ze względu na miejsce urodzenia dziecka (wyjątkowo można było dokonać zgłoszenia w urzędzie stanu cywilnego miejsca zamieszkania rodziców/ jednego z nich)
- pisemne zgłoszenie urodzenia dziecka wystawione przez lekarza, położną, zakład opieki zdrowotnej przekazywane było przez zakład opieki zdrowotnej do kierownika urzędu stanu cywilnego właściwego ze względu na miejsce urodzenia dziecka (brak precyzji zgłoszenie ustne; pisemnie zgłoszenie: organy państwowe, zakłady opieki zdrowotnej i inne zakłady oraz lekarze i położne)
- zgłoszenia urodzenia dokonywał: ojciec dziecka albo matka, albo inna osoba obecna przy porodzie, lekarz, położna, zakład;
- podmiot uprawniony zgłaszał się do kierownika urzędu stanu cywilnego, celem sporządzenia aktu urodzenia dziecka
- kierownik urzędu stanu cywilnego sporządzał akt urodzenia na podstawie pisemnego zgłoszenia urodzenia dziecka oraz w oparciu o przedstawiony przez osobę zgłaszającą urodzenie odpis skrócony aktu małżeństwa rodziców dziecka (jeśli dziecko pochodziło z małżeństwa - nie było obowiązku przedłożenia ww. odpisu aktu małżeństwa jeśli został sporządzony w tym urzędzie w którym następowała rejestracja urodzenia)
- sporządzenie aktu poprzedzone było weryfikacją danych (rodziców, pochodzenia dziecka itd.) wynikających z przedłożonego: odpisu aktu

- rejestracja urodzenia przez kierownika urzędu stanu cywilnego właściwego ze względu na miejsce urodzenia dziecka
- karta urodzenia i martwego urodzenia przekazywana jest przez podmiot wykonujący działalność leczniczą do kierownika urzędu stanu cywilnego właściwego ze względu na miejsce urodzenia dziecka
- zgłoszenia urodzenia dziecka dokonuje matka/ojciec posiadający pełną zdolność do czynności prawnych lub mający ukończone lat 16 i ograniczona zdolność do czynności prawnych, przedstawiciel ustawowy/opiekun matki
- kierownik urzędu stanu cywilnego sporządza protokół zgłoszenia urodzenia - zgłoszenie urodzenia dokumentowane jest w formie protokołu – podpisywanego przez osobę zgłaszającą i kierownika urzędu stanu cywilnego, dokonanie wyboru imienia (imion) dla dziecka przez osobę zgłaszającą
- kierownik urzędu stanu cywilnego weryfikuje w rejestrze stanu cywilnego czy zdarzenie nie zostało już wcześniej zarejestrowane
- kierownik urzędu stanu cywilnego weryfikuje czy akt małżeństwa rodziców jest w rejestrze stanu cywilnego jeżeli go nie ma dokonuje migracji aktu małżeństwa rodziców (jeżeli posiada księgę, w której jest akt stanu cywilnego) lub występuje o migrację aktu

małżeństwa (aktu małżeństwa w księdze) oraz po wyborze: imienia (imion)

- kierownik urzędu stanu cywilnego sporządzał akt urodzenia (akt był podpisywany przez osobę dokonującą zgłoszenia oraz kierownika urzędu stanu cywilnego)
- kierownik urzędu stanu cywilnego wydawał trzy odpisy skrócone tego aktu urodzenia (bezpośrednio po sporządzeniu aktu)
- kierownik urzędu stanu cywilnego dokonywał wpisów w skorowidzu alfabetycznym dla danego rodzaju aktów stanu cywilnego sporządzonych w danym roku kalendarzowym
- kierownik urzędu stanu cywilnego przygotowywał i przekazywał informacje statystyczne (uzupełniał pisemne zgłoszenia urodzenia dziecka) do GUS
- kierownik urzędu stanu cywilnego przekazywał do właściwego organu gminy (do organu ewidencji ludności- miejsca pobytu stałego matki co do zasady; inne sytuacje określne były w przepisach miejsce pobytu tego z rodziców, u którego dziecko przebywało faktycznie) odpis skrócony aktu urodzenia dziecka celem zameldowania go. Zgłoszenie urodzenia dziecka dokonane we właściwym urzędzie stanu cywilnego zastępowało zameldowanie. Datą zameldowania dziecka była data sporządzenia aktu urodzenia
- nadanie numeru PESEL przez ówczesnego Ministra Spraw Wewnętrznych następowało na wniosek najczęściej organu gminy (kategorie podmiotów występujących o nadanie numeru PESEL w zależności od sytuacji: np. organ gminy). Organ ten występował - do ówczesnego Ministra Spraw Wewnętrznych z wnioskiem o nadanie numeru ewidencyjnego PESEL (drogą elektroniczną lub papierową - wniosek w formie papierowej przesyłany był do MSW). Po otrzymaniu nadanego numeru PESEL wprowadzenie do zbiorów meldunkowych
- organ ewidencji ludności (zameldowania dziecka) zawiadamiał o numerze PESEL

małżeństwa rodziców do innego urzędu stanu cywilnego, który sporządził ten akt (jeżeli nie jest on sporządzony w rejestrze stanu cywilnego i nie posiada księgi z tym aktem małżeństwa)

- kierownik urzędu stanu cywilnego weryfikuje dane w rejestrze PESEL
- ustalanie pochodzenia dziecka, nazwiska
- kierownik urzędu stanu cywilnego sporządza akt urodzenia w rejestrze stanu cywilnego
- kierownik urzędu stanu cywilnego kompletuje dokumenty do akt zbiorowych do aktu urodzenia
- kierownik urzędu stanu cywilnego przekazuje dane statystyczne do GUS za pośrednictwem rejestru stanu cywilnego
- kierownik urzędu stanu cywilnego półautomatycznie występuje o nadanie numeru PESEL za pośrednictwem rejestru stanu cywilnego (systemu)
- następuje półautomatyczne zameldowanie dziecka
- kierownik urzędu stanu cywilnego wydaje z urzędu osobie zgłaszającej zdarzenie jeden, bezpłatny odpis skrócony aktu urodzenia oraz potwierdzenie nadania numeru PESEL i zaświadczenie potwierdzające zameldowanie dziecka

SPORZĄDZENIE AKTU MAŁŻEŃSTWA

- przyjęcie zapewnień o braku okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa (brak sformalizowanego wzoru)
- kierownik urzędu stanu cywilnego sprawdzał dokumenty wymagane w procedurze poprzedzającej zawarcie małżeństwa, w tym odpowiednie odpisy aktów stanu cywilnego nupturientów (jeżeli ich akty stanu cywilnego były sporządzone w innym urzędzie stanu cywilnego) i weryfikował dokumenty tożsamości ww. osób
- kierownik urzędu stanu cywilnego przyjmował oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński (zawarcie małżeństwa następowało przed wybranym kierownikiem urzędu stanu cywilnego)
- kierownik urzędu stanu cywilnego sporządzał akt małżeństwa w papierowej księdze stanu cywilnego podpisywany przez kierownika urzędu stanu cywilnego, osoby zawierające małżeństwo, świadków.
- kierownik urzędu stanu cywilnego kompletował dokumenty do akt zbiorowych do aktu małżeństwa
- kierownik urzędu stanu cywilnego dokonywał wpisów w skorowidzu alfabetycznym dla danego rodzaju aktów stanu cywilnego sporządzonych w danym roku kalendarzowym
- kierownik urzędu stanu cywilnego wydawał trzy odpisy skrócone aktu małżeństwa małżonkom bezpośrednio po sporządzeniu aktu
- kierownik urzędu stanu cywilnego przygotowywał i przekazywał urzędowe zawiadomienie do właściwego organu ewidencji ludności celem aktualizacji rejestrów państwowych (do organu gminy właściwego ze względu na miejsce pobytu stałego osoby, której dane dotyczą, a w przypadku braku miejsca pobytu stałego osoby - do organu właściwego ze względu na ostatnie miejsce pobytu stałego lub
- przyjęcie zapewnień o braku okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa (przewidziany jest sformalizowany wzór tego dokumentu)
- kierownik urzędu stanu cywilnego kompletuje dokumenty wymagane w procedurze poprzedzającej zawarcie małżeństwa. Co do zasady nie są wymagane odpisy aktów stanu cywilnego składane przez nupturientów sytuacje, gdy są wymagane określają przepisy), ewentualnie inne, niezbędne dokumenty składają nupturienti
- kierownik urzędu stanu cywilnego sprawdza czy akty stanu cywilnego nupturientów znajdują się w rejestrze stanu cywilnego lub dokonuje migracji lub ewentualnie wnioskuje o migrację aktów stanu cywilnego do właściwego urzędu stanu cywilnego (jeżeli nie są one sporządzone w rejestrze stanu cywilnego)
- kierownik urzędu stanu cywilnego weryfikuje dane wskazane w zapewnieniu
- kierownik urzędu stanu cywilnego przyjmuje oświadczenia (zawarcie małżeństwa przed wybranym kierownikiem urzędu stanu cywilnego) o wstąpieniu w związek małżeński i sporządza protokół przyjęcia oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński (podpisywany przez kierownika urzędu stanu cywilnego, osoby które zawarły związek małżeński, świadków)
- kierownik urzędu stanu cywilnego sporządza akt małżeństwa w rejestrze stanu cywilnego
- kierownik urzędu stanu cywilnego dokonuje półautomatycznej/ewentualnie manualnej aktualizacji danych w rejestrze PESEL; zamieszcza przypiski przy aktach

czasowego trwającego ponad 3 miesiące oraz do organu, który wydał dowód osobisty)

- kierownik urzędu stanu cywilnego zawiadamiał właściwego kierownika urzędu stanu cywilnego celem zamieszczenia pod treścią aktów urodzenia małżonków przypisków o akcie małżeństwa

- kierownik urzędu stanu cywilnego zawiadamiał organ obcego państwa o zdarzeniu (w przypadkach określonych w Konwencji nr 3 sporządzonej

w Stambule dnia 4 września 1958 r.)

- kierownik urzędu stanu cywilnego sporządzał dokumenty statystyczne: przygotowywał i przekazywał informacje statystyczną dla GUS

Małżeństwo „wyznaniowe” wywierające skutki w prawie cywilnym, o którym mowa w art. 1 § 2 ustawy *Kodeks rodzinny i opiekuńczy* (akt małżeństwa na podstawie zaświadczeń o zawartym małżeństwie wyznaniowym ze skutkiem cywilnym):

zaświadczenia stwierdzające brak okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa

- zaświadczenie wydawał kierownik urzędu stanu cywilnego miejsca zamieszkania jednej z osób zamierzających zawrzeć małżeństwo

- zarejestrowanie wniosku o wydanie zaświadczenia

- okazanie dokumentów tożsamości przez nupturientów i złożenie dokumentów (odpisy aktów stanu cywilnego były wymagane co do zasady, jeśli nie były sporządzone w urzędzie stanu cywilnego wydającym ww. zaświadczenie)

- kierownik urzędu stanu cywilnego przyjmował zapewnienia o braku okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa oraz oświadczeń w sprawie nazwiska jakie będą nosić małżonkowie i dzieci zrodzone z małżeństwa oraz przeprowadzał postępowania wyjaśniającego (weryfikacja przedłożonych odpisów aktów stanu cywilnego)

urodzeń małżonków

- kierownik urzędu stanu cywilnego zawiadamia organ obcego państwa o zdarzeniu (w przypadkach określonych w Konwencji nr 3 sporządzonej w Stambule dnia 4 września 1958 r.)

- kierownik urzędu stanu cywilnego kompletuje dokumenty do akt zbiorowych do aktu małżeństwa -kierownik urzędu stanu cywilnego wydaje z urzędu jeden odpis skrócony aktu małżeństwa osobom, które zawarły małżeństwo

- kierownik urzędu stanu cywilnego przekazuje dane statystycznych do GUS za pośrednictwem rejestru stanu cywilnego

Małżeństwo „wyznaniowe” wywierające skutki w prawie cywilnym o którym mowa w art. 1 § 2 ustawy *Kodeks rodzinny i opiekuńczy* (akt małżeństwa na podstawie zaświadczeń o zawartym małżeństwie wyznaniowym ze skutkiem cywilnym):

zaświadczenia stwierdzające brak okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa

- zaświadczenie wydaje wybrany kierownik urzędu stanu cywilnego

- zarejestrowanie wniosku o wydanie zaświadczenia

- okazanie dokumentów tożsamości przez nupturientów i ewentualnie złożenie dokumentów (co do zasady odpisy aktów stanu cywilnego nie są wymagane)

- kierownik urzędu stanu cywilnego sprawdza czy akty stanu cywilnego nupturientów znajdują się w rejestrze stanu cywilnego lub dokonuje migracji lub ewentualnie wnioskuje o migrację aktów stanu cywilnego do właściwego urzędu stanu cywilnego (jeżeli nie są one sporządzone w rejestrze stanu cywilnego)

- kierownik urzędu stanu cywilnego wydawał zaświadczenie (sformalizowany wzór) - zawierało treść i datę złożonych oświadczeń w sprawie nazwisk przyszłych małżonków i ich dzieci
- kierownik urzędu stanu cywilnego informował nupturientów o dalszych czynnościach koniecznych do zawarcia małżeństwa
- kierownik urzędu stanu cywilnego doręczał zaświadczenie nupturientom

Sporządzenie aktu małżeństwa:

- kierownik urzędu stanu cywilnego sporządzał akt małżeństwa w księdze stanu cywilnego na podstawie: zaświadczenia stwierdzającego, że oświadczenia o wstąpieniu z w związek małżeński zostały złożone w obecności duchownego przy zawarciu związku małżeńskiego podlegającego prawu wewnętrznemu kościoła albo innego związku wyznaniowego oraz zaświadczenia stwierdzającego brak okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa
- sporządzenie aktu małżeństwa następowało w urzędzie stanu cywilnego właściwym ze względu na miejsce zawarcia małżeństwa
- kierownik urzędu stanu cywilnego po sporządzeniu aktu małżeństwa dokonywał odpowiednio wskazanych wyżej czynności - jak w przypadku złożenia oświadczeń o zawarciu małżeństwa przed nim

- kierownik urzędu stanu cywilnego przyjmuje pisemne zapewnienia, że osoby zamierzające zawrzeć małżeństwo nie wiedzą o istnieniu okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa (pisemne zapewnienie zawiera oświadczenia o nazwisku (nazwiskach), które będą nosiły osoby zamierzające zawrzeć małżeństwo po jego zawarciu, oraz oświadczenia o nazwisku dzieci zrodzonych z tego małżeństwa)
- kierownik urzędu stanu cywilnego przeprowadza postępowanie wyjaśniającego i weryfikuje dokumenty oraz dane widniejące w rejestrach państwowych
- kierownik urzędu stanu cywilnego wydaje zaświadczenie (sformalizowany wzór)
- kierownik urzędu stanu cywilnego informuje nupturientów o dalszych czynnościach koniecznych do zawarcia małżeństwa
- kierownik urzędu stanu cywilnego doręcza zaświadczenie nupturientom

Sporządzenie aktu małżeństwa:

- kierownik urzędu stanu cywilnego sporządza w rejestrze stanu cywilnego akt małżeństwa na podstawie: zaświadczenia stwierdzającego brak okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa i zaświadczenia stwierdzającego, że oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński zostały złożone w obecności duchownego
- kierownik urzędu stanu cywilnego, który sporządził akt małżeństwa występuje (za pośrednictwem rejestru systemu) do kierownika, który przyjął zapewnienie o przestanie tego zapewnienia (i ewentualnie zezwolenia wymaganego zgodnie z ustawą *Kodeks rodzinny i opiekuńczy*)
- kierownik urzędu stanu cywilnego po sporządzeniu aktu małżeństwa dokonuje odpowiednio wskazanych wyżej czynności - jak

małżeństwo zawarte przed konsulem (akt małżeństwa na podstawie protokołu konsula tylko Kierownik Urzędu Stanu Cywilnego m.st. Warszawy)

- Kierownik Urzędu Stanu Cywilnego m.st. Warszawy sporządzał akt małżeństwa przez Urząd Stanu Cywilnego m.st. Warszawy na podstawie protokołu przekazanego przez konsula
- kierownik urzędu stanu cywilnego po sporządzeniu aktu małżeństwa dokonywał odpowiednio wskazanych wyżej czynności - jak w przypadku złożenia oświadczeń o zawarciu małżeństwa przed nim

w przypadku złożenia oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński przed nim

małżeństwo zawarte przed konsulem (akt małżeństwa na podstawie protokołu konsula tylko Kierownik Urzędu Stanu Cywilnego m.st. Warszawy)

- Kierownik Urzędu Stanu Cywilnego m.st. Warszawy sporządza akt małżeństwa w rejestrze stanu cywilnego na podstawie protokołu przesłanego przez konsula
- kierownik urzędu stanu cywilnego po sporządzeniu aktu małżeństwa dokonuje **odpowiednio wskazanych wyżej czynności** - jak w przypadku złożenia oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński przed nim

SPORZĄDZENIE AKTU ZGONU

- zgon rejestrował urząd stanu cywilnego właściwy ze względu na miejsce zgonu. W wyjątkowych wypadkach zgłoszenia zgonu można było dokonać w urzędzie ostatniego miejsca zamieszkania zmarłego lub miejsca jego pochowania
- zgłoszenia zgonu dokonywał uprawniony podmiot (tj.: małżonek, najbliżsi krewni lub powinowaci, osoby zamieszkałe w lokalu w którym nastąpił zgon, osoby, które były obecne przy zgonie lub naocznie się o nim przekonały, administrator domu, w którym nastąpił zgon, szpital/inny zakład) i przekazywał kartę zgonu
- kierownik urzędu stanu cywilnego sporządzał akt zgonu w papierowej księdze na podstawie ww. karty (akt był podpisywany przez osobę dokonującą zgłoszenia oraz kierownika urzędu stanu cywilnego)
- kierownik urzędu stanu cywilnego wydawał trzy odpisy skrócone aktu zgonu (bezpośrednio po sporządzeniu aktu)
- kierownik urzędu stanu cywilnego kompletował dokumenty do akt zbiorowych do aktu zgonu

- zgon rejestruje kierownik urzędu stanu cywilnego właściwy ze względu na miejsce zgonu
- zgłoszenia zgonu dokonuje się w urzędzie właściwym ze względu na miejsce zgonu
- zgłoszenie zgonu (przez podmiot uprawniony do pochówku m.in.: małżonek, krewni zstępni, krewni wstępni, krewni boczni do 4 stopnia pokrewieństwa, powinowaci w linii prostej do 1 stopnia) następuje przez złożenie kierownikowi urzędu stanu cywilnego karty zgonu
- kierownik urzędu stanu cywilnego weryfikuje w rejestrze stanu cywilnego czy zdarzenie nie zostało już wcześniej zarejestrowane/ sprawdza dane w rejestrze PESEL
- kierownik urzędu stanu cywilnego sprawdza czy akty stanu cywilnego zmarłego znajdują się w rejestrze stanu cywilnego, dokonuje migracji aktów stanu cywilnego zmarłego ewentualnie wnioskuje o migrację

- kierownik urzędu stanu cywilnego przygotowywał i przekazywał urzędowe zawiadomienie do właściwego organu ewidencji ludności (organu gminy właściwego ze względu na miejsce pobytu stałego osoby zmarłej, a w przypadku braku miejsca pobytu stałego osoby - do organu właściwego ze względu na ostatnie miejsce pobytu stałego lub czasowego trwającego ponad 3 miesiące oraz do organu, który wydał dowód osobisty
  - kierownik urzędu stanu cywilnego przygotowywał (uzupełniał) i przekazywał odpowiednią część karty zgonu - informacje statystyczne do GUS
  - kierownik urzędu stanu cywilnego zawiadamiał wystawcę dowodu osobistego o zgonie osoby oraz fizycznie unieważniał ten dokument (unieważnienie dowodu). W praktyce: osoba zgłaszająca zgon przedkładała dowód osobisty zmarłego, a kierownik urzędu stanu cywilnego odcinał jeden z rogów (i zwracał tej osobie/lub do koperty dowodowej)
  - kierownik urzędu stanu cywilnego celem wymeldowania osoby zmarłej przysyłał odpis skrócony aktu zgonu do organu ewidencji ludności miejsca zameldowania (zgłoszenie zgonu zastępowało wymeldowanie); albo zawiadomienia o zgonie osoby poza terenem kraju,
  - kierownik urzędu stanu cywilnego zamieszczał przypiski pod treścią innych aktów osoby zmarłej (jeżeli je posiadał) lub informował kierowników urzędów stanu cywilnego posiadających akty stanu cywilnego zmarłego o konieczności zamieszczenia przypisków pod treścią innych aktów stanu cywilnego osoby zmarłej
  - kierownik urzędu stanu cywilnego zawiadamiał organ obcego państwa (w przypadkach określonych w Konwencji nr 3 sporządzonej w Stambule dnia 4 września 1958 r. oraz na podstawie Konwencji wiedeńskiej o stosunkach konsularnych)
- aktów stanu cywilnego do innego urzędu stanu cywilnego, jeżeli nie ma ich w rejestrze stanu cywilnego
  - kierownik urzędu stanu cywilnego sporządza protokół zgłoszenia zgonu - zgłoszenie zgonu dokumentuje się w formie protokołu, który podpisują zgłaszający zgon i kierownik urzędu stanu cywilnego
  - kierownik urzędu stanu cywilnego sporządza akt zgonu w rejestrze stanu cywilnego i dokonuje automatycznej aktualizacji danych w rejestrze PESEL
  - kierownik urzędu stanu cywilnego kompletuje dokumenty do akt zbiorowych do aktu zgonu
  - kierownik urzędu stanu cywilnego przekazuje dane statystyczne do GUS
  - kierownik urzędu stanu cywilnego wydaje po sporządzeniu aktu zgonu z urzędu jednego bezpłatnego odpisu aktu zgonu osobie zgłaszającej zgon
  - unieważnionego dowodu osobistego następuje z mocy prawa automatycznie na podstawie informacji o zgonie przekazanej z rejestru PESEL do RDO także, wymeldowanie osoby zmarłej następuje automatycznie
  - kierownik urzędu stanu cywilnego zamieszcza przypiski przy innych aktach osoby zmarłej
  - kierownik urzędu stanu cywilnego zawiadamia organ obcego państwa o zdarzeniu (w przypadkach określonych w Konwencji nr 3 sporządzonej w Stambule dnia 4 września 1958 r. oraz na podstawie Konwencji wiedeńskiej o stosunkach konsularnych)

WZMIANKA DODATKOWA DO AKTU STANU CYWILNEGO

- wpisanie wzmianki dodatkowej dokonywane było przez kierownika urzędu stanu cywilnego posiadającego akt stanu cywilnego, do którego wpisywana była wzmianka dodatkowa

Czynności:

- weryfikacja dokumentów stanowiących podstawę do wpisania wzmianki
- wpisanie wzmianki dodatkowej w akcie stanu cywilnego
- włączenie dokumentu stanowiącego podstawę wzmianki do akt zbiorowych do aktu stanu cywilnego
- przekazanie stosownych informacji do właściwego organu ewidencji ludności, tj. organu gminy właściwego ze względu na miejsce pobytu stałego osoby, której dane dotyczą, a w przypadku braku miejsca pobytu stałego osoby - do organu właściwego ze względu na ostatnie miejsce pobytu stałego lub czasowego trwającego ponad 3 miesiące oraz do organu, który wydał dowód osobisty, jeśli treść wzmianki dodatkowej wpływała na dane w rejestrach państwowych
- jeżeli było to wymagane w danej sprawie zamieszczenie pod treścią aktu stanu cywilnego przypisku jeżeli kierownik urzędu stanu cywilnego posiadał akt stanu cywilnego lub poinformowanie o konieczności zamieszczenia przypisku kierownika urzędu stanu cywilnego posiadającego akt (akty) stanu cywilnego

- dołączenie do aktu stanu cywilnego wzmianki dodatkowej dokonywane jest przez kierownika urzędu stanu cywilnego, który sporządził akt stanu cywilnego (właściciela aktu), do którego ma być dołączona wzmianka dodatkowa

Czynności:

- weryfikacja dokumentów stanowiących podstawę wzmianki dodatkowej
- sprawdzenie czy akt stanu cywilnego znajduje się w rejestrze stanu cywilnego jeśli nie- migracja aktu stanu cywilnego
- dołączenie do aktu stanu cywilnego wzmianki dodatkowej
- włączenie dokumentu stanowiącego podstawę wzmianki do akt zbiorowych do aktu stanu cywilnego - aktualizacja rejestru PESEL półautomatyczna/manualna- jeżeli treść wzmianki dodatkowej wpływa na dane w rejestrze PESEL
- zamieszczenie przypisków jeżeli jest to wymagane

WYDAWANIE ODPISÓW SKRÓCONYCH I ZUPEŁNYCH AKTÓW STANU CYWILNEGO / WIELOJĘZycznych ODPISÓW SKRÓCONYCH AKTÓW STANU CYWILNEGO

- czynność realizowana była przez kierownika urzędu stanu cywilnego, który sporządził akt stanu cywilnego, tj. posiadającego księgę, w której

- czynność realizowana jest przez wybranego kierownika urzędu stanu cywilnego
- dokumenty wydawane z rejestru

sporządzony był akt stanu cywilnego),

- dokumenty te wydawane były z ksiąg stanu cywilnego

Czynności:

- zarejestrowanie wniosku o wydanie odpisu aktu stanu cywilnego
- weryfikacja wniosku i ewentualnych dokumentów załączonych do wniosku,
- badanie podmiotowe i przedmiotowe wniosku
- sporządzenie odpowiedniego odpisu aktu stanu cywilnego
- doręczenie odpisu aktu stanu cywilnego wnioskodawcy
- druki odpisów aktów stanu cywilnego były kupowane przez urzędy stanu cywilnego

stanu cywilnego, co do zasady poza stosowaniem art. 127b *Prasc*

Czynności:

- zarejestrowanie wniosku o wydanie odpisu aktu stanu cywilnego
- badanie podmiotowe i przedmiotowe wniosku
- weryfikacja wniosku i ewentualnych dokumentów załączonych do wniosku
- wydanie dokumentu z rejestru stanu cywilnego (jeśli akt stanu cywilnego znajduje się w rejestrze jeżeli nie ma go w rejestrze najpierw migracja aktu stanu cywilnego albo wnioskowanie o migrację aktu do urzędu stanu cywilnego posiadającego księgę, w której sporządzony jest akt stanu cywilnego) lub odmowa wydania ww. dokumentu
- doręczenie odpisu aktu stanu cywilnego wnioskodawcy
- dokumenty, tj. odpisy skrócone i zupełne aktów stanu cywilnego na wniosek mogą zostać wydane w formie dokumentu elektronicznego opatrzonego kwalifikowanym podpisem elektronicznym
- blankiety odpisów aktów stanu cywilnego zapewnia kierownikom urzędów stanu cywilnego Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji

ZAMIESZCZANIE PRZYPISKÓW

- czynność realizowana była przez kierownika urzędu stanu cywilnego posiadającego księgę stanu cywilnego, w której był sporządzony akt stanu cywilnego

- czynność realizowana jest przez dowolnego kierownika urzędu stanu cywilnego posiadającego dokument umożliwiający zamieszczenie przypisku (który sporządził akt stanu cywilnego, dołączył wzmiankę, otrzymał stosowne dokumenty celem zamieszczenia przypisku)

Czynności:

- weryfikacja dokumentów
- wpisanie przypisku informującego o innych aktach stanu cywilnego dotyczących tej samej osoby
- włączenie dokumentu stanowiącego podstawę przypisku do akt zbiorowych do aktu stanu cywilnego
- przekazanie danych do organu właściwego organu ewidencji ludności, w przypadku gdy było to wymagane

Czynności:

- weryfikacja dokumentów
- sprawdzenie czy akt/ akty stanu cywilnego znajdują się w rejestrze, jeżeli nie - migracja lub ewentualne wnioskowanie o migrację aktu stanu cywilnego do urzędu stanu cywilnego posiadającego księgę, w której sporządzony jest akt stanu cywilnego
- zamieszczenie przy akcie stanu cywilnego przypisku do aktu stanu cywilnego
- włączenie dokumentu, na podstawie którego zamieszczono przypisek do akt zbiorowych do aktu stanu cywilnego
- aktualizacja rejestru PESEL, w przypadku gdy jest to wymagane: półautomatyczna/ manualna

WYDAWANIE ZAŚWIADCZEŃ O ZAMIESZCZONYCH LUB NIEZAMIESZCZONYCH W REJESTRZE STANU CYWILNEGO DANYCH DOTYCZĄCYCH WSKAZANEJ OSOBY

-

- czynność jest realizowana przez wybranego kierownika urzędu stanu cywilnego

Czynności:

- zarejestrowanie wniosku o wydanie ww. zaświadczenia
- weryfikacja wniosku - badanie przedmiotowe i podmiotowe
- sprawdzenie, czy akty stanu cywilnego osoby znajdują się w rejestrze stanu cywilnego jeżeli nie migracja aktu stanu cywilnego/ wnioskowanie o migrację aktów stanu cywilnego do urzędu stanu cywilnego, który posiada księgę stanu cywilnego, w której sporządzony jest akt stanu cywilnego
- wydanie zaświadczenia na podstawie rejestru (lub odmowa wydania ww. dokumentu)
- doręczenie zaświadczenia

wnioskodawcy (doręczenie krajowe, zagraniczne, w tym za pośrednictwem konsula),

- na wniosek zaświadczenie to jest wydawane w formie dokumentu elektronicznego opatrzonego kwalifikowanym podpisem elektronicznym

WYDAWANIE ZAŚWIADCZEŃ O STANIE CYWILNYM

czynność jest realizowana jest przez wybranego kierownika urzędu stanu cywilnego

Czynności:

- zarejestrowanie wniosku wg sformalizowanego wzoru o wydanie zaświadczenia,
- weryfikacja wniosku - badanie przedmiotowe i podmiotowe, np. sprawdzenie dokumentu tożsamości,
- sprawdzenie czy akt (akty) stanu cywilnego znajduje się w rejestrze stanu cywilnego jeżeli nie migracja aktu/aktów stanu cywilnego lub wnioskowanie o migrację aktu (aktów) stanu cywilnego do urzędu stanu cywilnego, który posiada księgę stanu cywilnego, w której jest sporządzony akt stanu cywilnego
- wydanie zaświadczenia (odmowa wydania zaświadczenia) na blankiecie
- doręczenie zaświadczenia wnioskodawcy
- dokument ten na wniosek może zostać wydany w formie dokumentu elektronicznego opatrzonego kwalifikowanym podpisem elektronicznym
- blankiety zaświadczeń zapewnia dla kierownikom urzędów stanu cywilnego Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji

WYDAWANIE ZAŚWIADCZEŃ O PRZYJĘTYCH SAKRAMENTACH

-

- czynność jest realizowana przez kierownika urzędu stanu cywilnego, który przechowuje księgę stanu cywilnego

Czynności:

- zarejestrowanie wniosku o wydanie zaświadczenia
- weryfikacja dokumentów i tożsamości wnioskodawcy
- przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego, w tym odnalezienie księgi stanu cywilnego, w której jest sporządzony akt stanu cywilnego
- wydanie zaświadczenia
- doręczenie zaświadczenia wnioskodawcy

**WYDAWANIE ZAŚWIADCZEŃ O ZAGINIĘCIU LUB ZNISZCZENIU KSIĄG STANU CYWILNEGO/
WYDAWANIE ZAŚWIADCZEŃ O NIEPOSIADANIU KSIĘGI STANU CYWILNEGO**

Wydawanie zaświadczeń o zaginięciu lub zniszczeniu ksiąg stanu cywilnego

- czynność realizowana była przez kierownika urzędu stanu cywilnego, który był właściwy do przechowywania księgi stanu cywilnego

Czynności:

- zarejestrowanie wniosku o wydanie zaświadczenia
- weryfikacja wniosku, w tym badanie podmiotowe i przedmiotowe wniosku
- wydanie zaświadczenia (odmowa wydania zaświadczenia)
- doręczenie zaświadczenia wnioskodawcy

Wydawanie zaświadczeń o nieposiadaniu księgi stanu cywilnego

- czynność realizowana jest przez kierownika urzędu stanu cywilnego, który jest właściwy do przechowywania księgi

Czynności:

- zarejestrowanie wniosku o wydanie zaświadczenia
- weryfikacja wniosku, w tym badanie przedmiotowe i podmiotowe
- wydanie zaświadczenia (odmowa wydania zaświadczenia)
- doręczenie zaświadczenia wnioskodawcy

WYDAWANIE ZAŚWIADCZEŃ DO ZAWARCIA MAŁŻEŃSTWA ZA GRANICĄ

- Wydawanie zaświadczeń, że zgodnie z prawem polskim osoba (obywatel polski lub zamieszkały w Polsce cudzoziemiec niemający obywatelstwa żadnego państwa) może zawrzeć małżeństwo
- czynność była realizowana przez kierownika urzędu stanu cywilnego miejsca zamieszkania osoby, której zaświadczenie miało dotyczyć

Czynności:

- zarejestrowanie wniosku o wydanie zaświadczenia
- przyjęcie zapewnienia o braku przeszkód do zawarcia związku małżeńskiego oraz weryfikacja przedłożonych dokumentów (odpisów aktów stanu cywilnego) i tożsamości wnioskodawcy
- wydanie zaświadczenia (lub odmowa wydania zaświadczenia – pisemne powiadomienie osoby zainteresowanej o przyczynach odmowy)
- doręczenie zaświadczenia wnioskodawcy
- przewidziany był sformalizowany wzór ww. zaświadczenia

- Wydawanie zaświadczeń, że zgodnie z prawem polskim osoba może zawrzeć małżeństwo (obywatel polski lub cudzoziemiec, którego zgodnie z ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. Prawo prywatne międzynarodowe możliwość prawna do zawarcia małżeństwa jest oceniana na podstawie prawa polskiego)

- czynność realizowana przez wybranego przez wnioskodawcę kierownika urzędu stanu cywilnego

Czynności:

- zarejestrowanie wniosku o wydanie zaświadczenia
- sprawdzenie czy akt stanu cywilnego (akty stanu cywilnego) wnioskodawcy znajduje się w rejestrze stanu cywilnego jeżeli nie migracja aktu (aktów) stanu cywilnego lub wnioskowanie o migrację aktu(aktów) stanu cywilnego do urzędu stanu cywilnego który posiada księgę, w której jest sporządzony akt stanu cywilnego
- przyjęcie zapewnienia o braku okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa oraz weryfikacja tożsamości wnioskodawcy i przedłożonych dokumentów: składany jest dokument potwierdzający stan cywilny przyszłego współmałżonka; co do zasady nie przedkłada się odpisów aktów stanu cywilnego (dlatego kierownik sprawdza czy akt jest w rejestrze stanu cywilnego), ale jeżeli wnioskodawca nie posiada aktów stanu cywilnego sporządzonych w Polsce – składa zagraniczny dokument stanu cywilnego/inny dokument wydany w państwie, w którym nie jest prowadzona rejestracja potwierdzający urodzenie/lub jeśli osoba pozostawała w związku małżeńskim - potwierdzający małżeństwo wraz z dokumentem

potwierdzającym ustanie/ unieważnienie/ stwierdzenie nieistnienia małżeństwa

- wydanie zaświadczenia (odmowa wydania zaświadczenia wówczas pisemne powiadomienie osoby przyczyny odmowy)
- doręczenie zaświadczenia wnioskodawcy
- przewidziany jest sformalizowany wzór zaświadczenia
- blankiety, na których wydawane są te dokumenty zapewnia Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji

PRZYJĘCIE OŚWIADCZEŃ O UZNANIU OJCOSTWA

- czynność realizowana była przed wybranym kierownikiem urzędu stanu cywilnego (w każdym urzędzie)

Czynności:

- jeżeli akt urodzenia dziecka nie był sporządzony w urzędzie stanu cywilnego w którym składane były oświadczenia istniała konieczność przedłożenia odpisu zupełnego aktu urodzenia dziecka
- weryfikacja danych dziecka na podstawie aktu urodzenia lub złożonego odpisu zupełnego, sprawdzenie tożsamości osób składających oświadczenia (wyjaśnienie przepisów dotyczących uznania)
- badanie i ustalenie przesłanek uniemożliwiających przyjęcie oświadczeń koniecznych do uznania ojcostwa
- sporządzany był protokół uznania ojcostwa – nie był przewidziany sformalizowany wzór tego dokumentu
- protokół był przesyłany do właściwego kierownika urzędu stanu cywilnego, który sporządził akt urodzenia dziecka (w przypadku złożenia

- czynność realizowana jest przed wybranym kierownikiem urzędu stanu cywilnego

Czynności:

- sprawdzenie czy akt urodzenia znajduje się w rejestrze stanu cywilnego jeżeli nie migracja aktu urodzenia lub wnioskowanie o migrację aktu urodzenia (do urzędu stanu cywilnego, który posiada księgę, w której sporządzony jest akt urodzenia (jeżeli dziecko ma sporządzony akt)
- weryfikacja danych w akcie urodzenia oraz tożsamości osób składających oświadczenia, (wyjaśnienie przepisów dotyczących uznania); weryfikacja danych w rejestrach państwowych
- badanie i ustalenie czy nie zachodzą przesłanki uniemożliwiające przyjęcie oświadczeń koniecznych do uznania ojcostwa
- sporządzenie protokołu uznania ojcostwa – przewidziany jest sformalizowany wzór tego dokumentu
- przesłanie protokołu uznania ojcostwa

oświadczeń o uznaniu przed konsulem przesyłany był protokół do urzędu stanu cywilnego miejsca sporządzenia aktu urodzenia dziecka (dziecko urodzone) lub do urzędu miejsca zamieszkania matki dziecka (dziecko poczęte, nienarodzone); ewentualnie do urzędu właściwego ze względu na ostatnie miejsce zamieszkania w kraju/lub do Urząd Stanu Cywilnego m.st. Warszawy

- jeżeli uznanie ojcostwa nastąpiło przed sporządzeniem aktu urodzenia lub dotyczyło dziecka poczętego lecz nienarodzonego treść oświadczenia wpisywana była do księgi urodzeń
- odmowa przyjęcia oświadczeń o uznaniu wymagała pisemnego powiadomienia. Nie później niż w terminie 7 dni kierownik urzędu stanu cywilnego pisemnie powiadamiał mężczyznę, który twierdził, że jest ojcem i matkę o przyczynach odmowy i możliwości uznania przed sądem opiekuńczym
- przekazanie danych do właściwego organu ewidencji ludności
- jeżeli uznanie nastąpiło przy sporządzaniu aktu wpisywano w nim nazwisko i inne dane ojca zgodnie z oświadczeniem z odpowiednią adnotacją w rubryce uwagi /jeśli uznanie ojcostwa następowało po sporządzeniu aktu urodzenia wówczas wpisywano wzmiankę dodatkową (o uznaniu i nazwisku)

do właściwego kierownika urzędu stanu cywilnego, który sporządził akt urodzenia dziecka;

w przypadku dziecka nienarodzonego do urzędu stanu cywilnego właściwego do sporządzenia aktu urodzenia dziecka w terminie 7 dni od sporządzenia aktu; (konsul przesyła protokół kierownikowi urzędu stanu cywilnego właściwego ze względu na miejsce sporządzenia aktu urodzenia matki lub Kierownikowi Urzędu Stanu Cywilnego m.st. Warszawy jeśli rejestracja urodzenia matki nie nastąpiła w Polsce)

- rejestracja uznania ojcostwa (odmowy uznania ojcostwa) w rejestrze uznań (dokonuje kierownik urzędu stanu cywilnego, który przyjął oświadczenie o uznaniu lub odmówił przyjęcia oświadczenia o uznaniu/ złożone konsulowi rejestruje kierownik urzędu stanu cywilnego właściwy ze względu na miejsce sporządzenia aktu urodzenia, a jeżeli uznanie nastąpiło przed urodzeniem się dziecka – kierownik urzędu stanu cywilnego właściwy ze względu na miejsce sporządzenia aktu urodzenia matki/jeśli rejestracja urodzenia matki nie nastąpiła w Polsce Kierownik Urzędu Stanu Cywilnego m.st. Warszawy)

- odmowa przyjęcia oświadczeń koniecznych do uznania ojcostwa wymaga pisemnego powiadomienia matki oraz mężczyzny, który twierdzi, że jest ojcem o przyczynach odmowy i możliwości uznania przed sądem opiekuńczym (powiadomienie w terminie 7 dni od dnia odmowy)

- aktualizacja rejestru PESEL (półautomatyczna)

- jeżeli uznanie ojcostwa nastąpiło przed urodzeniem się dziecka/lub przed sporządzeniem aktu/uznanie przy sporządzaniu aktu, wówczas akt urodzenia sporządza się jak dla dziecka, wobec którego zachodzi

domniemanie pochodzenia od męża matki, a jeżeli uznanie ojcostwa następuje po sporządzeniu aktu urodzenia to dołącza się do aktu wzmiankę dodatkową o powyższym

- kierownik urzędu stanu cywilnego wydaje na wniosek matki/ojca zaświadczenie potwierdzające uznanie (przewidziany jest sformalizowany wzór tego dokumentu)

WYDAWANIE DOKUMENTÓW Z AKT ZBIOROWYCH

Wydawanie zaświadczeń, odpisów lub potwierdzonych kserokopii dokumentów z akt zbiorowych aktów stanu cywilnego

- czynność realizowana była przez kierownika urzędu stanu cywilnego, który sporządził akt stanu cywilnego i posiadał akta zbiorowe do niniejszego aktu

Czynności:

- zarejestrowanie wniosku o wydanie zaświadczenia, odpisu lub potwierdzonej kserokopii dokumentu
- dokumenty wydawane na żądanie sądu, prokuratora, osoby, która wykaże interes prawny
- weryfikacja wniosku i dokumentów załączonych do wniosku, o ile były dołączone (badanie podmiotowe i przedmiotowe wniosku)
- wydanie i doręczenie dokumentu z adnotacją o celu wydania: zaświadczenia, odpisu lub uwierzytelnionej kopii do wnioskodawcy (lub odmowa wydania dokumentu)

Wydawanie dokumentów z akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego

- czynność realizowana jest przez kierownika urzędu stanu cywilnego, który sporządził akt stanu cywilnego i posiada akta zbiorowe do niniejszego aktu

Czynności:

- zarejestrowanie wniosku o wydanie dokumentów z akt zbiorowych: w formie dokumentu elektronicznego, kopii lub wydruku dokumentu elektronicznego poświadczonych za zgodność z oryginałem przez kierownika urzędu stanu cywilnego
- wydawane na żądanie sądu, prokuratora, osoby, której akt stanu cywilnego dotyczy, lub osoby mającej interes prawny
- weryfikacja wniosku i dokumentów załączonych do wniosku, o ile były dołączone (badanie podmiotowe i przedmiotowe wniosku)
- wydanie i doręczenie dokumentu (lub odmowa wydania dokumentu)

ZWRÓCENIE DOKUMENTU Z AKT ZBIOROWYCH

- czynność realizowana jest przez kierownika urzędu stanu cywilnego, który

sporządził akt stanu cywilnego i posiada akta zbiorowe do niniejszego aktu

Czynności:

- zarejestrowanie wniosku o zwrot dokumentów z akt zbiorowych na wniosek osoby, która przedkłada zagraniczny dokument stanu cywilnego
- badanie podmiotowe i przedmiotowe wniosku
- wydanie dokumentu po uprzednim sporządzeniu kopii poświadczonej za zgodność z oryginałem przez kierownika urzędu stanu cywilnego, jeżeli wnioskodawca nie ma możliwości ponownego uzyskania tego dokumentu

OŚWIADCZENIE MAŁŻONKÓW O NAZWISKU DZIECKA, ŻE BĘDZIE NOSIŁO TAKIE SAMO NAZWISKO JAKIE NOSI ALBO NOSIŁOBY ICH WSPÓLNE DZIECKO

Przyjęcie oświadczenia o nadaniu dziecku nazwiska męża matki

- czynność realizowana była przed każdym kierownikiem urzędu stanu cywilnego

Czynności:

- badanie przesłanek umożliwiających przyjęcie oświadczeń, w tym weryfikacja dokumentów tożsamości osób składających oświadczenia i przedłożonych odpisów aktów stanu cywilnego
- przyjęcie oświadczeń i sporządzenie protokołu przyjęcia oświadczeń małżonków (nie było sformalizowanego wzoru)
- przesłanie protokołu do kierownika urzędu stanu cywilnego właściwego ze względu na miejsce sporządzenia aktu urodzenia dziecka
- wpisanie wzmianki dodatkowej do aktu urodzenia dziecka o jego nazwisku
- przekazanie danych do organu właściwego

Przyjęcie oświadczeń małżonków, że dziecko będzie nosiło takie samo nazwisko jakie nosi albo nosiłoby ich wspólne dziecko

- czynność jest realizowana przed wybranym kierownikiem urzędu stanu cywilnego

Czynności:

- badanie przesłanek umożliwiających przyjęcie oświadczeń, w tym weryfikacja dokumentów tożsamości osób składających oświadczenia
- i sprawdzenie danych figurujących w aktach stanu cywilnego, w tym celu ustalenie czy akty stanu cywilnego znajdują się w rejestrze stanu cywilnego, jeżeli nie to migracja aktów stanu cywilnego lub wnioskowanie o migrację aktów stanu cywilnego do urzędu stanu cywilnego posiadającego księgę, w której sporządzony jest akt stanu cywilnego
- przyjęcie oświadczeń małżonków i sporządzenie protokołu (przewidziany jest

organu ewidencji ludności

sformalizowany wzór)

- przesłanie protokołu do kierownika urzędu stanu cywilnego właściwego ze względu na miejsce sporządzenia aktu urodzenia
- dołączenie wzmianki dodatkowej do aktu urodzenia dziecka o jego nazwisku
- aktualizacja rejestru PESEL

PRZYJĘCIE OŚWIADCZENIA O ZMIANIE (IMIENIA) IMION DZIECKA ZAMIESZCZONYCH W AKCIE URODZENIA

▪ czynność była dokonywana przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, który sporządził akt urodzenia

Czynności:

- weryfikacja dopuszczalności dokonania czynności (w tym sprawdzenie: danych w akcie stanu cywilnego; tożsamości rodziców; terminu na dokonanie czynności)
- pisemne oświadczenie składane przez rodziców kierownikowi urzędu stanu cywilnego o zmianie imienia (imion) wpisanych w akcie urodzenia w chwili jego sporządzenia.
- wpisanie wzmianki dodatkowej do aktu urodzenia dziecka o zmianie imienia (imion)
- przekazanie danych do właściwego organu ewidencji ludności

▪ czynność jest dokonywana jest przed wybranym kierownikiem urzędu stanu cywilnego

Czynności:

- weryfikacja dopuszczalności dokonania czynności, w tym sprawdzenie w rejestrze stanu cywilnego danych w akcie urodzenia; tożsamości rodziców; terminu na dokonanie czynności)
- sporządzenie protokołu przyjęcia oświadczeń rodziców (przewidziany jest sformalizowany wzór tego dokumentu)
- przesłanie protokołu do kierownika urzędu stanu cywilnego właściwego ze względu na miejsce sporządzenia aktu urodzenia
- dołączenie wzmianki dodatkowej o zmianie imienia (imion) dziecka do aktu urodzenia
- aktualizacja rejestru PESEL

PRZYJĘCIE OŚWIADCZENIA ROZWIEDZIONEGO MAŁŻONKA O POWROCIE DO NAZWISKA NOSZONEGO PRZED ZAWARCIEM MAŁŻEŃSTWA

▪ czynność była dokonywana przed dowolnym kierownikiem urzędu stanu cywilnego

▪ czynność dokonywana jest przed wybranym kierownikiem urzędu stanu cywilnego

Czynności:

- weryfikacja tożsamości osoby składającej oświadczenie oraz badanie przesłanek umożliwiających złożenie ww. oświadczenia (na podstawie stosownych dokumentów: aktu małżeństwa i/lub złożonego odpisu zupełnego aktu małżeństwa, ewentualnie również odpisu prawomocnego orzeczenia o rozwodzie), w tym: sprawdzenie kiedy uprawomocnił się wyrok rozwodowy celem ustalenia czy nie upłynął termin do złożenia oświadczenia (3 miesięczny od uprawomocnienia się orzeczenia o rozwodzie)
- przyjęcie oświadczenia i sporządzenie protokołu (nie było przewidzianego sformalizowanego wzoru tego dokumentu)
- przesłanie protokołu do kierownika urzędu stanu cywilnego właściwego ze względu na miejsce sporządzenia aktu małżeństwa celem wpisania wzmianki dodatkowej o powyższym
- wpisanie do aktu małżeństwa wzmianki dodatkowej o powrocie do nazwiska noszonego przed zawarciem małżeństwa
- przekazanie danych do właściwego organu ewidencji ludności

Czynności:

- weryfikacja tożsamości osoby składającej oświadczenie oraz badanie przesłanek umożliwiających złożenie ww. oświadczenia (na podstawie stosownych dokumentów: aktu małżeństwa w rejestrze stanu cywilnego, odpisu prawomocnego orzeczenia o rozwodzie) w tym sprawdzenie kiedy uprawomocnił się wyrok rozwodowy – celem ustalenia czy nie upłynął termin do złożenia oświadczenia (3 miesięczny od uprawomocnienia się orzeczenia o rozwodzie)
- sprawdzenie czy akt małżeństwa znajduje się w rejestrze stanu cywilnego jeżeli nie migracja aktu małżeństwa lub wnioskowanie o migrację aktu małżeństwa do urzędu stanu cywilnego, który posiada księgę w której sporządzony jest ten akt
- przyjęcie oświadczenia i sporządzenie protokołu (przewidziany jest sformalizowany wzór tego dokumentu)
- przesłanie protokołu do kierownika urzędu stanu cywilnego właściwego ze względu na miejsce sporządzenia aktu małżeństwa celem dołączenia wzmianki dodatkowej o powyższym
- dołączenie wzmianki dodatkowej o powrocie do nazwiska noszonego przed zawarciem małżeństwa
- aktualizacja rejestru PESEL

PRZYJĘCIE OŚWIADCZEŃ, O KTÓRYCH MOWA W ART. 88 § 3 USTAWY KODEKS RODZINNY I OPIEKUŃCZY

- czynność była realizowana przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego sporządzającym akt urodzenia dziecka (pierwszego

- czynność jest realizowana przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego sporządzającym akt urodzenia dziecka

wspólnego dziecka małżonków)

Czynności:

- weryfikacja możliwości przyjęcia oświadczeń
- w tym: sprawdzenie danych widniejących w akcie małżeństwa rodziców (na podstawie aktu małżeństwa lub przedłożonego odpisu aktu małżeństwa) sprawdzenie tożsamości małżonków
- sporządzenie protokołu (brak sformalizowanego druku), sprawdzenie tożsamości małżonków
- przyjęcie oświadczeń i sporządzenie z tej czynności protokołu (nie było sformalizowanego wzoru)
- sporządzenie aktu urodzenia i wpisanie w nim nazwiska dziecka
- zamieszczenie wzmianki dodatkowej w akcie małżeństwa rodziców (o zmianie nazwiska dziecka lub o nazwisku jeśli nie było złożone albo przesłanie protokołu do kierownika urzędu stanu cywilnego właściwego ze względu na miejsce sporządzenia aktu małżeństwa rodziców

(pierwszego wspólnego dziecka małżonków)

Czynności:

- weryfikacja możliwości przyjęcia oświadczeń
- w tym: sprawdzenie danych widniejących w akcie małżeństwa rodziców (na podstawie aktu małżeństwa) sprawdzenie tożsamości małżonków
- sprawdzenie w rejestrze stanu cywilnego czy znajduje się w nim akt małżeństwa rodziców jeżeli nie migracja tego aktu małżeństwa lub wnioskowanie o migrację do urzędu stanu cywilnego, który posiada księgę, w której jest sporządzony akt małżeństwa -
- przyjęcie oświadczeń i sporządzenie z tej czynności protokołu (przewidziany jest sformalizowany wzór)
- sporządzenie protokołu (sformalizowany wzór)
- sporządzenie aktu urodzenia i wpisanie w nim nazwiska dziecka
- dołączenie do aktu małżeństwa wzmianki dodatkowej (o zmianie nazwiska dziecka lub o nazwisku jeśli nie było złożone) albo przesłanie protokołu do kierownika urzędu stanu cywilnego właściwego ze względu na miejsce sporządzenia aktu małżeństwa rodziców celem ww. dołączenia wzmianki

MIGRACJA AKTÓW DO REJESTRU STANU CYWILNEGO

-

- czynność realizowana przez kierownika urzędu stanu cywilnego posiadającego księgę stanu cywilnego, w której sporządzony jest akt stanu cywilnego

Czynności:

- migracja aktu stanu cywilnego w związku z wnioskiem: o odpis aktu stanu cywilnego, zaświadczenie, w związku z dokonywaniem czynności zakresu rejestracji lub migracja nie związana z realizacją ww. czynności
- odszukanie papierowej księgi stanu cywilnego, w której jest sporządzony akt stanu cywilnego
- weryfikacja treści aktu stanu cywilnego i ewentualna analiza akt zbiorowych do tego aktu
- migracja czyli przeniesienie treści aktu, w tym wzmianek dodatkowych, przypisków) do rejestru stanu cywilnego. Migracja ręczna lub z pliku
- w trakcie migracji ewentualne uzupełnienie aktu stanu cywilnego stosownie do art. 124 *Prasc*
- podpisanie aktu
- wpisanie w akcie stanu cywilnego sporządzonym w papierowej księdze stanu cywilnego wzmianki dodatkowej o przeniesieniu go do rejestru stanu cywilnego
- aktualizacja rejestru PESEL w zakresie nowego oznaczenia aktu stanu cywilnego
- przekazanie z rejestru stanu cywilnego do rejestru PESEL oznaczenia aktu przeniesionego do rejestru stanu cywilnego

SPORZĄDZENIE AKTU STANU CYWILNEGO LUB DOŁĄCZENIE WZMIANKI DODATKOWEJ

Sporządzenie aktu stanu cywilnego lub wpisanie wzmianki dodatkowej w akcie stanu cywilnego w efekcie wydanej decyzji administracyjnych po przeprowadzonym postępowaniu administracyjnym dotyczącym następujących czynności:

Sporządzenie aktu stanu cywilnego lub dołączenie wzmianki dodatkowej do aktu stanu cywilnego jako czynność materialno-techniczna w efekcie dokonania:

- transkrypcji (organ :co do zasady kierownik urzędu stanu cywilnego miejsca zamieszkania wnioskodawcy)
- rejestracji w polskich księgach stanu cywilnego zdarzenia (urodzenia/małżeństwa/zgonu), które nastąpiło za granicą i nie zostało zarejestrowane w zagranicznych księgach
- odtworzenia treści zagranicznego aktu stanu cywilnego (organ: co do zasady kierownik urzędu stanu cywilnego miejsca zamieszkania wnioskodawcy)
- odtworzenia treści krajowego aktu stanu cywilnego (organ: co do zasady kierownik urzędu stanu cywilnego miejsca zamieszkania wnioskodawcy)
- administracyjnego sprostowania aktu stanu cywilnego w zakresie oczywistego błędu pisarskiego (organ: kierownik urzędu stanu cywilnego, który sporządził i posiadał akt stanu cywilnego)
- administracyjnego uzupełnienia aktu stanu cywilnego (organ: kierownik urzędu stanu cywilnego który sporządził i posiadał akt stanu cywilnego)

Procedura/sposób postępowania:

Czynności:

- zarejestrowania wniosku o wydanie decyzji w ww. sprawach
- przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego w tym, weryfikacja wniosku (pod względem podmiotowym i przedmiotowym) i załączonych dokumentów

- transkrypcji przez wybranego kierownika urzędu stanu cywilnego)
- rejestracji zdarzeń, które nastąpiły za granicą i nie zostały tam zarejestrowane lub nie jest prowadzona rejestracja stanu cywilnego przez wybranego kierownika urzędu stanu cywilnego
- odtworzenia zagranicznego dokumentu stanu cywilnego przez wybranego kierownika urzędu stanu cywilnego)
- odtworzenie krajowego aktu stanu cywilnego (wniosek do wybranego kierownika urzędu stanu cywilnego zaś odtworzenia dokonuje kierownik urzędu stanu cywilnego, który sporządził akt stanu cywilnego lub jest właściwy do przechowywania księgi)
- administracyjnego sprostowania aktu stanu cywilnego (kierownik urzędu stanu cywilnego, który sporządził i posiada akt stanu cywilnego podlegający czynności)
- administracyjnego uzupełnienia aktu stanu cywilnego przez kierownika urzędu stanu cywilnego, który sporządził i posiada akt stanu cywilnego podlegający czynności

Procedura/sposób postępowania:

Czynności:

- zarejestrowanie wniosku o dokonanie jednej z ww. czynności
- weryfikacja wniosku i załączonych dokumentów pod względem podmiotowym i przedmiotowym
- przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego
- dokonanie czynności materialno-technicznej (właściwej: sporządzenie aktu stanu cywilnego lub dołączenie wzmianki dodatkowej do aktu stanu cywilnego lub odmowa dokonania wnioskowanej czynności)

- wydanie decyzji administracyjnej (pozytywnej/ negatywnej)
- doręczenie decyzji administracyjnej
- sporządzenie aktu stanu cywilnego (transkrypcja, odtworzenie, rejestracja) lub wpisanie wzmianki dodatkowej do aktu stanu cywilnego na podstawie wydanej decyzji administracyjnej
- przygotowanie i przekazanie urzędowego zawiadomienia do właściwego organu ewidencji ludności, ale także: zamieszczenie przypisków, jeśli było to wymagane założenie oraz włączenie dokumentów do akt zbiorowych

- aktualizacja rejestru PESEL (automatyczna lub manualna), ale także: zamieszczenie przypisków, jeśli jest to wymagane, założenie oraz włączenie dokumentów do akt zbiorowych

UNIEWAŻNIENIE AKTU/AKTÓW STANU CYWILNEGO PRZEZ KIEROWNIKA URZĘDU STANU CYWILNEGO BŁĘDNIIE ZAREJESTROWANYCH W REJESTRZE Z PRZYCZYN TECHNICZNYCH LUB W WYNIKU NIEWŁAŚCIWEGO ZASTOSOWANIE FUNKCJONALNOŚCI REJESTRU

- czynność dokonywana przez kierownika urzędu stanu cywilnego, który dokonał błędnej rejestracji

Czynności:

- czynność podejmowana z urzędu weryfikacja w rejestrze stanu cywilnego aktu (aktów) stanu cywilnego
- unieważnienie aktu/aktów stanu cywilnego w formie czynności materialno-technicznej
- dołączenie wzmianki dodatkowej o unieważnieniu aktu stanu cywilnego do każdego z unieważnionych aktów stanu cywilnego
- ewentualnie jeżeli z unieważnionego aktu wydano odpis – ustalenie niezbędnych danych i zawiadomienie podmiotu, który otrzymał odpis aktu stanu cywilnego o unieważnieniu tego aktu wraz z przekazaniem z urzędu (dołączonym) prawidłowym odpisem zupełnym lub skróconym właściwego aktu

stanu cywilnego

- aktualizacja rejestru PESEL w zakresie nowego oznaczenia aktu (ten który jest w obrocie prawnym)

UNIEWAŻNIENIE WZMIANKI DODATKOWEJ

- unieważnienie wzmianki dodatkowej jeżeli:

a) dołączono ją do niewłaściwego aktu stanu cywilnego

b) sporządzono ją błędnie z przyczyn technicznych lub niewłaściwego zastosowania funkcjonalności rejestru stanu cywilnego

- czynność realizowana przez kierownika urzędu stanu cywilnego, który sporządził wzmiankę dodatkową

- czynność podejmowana z urzędu

- ewentualnie, jeżeli z aktu stanu cywilnego

z unieważnioną wzmianką dodatkową wydano odpis aktu stanu cywilnego kierownik urzędu stanu cywilnego o unieważnieniu tej wzmianki dodatkowej zawiadamia podmiot, który otrzymała odpis aktu stanu cywilnego wraz z przekazaniem z urzędu (dołączonym) odpisem zupełnym lub skróconym (w zależności od wydanego wcześniej) właściwego aktu stanu cywilnego

UNIEWAŻNIENIE AKTU STANU CYWILNEGO BŁĘDNIE PRZENIESIONEGO DO REJESTRU STANU CYWILNEGO Z PRZYCZYŃ TECHNICZNYCH LUB W WYNIKU NIEWŁAŚCIWEGO ZASTOSOWANIA FUNKCJONALNOŚCI REJESTRU STANU CYWILNEGO ALBO NA SKUTEK OMYŁKI PISARSKIEJ

- czynność jest podejmowana z urzędu przez kierownika urzędu stanu cywilnego, który dokonał błędnego przeniesienia (migracji)

- weryfikacji w rejestrze stanu cywilnego aktu (aktów) stanu cywilnego

- unieważnienie aktu/aktów stanu cywilnego w formie czynności materialno-technicznej
- dołączenie wzmianki dodatkowej o unieważnieniu aktu stanu cywilnego do każdego z unieważnionych aktów stanu cywilnego
- ewentualnie, jeżeli z unieważnionego aktu wydano odpis - zawiadomienie podmiotu, który otrzymał odpis aktu stanu cywilnego o unieważnieniu tego aktu wraz z przekazaniem z urzędu (dołączonym) odpisem zupełnym lub skróconym właściwego aktu stanu cywilnego
- aktualizacja rejestru PESEL w zakresie nowego oznaczenia aktu (ten który jest w obrocie prawnym)

---

¹ Okresem najbardziej miarodajnym dla badania poszczególnych danych i weryfikowania informacji na temat czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego o charakterze statystycznym generowanych z rejestru stanu cywilnego jest okres od dnia 1 września 2015r. do 31 sierpnia 2016r.

Pełne zafunkcjonowanie elektronicznej rejestracji stanu cywilnego we wszystkich urzędach stanu cywilnego w kraju, nastąpiło z dniem **1 września 2015r.**, z uwagi na przewidziany w art. 145 ust. *Prasc*, tzw. okres przejściowy, dający możliwość rejestracji stanu cywilnego w papierowej formie (do 31 sierpnia 2015r.). Od tego czasu wszystkie urzędy stanu cywilnego w kraju zaczęły rejestrację stanu cywilnego wykorzystując narzędzie informatyczne. Jednocześnie dnia **27 sierpnia 2016 r.** wszedł w życie na mocy ustawy z dnia 6 lipca 2016r. o zmianie ustawy – *Prawo o aktach stanu cywilnego* (Dz.U. z 2016r. poz. 1221) przepis art. 127 b *Prasc*. Regulacja ta daje możliwości wydawania odpisów aktów stanu cywilnego sporządzonych w księgach stanu cywilnego z wykorzystaniem danych zamieszczonych w aplikacjach wspierających rejestrację stanu cywilnego prowadzonych przed wdrożeniem rejestru stanu cywilnego, bez konieczności przenoszenia (migrowania) tych aktów stanu cywilnego do rejestru, na zasadach określonych w tym przepisie.